I. B. GRAMAYE
Andoverpienſis
RESPVBLICA NAMVRCENSIS.

In quo breviter Antiquitates Vrbis & Comitatus Namurcenſis atque Reipublicæ ratio deſcribuntur.

CAPVT I.
Nomen.

NOMEN huius vrbis primò Sedroch à conditore, mox Nemetocennam à Nemetũ ad Sabin colonia, denique Namurcum fuiſſe volunt. Poſterius quod remanet nomen variè legi ſcribique veteribus obſervo: Namutum, Namucum, Neumurciam, Namurtum, Namurram, Namurcum, & Gallis Namu, Namur, Teutonibus Namen, Germanis Nhemen. Originationem & etymon aliter alii deducunt. Scriptorum pars ſanior reſtauratæ per Romanos aut certè Francos arci à novo muro nomen hæſiſſe credit. Memoriæ aliquot inde

dictam volunt, quòd iuxta Mosam Sabin accipiat. Nec deſunt qui à Naymone Duce nuncupatum, aut idolis Nam & Murcia. Annales à ſilentio Deaſtri Ñam, Namuti appellationem induiſſe opinantur. Ego in tanta antiquitate nihil definio, ſatis habens ſcripta & ficta ab aliis recenſere, & Lectori iudicium ſuum relinquere.

CAPVT II.

Origo.

ANte vrbem caſtrum fuit, ſive illud ab Agahippo Belgarum Rege, ſive à Burdegale Gallorum Duce, ſive à Cambrone Tongrorum Principe, ſive à Claudio aut Caio Romanorum Cæſaribus, ſive ab Anthonino Auguſto, ſive ab Alberone Clodii Criniti Francorum Principe, ſive à Naymone Bavarorum Duce (omnia enim hæc ſcribuntur) factum, refectum, perfectúmve.

Cum autem legamus *Pipini Ducis victoria apud Arcem Namurci*, Abbatiam Broenienſem *in vicinia caſtri Namurcenſis* ſitam ſcribi, diſcimus caſtri appellationem ferè vſque ad annum 1000. in vſu & ore fuiſſe. An autem caſtrum tamdiu ſolum fuerit, an caſtri nomine, quod frequens, vrbs etiam intelligatur, non definio. Annales vrbem volunt ſub tempora natalis Dominici latè ſe vltra montem Campiliæ & vſque ad vallem nemoris Marlaniæ, loco

loco qui hodièque veterum mænium nomen ſervat, ſe extendiſſe.

CAPVT III.

Incrementum primum.

C autem Caligulam aut Claudium Cæſares opoſtuniori loco in proximam & ſubiacentem rupi vallem oppidum tranſtuliſſe an. Chr. 39. Secutos Comites & Principes etſi non dubitem aut muniiſſe aut auxiſſe aut deſtructam vrbem reparaſſe, tamen quia certi nihil apud ſcriptores invenio, rem in medio relinquam. Et ſtatuam primum vrbis ambitum intra Sabin & Moſam ad radices rupis, in qua caſtrum. Portarum extant monumenta quæ erant pontis Sabini, pontis Moſani, Burdealenſis & Heremi.

1 Aquis deiecta, demum reparata eſt; anno 1410.
2 Fornicato opere renovata legitur, anno 1364.
3 Similiter ſpecioſiore modo refecta anno 1409.
4 Locus adhuc cernitur.

CAPVT IV.

Incrementum alterum.

PRoducta deinde Pomæria vltra Sabin ab Alberto primo, quod arbitror, ſub annum 1000. ita vt mænibus concluderentur Hoſdaniæ, Oultremontii, Seranii Toparcharum domicilia & locus S. Remigii,

migii. In cuius aditu porta de *Caius* appellata & juxta foſſa de *Flous* extant adhuc murorum reliquiæ. Inque foſſis nunc hoſpitiũ Domini Deſclay & ædificia nova circa Hallam extructa ſunt frumentariam, & occupabant medietatem vici Vivorum vſque ad molendina Sabis. Portæ erant imò ſunt adhuc *Hoyolenſis* à rivulo & loco ſuburbano dicta, quæ renovari cœpta an. 1314. perfecta iterum anno 1393. Saynealenſis correſpondens Sanſonenſi quæ novo opere refecta anno 1393. S. Albani quæ retro ædem illius Divi (quã alii ab Alberto II. volunt inclusum mænibus an. 1064.) impetu aquarũ dejecta pulchriori pegmate reſtituta an. 1409. Cæterùm quãdo præcisè cœpta & perfecta hæc oppidi augmẽtatio, necdum ſcire mihi contigit: certus ſub Alberto II. anno 1213. cœpiſſe & perfectam fuiſſe. Non quòd aſſeram tum mænia perfecta, ſed foſſas duntaxat cum portis, cùm legam, muros ductos à ponte Moſæ ad portam Iambenſem anno 1364. A Turri de Mirvoart ad Hoyolenſem anno 1385. Et inde vſque ad fanum Divæ Virginis anno 1386. Denique circa D. Virginis & Saynealenſem anno 1393.

CAPVT V.

Vltimum incrementum.

VLtimum oppidi incrementum cœpit aucto mirum in modum incolarum numero, concluſa mænibus, quam iam inde

inde Comites libertate & privilegiis donaverant, nova vrbe. Cuius portæ *D. Nicolai* à parochia vicina, turri altiori ornata elevataque anno 1417. & 1423. *Sanſonenſis* à caſtro ad quod ducit ſimiliter excelſiori ſcæmate adornatæ anno 1413. *Entricuxenſis* à cavitatibus dicta etjam ſub idem tempus exaltata anno 1418. & 1425. Cœptum quidem erat partim aquis partim bello deformatas veterum murorum partes reficere antea anno 1410. Sed novo conſilio reperi cœptũ fodi ad producendum pomeria anno 1414. Et quidem inter ſecundam & tertiam portas factos muros anno 1417. A tertia uſque ad turrim Monetariam, & ſic deinceps anno 1439. Ita ut omnia facta refectaq; fuerint ad annum 1470. Porta autem verſus gryſeas Sorores poſterior eſt à Theodorico Hannon Conſule renovata anno 1579.

CAPVT VI.

Ornatus exterior.

Dictus Hannon propugnacula plura quæ hodieq; conſpiciuntur, ad portas aliquot aut fecit aut refecit. Illud quod maius vocant factum anno 1505. Ad decus vrbis faciunt turres, pontes non contemnendi. Quorum hi præcipui: Pons Sabis ab Alberto inſtructus, poſt inundationem refectus anno 1409. Pons Moſæ ut ajunt à Burgalo illo fabuloſo ſtructus an. 1409. aliquoties reparatus an.

1409. 1452. 1505. Pons ad Herbattas refectus anno 1505. Lapideus iuxta D. Virginis anno 1461. Qui ad portas S. Albani & Hoyolenſem anno 1393. Turris S. Servatii erigi cœpta anno 1385. Vicina portæ Hoyolenſi anno 1386. Quæ retro domos d'Acoſſe & Sallet anno 1393. Quæ nunc cis domum Croyacam anno 1409. D. Ioannis ſive Magna ad Sabin anno 1447. Quæ ſupra Moſam cœpta anno 1405. Haſterienſis & Mohoienſis deiecta anno 1430. Maſlanienſis & Dodanenſis perfectæ anno 1425. S. Georgii apud Hoyolenſem anno 1475. Quæ iuxta portam Bouletenſem, anno 1456. Et aliæ ſub idem tempus. Omnibus in numerum venientibus, licèt vulgò 7. habere dicatur portas, tamen minoribus non omiſſis portas habere dinoſcitur 6. turres in mænibus undecunque 34. plateas. . . . . fora rerũ venaliũ 5. pontes 4.

CAPVT VII.

Caſtrum.

PRæcipua eius opera hæc ſunt. Caſtrum quod magnis & diverſis gloriatur authoribus, in edita rupe loco naturæ genio admodum munito ſtructum, turrim habet in editiori montis cacumine, quã Burdegalenſem vocant, & alteram habuit pronuper ſub & à Carolo V. deſtructam Gayettæ nomine anno 1533. Et volunt illam Burdegalis, de quo dixi in hiſtoria, hanc Caii Cæſaris eſſe opus & monu-

monumentum. Qualiter auctum munitumque fuerit caſtrum apparet, tum ex ſtagno quod in ejus altiori parte conſpicitur, demũ ex muris qui tempore Maximiliani facti monſtrantur. Propugnacula 2. maiora per Seneſcallum Hannoniæ tum Præfectum perfecta anno 1542. quæ cum murorum parte ruinam minitantia, Dynaſta Barlemontanus reficienda curavit anno 1555. Horologium quod in caſtro eſt factum cum campana barmali anno 1423. In caſtro hoc Namurci Principes inaugurari antiquitus, habitare, Comitia celebrare, legatos excipere ſolent.

CAPVT VIII.

Opera Vrbis.

AD vſus opidi publica ædificia ſunt. Curia vbi Senatorum tribunal: Quod antiquitus iu caſtro opinor fuiſſe, poſtea ad annum 1213. capitulum D. Albani *ad petitionem villici & Scabinorum Namurcenſium conceſsit, vt ſuper allodium ſuum quod eſt iuxta ſanctum Remigium appentitium quoddam facerent, ſub quo propter iniurias aëris planta ſua quietius agere poſsint.* Sed cum creſcente incolarum numero minus capax hic locus videretur, domum ampliorem in foro maximo ab Archimandritta Bronienſi coëmerunt anno 1552. quam pulchro opere extruxerunt anno 1578. & nuper domos eius proſpectum inpedientes amoverunt.

Halla frumentaria vetus per Chriſto-

phorum Geiſſier refecta anno 1560. Macellū ſuperbo opere ad ripas fluminis ornatum anno 1580. Curia Provincialis Conſilii ex ædibus Domini de Waiguy Prætoris Vrbani erecta an. 1353. Palatium ex clauſtrorum D. Albani parte ſub Burgundiæ Principibus conſtitutum anno 1364. Præcipuæ in oppido viæ publicæ lapidibus ſtratæ. Viridaria ſunt ad ambulationes oportuna duo maxima, quę Herbattas vocant. Sunt denique hoſpitia præcipuarum in vicino Abbatiarum magnifica. Deniq; nobilium primæ notæ domus ſunt. Ita invenio Croyacam, Davrianam, Spontinenſem, Marbaſienſem, Crupetenſem, Eſculyenſem, Vitſlebiam, Oultremontanam, Duyenſem, Divianam nominari.

CAPVT IX.

Calamitates.

A *Peſte* damnum ſenſit Vrbs notabile, cum tanta luis contages fuit, ut ſchola Mariana in cœmeterium converteretur anno 1400. Iterumque cùm abſumpta ſcribantur 2400. non parvo multitudinis civium argumento anno 1455. Denique poſt cladem Gemblacenſem laboratum *Ab aquis.* Cùm pons Moſæ disjiceretur anno 1578. Cùm molendinum Sabis cum ſacello dejectum anno 1175. Cùm exundans Hoyola pontem ſuum excuſſit an. 1410. Cùm intumeſcens flumen ad medium oppidi uſque pervaſit magno civium

vrum malo an. 1505. *Ab igne* qui fortuitò plus 100. domos abſumpſit anno 1147. Et iterum in arce magno damno fuit anno 1509

CAPVT X.

Seditiones.

AB hoſte domeſtico de ſeditionibus malum obvenit. Aliquoties tempore Henrici Cæci contra Balduinum Hannoniæ Comitem, poſt annum 1180. Denique cùm irritati contra Martham Imperatricem Henricum Lucenburgenſem advocarunt, & eam ejecerunt anno 1256. Iterum cum ob gravamina ſolito maiora quidam novis rebus ſtudentes, junctis ſibi 4. Paribus provinciæ, de alio Comite eligendo conſilium inierunt, ſed mox authoribus mulctatis ſedatur per Comitem tumultus anno 1293. Amplius an. 1313. cùm eadem propter exaſperati cives, abſente Comite arcē & in ea liberos ejus obſidere non vererentur, Comes ab Hoyenſibus Spontinum tum obſidentibus opē petit, ſed negatam: quam impetrat à Loſſenſi Regulo. Qui ſemel iterumque vrbem oppugnans metu anxios coëgit Comiti ad pedes accidere. Arbitri Comes Loſſenſis, Ioannes Bellemontii, Ioannes Crepicordii, Gerardus Sottegemii, Iuſtinus Ligniaci dynaſtæ in rebelles animadverterunt, & iuſſa civitas ingentem pecuniæ ſummam péndere. Deinceps, anno 1352. factioſi quidam contra

ius Comitis quædam Anachinati ſimiliter in ordinem redacti ſunt. Nec multo pòſt ad an. 1371. iunctis capitibus quidam novarum rerum cupidi, neſcio quid molientes, Roberto Bellefortenſi Domino ſe credentes, Comiti ſunt conciliati.

Controverſias etiam vrbs habuit cum cænobio Salzinenſi, cuius fundum ſibi arrogabat, ſed compoſitæ rès an. 1280.

CAPVT XI.

Oppugnationes.

AB hoſte extremo, Vrbi malè fuit. Cùm oppugnata Arx à Geſtemaro, à Pipino recuperata ſub an. 700. Cùm à Barbaris Normanniſque tentata Gerardo Comite reſiſtente anno 886. Cùm obſeſſa Vrbs & capta cum caſtro à Balduino Hannone, ius ſibi in Comitatu debitum negari indignante an. 1188. Cùm alter Balduinus Imperator à ſorore detentum expugnaret anno 1237. Cùm advocatus à civibus Henricus Luceburgenſis Marthæ Imperatrici fruſtra ſe opponenti caſtrum eripuit an. 1256. Sed mox Guidoni Flandriæ Regulo traditum. Cùm illud Toparcha Raveſteinii capto apud Brugas Maxæmiliano Cęſare occupavit, ſed cedere & reddere coactus ab ordinibus provinciæ, qui de repente Valhainii Dinaſtā Balivum ſuū advocantes cū exercitu obſederunt, & ad deditionē compulerunt an. 1488. feſto Aſſumptæ Virginis. Tentatū à Martino Roſſemio, ſed à Gubernatore inſigniter munitum

nitum defenſumque an. 1542. Deditum Ioanni Auſtriaco Belgium tum procuranti, qui hinc militem ſuum in Brabantiam eduxit anno 1577. vigilia D. Iacobi.

CAPVT XII.
Rara quædam.

RAra quæ Namurci evenerunt ſunt. Cùm panis ſub cinere coctus ſanguinem ſtillaret anno 1095. Cùm femina infantem bicipitem peperit an. 1118. Cùm altera vno partu 7. maſculos edidit, quorum 6. ſupervixerunt an. 1217. Cùm cervus pulcher per medium forum in ædem D. Virginis venit anno 1360.

CAPVT XIII.
Domini Majores & Directi Namurcenſium.

AD civitatem & rempublicam gradum facio. Et quidem inter Dominos primum facio Cæſarem. Cuius beneficiarios fuiſſe veteres Comites, etſi non dubitem, tamen quia nihil certi hac de re traditum, ordiar à Balduino, qui beneficio Henrici v. primus Marchio fuit an. 1188. Secuti eum Comites apud Cæſarem non ſunt profeſſi, clientelam. Gulielmus videtur morem revexiſſe, qui Carolo Quarto Cæſari iuramentum præſtans, nova quædam ab eo conſecutus eſt previlegia an. 1362. Nec invenio poſt eum vllos Imperatori iuramentum dixiſſe. Secundũ pono Frãciæ Regem, cujus fiduciarii clientes fuerunt

runt Comites vſque ad tempora Caroli Magni. Tertiò LotharingiæDucem,cuius poſtea ſubditi fuerunt, cùm legamus Gerardũ Namurcenſem inter Comites Lotharingiæ, Suentebaldo rebellare, deinde videamus Albertũ I. vocari *Lotharienſem* abſolutè. Denique cùm legamus Henricũ Loth. & Brabantiæ DucemCæſari Balduinũ Marchionẽ appellanti reſtitiſſe, quòd diceret non licere intra limites Ducatus ſui novam erigere dignitatem, ſe invito. Quartò pono Comites Hannoniæ & Flãdriæ, quorum Feudatarii fuerunt Comites, ex lege quam Philippo minorenni filio præſcripſit Balduinus pater. Factũ id quidem tum à Philippo, qui Comitatum ſuum è fratris Balduini manu ſuſcepit. ſed an à ſucceſſoribus ſervatum, dubito. Certus Iohannem Aueſnenſem Hannoniæ Comitem, eo quòd Balduinus Imperator beneficium tempori profeſſus non eſſet, à Gulielmo R. Romanorum per ſẽtentiam obtinuiſſe Namurcum an. 1245. Amplius tituli & ſententiæ huius vigore idem Comes Namurcum oppugnaturus, convenit cum Luceburgenſi, contentus ſi is clientelam profiteretur, anno 1258. Succeſſor hujus Guido recuſavit, licèt iuſſus à Cæſare, Namurcum ab Hannone, quem ſe (erat enim Flandriæ inſuper Comes) inferiorem iudicabat relevare an. 1283. Filius tamen Guidonis à Guilielmo Hannone Comitatum ſuſcepit, idque vt à ſucceſſoribus fieret decrevit anno 1307.

Sed

Sed an factum ignoro. Certe non à Gulielmo Comite factū, qui Cæſarem agnovit, eique ſacramentum dixit anno 1362. Quinto loco ſint Duces Namurcenſes, cuius generis duas reperi in geſtis Comitum Hanavienſium. Sed opinor vocari Duces, quia aut in bello aut alibi Ducis dignitatem habentes Namurco præfuerunt.

CAPVT XIV.
Principes Namurci.

SExtò Marchiones ſtatuo. Qui licèt vulgo ſcribantur Namurcum tenuiſſe à tempore Naymonis, vſque ad Ermengardis Lotharingicæ cum Namurcenſi Principe matrimonium, tamen inchoare libet eos ab ævo Balduini Hannonis, qui ab Henrico V. *Marchio Namuci & Princeps Imperii* eſt renuntiatus an. 1188. Quē titulum ſolū ſucceſſores vſurparūt, ferè, niſi quòd Balduinus Imperator Comitis titulum ſubinde inveniatur adjeciſſe. Poſt Guidonem autē video vulgariter omiſſum Marchionis nomen, niſi cùm præſente Cæſare res auctæ ſunt. Septimi ſint Comites, quo nomine ſolo ab omni antiquitate vſos invenio Namurci Principes, & poſt Guidonis, ut dixi, ævum reſumpſiſſe video, poſt habito Marchionis vocabulo. Omitto hîc Flamines, Dominos, Præfectos, & Pretores Namurci ferè fabuloſos, de quibus in Hiſtoria. Comites fuere primùm è Romanis, uſque ad an-

num

num 400. Demum è Francis Alberone natis vſque ad annum 600. poſtea è Durbutenſium Dynaſtarum ſtirpe vſque ad annum 700. Tum ex Ardennæ & Moſellanis Dominis vſque ad annum 780. Denique è Bavaris aut veriùs Francis, uſque ad annum 1188. Tandem ex Hannoniæ Comitibus vſque ad annum 1258. Mox è Flandriæ Regulis vſque ad annum 1429. Tandem ex Burgundiæ Ducibus, vſque ad annum 1478. Ad extremum ex Auſtriæ Archiducibus.

CAPVT XV.

Palatinæ Dignitates.

POſt & infra Comitem conſtituo triplici ſerie officiarios Comitis, Comitatus, opidi. In prima erunt *Magiſtri Palatii*, qua dignitate functos invenio Marbaſios an. 1226. & neſcio an eadem ſit cũ munere *Comitis ſtabuli*, quo etiamnum Marbaſii gloriantur. *Mariſcallus & Seneſcallus:* quales fuit Clarebaldus Alterinenſis. *Dapifer:* quo titulo gaudent Balaſtriæ Toparchæ. *Dapifer ſuperior* : qualis fuit Philippus de Fumale an. 1420. *Camerarius* : qualis Ioannes de Goſue anno 1421. nunc Dominus de Scence. *Magnus venator*, quo titulo vſi Auriani an. 1302. nunc gubernator iure gaudet. *Signifer provinciæ*, qualis fuit in bello Brabantico Ioannes Oultremontius anno 1188. *Archicapellanus*, qui eſt Præpoſitus S. Petri iam inde à Philippo Comitis ævo. *Archicon-*

confeſſor, jam inde à Godefridi tempore Comitis, Abbas *Floreffienſis*. M. *Vmagiarius* pontis Moſæ dignitas gentis Itteriæ & Rifflartiæ, inſtituta anno 1410. *Præfectus portæ Palatinæ*, munus à Balduino inſtitutum anno 1246. à Guidone datum Theodorico Foſſenſi *Magnus apparitor*, munus gentis à S. Martino olim nuncupatæ. Æſtiva plurium Comitum Golſiniæ, Hyberna Namurci, Nemus Comitis Marlania.

CVPVT XVI.
Gubernatores & Bajulivi.

INter Comitatus Præfectos repono Gubernatorem, quem primi Burgundiæ Duces foris occupati & agentes conſtituerunt. Et eſt ſemper è prima nobilitate Principum Belgii, Comitis Vicarius. Et eſt quinque diſtinctorum caput tribunalium, quibus tam per ſe quàm ſuos præſidet. Succedit Balivi ſupremi, quem Prætorem provinciæ dicas, munus, qui dictus olim abſolute *Balivus*, poſtea *Balivus Comitatus*, ſub Guidone *M. Balivus* ſub Balduino Imperatore *Balivus Præcipuus terræ Namurcenſis*, poſtea *Balivus ſuperior* aut *ſupremus*. Ejus generis fuiſſe invenio Ioannem Colon ſub Balduino Imperatore anno 1282. Muſardus, Henricus Spontin poſt eum, anno 1340. Lambertus de la Natoye, Ioannes Libines ann. 1347. Balduinus de Blehem anno 1363. Ioan-

nes Rideau an. 1369. Godefridus de Vil, eques anno 1386. VVarnerus de Davel, anno 1390. Henricus de Boulau anno 1395. Ioannes de Selles eques anno 1412. Henricus de Dongelbiert anno 1418. Poſtea ſub Philippo Bono Henricus de Longchamp anno 1429, Guido de Tarpin eques Camerarius Ducis anno 1438, Balduinus de Humieres eques etiam Camerarius anno 1442. Cumque Dominus de Hornes D. Galbecæ anno 1466 fuiſſet Capitaneus generalis conſtitutus provinciæ anno 1471, abdicante Hugone de Humieres, annexa Gubernatoris dignitati hæc dignitas. Quam obierunt Guide de Brimen Humbricurtii Dominus anno 1471. Ioannes de Longchamp D. de VVines anno 1477, Philippus de Burgundia D. de Bevera anno 1478, Ioannes Chalonius Princeps Aurangiæ an. 1481. Godefridus D. Eve tanquam Vicarius dicti Principis a. 1483, Iohannes de Bergis D. de VValhain an. 1486, Gulielmus de Croy D. Serviæ an. 1503, Ioannes de Bergis D. de VValhain an. 1509, Anthonius Marchio Bergarum ad Scaldim an. 1528, Theodorus Baro de Brandenborch ad tempus an. 1541, Petrus de VVerchia Seneſcallus Hannoniæ anno 1542, Petrus Erneſtus Comes Mansfeldiæ anno 1545, Henricus de VVirtham D. de Berſel an. 1552. Philippus de Senſelles Vice comes d'Aublaii ad tempus anno 1554, Carolus poſtea Comes de Barlaymont eques aurei velleris.

ſeris, Præfectus ærarii anno 1555, Ioannes de Burgundia D. Fromontii ab ordinibus ſtatutus anno 1576. Adrianus de Croy Comes Rodienſis anno 1577, Carolus Comes Barlamontii iterũ, & poſt eum Ægidius filius anno 1578, & Florẽtius Barlamonti Comes, & inſuper Spinoii Princeps frater Ægidii, anno 1579. Nunc dignitatem obit Carolus Gaveræ Princeps, Egmondæ Comes, cui genus à Friſiæ Regibus, nomen à felicioris diſtrictu Bataviæ, Maiores Gelriæ Duces, in Hollandia Comites, alibi Principes aut Dynaſtæ. Cui ab infantia indoles, à pueritia erud tio, à iuventute virtus bellica, à virili ætate rerum vſu acquiſita prudẽtia. Vir inter noſtri ævi Principes ab omni Heroicarum virtutum laude cenſendus.

CAPVT XVII.

Pares & Conſilium Provinciæ.

BAlivis ab antiquo aſſiſtere ſolẽt 10, vt alii 12 *Pares caſtri Namurcenſis.* Hos non dubito à tempore Alberti fuiſſe, ſed conſtat non eoſdem, qui nunc pro talibus habentur, fuiſſe. Vnde Pollinacam, Faliſiam, Sorinas, Aſſeclam, Yvvaniam, Siclinium, Ohayam, Ligniacum, Fallemaniam legis Dominos habuiſſe Pares Namurcenſes, cùm tamen modo hi tantùm numerentur Toparchæ de Syes, Andenarde, Obbais, Avelois, Hanii, Faulx,

Boſſuti, Zetrudi, VVangæ, Bregnilerii. Hi ſolent antiquitus iudiciis præſidere, ad hos omnes Comitatus cauſæ devolvebantur, donec inſtitutum conſilium Provinciale ſub Burgundis. Ioannes de Berghis Balivus à conſiliis habuit, anno 1491. 4. Eccleſiaſticos, 6. ſeculares, (nunc poſteriores manēt) & nomine ſigilloque ſuis, quibuſcùm pro tribunali ſedit. Regina autem Hungarię Pręſidi & Conſiliaris 4. ſtipendia conſignans, anno 1551. authoritatem dedit cognoſcēndi de omnibus via apellationis controverſiis, quod ſervatur Gubernatore cauſas parium caſtri, feudorum, & allodiorum, & perſonales nobilium provinciæ ſolum cognoſcente. Præſidem nunc agit Petrus vanden Boſſche, vir prudentiæ ſingularis. Huc etiam referendæ dignitates Receptoris generalis, qui ſub ſe 4. chartularios Namurci, Sanſonis, Flæruci, & Bovinii, & ab annis 400. *Receptor Comitatus* dicebatur, eratq; ſecundus à Balivo. Eius eſt peculium Principis curare, & ſubeſt Camerę rationum Inſulenſi. Habet ad promovendum ius Principis Procuratorem generalem, atque hoc à Principum Burgundorum ævo.

CAPVT XVIII.
Præfecti & Senatus opidi.

ARci præeſſe ſolet ab antiquo Caſtellanus, jus habens inter paucos 12. Securiſe-

riferorū. Dignitatem nunc obit idem qui Gubernator eſt, & Vicarium habet eundemque Præfectum præſidii Caſtrenſis, quod munus ſub Carolo V. inſtitutū & non niſi peritiſſimis quibuſq; commendari ſolitum invenimus. Nunc eo fungitur Everardus Syverii Eques raræ vir experientiæ, quique Principi ætatem totam conſecrans poſt obita primæ notæ in bellis munia huc tranſlatus eſt. Invenio antiquitus dignitatem *Ducis civium Namurcenſium*, ſimiliter *Signiferi urbani:* Deinde lego fuiſſe tres Horoſcopos, duos Præcones villæ, quatuor Clericos, quæ munerum nomina nunc in diſſuetudinē abierunt. Et duplex eſt Senatus, veteris & novæ urbis; uterq; Prætore ſuo & 7. Scabinis conſtans. Novam libertate & privilegiis donavit a. 1284. Iolēdis Comitiſſa. *Confirmarunt ſecuti* Comites. Guido auxit an. 1323. Veterē ab antiquo inveni ſeptenario numero Senatum habuiſſe, cui junctim cum Prætore jus claviū oppidi demādatum & juriſdictio intra primū ab urbe lapidem Magiſtratus hic annuus eſt duntaxat, & conſtituitur deſtituiturque per Gubernatorem provinciæ in pervigilio D. Andreæ. Sunt inſuper peculium oppidi procurantes, Quæſtores 2. quos Cōſules vocant, & olim Electi vocabantur, eo quod alter à populo alter à Balivo ſupremo eligeretur. Dignitate horum primaria fungitur per annos plures I. Minetius vir prudentiæ experientiæque maximæ.

Sunt & iurati 4, & Referendarius, quem Prætorem fabrorum vocant; cuius eſt ad Senatum referre ſententiam populi.

CAPVT XIX.
Plebeius Ordo.

INter cives invenio veteres aliquot familias vrbanas olim in Senatū cooptari frequēter ſolitas, & ſunt vel dicti à loco, ut Pontini, VVariſolienſes, Pontilachienſes, Martinenſes, Spinetenſes, Banduelenſes, Aſſonullenſes, Coriolenſes, VVartanienſes; vel ab evētu habitùve dicti Longini, Brachiati, Colliones, Macri, Farti, Strenii, Cōfeſſi, Honorati, Sagittarii, Collectores, Mercatores, Turrarii. Lectior autē pars civium nomina dare ſolet aut Collegio Sagittariorū per Guidonē Comitem inſtituto, an. 1266. aut Gladiatorū per Albertum Archiducem confirmato, aut Bombardariorū aut Rhetorū tempore Caroli V. inſtitutis collegiis, an. 1524. Vilior in certa opificū Collegia, è quorum ſingulis 4 eligi ſolent. Vnde Comes *aſſenſu Maioris, Scabinorum, Iuratorum, & Bonorum hominum 4 opificiorum ait ſe leges* præſcribere mercatoribus.

CAPVT XX.
Monetaria.

MOnetam ab antiquo Namurci fuiſſe diſco ex donationibus antiquis, vbi frequens mentio denarii Namurcenſis. Guido Comes Monetariis primus am-

pliſſima dedit privilegia ad exemplum Pariſienſium, anno 1297 Quæ reſtrinxit aliquantiſper Gulielmus ſucceſſor, anno 1312. confirmante idipſum Gulielmo altero. Philippus autem Bonus novam cudere monetã conſenſu Ioannis Comitis cœpit anno 1374. Ante & circa nuperas Belgici turbas moneta ærea adhuc Namurci confecta, & certe ſunt ad hoc obligatæ ad cudendum certæ familiæ.

CAPVT XXI.
Namurcenſium Genius.

CIves olim re lanaria quæſtum faciebant. Vulgari ioco deſcribuntur rudes ſed cordiales, vt ſic exprimam. Rei bellicæ & virtutis opinionem apud exteros meruere. In cultu modeſti, in victu faciles, laborioſi, ſtaturæ & formæ mediocres. Opes poſſident non contemnendas, & pro opibus ſunt liberales, nec facilè geniũ defraudaturi. A litteris alieniores eos non nemo notat, & ingenii magis mechanici, quod equidem non obſervo verum eſſe. Fateor quidem non eam fuiſſe olim doctorum copiam, quæ alibi, ſed vna ſuo defectum illum in vrbe iam abundè ſuppleri, in qua ex popularibus numeravi nunc ſuperſtites & habitantes vltra 25 Iuriſconſulti titulo donatos, Nobilitate etiam forenſi, quæ ferè ad Academias & bonarum literarum mercatum ablegatur.

CAPVT XXII.

Dies ſolennes Namurci.

Libet hîc dies auſpiciales adjicere, quibus excepti ritu ſolenni aut inaugurati Comites, aut aliud cum pompa actum. A. 1188. in Octob. Balduino Nobilium homagia in Herbattis excipiente. In Majo anno 1196. aut 1197. cum Henrico Cęco juſta fierent. Kal. Februarii an. 1196. Philippo in D. Albani inaugurato. Feſto S. Dionyſii anno 1212. cum ei juſta fierent. Anno 1212. cum Iolenthis in urbem reciperetur. In Majo anno 1267. Guidone Flandro Namurcum veniente. Anno 1297. in Decembri, cùm Iohannes inveſtiretur à Patre. Anno 1330. Martis poſt *Invocavit*, cùm alter Iohannes à civibus reciperetur Guidone in Comitē aſſumpto anno 1335. 2. Maii. Cui eidem juſta ſolverentur anno 1336. 12. Martii. Philippo ex Norvvegia reduce anno 1336. 8. Novemb. Gulielmo in D. Albani jurante anno 1338. 8. Octobris, & juramentum renovante anno 1342. Cùm ejus cadaver ſepulchro inferretur anno 1391. 3. Octobris. Gulielmo filio in loco ſurrogato 1. Octobris anno 1392. Cùm ejus defuncti exequiæ celebratæ 15. Februarii anno 1418. Ioanne in Comitem aſſumpto 11. Ianua. eodem. Duce Anthonio cum uxore in urbem venientibus anno 1412. Philippo Burgundiæ Duce recepto anno 1431. Ipſo cum vxore Namurcum

delatis

delatis anno 1439. Delphino Franciæ eòdem veniente anno 1457. Cùm inaugurati Carolus pugnax an. 1468. Maxemilianus anno 1478. Philippus anno 1483. Carolus V. anno 1515. Philippus ſecundus anno 1558. Albertus Archidux an. 1599.

CAPVT XXIII.
Leges Namurcenſes.

LEges Vrbis volunt ex veteribus regni Lotharienſis eſſe, redactas in ordinem ab Alberto II. anno 1357. à Guidone auctas, à Gulielmo emendatas. Conſuetudines per Philippum Regem renovatæ anno 1564. Nundinæ annuæ celebrantur triduo ante natalitium Baptiſtæ, octiduo ante ferias Dionyſii & Clementis, & durant dies 17. Fora hebdomadatim ſunt diebus Saturni, Veneris, & Mercurii.

CAPVT XXIV.
Res ſacra.

QVo ad rem ſacram gaudeat meritò Namurcum primitiis religionis Chriſtianæ, quam prima vrbium Belgici annunciante D. Materno Apoſtolorum Principis diſcipulo ſuſcepit, adecque per Martinum Comitis ſui filium 7. Tungrenſem Epiſcopũ latè per Haſbaniam propagavit. Idololatræ erant antea his locis, & Nam Deũ Murciamq; Deam profano ſacrificii genere venerabantur. Nam ego reor Neptunum eſſe, ſic dictum à ſorbendo ſive deglutiendo; Murtia Dianæ cognomentum

eſt. Et bene loco huic inter ſylvas iuxta aquas hæc numina dedit Gentilitas. Quæ poſtquam extirpata eſt, nullis hæreſeon offuſcata perverſitatibus, fides penes Namurcenſes perſeveravit. Quorum Comites ad vnum omnes pietatem ſuam poſteris teſtatam reliquerunt, in opprimendis alibi ſchiſmatibus ſæpe occupati.

CAPVT XXV.
Cathedralis Namurci.

CAthedralisEccleſiaNamurci eſt àPaulo 4 erecta an. 1559. cuius Epiſcopo, exceptis paucis,incuria vt puto,præteritis pagis, paret tota Namurcenſis provincia & BrabātiaGallicana;Vrbes nimirū octo, Pagi 164 in Brabantia, 183 in Namurceſio præter appēdices.Cænobia Benedictina 12, Ciſtertienſia 14, Præmonſtratenſia 5, Regularium Canonicorum 3, Scholarium 1, D.Franciſci 3, Carmelitarum 1, Capucinorum 1, S. Trinitatis 2, S.Ioannis Ieroſol.Commendariæ 2, Cruciferorum 1, Reginarum 3, Collegia Canonicorum 9, Canonicarum nobilium 3,Hoſpitalia & Noſocomia 40. Venientibus in numerum etiam iis quæ nuper incorporata ſunt, aut etiam nunc propter iniuriam temporum deſierunt habere Congregationem religioſorū. Epiſcoporum primusAntonius Havechius S.T.Doctor, ordinis D. Dominici,qui obiit an. 1578. ſepultus in choro Eccleſiæ,ubi Synodum primam dioceſanam celebravit an. 1570.

2. Fran-

2. Franciſcus de VVallon-capelle ex religioſa D. Franciſci, vir pietatis merito ſummis imiſque acceptus, obiit an. 1592. ibidē ſepultus. 3. Ioannes Dave ex Conſiliario Mechlinienſi vir prudens & eruditus, mortuus an. 1595. ibidem ſepultus. 4. Iacobus Blaſæus, ordinis D. Franciſci, qui Audomaropolin ad Epiſcopatum alterum abiit, an. 1601. ſurrogatus eſt Franciſcus Buyſeret Montenſis. I.V. Doct. ex Decano Metropolitanæ Cameracenſis & electo ibidem Antiſtite, bono dioceſeos & religionis huc tranſlatus. Qui inauguratus Montibus, anno 1602. Secundo Epiſcopatus ſui anno Synodum dioceſanam indixit, vbi multa bene & prudenter ductu Spiritus S. reformata, & inſtitutum Nivellis auſpiciis eiuſdem Seminarium dioceſanum. Deus ei longam & felicem vitam det. Huius de qua dixi Cathedralis Namurcenſis exordium tale eſt. Oratorium erat inter illa naſcentis Eccleſiæ primordia, quod tradita per manus fides credit à Cornelio Papa dedicatum, Kalendis Septembribus. Fama habet fuiſſe antiquitus Virgines in vicino ſacra peragentes, ſed fama tantùm. Etſi enim tradunt quædam chronica, aſſerunt nonnulli antiquitatum inveſtigatores fuiſſe in Eccleſia ſarcophagum, qui titulum Abbatiſſæ ſancti Albani præferret, tamen ego nō ſum facilis vt credam. Monachos & nigros, i. Benedictinos fuiſſe certum eſt. Quorum cùm diſciplina monaſticæ te-

peſce-

peſceret,& Proventus injuria temporum deficerent, Albertus ſecundus *dirutam Ecleſiolam an. 1047. reſtruit*, & loco Monachorũ Canonicos ſubſtituit 12. quibus & ipſe & vxorDecimas alioſque proventus aſſignavit. *Atq; hæ ſũt prabendæ vnius inſtitutionis S. quinque aliæ ſunt alterius*, (credo ab aliquo ſucceſſore Alberti adjectæ.) *quia autem inter 5. illas vna erat cæteris opibus & dignitate præſtantior, eam Balduinus Imperator dividens ex vna duas fecit*. Philippus autem Balduini ſucceſſor addito novo choroEccleſiã augens & totã reficiens, numerũ Canonicorũ uſque ad 20. ſupplevit, & addidit 20. Vicarios. Eccleſia dedicata per Guidonẽ Card. Legatum ſanctę Sedis an. 1211. Altaria & ſacella ferè Comites fundarunt certatim, nolentes Eccleſiã hanc ſuæ munificentiæ expertem. Godefridus an. 1116. Henricus an. 1216. Iolendis an. 1216. Gulielmus an. 1336. Luduvicus ejus F. anno 1370. altaria quiſque fundavit & dotavit. Vita horum Canonicorum ab ipſo fundationis exordio regularis fuit, quod docent clauſtrũ, dormitorium, & alia arctioris diſciplinæ loca, quæ adhuc conſpiciuntur. Cùm autem fervor ille primitiuus tepeſceret, bellorũ, ut fit, injuriis ſub Henrico Cæco licentiorem vitã inducentibus, Guido LegatusApoſtolicus & Antiſtes Prænestinus aſſenſu Leodienſis Epiſcopi & Philippi Comitis anno 1204. aliquatenus repreſſit noxiam Canonicorum libertatem, & leges

ges vivendi poſuit, aut veriùs repoſuit. Quæ ſervatæ aliquamdiu in deſuetudinẽ ierunt, maximè temporè bellorũ ſub Balduino Imperatore. In hac Eccleſia octo Comites ſepulturæ locũ adepti ſunt, nobileſq; plures. Inter alios memoria dignus Nicolaus de Conde, qui obiit anno 1267. Sepultus ante aram D. Nicolai. Eques & Libertus de Egeſces magni Eccleſiæ benefactores. Sepultus etiam hîc Ioannes Auſtriacus, qui poſt relatam ab Agareno hoſte victoriam extinguendo orbis Belgici incendio miſſus, jamque recens à triumpho Templutenſi diem ſupremum obiit. *Tabulam altaris veterem* Gulielmus II. Comes curavit. Altare ex nigro marmore cum Epitaphio Vicarius ad memoriam dicti Ioannis Auſtriaci ſubſtituit. Supplicatio, quam vocant, annua Namurcenſis cœpta celebrari anno 1449. Habentque Canonici diſtrictum ſuum, vt in eo tribunal, minimè Senatus vrbani dominium agnoſcens, & conſtituitur cum Scabinis 7. Prætor, idque ex privilegio Alberti II. confirmato per Henricum Cæcũ, Balduinũ primum. Auctum per Guidonem & ſubſequentes Principes. Theſauros habent incomparabiles Pontificũ, Cæſarumque dono. Puta Stephani Papæ, (qui & bibliothecam ſuam reliquiſſe perhibetur) antequam ad Apoſtolicæ dignitatis apicẽ eveheretur, *Scriniolum Hebenum ſanctorum reliquiis refertum.* Beneficio Leonis Papæ partem corporis

poris S. Gerardi Trilonienſis Epiſcopi, vnà cum Dalmatica qua Pontifex vtebatur. Dono Liedini BicharienſisEpiſcopi partim corporum D.Nicolai & Georgii. Miſit & Bizãtio Henricus imperator *vas aureum pulcrum & pretioſum, in quo continebatur maxima pars de ligno Domini in modum crucis auro circumligata & ornata. Inſuper de ſacroſanctis reliquiis Imperialis palatii,de ſpinis corona Domini,de veſte purpurea,de pannis infantiæ, de linteo quo præcinxit ſe in cœna,de zona B. Mariæ,de capite B. Pauli & Iacobi.* Nivelo etiã Sueſſionum Epiſcopus *pretioſum Chriſti ſanguinem à regia vrbe Conſtantinopoli allatum dedit* an.1205.VVarnerus inſuper Abbas 3.Albani inMaguntia de capite S.Albani martyris miſit.Habẽt præterea ſudarium intinctum ſanguini Protomartyris Stephani. Habent altare minuſculum eleganti forma confectum ad morem priſcum.Habent & inſignes ſalutiferæ Crucis partes , quas diebus Veneris populo præbent exoſculandas. Hæc ſacerrima pignora dum venerabundus aſpexi,& antiquæ pietatis majeſtatem , & Principum nunquam ſatis laudatam munificentiam exoſculatus ſum.Viri clari in hoc Capitulo fuerunt M.Maſius Decanus in conſilio Tridentino celebris.Ioannes.Broſius ſimiliter Decanus ab eruditione celebris. Archidiaconum nunc agit I. Davvin I. Licẽt.vir pietate & eruditione clarus,cujus humanitate pluries me adiutũ fateor.

C. A-

CAPVT XXVI.
Collegiata alia.

SVccedat Collegium Canonicorum D. Virginis vetus illud, & quod de præeminentia longo tempore cum D. Albani Collegio certavit. Monſtrant enim altare & locum vbi S. Maternus converſioni infidelium operam dans rem divinam peregit. Clericos habuit à Caroli M. ævo, quos in ordinem redegerũt ſecuti Leod. Epiſcopi. Stephanus autem Epiſcopus conſtituens 12. Sacellanos, Vicarios & conſultores Epiſcopi, totidem Eccleſiarum D. Virgini inſcriptarum. Abbates etiam Namurci 9 conſtituit clericos, præfecitque vnum Abbatem ſecularem, qui hoſpitalitatem curaret. Ex quo tempore ſub an. 922. manſit hic Abbatis ſecularis dignitas, qui & beneficia confert. Numerus autem Canonicorum auctus vſque ad 18. Quis autem dotator aut fundator præciſe ſciri nequit. Clauſtrum etiam & officinas olim habuerunt hi Canonici, & Senatus erat reparare illa, ſicut & muros vicinos, viciſſim percipiens ratione ſingulorum ſepeliendorum vnum veterẽ groſſum. Cui juri ob nimia gravamina Senatus renuntiavit anno 1474. Tertium eſt Canonicorum ſancti Petri in caſtro Collegium. Cujus templum extructum occaſione capitis ſanctæ Petronellæ iſtuc delati, an. 1202. 12 canonicos cũ Præpoſito & Cuſtode à prædiſceſſoribus

bus ſuis ſundatos teſtatur Philippus Comes, & ſe addit decimam tertiā Præbendam cum officio Decanatus inſtituiſſe. Hujus collegii etiam meminit dictum GuidonisLegati diploma.GulielmusComes altare Deiparæ in eademEccleſia inſtituit & dotat an.1347. Capitulum hoc authoritate Pontificis ſuprà allegata vnitum eſt Albanenſi ad dotandum 9. Præbendas affectas ſive graduatas. Ex quo .am ante aliquot viri inſignes ad famam venerant.

CAPVT XXVII.

Parochiæ.

PArochiales ſive curam animarum habētes Eccleſiæ in vrbe ſunt hæ: *D. Virginis* antiquiſſima & prima oppidi, quæ antiquitus exCanonicis ſolet habere Paræcum, qui ad diſtinctionem *Canonicus inueſtitus* vocabatur anno 1392. Viſitatio vna Leodicenſis an. 1493. vocat *Plebanum*. Regiſtra alia *Viciarcū*. *Ioannis Euangeliſta* annexa capitulo Albanēſi in communionē munii paſtoralis aſſumpta poſt auctam vrbem. Vbi titulo Virginis matris inſtituta ſacra civium confraternitas à Ioanne Papa 22 an. 1490. & confirmata & indulgentiis ornata,in qua nunc haud pauciores mille confratres numerantur. *Sancti Lupi* parochia, Malonienſi Abbatiæ Canonicorū regularium annexa, ubi ad honorem D. Annæ inſtituta anno 1462. civium ſacra ſodalitas per Leodium

dum Antiſtitem. *S. Ioannis Baptiſta*, à 200. circiter annis in communionem parochialis oneris aſſumpta, quæ in duplum aucta anno 1501. noviſſime ſodalitio ſanctiſſimi Sacramenti & indulgentiis per Pium IV. ornata anno 1560. *S. Nicolai in Harbattis* fundata, & ab Henrico Antiſtite dicata anno 1153.

CAPVT XXVIII.

Cænobia Virilia.

NObilioris ſexus cænobia in vrbe ſunt: *Cruciferorum* conventus inſtitutus aut veriùs inſtitui ceptus à quodam privato an. 1249. Coaluit demum in formam cænobii an. 1412. poſt reformationem authoritate capituli generalis introductam. Huic cænobio relictum eſt Collegium Cruciferorum Lovaniẽſe ab Philippo de Volgaia nobili Zelando fundatum anno 1491. *Franciſcanorum*, ſi non à Comite, certè auſpiciis Comitis inſtitutum eſt cœnobium an. 1432. aut vt alii 1335. Cujus religioſi obſervantiæ inſtitutum amplexi ſunt an. 1490. hortante Margareta Caroli Ducis vidua. In Eccleſia ſepulti Comites duo, Luduvicus etiam Pettegenii & Ballioti D. Guidonis, Ioannis, Philippi, Gulielmi Comitum frater, qui abſente fratre conſtitutus Namurci Gubernator, in VVorucano prælio obiit anno 1371. hic cum vxore Margareta de Haveſche Comitiſſa de Rouſſii tumulum habet cum filio naturali Almarico & Margareta

nepte. Iacent hîc etiam Nobiles multi, qui locum pietatis nomine celebrem ſepulturæ ſuæ elegerunt. Numerum Religioſorum quinquagenario majorē fuiſſe lego. Prodierunt hinc viri à fama & ſcriptis noti, Fr. VVallon-capelle Epiſcopus II. Namurcenſis, Henricus VVillot, cujus extat Ogdæas ſermonum de venerabili Sacramento. Nicolaus Cardin aſſumptus in Abbatem Bronienſem. Capucinorum conventus Senatus & privatorum munificentia conſtruitur, templum dicatum à Reverendiſſ. moderno anno 1607. Dominica 7. poſt Paſcha.

CAPVT XXIX.

Cænobia Virginum.

ALterius ſexus Monaſteria ſunt: Beginagium à tenuibus initiis inchoatum, & nuper anno 1591. annexum cænobio Carmelitico 4. Quod Carmeliticum tali modo propagatum eſt. Tradux & colonia Bruſietenſis in Hannonia cænobii eſt Dionantenſe cænobium, quo per injurias temporum exuſtæ Virgines Namurcum profugæ obtinuerunt facilè anno 1467. à Carolo Duce & Luduvico Borbonio Epiſcopo Leodienſi authoritatem conſtituendi monaſterium, *in fundo 2. bonariorum ſito prope locum dictum prata parva Harbattæ infra ſecuritatem & ultimam Namurci firmaturam.* Quod factum probabat Epiſcopus Tricarienſis, Sedis Apoſtolicæ Legatus anno

1469. Capitulũ cum 4. pericyclis clauſtri & cæmiterio dedicatum an. 1476. Templũ autẽ Virgini matri & Divis Laurentio & Alberto inſcriptũ, dicatũ an. 1476. à Darienſi Epiſcopo ordinis Carmelitarum. Cænobium & ſitus & ſtructuræ & diſciplinæ titulo commendatur. Virgines nuper à Generali ordinis reformatæ an. 1603. præter tres monaſticæ religionis vota, clauſtri etiam perpetui ſtabilitatem promittunt. Numero ſunt 34. lectiſſimæ virgines & famæ optimæ, Patronumque habent Abbam Villarienſem, eo quòd Hoſpitale S. Calixti, excipiendis Abbatiæ Villarienſis Religioſis fundatũ an. 1260. procurante Francone Archimandrita dictarum virginum paupertatem levaturo, incorporatum ſit dicto cænobio an. 1478. Vitrea eſt in templo vna inſignis retro aram primariam cum inſignibus Burgundicis & figura Ducis cum conjuge & verſibus his.

Vt ſis propitia, tibi do Virgo Maria
Renenſes mille, ut pater voverat antè.
O Regina mater Salvatoris, natum tuum
precare pro nobis.

Beginagium dependens à Capitulo ante annos 300. inchoatum convenientibus in vnum virginibus aliquot. Gryſeæ, quas vocant, tertiam D. Franciſci regulam amplexæ Namurcum venerunt an. 1498. quibus coëmpta domus an. 1503. ſtructumque cænobium cum templo, anno 1507. Noſocomiũ oppidi majus ab omni

ſcriptorum memoria fuit ſenſim piorum eleëmoſynis locupletatum. Hoſpitale D. Iacobi ſub Burgundiæ Principibus ad famã venit, aſpirante civiũ aliquot, qui Cõpoſtellam viſerant, munificentia. Beginagium Gryſearum cum ſacello fundatum ſub an. 1315. à Gertrude, relicta Nicolai du Pont; ſed cùm fundationi non fieret ſatis, Boneffienſi Abbatiæ cum onere annexum eſt, an. 1467. eſtque nunc & fuit Monachorum hoſpitium.

CAPVT XXX.

Sacella.

SAcellum D. Iacobi in Caſtro à Philippo Comite ſtructum, an. 1205. à Guidone Epiſcopo dicatum, an. 1207. Sacellum in vico Vivorum à Iacobo Branche Receptore Comitis factum, an. 1296.

CAPVT XXXI.

Viri clari Namurcenſes.

NAtales ſuos debent Namurco: Viri ſanctitate & virtute clari præter Comites & Imperatores Græciæ, qui hîc nati præſumuntur. Martinus VII. Epiſcopus Tongrenſium, an. 277. Ioannes Epiſcopus Braſarenſis, an. 1470. Franco VVeſemalius ex impari matre Baronis VVeſemalii fr. bello ſtrenuus, & inter primos ſui temporis, an. 1256. Theologi, Petrus Broſius Doctor Sorbonicus, an. 1524. Iuriſperiti, Nicolaus Goubletius I. V. Doct. an. 1550.

1550. Hiſtorici,Gerardus de Iacea Capellanus & Notarius Capituli S. Albani,qui ſcripſit geſta Comitum,an. 1525. Anſelmus Decanus D. Mariæ & Preſbyter Can.Leodienſis,qui Leodicenſem hiſtoriam ſcripſit,vixit an. 1400.

CAPVT XXXII.

Suburbanum.

AB vrbe ad ſuburbanum progredior, & quacunque pedem porta effero, ſeriam offendo pietatem. Coronant vrbem veteris heremi totidem portis reſpondētes,quæ ſunt inſcripta D. Barbaræ Virgini,Martino Antiſtiti, Georgio Martyri, Salutiferæ Cruci, Antonio Anachoretæ, Fiacro Confeſſori, Huberto Epiſcopo, Quæ magno plebis concurſu tùm aliàs tum maximè ſacra hebdomade viſuntur. Vicinior ſuperioribus S. Adriani à Moderno antiſtite dedicata eſt, anno 1605. Remotior S.Hilarii ſub Gulielmo II.Comite conſecrata. Valetudinarium extra muros cum ſacello Henricus Epiſcopus benedixit,anno 1153. Leproſaria Guido Comes adornavit. Cætera vide in *Præfectura Namurcenſis.*

I. B. GRAMAYE

HISTORIA

NAMVRCENSIS.

I. B. GRAMAYE HISTORIA NAMVRCI.

CAPVT PRIMVM.

Quo res ante natalem Dominicum Namurci geſta, aut de Namurco tradita, recenſentur.

COmmune hominum & hiſtoriarum fatum eſt velle aſſurgere, & ex tenebris lucem, ex luce laudem quærere: & cum exiguo annorum vinculo ætatem noſtram concluſerit natura, prolixam majorum ſeriem digerendo, longos nepotum ordines ſperando, æternitatem quodammodo nobis pollicemur. Ita vſu venit familiis privatim, & gentibus publice & univerſim, ut titillando ſibi ipſis riſum moveant; illæ vero ſi excedere larem domeſticum concedatur, & ſcintillam in Troiæ cineribus, laciniã in alicujus Regis purpura detur invenire, quam majoribus ſuis alibi inter terræ filios natis præferunt. Hæ ſi factis (fictis dicere debebam) Regum rerumque commentariis plurium ſeculorum antiquitatem valeant uſurpare. Hoc malum cùm jam invaluiſſe videam, & pluribus placere quomodo libet quæſitum hoc decus, veniam merebor, ſi & ego narratiunculas

has è noſtrate Hiſtoria petitas attexo, vmbram hanc reputans, quæ neceſſariò omnium gentium hiſtorias comitetur. Hæc itaque de veteri Namurcenſium ſtatu invenio. Aganippum Belgarum primi nominis regem, locũ in Arduennæ receſſu, ubi Sabis in Moſam ſe exonerat, munivisse, & Neptuno maris Deo ſacraſſe. Quia ſorbendo aut auferendo Name patrio ſermone dicebatur. Cæterùm Arci & ſacrario *flamines* præfeciſſe eundem & ejus ſucceſſorès Belgarum reges traditur.

E quibus *Sicelius* Regis affinis, cujus nomẽ referunt Vicus *Scleii* & *Siclinium*.

Itemque *Mehan* Menapii Regis filius qui flumini nomen reliquit, diciturque ſacerdos Neptuni ad Moſam. Et fortè hinc eſt anonymus ille, qui ex Moſæ provincia in Friſiam legitur veniſſe; & cum Haione Friſonis filio communicaſſe. Anno ante Chr. natum 350 vixit Hayo, teſte Cappido. Atque hæc eſto prima principum Namurci ſeries. Alteram petam à Gallorum Ducibus Cambrone & Burdegale, quorum ille traditur Sabi ſive Sambræ fluvio nomen ſuum communicaſſe, & ad confluvium ejus cum Moſa arcem reſtituiſſe, coërcendis prædiatorum excurſionibus: Hic in rupe edita ad Moſam turrim ſui nominis cum ponte ædificaſſe. factum volunt anno 200. ante Ch. nat. Cujus ſucceſſores præfecti per annos plures arcẽ habitarunt, cujus generis Lernus *Caſtri Moſani Cuſtos*, vnde ducta

duct nomen habet Colonia. Tertios in ordine Namurci Principes Tungrenſes pono, quorum Rex Sedroch arcem præſidio munitam auctamq; à ſe nuncupavit, ſub Iulio Cæſare. Quartos facio Rheni accolas Nemetes, qui Coloniam huc duxerunt, & Nemetocennam quaſi dicas Nemetum ad Cennam ſive Sembrem appellarunt, quos vicinos agros imperantes Romani in Gallias delati aut ejecerunt, aut certè in fidem acceperunt.

CAPVT II.

In quod conjecta, quæ per ſecula ferè ſeptem de Namurco legimus Romanorum & Frãcorum tempore.

LIbenter ego crederem nomen Nemetocennæ ſub Romanis perſeveraſſe, donec à Barbaris diruta arx, à Francis novo-muro (unde Namurci nomen hæſerit) cincta eſt, ſi id fieri poſſit bona Chronicorum pace. Quæ nominant Divum Maternum fidei noſtræ fundamenta apud Sedrochienſes jacientẽ, ſub annum 100. & quod oracula deinceps non ederet Deaſter Nam, *Namuti* nomen oppido hæſiſſe, a. Chriſti 35. Amplius adduntCajum Imperatorem oppido, quod latè per montana extendebatur, in vallẽ arci vicinam tranſlato, aliã Namurco ſpeciem indidiſſe, & Præfectum ſive Comitem à Romanis deinceps conſtitutum. Cujus generis invenio an. 277. ſeptimum Tongrorum Antiſtitẽ Martinũ Martini Comitis Namurcen-

murcenſis filium Haſbaniæ Apoſtolum. Quicquid tamen ejus ſit, hoc probabile, arcem tam oportuno ſitam loco, à Romanis non habitam neglectui; hoc certum Romanos paſſim hic egiſſe, fidem facientibus variis, quæ alibi afferam, Romana lingua Epitaphiis & monumentis, quæ temporum calamitas in rupibus & ſaxis nobis reliqua fecit. Declinante autem Romanorũ in Galliis imperio, Clodio Francorum Regi natus, anno 456. Albero, in arce hac refecta, Comites ſanguinis affinitate ſibi junctos conſtituit. Cujus generis eſt ille anonymus ſocer Reguli Hoſtienſis & avũculus Encharii Trajectenſiũ Epiſcopi, floruit anno 527. Itẽque alter qui filiã Principi Bavariæ uxorem dedit, matrem factam Theodardi Leodiorum Antiſtitis. Deficiente autem hac Francicorum Comitum (ſive illi temporarii ſive hæreditarii fuerint) ſtirpe, Sigibertus devolutum ad ſe jure beneficii Comitatum, Glomerico Durbutenſi Comiti, operæ fideliter in bellis navatæ præmium, aſſignavit anno 650. longoque pòſt tempore eoſdem duæ hæ provinciæ Comites habuerunt. Cùm autem Pipinus Harſtallenſis Dux noſter Geſtimarum tyrannum ad arcem Namurci prælio ſuperaſſet anno 700. probabile ab ejus arbitrio caſtrum & Comites Namurci ſtetiſſe. Cujus generis eſt forte Odoarius ille Princeps Floreffiæ reſidens, cujus interventu Pipinus S. Bertuino

tuino 5. villas donavit Hæc ſunt quæ per ſeptem ſere ſecula de Namurci rebus lego, quo tempore exiguis limitibus circumſcriptum opinor Comitatum, Arduennæ partem & magis per aquam & ſylvam quàm per agros extenſam jurisdictionem, opinor, inquam; nec enim in tam remota temporum caligine certo aut recto tramite verſamur, imò quo penitius abyſſos iſtas antiquitatum introſpicimus, hoc obſcurior oculos mentis captivat nubecula.

CAPVT III.

In quo Series Arduennæ Principum, qui per 300. annos aliquam Namurci, vt nunc eſt, partem tenuerunt.

NOta eſt Arduennæ ſylvæ amplitudo ſub cujus ambitu cenſebantur olim omnia per Brabantiam, Flandriam, Hannoniam, Namurceſium ſylveſtria, quæ lapſu temporis ab invicem ſeparata, proprium nomen aſſumpſerunt. Ejus Ardennæ, ſed neſcio an totius, Dynaſta Hidulphus fuit, fortè ex Glomerici dicti poſteris, qui Beatrice filia Martino Moſellanorum Duci enupta, in illum, & natos ex illo Moſellæ Duces, Arduennæ tranſtulit hæreditatem, ſub qua potior Namurcenſis, ut nunc eſt, Comitatus cenſebatur: & hujus Martini, qui alioquin Dux Moſellanus fuit, filia fortaſſis eſt illa anonyma,

quæ

quæ ſub hoc tempus titulo *Duciſſa Namurcenſis* datur uxor quarti Comitis Hanavienſis. obiit anno 770. Martini certè ex filio Lamberto nepos Loherus pulſus ob ſuperbiam Regno Auſtraſiano & Ducatu Moſellano privatus, itemque Comitatu Arduennæ, per Pipinum Regem, poſt hujus mortem ſupplex factus Carolo Magno in gratiam & Ducatum reſtitutus eſt. Et quamvis filius ejus & poſteri Comitis Arduennæ titulo vſi legantur, tamen neutiquam toto, imò ne potiore quidē Comitatus parte fruiti, ea duntaxat potiti ſunt, quæ ulterior circa Luceburgū & Germanias. Altera autē quæ ad diſtinctionem Belgica appellatur, per Pipinū (quod ſuſpicor) aſſignata Adelrico nepoti ſuo ex Simphoriana filia ſecūdis nuptiis juncta Lamberto & proinde Germano Loheri ſupradicti: cujus poſteri citantur Adelhardus & Robertus, vnde aliqui Ducum Lotharienſium ſtemma deducunt. An autem ſub nomine Arduennæ Belgicæ comprehendatur potior Namurci pars vltra Moſam, nolim dubitare, ſed nec aſſerere, quòd caſtrum Namurci fuerit comprehenſum. Quicquid tamen ejus ſit, rediit ad Loheri poſteros pars illa Ardennæ potior ſive Comitatus Namurcenſis ablata, per nuptias filiæ Almarici Comitis cum Raginerio Sadigeri Ducis Moſellani filio, Loheri pronepote, (obiit a. 876.) qui proinde arrogavit ſibi & aſſumpſit defuncto ſocero

poti-

potiorē Comitatus Namurcenſis partē, potiſſimum eam quæ Ardennæ ſuperiori proxima, quam adeò ad hæredes transmiſit, donec per nuptias Bonæ ejus ex Ricuino filio neptis, Carolo Lotharingiæ Duci, vt per nuptias Ermingardis Carolo natæ Alberto Namurcenſi Comiti idipſum, & quicquid in Comitatum reliquum juris prætendebat, ceſſit.

Parergon ad excuſandum memorias & diaria vetera.

,, Carolo magno imperii occiden-
,, talis clavum tenente varia & di-
,, gnitatum & curarū nomina emer-
,, ſerunt. Inter alia Marchionis Na-
,, murcenſis titulum innotuiſſe con-
,, tendunt vno ore veteres memoriæ.
,, Ego quāvis nec diplomata nec ex-
,, teros ſcriptores habeā ſtabiliendo
,, huic nomini, tamen facilè patiar
,, ſcribi præfectū aliquē datum Arci
,, huic in confinio duorum fluminum
,, conſtructæ, qui limitis hujus aut
,, quaſi limitis curam gereret, ob id
,, Marchio appellatus. Quos ipſæ eæ-
,, dem Schædę volūt, poſito Marchio-
,, nis titulo, Comites dictos, cum per
,, nuptias Ermengardis Carolo Lo-
,, tharingo natæ plenum ejus provin-
,, ciæ dominium nacti ſunt, cujus ha-
,, ctenus fuerant honorarii admini-
,, ſtratores. Quid ergo, inquies, cùm
,, Gerardum in Lotharienſi, Beringe-

rium.

rum in Bronienſi, Robertũ in Gemblacenſi, alios in Leodienſi Hiſtoriis Comites Namurci vides nominari ante æuum Ermingardis ſupradictæ? plures ſunt viæ experiendi hos labyrinthos. Potuit enim fieri eodem tempore & Comites eſſe & Marchiones eſſe, aut diverſos aut eoſdem etiam, ſed non tota, ſed non tanta, ſed non pacifica gaudentes provincia. Et eſto, fuerint Comites Regni aut Ducatus Lotharici, fuerint Comites Imperii, fuerint in Comitatu Namurcenſi, qui latè olim per Ardennam extendebatur, dominantes, ideoque Comites dicti, nihil tamen vetat etiam Marchiones fuiſſe. Et ſanè vt pacem licèt iniquiſſimam æquiſſimo bello præferendam cenſeo, ita probare à majoribus ſcripta, & ſicubi diſſentire videntur, in gratiam reducere, aut, ſi id minus licet, juſtam erroris cauſam dare, multò malo, quàm aut rejcere, aut damnare, aut caſtigare bonorum veterum labores, contra æui noſtri morem, quod ex ejuſmodi ſtudiis famam venatur. Hoc igitur agam, & quæcunque tam apud exteros quam populares reperi, in chartam conjiciam, addat quiſque ſua & conferat, melioribus ego cedam, doctioribus concedam.

CAPVT IV.

Annorum ferè 200 geſta & Comites continens, Glomerici poſteros, & ferè ſanguinis Lotharici.

COmmunis Hiſtoricorum & memoriarum conſenſus eſt, Carolum magnum Naymoni cuidam arcem Namurcenſem & Marchionatum contradidiſſe. Fuit hic Naimo generalis Dux Bauararum cohortium, regia Boiorum ſtirpe editus, aut quod veroſimilius è poſteris Glomerici Comitis aut affinibus Adelrici Dynaſtę procreatus. Dignitate *Comes regni Auſtraſiani*, quo titulo eum frater Carolus Imperator dederat vnum ex duodecim advocatis Eccleſię Leodienſis: Itemq́ue ex paribus regni Franciæ qualiter Gaſnem proditorem cum Ogero & aliis Comitiis duodecim-viralibus, ſine parlamento indicto, condemnat.

Marchio etiam Namurci, vtpote onus habẽs defendẽdi à pyratis flumina, à prædonibus ſylvas, à Barbaris limitem. Quod fecit gnauiter, & loquitur ſuum authorem aucta Namurci arx, culta Nameſchi littora, habitata apud Namynas rupes. Ad extremum dum Magni Cæſaris caſtra ſequitur in pręlio ad Reſcidam-vallem commiſſo glo-

rioſa morte obiit, anno 810. aut 812. vt Bellefor. in Aylis campis in cęmiterio cum aliis ſepultus, & huius forte filia fuit quæ duodecimo loco inter vxores Comitum Hanauienſium ponitur & titulo Duciſſæ Namurcenſis, & vixiſſe colligitur circa hęc tempora.

Cùm hiſtorię Leodienſes nominent in Synodo illa ſub Carolo Magno celebrata (vbi inſtituti ſunt 8. Archidiaconi) inter alios *Arnoldum filium Comitis Namurcenſis* & ſub annum 815. referant *Pentecoſtam filiam Radulphi de Pratis* 3. *Comitis Huyenſis elocatam Theodorico Comiti Namurcenſi*, facilè credam hos duos Naymonis filios fuiſſe, & hunc quidem ſucceſſorem. Maximè cum plerique Indiculi referant, his prætermiſſis, ſucceſſiſſe Naymoni Amalricum non filium (quod pauci volunt) ſed nepotem vel ex fratre vel ex ſorore. Eſto itaque hic ſecundus Marchio ſiue Comes, qui & in haſtiludio Huyenſi decertans anno 819. ſcutum prætuliſſe dicitur aureum nigris duabus diſtinctum faſciis, & neſcio an non ab hac nomen ſeruet caſtrum in edita rupe extructum ex aduerſo VValciodori.

Almaricus in ordine tertius Marchio in diſſenſione illa nepotum Caroli Magni adhærens Lothario, vtpote Imperatori, ab Luduuico Germanico interfectus eſt, in cruenta illa & centum

mi*lli*-

millibus capitum ęſtimata pugna, ad Fontenellam in finibus Altiſidorenſium anno 842. ipſo die Paſchatis, tumulo illatus cum aliis in ſepulchreto ingenti, quod hodieque viſitur ſecus fanum Deiparæ. Nominis veſtigium eſt Amynes vicus ad Moſam.

Memorię veteres vt filium ita hęredem Almarici faciunt Beringerum, quem cùm anno 932. vixiſſe ex diplomate Cæſareo diſcam, quę antè apud alios reperi addam. Chronicon vetus m. ſ. refert, Alcmarico duntaxat vnicam fuiſſe filiam, procurante Imperatore (nomen non addunt) elocatam Raginerio Sadigeri Ducis, vt dixi, filio. Quid ergo de reliquo Namurci Comitatu? non exprimunt Chronica. Ego arbitror Affines ſuperiorum Comitum etiam inuito Cæſare ſibi aſſeruiſſe, cum legam anno 899. in coniuratione Principum Lotharingiæ contra Suentebaldum Arnulphi Cæſaris natura filium recenſeri Gerardum Namurci Comitem, qui Stantii nomen ob id adeptus ſit, quòd Normannis Namurceſium & Andennam in primis vaſtantibus, fortiter arcem tuitus ſit poſt an. 880. An autem hic Stantius idem ſit cum illo beati Gerardi Bronienſis parente non definio. Affinem Beringarii Comitis fuiſſe hunc admodum credo, quoad fęminum latus, ab Hugone Ca-

meracenſi Comite deſcendiſſe, quoad maſculinum teſtatur hiſtoria. Nomen huius perſeuerare videtur in ſarto Geroldi iuxta Namurcum.

Gerardo ſubiungam Beringarium, quem perperam, vt ſeriem ſuam concinnarent memoriarum collectores, vixiſſe volunt paulo poſt annum 800. ego audacter addo paulo poſt 900. faciunt Almarici filium eadem propter, hiſtoriç ſimpliciter genus trahere aſſerunt à Glomerico Comite, de quo ſuprà. Cæterùm quo titulo hic ad Comitatum deuenerit, non mihi liquet, facile fuit tempore turbarum, ſub Carolo Simplice concitatarum, fauore alicuius partis fretum, poſſeſſionem Comitatus adiiſſe. Credamus illud dum certiora ſe offerant, & ſtatuamus, quòd extra controuerſiam eſt Beringarium hunc *Comitem fidelem & amicum*. i. Beneficiarium *Imperatoris* anno 932. extitiſſe, & ius rogatu tuendum accepiſſe titulo Aduocati territorium *Bronienſe*, cum aliis ſitis *in pago Lomacenſi*, & amplius ab eodem Cęſare arcem Bouinii, quæ Romanis authoribus gloriatur, poſſidendam fiduciario titulo obtinuiſſe. Ab hoc fortè dictus palus Beringeri, à quo vſque ad Tarentiſiam extendere Ducatum ſuum contendebat Henricus Dux.

Filium Beringero dant ſchędæ veteres

res Godefridum, Godefrido Henricum vltimum Marchionem, eo quòd Godefridum Henrico natum putent maritum fuiſſe Ermengardis Lotharingicę, & obliterato Marchionis titulo, cuius ratione viderentur imperio obnoxii, Comitis appellationem induiſſe. Ego cùm nihil apud vicinarum gentium ſcriptores pręter trium horum Comitum nomina reperiam, his in medio relictis aliò conuertar, & conſtituam ſucceſſorem Beringario, aut, ſi mauis, Godefrido Robertum, cuius geſta & nomen ſuppeditat Chronicon *Gemblacenſe*. Erat hic ex affine Heribrandi Comitis Bratus-pantii natus. Vnde cum eodem contra recens extructum Gemblaci cœnobium arma mouit, nihil veritus Pontificis Romani fulmina, & Cęſaris interminationes. Vaſtatum Gemblacum, occupata monachorum peculia, nec integrum fuit aut Cæſari foris occupato ſuccurrere, aut religioſis tanto exercitui reſiſtere. Neceſſariò itaque veniendum ad leges pacis, quæ ipſa nec ad effectum deduci potuit anno 960. niſi cum dimidia bonorum iactura. Atque ego arbitror huius victorię pretium aut pręmium Comiti Namurcęo manſiſſe, Comitatum Darmienſem, ſub quo potior territorii Flerucenſis pars continebatur, cuius trientem expiandi facinoris cauſa Di-

no Lamberto obtulit Comes. Et neſcio an non hic eſſe poſſet ille octavus Alberti ſecundi Comitis *Comes Robuoldus*, quem recens extructo VValciodorenſi cęnobio ius immunitatis exemptioniſque dediſſe fatentur diplomata. Huius Roberti nomen mons retinuit, vbi poſtea ſtructum cœnobium anno 964.

Niſi Rotbertum eundem cum Adelberto ſiue Alberto primo faciam, cogor & temporum & hiſtoriarum ſerie ei ſubſtituere Adelbertum, quem Otto Imperator iteratò anno 992. declaravit ſolum Bronienſis abbatiæ Advocatum, unà cum Notgero Epiſcopo factum probante. Quique exorto inter Lambertum Louanienſem & Epiſcopum Leodienſem prælio anno 995. ob donationem Comitatus Huyenſis ab Auſberto Comite factam, in qua iure affinitatis ſe potiorem videri volebat Lovanienſis, auxilio veniens huic, ab Haſbanis obtruncatur anno 998. Non tam paternis titulis quàm coniugio & propria virtute felix,

CA-

CAPVT V.

Annorum 50. Hiſtoriam expediens ſub Comitibus Ermengardis Franciæ hæredibus.

IAm ad famam venire Namurci nomẽ tot locorum acceſſione recens augmentatum cœperat, ſed timebatur à Moſellanis & Lotharingiæ Ducibus, qui licèt nuper iuſtam Ardennæ Belgicæ portionem obtinuiſſent, tamen (ut ſunt impotes ſui & impatientes quietis Principum animi) imminutam veteris potentiam maieſtatis ægre laturi videbantur. Itaque tempori occurrendum ratus, Comes Alberti pater, & bella & fortunam imò etiam familiam Caroli Franci Lotharingię Ducis ſecutus, meruit filio ſuo Ermengardis eius ex Bona Moſellanica filię nuptias, & cum eis reſtitutam ſibi Comitatus amplitudinem, redditis Ardennæ locis pluribus, auctam imò Thenenſi in Haſbanis territorio. Hæc Ermengardis diu marito ſupervivens cum filiis rempublicam adminiſtrauit. obiit anno 1049.

Succeſſorem Adalberto dein Raginerium ſive Ratbodonem, qui ſicut & frater ſub tutela matris Ermengardis rexit, & res magnas geſſit. Germanicarum partium ſtrenuiſſimus propu-

 gnator,

gnator, donec anno 1005. poſt obitum avunculi ſui Ottonis, Cæſar negatum Lamberto Louanienſi (qui Gerbergam eius materteram duxerat) Ducatum Arduenatibus aſſignavit. Nec multo pòſt cùm Brugeronenſem Comitatum (cuius iuriſdictio extendebatur à vicinis *Reuche* & *Ralant* vſque ad fanum Quintini) Carolus Comes 1200. Marcis argenti Baldrico Epiſcopo anno 1013. vendidiſſet, Lambertus Lovanienſis iure affinitatis intervenit, ideo diris Eccleſiaſticis involutus. Hac controverſia in bellum erumpente, cùm inſuper Epiſcopus arcē apud Hugardas extrueret, auxiliares advocavit Dynaſtam Florinenſem (quod oppidum recenter dono Gerardi Epiſcopi Cameracenſis acquiſierat) Radulphum de Pratis, Comitem Salmenſem, & Namurcenſem. Pugnatum acriter & victoria penes Leodienſes fuit, qua hoſtium ſecuri prędæ & poculis ſe dantes, ſomnum capiebant, cùm ſecedens ab exercitu Namurcenſis avunculum monet, adducit, adiuuat, victoria licèt carè empta ad Louanienſem inclinante. Quibus viſis non obiter, Godefridus Florinenſis, vnà cum epiſcopo Namurcæſium ingreſſus, ferro & flamma in vicos homineſque ſæuit, donec interuentu Flandriæ Comitis pacis leges dictæ, quibus iubebatur Louanienſis communio-

munioni fidelium reſtituendus, Eccleſiam in Hogardis ad ſolamen cęſorum extruere & Namurcenſis 4000. berantinorum eundem in finem pendere, quibus, vt fama eſt, ſancti Iacobi in Inſula cœnobium inchoatum. Hęc pax cum Epiſcopo ſtabilita quidem, ſed remanſerunt diſcordiarum reliquię inter Namurcenſem & Florinenſem. Cumque hic Gorelonis Ducis, ille Louanienſis auxilio fretus apud Florinas concurrerent, nece vtriuſque Comitis remanſit penes Ducem victoria an. 1016. vt chronica, 1014. vt Sigibertus. Videtur *hic Raginerius* nomen communicaſſe Sarto circa Namurcum.

Rotbodoni ſiue Raginerio ſucceſſorem do Aldebertum. Equidem arbitror interuentu aut Epiſcopi Leodienſis aut Frederici, (qui filius Goſelonis Ducis, poſtea Papa Stephanus octavus factus eſt) ad ſopiendam diſſenſiones ex bello Florinenſi, & cæde patris ortas, matrimonium eius cum Reinolda Goſelonis filia procuraſſe, dote in ducatu Bullonienſi conſignata anno 1035. Hic Comes à Cæſare Aduocatiam de VVaſegga, ab Epiſcopo oppignoratam ſibi antè, Comitatum Brugeronenſem accepit beneficiario titulo poſſidendum anno 1031. aut vt alii 1033. quę profeſſio renouata anno 1080. & 1090. ſub Oberto Epiſcopo. Interfuit *obſidioni Flori-*

 nenſi

nenſi gratia pacis factæ, an. 1045. & 1052. & alteri etiam interiecto tempore, *iuſſu Henrici Cæſaris*, qua captum miriſque modis deformatum oppidum anno 1041. Contra Odonem Campaniȩ Comitem Reginaldo Epiſcopo opem tulit, vbi *dum in confertas hoſtium turmas ruit intrepidus* occubuiſſe traditus eſt, ſed inter cadauera latens ignotus voto concepto ſe Martyris Albani ædem reſtituturum, incolumis ad ſuos remeauit. Et tum voti reus conſilio in primis Frederici tum Leodienſis Archidiaconi, poſtea Pontificis, cepit templum reparare anno 1047. & loco Monachorum ſubſtituere Canonicos. perfectum anno 1055. Cumque tam in ſuperiori bello quàm aliis Comes Imperatoris partes & caſtra ſequeretur, orto inter Cȩſarem & Balduinum Hannoniȩ Regulum bello anno 1051. malè enim quidam in annum 1059. rejiciunt, Balduinus filium cognominem miſit verſus Huyum, filius Comitem Durachienſem verſus Andennas. Quæ miſerum in modum incendio fœdatæ Monialibus turpiter habitis & fugam inire coactis. Pax apud Coloniam indicto conſilio ſtabilita & armis poſitus modus. Deinde teſtem inter alios Principes inuenio Comitem cum Richildis Comitiſſa Hannoniæ, ſpe auxilii ab Epiſcopo obtinendi Comitatum Sancto

Lam-

Lamberto obtulit anno 1055. recepitque fiduciario nomine poſſidendum. Vnde reuerſum & domeſticis curis intentum Haſterienſes anno 1060. interpellarunt VValciodorenſium iugum excutere conantes. Ab his inuocatus illos in ordinem redegit, quæ res neſcio an anſam dederit contentioni, quam ſequenti anno tradunt quædam memoriæ ortam inter Albertū Comitem & Dituinum Epiſcopum. Quam certam mox ſopitam, cum anno 1066. idem Albertus Comes in dotatione Eccleſiæ Huenſis per Dietvvinum facta aſſiſtat teſtis & quidem primus inter laicos & Comites. Eodem aut quod alii proximo anno pugnans cum Godefrido Duce Lotharingię in Ardennæ vico Riuonia cruento prędio ſuperatus occubuit.

Cauſa belli, vel ius quod in Bulonium ſibi arrogabat ratione vxoris, aut matris, vel vt ſe Imperatori, quem Dux offenderat, probaret, vel denique vt deperdita circa Ardennam recuperaret. Adde vel quod nonnulli tradunt mortuo Gorelone Duce, Henricum Cæſarem tradidiſſe Ducatum Moſellanum Adalberto anno 1044. quod ęgre ferentem Godefridum Gorelonis filium tam Cæſari quàm Adalberto bellum mouiſſe, & hunc quidem peremiſſe.

Succeſſit anno 1072. in Comitatu Albertus ſocius rebus pace belloque geſtis clarus Richildi Comitiſſæ Hannoniæ contra Flandrum auxiliaris; conſtitutus Vice Comes Virdunenſis à Theodorico Virdunenſi Epiſcopo, qui auctoritate à prædiſceſſoribus ſuis aliquoties vſurpata Comitatum mortuo anno 1077. ſine liberis Godefrido Gibberi Duce, vacantem, ſibi reſeruauerat. Vnde poſtea Godefridus Bullonius avunculo in Lotharingia ſuccedens arma in vtrumque mouit; videnſque Virdunum ab Alberto & Namurcenſium præſidio teneri, Satzenacum vrbem vicinam occupat, & arce munit, prędas circa circumagens Hoſtes his malis obviam ituri arcem, & in ea Ducem obſident, ſed ad famam advenientium cum auxiliis fratrum Ducis Euſtachii è Germaniis Balduini è Galliis obſidionem ſolvunt, & pax interventu Henrici Epiſcopi Leodienſis inter Ducem & Virdunenſem facta anno 1088. aut vt alii 1089. Cauſa, cur potiſſimùm Theodoricus Epiſcopus Albertum Comitem ad res ſuas ſtabiliendas elegerit, erat, quòd ſciret eum Duci infenſiſſimum. Erat autem ideo, quòd cùm Godefridus per matrem ſuam Idã Gibberis ſororem factus eſſet Comes Bullonii, *Comes Namurci Albertus per aliam Idam vxorem ſuam dictum Ducatum*

tum

tum Bullonienſem reclamabat. Iſta dua Ida & earum ſucceſſio eſt genus Helia militis, quem cygnus adduxit & reduxit, vt dicitur. Eſt autem ille Elias eques 2. Cliuię Comes, de quo hæc referuntur.

Addunt hiſtoriæ quo tempore Godefridum norat abundè in componendis rebus Lotharingię ſuæ occupatum, Arcem Bullonienſem à Comite Alberto obſeſſam, ſed irrito conatu an. 1077. Vnde haud multo poſt oportuno loco in finibus ſitum caſtrum de Mirvvart tentat reædificare; Henricus autē Leodienſis Epiſcopus componendi cauſa negotii montē, in quo caſtrum fuerat olim, à Richilde Hannonię Comitiſſa emit anno 1080. ipſeque neutra partium ſuffragante ſuo pro arbitratu in eo conſtruxit. De fine huius belli nihil traditum, & crederem ſimul cum VVirdunenſi bello per Leodinum antiſtitem compoſitas res anno 1088.

Hæc foris geſta, quibus non minora domi ſollicitus arbiter curavit. Pontē Dionantenſem pro commodo nundinantiū fieri permiſit an. 1080. & eodē an. author fuit Henrico Epiſcopo ordinationis iſtius contra prędones omnia infeſta tenentes faciendę, & pacis inter Bruſtenienſes & Trudonenſes concipiendę. Referunt nonnulli codices, defunctum cum Ida coniuge Albertum anno 1102. Alii magis ſpeciatim addunt

dunt interfectum in Leodienſi bello anno 1101. quod contra Obertum Epiſcopum geſſit Imperator. Quod crederem volens, niſi diploma Andennenſe anno 1107. aliquem iniiceret ſcrupulum, in quo Henricus Cæſar ait Albertum Comitem pœnitudine ductum bona per prędeceſſorem ſuum occupata, & equitibus diſtributa, Eccleſiæ reſtituiſſe. Certè ſi tum adhuc vixit, neceſſe eſt dicamus, viuo patre conſortem imperii factum Godefridum filium, qui anno 1105. & alias res ſuis auſpiciis & Comitis titulo vocatus geſſerit.

Parergon ad lucem hiſtoriæ dandum.

SVcceſſit Alberto & Patri filius Godefridus. Sed an Alberto ſecundo aut tertio, variant ſcriptores & ſcripta. Acta & memoriæ omnes tertium vocant, diploma Dionantenſe anno 1080. diſertè ſecundum vocat: Diploma Hērici Cæci huius Alberti (qui Eccleſiam Diui Albani privilegiavit) numero ſubpreſſo facit nihilominus Henricum ab illo Alberto quartum, vnde neceſſariò conſtituendi duo Alberti poſt Rotbodonem ſive Reginerium, à quorum priore quartus ſit Henricus. Hæc vt conciliemus, dicendum Albertum, quem memoriæ, & Hiſtoriæ, & ego neceſſitate

ceſſitate diplomatum convictus ſecundum feci, qui fanum Divi Albani extruxit, nunc ſecundum nunc primum vocari, ſecundum iis qui *Adelberti* nomen idem faciunt cum *Aldeberti* ſive Alberti, primum iis qui non. Certum enim eſt nomina hæc, licet vulgo viderentur eadem, re & ſignificatione diſtingui. Sed quid ſi dicas Albertum illum, qui Eccleſiam, in *qua ipſe cum hæredibus bonæ memoriæ requieſcit, privilegiavit*, *eſſe* Albertum primum, poſt quem Raginerius Albertus ſecundus, qui Canonicos inſtituit, Godefridus & Henricus in ordine quartus imperarint? Non ſit mihi veriſimile, diverſos eſſe illum qui reſtituit & privilegiavit Eccleſiam, maxime cùm cauſa non fuerit privilegiandi illam collapſam iam, & cuius Monachi à religionis monaſticæ obſervantia defecerant, quæ cauſa ſubſtituendi Canonicos. Deinde neceſſe erit, ſcriptores omnes Leodienſes & memorias erroris arguere, & bellum clademque ad Rivoniam ſomnii loco habere: denique Reinoldam ſecundi & Idam tertii uxorem confundere, & dicere Albertum ultimum ferè nonaginta annis regnaſſe, quæ abſurda Godefrido huic non immeritò nomen *Illuſtris* dant, eo quòd & ſuis & filiorũ matrimoniis & geſtis imò peperit immortalitatem. Bella geſſit an. 1105. cum

Duce

Duce Brabantiæ eiuſdem nominis imprimis ob Comitatū Brugeronenſem, quem non ab Epiſcopo ſed à ſe in feudum tenendum Dux aſſerebat:ſed cùm interventu Comitis Flandriæ electi 6. vtrimque arbitri pro Epiſcopo controverſiam decidiſſent anno 1107. alia redintegrandi bellum obtulit occaſio:Epiſcopatus Leodini competitores erant Fredericus Comitis frater, aut vt alii, patruus, pro quo & ipſe Pontifex & Lemburgi Falqueburgique Dynaſtæ ſtabant,& Alexander pro quo Dux Duraſſi & Montis acuti Comites an. 1120. ſtabant,vnde ab illis quatuor villæ Namurcēſes,ab illis Geldonia,Gemblacū & viginti pagi exuſti,& obſeſſum Huyum,pugnatumque ſtante ab illis victoria anno 1126. Deinceps Balduino III. Hannoniæ Comiti Flandriā repetenti auxilio fuit, utpote affini. Obiit anno 1039. apud Floreffienſes, ibidem cum uxore Lutzeburgi hærede ſepultus.

CAPVT VI.

Alteros quinquaginta annos percurrens, quibus inter duos Comites bellatum.

HEnricus cui acquiſita ex morbo cæcitas Cæci dedit cognómen paternæ maternæque hæres maieſtatis, totam ferè à morte patris ætatem bellis im-

pendit. Auxiliaris Godefrido tertio
ici Brabantiæ in bello Grimbergano
no 1140. Denique ob caſtrum Vete-
villæ mota controverſia, qua duran-
Bulduinus de Fontaines a Magiſtro ſuo,
verba ſonant, *iuſſus decertare cum Go-
efrido Cambrenſi partes aut vices Henri-
i Comitis tuente*, ſed res certis pactioni-
bus ſopita.

Contra Leodium antiſtitem occa-
ſione Bullonii, ut reor, arma mota. Oc-
cupatum illud erat a Renaldo Comite
Barenſi, & Henrico Comite, quod re-
cuperaturus utpote ſuum emptionis
iure, antiſtes Alberto (licèt Comiti
Henrico nepos, ut quidã volunt) dum
militem colligit, Hugo & Renaldus Ba-
renſis filii auſpiciis Henrici Foſſenſe
oppidum cum ſancti Foliani cœnobio
exurunt anno 1147. Epiſcopus poſt ob-
ſidionẽ caſtro Bullonienſi potitur An.
1142. 21. Septẽ. Et cum pleraque Chro-
nica tacito Comitis Barenſis nomine à
ſolo Henrico dicant captũ & perditum
Bullonium, mirum quoſdã eſſe qui in-
ter auxiliares Epiſcopi eum nominent.
Hoc certum mox capto Bullonio pacẽ
redintegratam inter utrumque adeò ut
Henricus Epiſcopo centũ argenti mar-
cas mutuò dederit, quæ poſtea novi
belli dederunt materiam.

Sequenti anno Ecbaldus advocatus
Florinenſis Gerpinenſem pagum &

Eccleſiam ſuccendit, factum lego cauſam nō ita, ſed nec vltionem à Comite ſumptam; niſi quòd ſuſpicio eſſe poſſit, ad occurrendum ſimilibus machinamentis Flenuum in vicino donaſſe opidi iure anno 1148. & contentum fuiſſe divina vltione, quam ſacrilegus ante anni à ſcelere decurſum ſenſiſſe legitur. Interiecto tempore cùm ab Henrico Alberonis in Epiſcopatu ſucceſſore illud centum marcarum, de quo dixi, mutuum Comes repeteret anno 1151. aut vt alii 1157. & ille niſi exhibitis deſuper confectis literis, ſe teneri recuſaret, ventum ad arma. Epiſcopus octodecim pagos exuſſit, Comes per Condruſios ferro & flamma graſſatus, apud Andennam caſtra metatur. Cumque ſtarent in procinctu acies, nec ſuperveniens Hanno valeret rem componere, pugnatum acriter, & cedente Namurcenſium turma inſecuti hoſtes Andennam irrumpunt, incendunt, pontem Moſæ deſtruunt, templum & virgines ſacras violant. Cuius paulo pòſt ductus pœnitudine Epiſcopus & templum refecit, & virgines novis ornavit privilegiis. vt raiò malum ſolum eſt, excepit mox aliud bellum à Comite Durachii Mareſcallo Leodicenſi, cuius cauſam necdum inveni, cruentum ſcio: combuſtam nimirum iterum Andennam excepta Eccleſia, & coactum biennio poſt ab amicis deſtitutum Comitem in pacis etiam iniquæ leges deſcendere.

Erant

Erant iam inde occulta diſſenſionem ſemina cum Brabantiæ Duce, ius aliquod in Comitatum Namurcenſem aut ſaltem illam Comitatus partem quæ in & circa Hasbaniam prætendente, credo quòd Lotharingiæ eam deberi opinaretur. Cùm autem debellatis rebellibus aliquot ſic ſatis in Ducatu ſe confirmaſſet, Henricum Comitem Valentianis, vbi Balduinus Hannonis filius celebri conſeſſu militari cingulo ornatus erat, redeuntem intercepit, anno 1168. ſed breve dimiſſum. Qui non obiter hanc ferens iniuriam, auxilio Balduini ſupradicti in armis ſe exhibuit, verùm cum ſtarent ex adverſo acies res compoſitæ cum honore Henrici apud Eſcauſines anno *1170*. Bellum etiam cum Hannone Treverenſibus paravit, ſed revocatus à Frederico Vienneuſi Comiti, retroceſſit.

Ita adiutus ab Hannone ſæpius eidemque non vno titulo obligatus. Comitatum Namurcenſem & Luceburgenſem vendit anno *1170*. à morte demum ſua poſſidendum, dummodo ad omnia accederet Cæſaris confirmatio.

Poſt ſterile enim matrimonium viduus ſorori Aleydi, quæ Hannoni nupta, ius anno *1163*. & *1169*. tranſcribebat, quod ipſum iam bis antè conceptum fuerit, ea lege vt duabus reliquis ſororibus

Hanno de dote provideret. Vix huic tractatus finis impoſitus erat, cum inimici redintegrato bello Namurcũ quaſi indagine cingere, ita ut non liceret de urbe ad urbem tuto procedere, anno 1171. Accurrit auxilio Hannonii filius & Iacobi Aveſnenſis Rozonis Gaveri, Guilielmi Sanota Aubertini ductu tripartito exercitu omnes diſſipat. Dux etiam Limburgenſis, credo à Brabanto affine perſuaſus, incendio plura Namurci loca fædans, ſimiliter Hannonẽ advocavit. Qui violenta manu Limburgi Ducatum prætergreſſus, Arlumũ, quod tũ à Limburgenſi occupabatur, obſidet, cogitque anxium pacem petere, capta reddere, imò damnum reſarcire. Decennii ferè pax fuerat, cùm novi motus & eo maiori cum periculo coniuncti, quia inteſtini, rebellis nimirum Rupefortenſium, quinam inde Namurcenſium erant beneficiarii ab eodem Hannonis filio in ordinem redacti anno 1182. Evenit anno ſequenti lecto affixum Luceburgi Henricum Comitem, oculorum uſu deſtitui, & Hannonem infirmo aſſiſtentem tranſactas pactiones renovare, & amplius cum Radulpho Epiſcopo Leodienſi trãſigere, ut ceſſerit ei omne quod in Namurcum ius arrogabat, reſervato poſt mortem Henrici uſu-fructu terræ Durbutenſis excepto caſtro anno 1187.

tamen gaviſus non fuit, quippe
te præventus ante Henricum. Mor-
Laurentiâ Theodorici Elſatii
ıdriæ Comitis filiâ, prima uxore
o 1170. Henricus Comes ad ſecun-
progreſſus nuptias, Agnetem Or
is Geldriæ Comitis ſororem duxit,
ob demerita aut ſuſpiciones ſini-
s repudiavit. Et poſt quindecim de-
m annos conſilio Ducis Brabantiæ
Archipræſulis Colonienſis recepit
gratiam, nec multo poſt filiam Er-
ſendē ex eo ſuſcepit. quam eorun-
m Hannoni infenſorum conſilio,
annum ætatis agentem condixerat
nrico ſecundo Campaniæ Comiti.
ui ea fine Namurcum veniens, &
nſalia contrahit de futuro, & recipi-
r à proceribus tanquam hæres poſt
ceri mortem futurus anno 1187. Ho-
m non ignarus Hanno ad Imperato-
m Fredericū tum Tulli agentem ab-
gat Lambertum Giſlenopolitanum
bbam, & Gillebertum à ſecretis ſu-
m imperaturos confirmationem con-
actus. Sed cùm negaret Cæſar ſe vivo
enrico de illa re diſpoſiturum, Han-
o Namurcum veniens preſente Cam-
ano & proceribus, in cæmiterio Divi
Albani expoſtulat, cum Henrico Co-
nite, & petit unà ne tanta fraude & in-
uria bene meritum afficiat. Cæterùm
cùm nihil impetraret, eundem Gille-

 ber-

bertum cum prudentiſſimo equite Goſuino de Tullini VVormatiam mittit ad Cæſarem, expoſituros rei geſtæ indignitatem. Qua intellecta Cæſar annuit & Hannoni ad ſe venienti confirmat Comitatum, eundemque ad Hamayium recepit anno 1188. Horum omnium certior redditus Henricus, reverſum pace compoſita recipit, in cuius verba iurarunt proceres patriæ, iuravit Henricus ſe nihil contra moliturum, iuravit Balduinus ſe ad recipiēdam, quam Campanus abduxerat, Ermeſendem filiam allaboraturum. Verum enimvero cū Henricus vtpote cæcus adminiſtrum iuſticiæ in ſuo Comitatu deſignaſſet Hannonem, adulatorum nequitia ex ſcintilla parva ingens oritur incendium. Prædo inſignis in ditione Alterinenſi ſpoliato, & ad necem vulnerato mercatore iter faciente captus, quatuor-decim argenti marcis vitam redemerat. Mercator nec iuſtitiæ nec ſibi factum ſatis videns, Hannonem implorat; qui captum convictumque cruci affigit. Vnde murmur in populo, & commotus Comes Duaci decumbens mittit legatos ad Campanum generum nunciaturos, mittat militem muniendis arcibus Namurceſii. De his edoctus Hanno iuſto nobilium numero comitatus Namurcum devenit, eodem ferè quo Henricus eò æger delatus eſt tempore. Cumque eo ſalutato, nihil æquum impetraret, iuberetur

retur imò vrbe excederet, nec ſe rebus provinciæ implicaret, ille mox inſtructo exercitu improviſus Namurcum aggreditur, & licet reluctantibus qui in vrbe erant muro & vrbe potitur, (quæ in prædam ceſſit militi) caſtrum obſidet: & cum inde ſubmiſſus ignis vrbis potiorem partem abſumpſiſſet, fixis vltra Sabin tentoriis, fortiter vrget, donec deficiente potu deditionem facit Henricus ea lege, vt Rogerio Condatenſi neutrarum partium, beneficiario tamen vtriuſque traderentur Caſtra Namurci & Durbuti, poſt mortem deinum Henrici tradenda Hannoni. Interim autem dum Rogerius advocatur, illud Ottoni Trazeniaco, VValrero VVarguy, Nicolao Barbenconio, hoc VVilrico Valenirienſi, Clarenbaldo Alterinenſi, Sebaſtiano Gardinenſi, Godefrido Moriamæo concreditur, iuramento obligatis. Quod parum curioſè dum poſteriores ſervant, Durbuto militibus Comitis Campani tradito, priores Hannoni Namurci arcem reddunt. Qui idem caſtrum Theodorici deditione ceperat, & fratri ſuo tradiderat Bominii arcem machinis oppugnatam ad deditionem compellebat, & captam refectamque præſidio firmabat. Similiter arcem Veteris villæ vi cepit & Bievernæ. Floreſſia etiam occupata: ſed cùm ad

preces Abbatis Hanno inde militem eduxiſſet, incertum cuius vitio, admiſſi Namurcenſium præſidiarii grande oppido malum pepererunt. Erat aſſiduò in partibus Brabantus, nec Hanno niſi ab animo ſuo ullum ſentiebat ſolatium, & ferunt deſtitutum auxilio amicorum ſuppetias ab Henrico Rege Romanorum Frederici Imperatoris filio per Abbam Viconienſem petiiſſe, qui in Comitis Vormatiæ rem conficiens, effecit, ut præſens ibi Hanno, non tantum feudis Henrici avunculi ſui omnibus inveſtiretur, ſed etiam Marchio Namurci deſignaretur. factum id anno 1188. triduo ante natalem, teſtibus Maguntino antiſtite & Vormatienſi, Comitibus Palatino, Naſſavienſi, Limogienſi, & aliis, ſolvendo certis terminis mille quingentas libras argenti. Cumque poſt quindecim dies elapſos Henricus Rex componendi cauſa diſſidii Leodium (annales noſtri VVerdam ſcribunt) cum Hannone veniens evocaſſet Namurcenſem & Brabantum, nulla via Namurcenſis parari potuit. Rex tamen cum Brabanto, cui potior Hasbaniæ pars cum Thenis Hasbaniæ & tractu inter Moſam & Sabin oppignoratu erat, quique acceptis in fidem Henrico Merlemontano & Clarebaldo Alterinenſi, Floreffiæ, Lernuto, Merlemonti prçſidia impoſuerat, rem componit,

ponit, adiudicans Duci Thenas & Larnutum abdicatum quicquid in reliquo Namurcæſio iuris prætendebat, & accepturo interim ſeptingentas argenti marcas, ab Hannone.

Parum ſtabilis fuit hæc pax, vel quòd ad condictum diem non repręſentaretur pecunia, vel quod conſilio Flandri Dux à contractu reſiliret. Dux ſequenti anno rebus eis in ſtatu manentibus, contra Gerardum Loſſenſem Comitem certans, Trudonopolim cauſam belli obſidebat, ſed accurrente in auxilium Hannone cedere coactus. Alia parte Campaniæ Comes invigilans in omnia momenta exercitum inſtruebat in Hannonem, Flandri autem intervẽtu induciæ in Septembrem vſque decernuntur. Quibus expirantibus ſępius hinc inde excurſum & commiſſæ velitationes. Nominatim præſidium Veteris villæ excurrens inſigni clade Nivellenſes affecit. Quibus æſtimatis Francus Pictavium vocatos Hannonem & Campanum componit, huic Durbutum & Rupenſem Comitatum addicens; illi Namurcum, Luceburgo diſpoſitioni Cæſareæ relicto. Cui paci licèt minùs conſenſerit Campanus, tamen minùs fervens deinceps viſus eſt in proſequendo. Flander autem avidus componendi diſſidii cum Duce

partes Altam-crucem evocat, & rem ſic decidit, quomodo antè convenerat, niſi quòd loco ſeptingentarum marcarum mille ducentæ ab Hannone pendi iuberentur, cui interim Lembecæ beneficium addicebatur. His confectis ſecurior Hanno Merlemontē poſt ſeptidui obſidionem occupat, Floreſſia poſt gravem oppugnationem potitur, & turribus muroque amolitis vaſtat, veniensque Namurcum, in Herbattis nobiliū Homagia recipit. Quibus conſideratis Henricus Comes pronior ad pacem & rationem ſe ſub & remiſit. Archiepiſcopus autem Colonienſis Regis Romanorum iuſſu pacis formulas concipiens addixit anno 1190. in Iulio. Hannoni Homagia & arces antè occupatas, ex nunc, reliqua Comitatus & Durbuti Rupiumque loca demum poſt obitum avunculi poſſidenda, ita vt pendat mille quingentas marcas, de quibus ſuprà mentio. Quam pacem Traiecti ab Imperatore anno 1192. confirmatam annales referunt. Vix biennii quies fuerat, cùm Henricus Comes hortatu Ducis Brabantiæ, auxilio Limburgenſis Ducis, Simonis electi Leodienſis, Frederici Viennenſis, Gerardi Iuliacenſis, Alberti Damborchani & Muha Comitum avidus recuperandi caſtra & Comitatum ſuum, novis rebus ſtudet, eóque fine Namurcum ingreſſus ad Novam villam circa Hasbaniam conſedit. Balduinus ad famam

mam rei magnis itineribus Gandavo veniens, prælio decertat. Limburgenſi patre & filio captis, equitibus quindecim dum per piſcinã conantur evadere merſis, aliis fugâ dilapſis. Nec multo pòſt ad Hallas Hannoniæ conveniens cum Brabanto Balduinus de pace egit & tranſegit: & ita bono Comiti Henrico ſi vita turbulenta mors ſaltem obtigit pacifica.

CAPVT VII.

Et in eo geſta annorum 24. per Comites Hannonici ſanguinis & Marchiones.

COnſecutus partim hæreditario, partim emptionis iure Comitatum, Cæſarea autem donatione primus Namurci Marchio declaratus Hannoniæ Comes Balduinus cognomento Animoſus, vivo etiam tum & fruſtra reluctante ſæpius avunculo, arces totius Comitatus validiores obtinet ſollenni ritu inauguratus anno 1188. & in Herbattis dat recipitque fidelitatis vt dixi iuramentum.

Adverſarios habuit præter avunculũ, de quo ſupra dixi, Lotharingiæ Ducem & Comitem Pethelenſem, quorum ille intra Ducatus ſui terminos novã dignitatem erigi debere negabat ſe invito, hic per vxorem Henrici Comitis ſororem in hæreditate propinquior videri volebat, vterque per Cæſarem repreſſus. Balduinus autem poſtquam principatum iniiſſet

bellis

bellis à Flandriæ Comite Duceq; Brabantiæ multum vexatus, protector provinciæ Leodienſis in diſſenſione Alberti Rethelenſis primò, tum alterius Cuccani partes fovit contra Simonem Epiſcopatus occupatorem anno 1191. Vltimis teſtamenti tabulis Philippum ex filiis ſuis Namurci Marchionem appellavit anno 1195. beneficio tamẽ fratris Balduini Hannoniæ Comitis provinciam poſſeſſurum.

Hic Philippus natus anno *1176.* cognomento nobilis, à patre deſtinatus nuptiis filiæ & hæredis Petri Comitis Neverſii: ſed cum anno 1195. res concepta & inter vtriuſque coniugum parentes promiſſa ad effectum non deduceretur, ab eiuſdem nominis rege Franciæ equeſtri baltheo ornatûs, regium favorem ita ampliter ſibi conciliavit, vt gener eius meruerit deſignari.

Initiis principatus impeditus impetituſque à Theobaldo comite Barenſi Comitatum ſibi vindicante, quique adeò vivente adhuc Balduino Philippi patre ſe movere cœperat anno *1193*. Sed controverſia plurium annorum inimicitiis & armis producta, in pacem tandem deſiit, conceptam in Divi Medardi Dionantenſium fano, in hanc formam. Ab armis & iurgiis vtrimque ceſſato: Barenſis iuri quod in Namurcum habet cedito: Namurcenſis eidem Durbutum & Rupes concedito, & provinciæ vtriuſque communi ſuffragio limites ſtatuuntor. Hoc

medio

medio quies ſuit nec metus à Luceburgo, niſi quòd legam vnicam adhuc de finibus citò natam citò ſopitam fuiſſe controverſiam anno *1212*. Cum Leodicenſibus huic Comiti non ſemel res fuit. Erat quippe Hugonis de Petraponte Epiſcopi conſanguineus, & ratione Samſonenſis caſtri beneficiarius, vnde cum & pro eo in ſeditioſos Leodienſes arma expedivit anno 1196. & iterum in Huienſes qui machinas Namurco miſſas ad ſubſidium Epiſcopi publicè combuſſerant an. *1202*. Author pacis extitit inter eundem Epiſcopum & Ducem Brabantiæ, & aliàs inter dictum Ducem & Comitem Geldriæ. Vnum miror, quòd inter auxiliares ducis Brabantiæ Comitatum de Muha repetentis contra Epiſcopum inveniā Philippum Comitem, eo fortaſſis, quòd ipſe etiam Philippus in aliquam Comitatus Muhanienſis, utpote finitimi, partem ſe venturum confideret.

Fratris Balduini ſerius propugnator & eius ad imperium Græciæ profecti vicarius in Flandria fuit. Belloque Frācico miſſus anno *1199*. in Attrebates, *prope caſtellum quod Leucum vocatur in patria Nerviorum* obviam habens cum exercitu Robertum Bleſenſem Regulum cum pluribus capitur in Maio, miſſuſque ad regem in Normanniam cuſtodiæ traditur, ſed brevi interventu Mariæ (quæ vxor Balduini fratris grata Regi) non tantùm dimiſſus, ſed & pax inter vtroſque principes

cipes conciliata. Interiecto tempore cū Francus intellecta Balduini Imperatoris morte, vereretur ne Flandri aliquam filiarum & hæredum ipſius Anglis Franciæ nomini infenſiſſimis elocarent, impetrat à Philippo, cuius fidei commiſſæ erant, eas ſibi transmitti. Paret Philippus, ſed parum nomini ſuo, parum Flandriæ proceribus conſulens. Hi enim indignatione moti Comitem provincia iubent excedere, & gubernatorem ſibi ſubſtituunt Buchardum Aveſnenſem, & fama erat Philippum filias fratris Regi Franco prodidiſſe, imò proſtituiſſe, & earum alteram Iohannam, quam poſtea anno *1211.* ſuis opibus in Flandriæ poſſeſſionem reduxit Fernando Portugalenſi vendidiſſe. Cuius facti aut ſaltem famæ dedecus ita graviter Comitem affecit, vt vltimum vitæ curriculum in eiulatu & pœnitentia ſcribatur conſumpſiſſe, & quatuor Abbatibus Villarienſi, Camberonenſi, Marcionenſi, Valencenenſi anteactæ vitæ piacula confeſſus, ex hac vita migravit anno *1212.* feſto S. Dionyſii, eoſdem quatuor vltimæ voluntatis ſuæ deſignans executores. Princeps magnificus & pius populoque in primis acceptus.

CAPVT

CAPVT VIII.

Vbi duodecim annorum hiſtoria, quibus in familia Cortenacenſi hæſit Namurcum.

MOrtuo poſt ſterile matrimonium Philippo Yolēthis ſoror Petro Corteneo Comiti Antiſiodorenſi nupta ſucceſſit, licèt minor natu. Nec enim Balduini ſenioris proles, cùm repræſentationem excludat patriæ conſuetudo: nec Iſabella ſoror, cuius maritus Artheſia dotali contentus aliis hæreditatibus renunciaverat, Comitatum arrogare poterant, nec Henricus ſenior frater Imperiali contentus dignitate volebat. Hoc autem mortuo cum iure hæreditario imperium ad Petrum Comitem anno *1216.* devolveretur, ſine mora Namurco recedens Philippum filium in Comitatu ſubſtituit, Romamque delatus in Divi Laurentii fano diademate ornatur: & dum Bizantium tendens ſpe capiendi Dyrachii littora Albaniæ legit, claſſe Veneta comitatus, dolo capitur, abducitur, & in vinculis vitam finit anno 1221. qui filios poſt ſe duos reliquit Imperatores,& exiguo quo Namurcum tenuit tempore, Otthonis Imperatoris & Fernandi Comitis Flandriæ partes impugnavit aſſecla Philippi Regis Franciæ, & vxor eo probante leges & libertatem Novæ villæ apud Namurcum dedit anno *1214*. Bovinio

nio confirmavit. Philippus filius repudiato diademate, Comitatu & cœlibe vita contentus bellum pluribus annis geſſit cum VValteramo Limburgenſi Duce, qui ducta Ermeſende Theobald Barenſis vidua, poſt iterum iterumque iuratam pacem, Comitatum Namurcenſem ſibi aſſcribere conabatur anno 1222. Ventum ad arma, ſed iuſto prælio nõ concurſum, partibus Dionanti in has leges convenientibus, quibus Limburgenſi addicebatur quicquid nemoris vltra Moſam eſt verſus Ardennam, vſque ad Arciam ſilvam; Namurcenſi autem quicquid ab Arcia longè latéque vſque ad Moſam. Et quamvis hic Comes junior ſcribatur in bello Francico cũ pater à partibus regis ſtaret pro Flandro anno *1214.* pugnaſſe, tamen provectior Ludovici Regis caſtra ſecutus eſt, nominatim cum hæreſi Albiorum infectam Avenionem obſidêre, vbi cum aliis primæ notæ Comitibus ex contagione periit anno *1226.*

CAPVT IX.

Tres annorum decades percurrens, quibus à pluribus poſſeſſum occupatúmque Namurcum.

Debebatur hoc mortuo Comitatus fratri Balduino Imperatori, ſed dum is Bizantii occupatur, Margarita, ſoror Hendrico Comiti Vianenſi nupta, Namur-

murcum vſurpat, initio regiminis bello petita à Fernando Comite Flandriæ neſcio quid in Comitatu ſibi debitum aſſerente. A quo capta Golſina & Floreffia vaſtata cum vicinis locis. Et quamvis Philippi Colonienſis Comitis interventu velint hiſtorici pacem confectam, tamen aliter ſentiunt Diplomata quæ docent aſſignatum Flandro vſum-fructū Veteris villæ & Golſinii, renunciaturo reliquis Namurci locis. Confirmata hæc pax apud Cameracum anno 1232. in Novembri. Margarita hæc Comitiſſa, vel ex ſacris canonibus nota eximiæ pietatis femina, ſed & prudentiæ, ſed & felicitatis, ſi Balduino fratri res Bizantinæ ceſſiſſent ex ſententia. Quibus dedignantibus rationis & neceſſitatis erat pro derelicto aliquatenus habita reſumere. Veniens itaque in Gallias tam à Rege quàm à Flandro bonis reſtitutus eſt anno 1237. Namurcum à ſorore tenebatur, quod obſeſſum imperator non *ſine magna impenſa ſanguinis Namurcenſis* recepit in feſto S. Odæ, receptoque invitam Margaretam cedere & excedere coëgit. Reverſúſque Bizantium, cùm ſentiret omnia, mediorum partim defectu, in peius ruere, tertiò in Franciam profectus, à pluribus adiutus, à Blanca Regina matre S. Ludovici cuius neptim Martham filiam Ioannis Brennæ regis Ieroſolymorum anno 1246. duxerat) 20000. librarum accepit, tam diu Comitatum Namurcen-

ſem vtendum fruendū concedens, quoad mutuum reſtituiſſet. Dum hæc aguntur, plures cauſa Comitatus ſe movere cœperunt.

Henricus Lucenburgi Comes Ermeſendis Lucenburgiæ ſæpe dictæ filius poſt tot paces ſopitum ſuſcitat ignem. Ioannes Aueſnenſis Hannoniæ Comes, eo quòd Balduinus tempori beneficium profeſſus non eſſet, in curia Gulielmi Regis Romanorum, iure eundem Comitatum ſibi vendicabat. Vbi anno 1245. Moguntiæ per imperii principes, pro Aueſnenſi deciſum, & quia dictus Balduinus debita clientelaris obſequii pendere recuſaret, ſecundo damnatus anno 1248. & quia inconſulto Hannone Franco Comitatum quodammodo vendidiſſet, tertio Hannoni addictus anno 1252. non obſtante Innocentii Papæ reſcripto, quo petit anno 1250. ne patiatur Conradus Imperatori Balduino pro fide occupato iniuriam fieri, maximè in Namurcenſi Comitatu. Thomas etiam Flandriæ Comes Poll. vacum Caſtrum cepit anno 1244. plura facturus niſi in humanis eſſe deſiiſſet vxor. His tamen omnibus non obſtantibus Imperatrix Martha Balduini vxor Comitatu potita eſt anno 1251. aut vt Meierus annno 1252. Miſſa erat à marito in Pictores ad Reginam Blancam, hærenſque ibi vſque ad Reginæ mortem, ab ea per vltimam voluntatem obtinuit totum quod in Comitatu ius habebat,

ratione

ratione mutui necdum plenè perſoluti. Quæ vigore eius nonnulla in Comitatu ordinavit, & Bizantio veniens recepta eſt ad regimen. Cæterùm cùm exactionibus vrgeret cives, aut quòd alii cùm volens plectere rebelles quoſdam, ad id Balivum ſuum dimiſiſſet, & is à civibus, dum imperioſiùs agit, obtruncaretur, Imperatrix omnium vtpote læſæ maieſtatis reorum bona fiſco ſuo aſcribere ſtudebat: Cives cum nec ab Imperatrice ipſi quicquam æqui impetrare, nec ſanctum Luduuicum regem ad interceſſionem poſſent invitare, in furorem acti ad Henricum Lutcenburgenſem mittunt legatos, offerentes opem, hortantes hæreditatem auctam recuperet. Qui lætus occaſione, ipſa natalis Dominici appropinquans in vrbem recipitur, caſtrum obſidet. Imperatrix anxia dum nec à Leodienſi eccleſia, cui pretio vili Comitatum vendere ſatagebat, opem ſentit, ipſa auxilio Flandrorum mediocrem inſtruit exercitum, Balduino Aueſnenſi Margaretæ Flandrenſis filio Duce. Qui, quòd Luceburgenſi faveret, parum ſerio rem geſſit, & cùm vrbem oppugnaſſet in ſpeciem, quindenæ inducias procuravit: per quas dilapſi bene multi militum, & Franco VVeſemalius videns ſubſidium non adeſſe, deficiente commeatu, cùm iam loco panis coctum ſanguinem equorum ſorberent, poſt biennii obſidionem Luceburgenſi caſtrũ dedit anno 1258. die 8.

Vincentii. Durante obſidione Ioannes Aveſnenſis Hannoniæ Comes aſſerens caſtrum ad ſuum ſpectare principatum, venerat obſidionem levare: Sed mox inita concordia Lucenburgenſis id in feudum ab Hannone aſſumpſit. Cuius non diuturna fuit dominatio. Balduinus enim Imperator, cui directum in Namurco ius competebat, illud conſilio ſancti Ludovici Regis 20000. librarum vendidit, Guidoni Comiti Flandriæ, filio Margaretæ anno 1262. Qui armis cœperat Comitatum vſurpare, ſed pax interventu Balduini Aveſnenſis facta, iuncta Luceburgenſis filia Iſabella Guidoni viduo, & Balduini filia Beatrix Henrico Comitis Luceburgenſis primogenito, & Pha altera Luceburgenſis filia Ioanni Aveſnenſi Hannoniæ Comiti. Interim Luceburgenſis & vnà Gerardus Durbutenſis eius frater renuntiarunt omni quod in Namurcum arrogarent iuri.

CAPVT X.

Geſta per Comites ſanguinis Flandrici completeis annis ſexaginta.

ITa Guidoni Flandriæ Regulo tum emptionis tum dotis titulo acceſſit Namurci hæreditas, &c. viſum pleriſque titulos Comitis, qui videbatur penes Ermeſendā remanſiſſe, & Marchionis, quē ab Imperatore conſecutus erat Balduinus, iunctim

ctim ad vnum Guidonem rediiſſe: Cuius ex prima coniuge liberi Flandriam, ex poſteriori Iſabella Namurcum obtinuerunt. Ipſe Guido numeroſa felix prole Reges quinque generos, duos ſoceros, Duces duos generos, totidem ſoceros habuit vir ſagax & prudentiæ non vulgaris, qui cum Leodienſibus amicitiam coluit quamdiu Iohannes filius in Pontificatu vixit, in quos antea non ſemel arma induerat. Inprimis cũ Duce Brabanto Diœceſim vaſtans anno 1282. & antea Bovinienſibus ſuis contra Dionantenſes auxilio veniens anno 1276. Cum Hannoniis etiam res fuit & quidem in & pro Zelandia, anno *1253.* contra Iohannem Aveſnēſem pugnans capitur: ſed mox pace ſequuta libertati reſtitutus; recuſavit etiam interiecto tempore Comitatum ſuum & quę alia in Flandriis poſſidebat è manu Hannoniæ Comitis relevare anno 1283. Cum Luxenburgenſibus etiam leves diſcordiæ fuerunt anno 1272. ſed leviter ſopitæ anno 1303. Captus à rege Francorum Compendii in carcere obiit anno *1297.* miſſuſque à vivente in poſſeſſionem Comitatus Iohannes filius, regibus Francorum Philippo & Ludovico Hutino acceptiſſimus, quorum ille CaroloValeſio per vxorem ius in Comitatum præſumente, electus à partibus arbiter pro Iohanne reſpondit anno *1312.* hic in eiuſdem Iohannis gratiam addictas fiſco regali Niverſii & Rethelofii terras reſti-

 tuit

tuit anno 1315. Bello ſtrenuus ætatem fere bellis occupavit ab anno 1319. vſque ad annum 1322. In Leodienſes quidem recrudeſcente Bovinienſium & Dionantenſium odio pluribus annis bellum geſſit. In Hannoniæ Comitem pro Flandro certavit, anno 1303. & captum belli tempore Leſſinium recuperavit & incendit: Poſtea cũ fratre Guidone ex parte Hannonum Guidone Traiecti Epiſcopo & Gultero Portiano Comite electus arbiter anno 1307. de pace inter Guilhelmum Hannoniæ & Robertum Flandriæ Comites communicavit, quam licèt tunc non compoſitam, paulo pòſt tamen idem Comes auxilio Gerardi Sottegemii confecit anno 1310. Comitatumque adeò ſuũ, quod pater negaverat, ab Hannonis manu accepit beneficiarium anno 1307. Vexatus vnica ſed levioris momenti Namurcenſium ſeditione ob exactiones & tributa vt creditur excitata, ſed eam exemplo patris citò, mulctatis non uno modo auctoribus, ſedavit anno 1313.

Patre à Francis capto anno 1321. Flandriam egregie tutatus eſt; Luduuico Nevernenſi Comiti Flandriæ armis & ope auxiliaris, contra Machildim Roberti Bethunienſis filiam, & victoriæ præmium vſum fructum Crepicordienſis terræ in Cameraceſio & amplius Sluſanæ vrbis poſſeſſionem à Luduuico obtinuit anno 1323. Qua donatione cùm ſe læſos graviter quererentur Brugenſes, nec Comes

revo-

revocare velle videretur donum, gravia bella exorta ſunt. Captuſque à Brugenſibus Ioannes Comes, ſed per ſeceſſum elapſus à Rege Franciæ confirmationem obtinuit anno 1324. Sequentibus autem annis perpetuò auxiliaris fuit Luduuico, & in prælio quo Co. item proprium irritati, Brugenſes anno 1325. ceperunt, & ſolvit obſidionem Gandenſem & Aldenardenſem, & multos Brugenſium trucidavit, cui eidem in legibus pacis per Regē Franciæ dictis iuſſi pendere 66000. librarum. Iterum anno 1327. cum Flandris leges pacis rumpentibus, Francus regionem ingreſſus eſt Comiti, & eidem Inſulis cum Rege contra eoſdem præſtò fuit anno 1328. Interfuit Boloniæ nuptiis Eduardi Regis & Iſabellæ Francicæ anno 1307. in Ian. Inſuper coronationi Henrici ſeptimi Aquis anno 1308. ipſa Regum. denique eundem Cæſarem in Italiam comitatus eſt anno 1310. Pariſios ad Regem profectus ibidem obiit anno 1330. ante Paſcha. vxor Maria Artheſia per annum duntaxat marito ſuperſtes, Luduuicum Malanum è ſacro baptiſmatis fonte ſuſtulit anno 1331.

Ex filiis Ioannes ſucceſſit anno 1330. qui Pariſiis mortuo patre raptim veniens, in Divi Albani inauguratur. Cœlebs vixit, petitus bello à Leodienſibus, quos Francus ob receptum Namurci exulem è Galliis Robertum Artheſium ſuſcitaverat, idem author pacis inter Epiſcopum

& populum anno 1335. Sed armis poſitus finis Roberto inBritanniam profecto an. 1333. Deinceps controverſias habuit cum Brabantiæ Duce ob ditionis Ayſanæ poſſeſſionem anno 1330. In eundem auxilio veniens Flandris arma ſumpſit, in bello propter emptam Mechliniam geſto anno 1332. Militiæ ſacræ in Paleſtinam non en dans ibidem à Gualtero Advocato Huenſi eques creatus eſt. Inde in Pruſſiam profectus contra infideles in reditum debitũ naturæ perſolvit anno 1335. 2. Aprilis.

Guido Frater, qui fortè aderat, Namurcum properans, à civibus recipitur anno 1335. in Angliam Scotiamque profectus, in manus hoſtium venit; ſed brevi redemptus, cum Franco & aliis principibus fædus iniit. In Flandria ludis equeſtribus à Domino ſancti Vienantii telo confixus interiit, anno 1336. 12. Martii. Cadaver ſolenni pompa Namurcum defertur, & mittitur in Norvvegiam nuncius, qui tertium è fratribus Philippum advocet. Quo moram trahente provincia per Henricum Laudis Pompeiæ in Italia Comitem, huius patruum adminiſtratur, adſcitis in curæ & operæ communionem VVerico VValcurienſi & VValtero Iupilienſi.

Comes autem Philippus poſt inaugurationem non contentus anno 1336. 8. Nov. cum fratre in Pruſſia militaſſe adſociatis ſibi quinquaginta nobilibus in Cyprum ſe tranſtulit anno 1337. ibidem cum

cum triginta ſex ſuorum Fama-guſtæ obtruncatus eſt.

Fama mortis Namurcum delata anno 1338. cognomento dives, impubes adhuc Guilhelmus fratrum quartus, ſub tutela matris & patrui ſurrogatur anno 1362. qui Aquiſgrani Comitatum ſuum à Carolo quarto multis auctum privilegiis ſuſcepit, non ab Hannone, vt frater. Eduardi Angliæ Regis, qui Vicarius imperii tum erat, caſtra ſequutus eſt anno 1339. licèt iuvenis, vſque ad obſidionem Cameracenſem. Qua ſoluta cùm Anglus in Franciam cogitaret belli onus transferre, Guilielmus vnà cum Hannoniæ Comite ſe ſubduxerunt, aſſerentes animum ſibi non eſſe in Francia niſi Franco militandi, ſicut in imperio Cæſari militaverant. Cæterùm cùm hæc ſeceſſio Francũ non moveret, quo minùs Hannoniam depopularetur, vterque Comes arma poſita reſumens, magna Franciæ attulit detrimenta.

Et cùm Dux Normanniæ, regis frater Thuinum Leodinæ diœceſeos, oppidum, quod Epiſcopus anno 1346. per Richardum de Limoſin & Iohannem Theodorumque fratres Comitis Namúrcenſis naturales, vt puto, defendebat, adfuit Comes cum ducentorum equitum turma, Hannone ſexaginta Flandrorum millia duce Iacobo Arteveldio ſubmittente. Non ventum ad manus, ſed Thuino exuſto dilapſi ad ſua quiſque redierunt.

Lego deinceps interfuiſſe Guilhelmum Comitem Comitiis apud Vilvordiam ab Eduardo Rege celebratis. Quem tamen nõ multo pòſt invenio Francorum Regis contra Eduardum cauſæ patrocinari, & eidem cum exercitu adeſſe Caleti obſidionem ſoluturo, & eidem Gandenſes oppugnanti ſuccurriſſe, interque primos Burburgum ab Anglis detentum oppugnaſſe anno 1382.

Et qui Iohanni Brabantiæ Duci contra Leodienſes in cauſa Mechlinienſi opem tulerat anno 1345. is mutato conſilio Vẽceſlaum Ioannis ſucceſſorem, pro Epiſcopo eadem propter oppugnavit anno 1346. Hæc foris & ferè alienis auſpiciis geſta, domi non minus præclara ſunt. Auctum tam emptione quàm aliter Comitatus peculium, Vrbs multum regionis primaria multum aucta & ornata teſtantur.

Poſt obitum parentis ſucceſſit eiuſdem nominis filius cognomento Gelſinienſis. à puero ſub parentis ſtrenui diſciplina in armis exercitatus, anno 1380. Comes Flandri ob diſſidia Brugenſium advocati, Auxiliaris Caroli Sexti & Burgundiæ Ducis ducentorum equitum turmam duxit anno 1383. primaſque cum ſuis in Burburgunſi oppugnatione, & niſi nox vrbi ſuccurriſſet expugnatione tenuit. Expeditioni Caroli ſexti in Britanniam, anno 1385. Antonii Ducis Brabantiæ in Traiectenſes, anno 1405. Duci Burgun-

diæ

diæ in Leodienſes cum quingentis equitibus ſuccurrit, potior victoriæ partæ cauſa: Cum Franciæ rex Carolus ſextus inauguraretur anno 1408. 23. Septem. Luduuico Flandriæ Comiti iuſta fierent anno 1380. Burgundiæ & Hannoniæ Principum liberi apud Cameracum matrimonio iungerentur anno 1383. pax apud Carnutes inter Burgundos & Aurelianenſes tractanda anno 1385. Difficultates inter Antonium Ducem & Hannonem ſopiendæ anno 1409. interfuit: Sicut & in Comitiis Tornacenſibus à Burgundo Duce celebratis anno 1411. Nuptiis Antonii ducis: Solennibus epulis Francorum regis cum ſelecta nobilium turba apparuit anno 1409. A Philippo Burgundo Gubernator Curtraci factus anno 1385. à Iohanne Duce in intimi conſilii ſocietatem aſſumptus, cum eodem Pariſios profectus eſt anno 1408 Mortuus in bona ætate anno *1418. 10.* Ianu. Vxorem reliquit ſuperſtitem, quæ nuptiis Philippi Ducis interfuit anno *1424.* & cùm Primogenitus eius aquis ſalutaribus expiaretur, teſtis aſtitit anno *1425.* Similiter in tractatione pacis apud Atrebates & in nuptiis Caroli Comitis Caroleſii legitur Inſulis adfuiſſe. Meierus ad annum *1455.* obiit anno *1455. 26.* Februarii.

Succeſſit Ioannes frater, quem ab Epiſcopo Leodicenſi captum Hoij, tradunt nonnullæ hiſtoriæ, coactúmque ſe magno redimere. Cùm autē lytro conficiendo

ciendo impar eſt,& amplius à Leodicenſibus multum infeſtaretur, conſilium iniit vendendi Comitatum ſuum Philippo Bono Burgundiæ Duci, ſervato ſibi ad vitam vſufructu. Quod factum anno *1328*: accedente Procerum provinciæ conſenſu.

In quo finiam hoc hiſtoriæ Compendium, geſta ſub Burgundis Auſtriaciſque Principibus ſuis locis inſerturus. Compendium autem hoc præluſi ſatisfacturum aliquatenus, donec Ampliſſimi nominis Vir G. Cronendalius hiſtoriam luculenter & fusè ſcriptam in theatrum patietur prodire, quod ſpero brevi futurum. Interim his fruere & me ama Lector.

I. B.

I. B. GRAMAYE

IN ET DECREMENTVM COMITATVS NAMVRCENSIS.

VT antiquiora illa & obſcuriora prætercam; Invenio Comitatum Namurcenſem, vt nunc eſt, occupare potiorem partem pagi Lummenſis & Lomacenſis, inque illo VValciodorus, hoc Bronium deſcribitur:

Pagi Sabis, in quo Monaſterium S. Fredegundi.

Pagi Muhanienſes, in quo Egeſines.

Pagi Darmienſes, in quo Flerutum.

Pagi Condruſti, in quo Antina.

Contingere aut etiam partem occupare pagorum Tiracienſis, Flamennenſis, Ardennenſis, Thuinenſis, Bellemontenſis, Brabanticenſis, Hasbanienſis, Florinenſis, Foſſenſis.

Qualiter autem hi pagi, quos authoritate diplomatum ſtatuo, ſiti fuerint, Icon poſtea ſubjiciendus repræſentabit.

Definio autem veteres Comitatus inter Moſam & Sabin Libinenſem, Tyrienſem, Biolenſem, Prizerienſem, Caſtellanias VValincurtenſem, Floreffienſem, Montis Aquilenſem, Bovinenſem. Sabis, Gerpinien-

pinienſem. Vltra Sabin inter Ornum & Pietonem Comitatus Goſcelienſem, Darmienſem, Marbaſienſem, Caſtellaniam Veteris Villæ. Circa Ornum & Mehaniam Comitatus Lernutenſem, & Mehanienſem, Caſtellaniam Mehaniæ. Inter Ornum & Sabin Caſtellaniam Golſinienſem. Inter Mehaniam & Moſam Comitatus Laudenſem, Hungonienſem, Haſbanienſem, Namecenſem, Caſtellaniam Novæ Villæ. Vltra Moſam Comitatus Bellefortenſem, Havelanienſem, Bochenſem, Caſtellanias Andennenſem, Sanſonenſem, Moſanam, Honrenſem, Rendarcenſem, Polivacenſem, Haſterienſem. Atque hæc omnia ſuis locis confirmabo diplomatibus aut ſcriptis veteribus, quæ fuerunt in tractu illo, qui nunc Namurci Comitatus vocatur, qui qualiter coaluerit, videndum.

NAmurcum veteris Ardennæ partem fuiſſe nemo vnquam dubitavit.

Glomerici iuriſdictio verſus Ardennam & Durbutum ſe extendit, Odoarii circa Sabin.

Hidulphi Dynaſtæ etiam latè per Ardennæ ſylvas.

Naymo circa Namurcum & Moſam dominatus eſt, vt puto tantum.

Theodoricus verſus Dionantum extendit imperium. Almaricus Territorium de Feix cum caſtro Sanſonenſi dotale acquiſivit,

Ragi-

Ragirerus Dux & ſucceſſores per Flamennam Condruſtumque imperitarunt.
Gerardus & Beringerus in Lomacenſi plurima poſſederunt, & hic advocatiam Bronienſem acquiſiit, Robertus Darmienſis Comitatus partem adiecit.
Atque hæc quidem antiquis expreſſi nominibus, deinceps recentibus ſua daturus.
Robertus itaque in Flerucenſi territorio multa acquiſivit, & Veterem villam cum vxore poſſedit.
Adelbertus cum vxore Thenas & alia Hasbaniæ loca obtinuit, & Bovinienſem deſtrictum recepit.
Rotbodo vicos aliquot in Ardenna & ius ad Comitatum Brugeronſenſem.
Albertus II. Advocatiam VVaſeggæ & Bronii beneficium Brugeronenſe.
Albertus III. Advocatiam Andennenſem anno 1107.
Virdunenſem Vicecomitatum, ius in Bulonienſem Ducatum.
Godefridus allodium Floreffienſe, & ius ad Luceburgum.
Henricus Luceburgum, Rupes, & Durbutum.
Balduinus villas duas in Muhanienſi Comitatu.
Philippus emptione ab Abbate Indenſi trientem villarum de Seille, Sclain, Holſdain.
Petrus à Roberto de Bioul nemus Malaniæ & Bioli.

Philip-

Philippus à Ioanne Horion ſylvas circa Moſam,quas nunc Grandepratum habet.
Balduini tempore nihil acquiſitum.
Guido beneficium Pollivacæ ab Henrico Luceburgenſi beneficium 100.marcarum in Glennes à Valerano Salzeburgenſi.
Villam Renais, Horenbecq, S.Cornelis, Brakel, Suerlinge, VVaendeke, & Ecceile 4000. librarum ab Abbate ſancti Cornelii.
Petegemium ab Arnoldo Domino Ciſonienſi.
Balliolum à Ioanne Dampetræo.
Fainiæ Caſtrũ ab Ægidio Barlamontano.
Præter varia minoris tituli bona & agros à diverſis emptos, itemque alia quæ liberis primi matrimonii reliquit, in Flandria, &c.
Ioannes aggeres inter Axelam & Schaffingam, inde nomen Namurci retinentes refectos anno 1321.
Sluſam & alia in Flandriis.
Gulielmus 1.& mater eius à Iohanne R. Bohemiæ caſtrum Poliuachæ cum præpoſitura, Maioratum de Falize Forines, d'Aſſaul, de VVaing, de Hayn, de Schaltin, de Lignon, de Fallamaigne,de Hammes, de Fecault, de Martin, de Viræul. Emerunt & caſtrum Bellefortis ab Ægidio Faucon, Valecuriam à VVerico Valcurienſi.
A Balduino de Mouſtier & Iohanne Eſpangions feuda in Freyres & de la Reſpaille.

Ab

Ab Euſtachio de Seraing feudum de Engheſies.
A Ioanne Marbais feudum in Bioul.
A Margareta VVeſemalia bona in Fleru.
A Theobaldo de Leſees Advocatiam Luſtinii & ſylvæ Acremontanæ.
Contra Leodienſes per ſententiam Romanorum obtinuit vicos Tamines, Brangnees, le Conte Fontenelles, & Gilliers, Mertines, Gerpines, Humignees, Francq vigniers, Court de Betonſart, Bernieres, Ferieres, Gordines, Somerees, & Fontenelles apud VValcuriam.
Hemptines, Nertoye, le ban de Sorines, de Liz, Dinant le Chaueye, Iaueley, Garmes, & Pecherolles, Fumale, Naueche. Velaines & Ramineaul.
Gulielmus II. Bethuniam, Ioannes ultimus VVynedaliam.
Ad extremum ſtructam à Carolo V. arcem ſui nominis vulgò inter oppida Namurcenſia recenſent.

DECREMENTVM COMITATVS.

Perdidit ea quæ Arduennates aſſervabant circa Ardennam Naymo.
Albertus III. Bulonium & Virduni Vicecomitatum.
Henricus Cœcus Thenas Hasbaniæ, cum aliis ibidem.
Balduinus Luceburgum.
Philippus Illuſtris Rupes & Durbutum.
Philippus à Dolabra quicquid nemoris

ultra Moſam verſus Ardennam uſque ad Archiam ſylvam.
Henricus Viennenſis uſumfructum Veteris villæ & Golſiniæ.
Ioannes I. Sluſam.
Gulielmus II. iterum Sluſam antea recuperatam.
Ioannes ultimus VVynendale.

I. B.

I. B. GRAMAYE

COMITVM NAMVRCENSIVM,

tam Viventium quam Sepultorum

INSCRIPTIONES.

Priores ex authoribus & diplomatibus petitæ, poſteriores ex locis vbi ſepulti Comites, niſi quòd aliqua ego ſubſtituerim, quæ annotavi.

N*Aymo Duc de Baviere.* Elogium hoc de eo feci:
Munere Dux, tituloque Comes, donóque Namurci
Marchio, Cæſareæ fidiſſimus armiger alæ,
Qui vixi bellis, buſtis quoque finio vitam.

Thyri Comte de Namu. Cui Cænotaphium hoc compoſui:
Rector duorum fluminum, totidem arcium,
Inter alios cadaver ignotum iacet.

Almaricus Marchiſus Namurci. Cui hoc Carmen ſcripſi:

Comes vocabar Almaricus, occidi.
Communis hic mihi tumulus cum pluribus,
Communis etiam mors fuit cum pluribus.
Gerardus Namurci Comes. Cui hos verſus ſcripſi:
In Zuentebaldum dum Gerardus rem gerit,
Et à tyranno vindicavit patriam,
Suúmque nomen à tenebris vindicat,
Beringerus Comes, Namuci.
Hos defuncto verſus ego ſcripſi:
Protector Bronnii, protector VValciodori,
Aemulus Alcidæ, vel Quinti Cæſaris, ambas
In Sabis & Moſæ ſtatui regione columnas.
Defuncto Benedicta cohors, bona verba det oro.
Rotbertus Namuci Comes
Cænotaphium ei hoc ego conſcripſi;
Robertus iacet hic Namurci Regulus olim,
Legia cui fatum peperit, Brabantia famam:
Adalbertus Comes Namurci.
Ermegardis Duxiſſa Illuſtris Ducis Caroli filia ex Francorum nobiliſſima progenie.
Sepultus ille aut Bronii cum avo, aut in D. Virginis Namurci cum uxore, de qua vetus Schædium.
Nobilis Ermengarda ex Francigenarum ſtirpe Caroli Ducis filia, in feſto 55 martyrum defuncta in Eccleſia Mariæ matris cælorum tumulatur, & præſente filio Comite Alberto Namucenſi & Gerelmo Abbate S Mariæ legavit terræ quietionis ſuæ 20 parvos denarios.
Deus ſit eius animæ miſericors.
Retbodus Comes Namurci.

Sepul-

Sepultus fortè Gerpinii referentibus indiculis Eccleſiæ, nomine ſuppreſſo. *Hic ſepeliri voluit Comes Namurcenſis.*

Aldebertus Comes Namuci.

Tumulus eius magnificus fuit in D. Albani & vxoris cum inſcriptione tali:

Hic ſepultus iacet Nobiliſſimus Comes Aldebertus & Reneldis ex Lotharienſium ſtirpe nobilis eius ſponſa, qui Eccleſiam hanc fundavit. Albertus ſecundus Namuci Comes.

Sepultus cum Ida coniuge in D. Albani, ſed Epitaphium non reperi. Andennis ſolet eſſe memoria 3 Kal. April.

Godefridus Comes Namucenſis & Ermeſendis Comitiſſa.

Memoria eius & ſecundæ vxoris Floreffiæ in ſaxis 2 nigri marmoris ante aram maiorem.

GODERIDVS. ERMENSIDIS.

Henricus Comes Dei gratia Comes Namuci & de Lutzeleburch.

Memoria eius & vxoris in Eccleſia Floreffienſi in duobus ſarcophagis ante maius altare.

HENRICVS. AGNES.

Balduinus divina fauente clementia comes Hannoniæ & Marchio adiacentis regionis.

Epitaphiũ in D. VValdetrudis Montibus.

Balduinus hic requieſcit Comes Hanonienſis, cuius proavus fuit Balduinus Hannonien.

 qui

qui ex Richilde genuit Balduinum Hieroſolomitanũ. Ille Balduinus genuit Balduinum, qui in hac humatus eſt eccleſia ante chorũ ex Alida ſorore Godefridi Ducis Lovanii. le ex Iolida genuit hunc Balduinum animoſum & fortem, juſtitiæ & pacis amatorem, erga ſubiectos humilem, contra hoſtes rebellem, qui hanc eccleſiam ſanctæ VValdetrudis tertiò concrematam, & S. quoque Vincentii Hogynenſis plumbo texit, & caſtri locum muris cinxit, & ſuper portam Baſilicum S. Servatii ædificavit, in Valentianis aulam & muros circa villam erexit, in Bello monte muros circa turrim conſtruxit, Bynchiam Haymonis Quercetũ Buxeum caſtrum ramis ſtatum à ſundamentis condidit, & turribus & ædificiis munivit, Anno incarnationis Domini 1171, ætatis verò ſuæ 62, 8 nonas Novem. obiit.

Epitaphium Aleydis uxoris ejus ibidem.

Me legat ad lapidem Comitiſſam mors Ælidem,
Qui legis adde fidem, oras tibi fiet idem.
Quid mihi famoſæ fama dat genus generoſæ,
Quid mihi formoſæ forma nitorque roſæ?
Fama tepet, generi dolor eſt ſpeciem removeri,
Sicque datur fieri non hodie quod heri.
Finis adeſt Iulio cum nulla vel altera ſio
Matris humi gremio more locata pio.
Sanctis cognata Namucenſi ſtemmate nata
Sancta ſequens fata, plaudo mercede ſata.

Quiſ-

Quiſquis ades, tecum volvas quid nunc traho mecum,
Dum potes eſt æquum te dare dona precum.

Balduinus Comes Flandriæ & Hannoniæ & Marchio Namurci Primus. Epitaphium in Eccleſia D. VValdetrudis Montibus ante aram S. Iacobi. Hic iacet Balduinus Comes Hannonienſis, vir venerabilis, prudēs, Princeps potens, & illuſtris. Hic fuit filius Comitis Balduini, qui ante maius altare iacet. Hic ex parte matris ſuæ Namucum fuit adeptus, & inde primus Marchio Namucenſis appellatus. Hic ex parte vxoris ſuæ Margaretæ, quæ fuit filia Theodorici & ſoror Philippi Comitum Flandriæ, Flandriam cum Hannonia & Namurco poſſedit. Hic habuit filios, quorum Balduinus primogenitus in Flandria & in Hannonia, Philippus verò ſucceſſit in Namuco. Habuit & filias, quarum vna fuit Elizabeth ſanctiſſima Francorum Regina. obiit 17 Kal. Ianu. an. 1195.

Epitaphium Vxoris eius olim in medio nunc latere chori S. Donatiani.

Hæc fuit Margareta vxor Balduini Comitis Flandriæ & Hannoniæ primi Marchionis de Namu, mater Eliſabeth ſanctiſſimæ Francorum Reginæ, hæc fuit plurimorum meritorum; præcellens in omni opere bono cunctas mulieres viventes in tempore ſuo, obiit 17 Kal. Decembris anno 1194 menſe Novembri. Requieſcat in pace.

Vir illuſtriſſimus Philippus ſecundus Marchio Namucenſis.

Epitaphium eius in veteri choro D. Albani.

Hîc ſepultus eſt illuſtriſſimus ac potentiſſimus vir Dominus Dominus Philippus 13 Comes ac Marchio Namurcenſis, ſucceſſor fratris ſui Henrici, ac filius Balduini quondam Comitis Flandriæ Hannonis ac Marchioni Namurcenſi, qui quondam Philippus obiit abſque liberis anno D. 1212 numerum 20 prabendarũ de tribus præbendis, ac poſtmodum ad honorem Dei ad augmentandum Eccleſiam præſentis ſancti Albani in divinis ſervitium inſtituit in eadem Eccleſia 20 beneficia, quæ dicuntur vicariæ, conferenda 20 clericis Eccleſiæ eidem aſſiduò deſervituris, cuius oſſa de conſenſu Caroli regis Caſtellæ fuerunt tranſlata de medio navi Eccleſiæ cum altari ab eodem fundato in veteri choro cum maxima reverentia anno 1213 regnante Apoſtolico viro Honorio tertio & Imperatore Frederico 2. Adminiſtrante Hugone de Tetraponte Antiſtite Leodien. De pænitentia ſevera per eum facta habetur in Cronicis.

Epitaphium Mariæ f. Regis Franciæ in Affligimio.

Maria Philippi Regis Franciæ filia quondam Philippi Marchionis Namurcenſis, & poſtea Henrici Brabantiæ Ducis filia, femina omnium pulcherrima, hic petiit ſepeliri anno 1238 Kalendis Auguſti. Ora pro ea.

Petrus Comes Altiſiodorenſis & Tormirenſis & Marchio Namurcenſis & Iolendis Comitiſſa vxor eius & Marchioniſſa.

Cæro-

Cænotaphium hoc ei olim compoſui:
Quo magis incertum eſt de tempore, ſorte, ſepulchro:
Cæſaris hoc certũ magis eſt de morte dolenda.
I nunc iſta vide & regnis confide viator.

Ego Philippus Marchio Namucenſis.
Epitaphium eius Vaucellis.
Marchio Philippus Namucenſis hic jacet intus
Nec facilè dicas animis an maior an armis,
Tu preſe ſis facilis, mors comparat vltima primis, anno 1226.
Henricus Marchio Namucenſis, & Viennæ Comes, & Margareta Marchioniſſa & Comitiſſa vxor eius.
Memoria eorum in Grandiprato.
4 Kalendas Novembris Anniverſarium Nobiliſſimi Marchionis & Comitis Henrici & Margaretæ conthoralis eius fundatorum noſtrorũ, quorũ animabus miſereatur Deus.
Sepultus ille in Paleſtina, hic in Valle Mariæ prope Treveros.
Nos Balduinus hæres Imperii Romaniæ, Comes & Marchio Namurcenſis.
Et poſt obitum Ioannis Brennæ ſoceri anno 1237.
Balduin par la grace de Dieu tresfiable en Ieſus Chriſt Empereur de Dieu couronnè, moderateur de Romanie & des en croiſſant, & auſſi Marquis de Namur.
Memoria eius Latiis. Epitaphium ei tale olim ſcripſi:
Vrbs Conſtantini me prodita perdita Rege,

Præſidiũ eſt Eubaa fuga, cacobaa ſepulchrũ.

Blanca Franciæ Regina, teſtibus Franciæ hiſtoriis, diploma enim non vidi.

Martha Imperatrix vidua Balduini Imperatoris
Conſtantinopolitani. Epitaphium eius eſſe puto in Nameche.
Icy giſt ly droict iritaine Chaſtelaine de Sãſon, que fu de lignage le Roy de Ieruſalem. Pols por l' ame que Dieu conſole.
Henricus Comes de Lucelebörch & de la Roche
Marchis d' Arlon. Sepulchra eius in Clari fontis cænobio.
Epitaphium vxoris ibidem tale: *Cy giſt le Comteſſe honoré de Luxẽbourgh Marguerite nommé. Que moult fut ſage, Et Extraict de linaige de Bar & de Bretaigne.*
Guido Dampieræ Dominus, Flandriæ Comes.
Et poſt acquiſitum Namurci Comitatum anno 1262.
Nous Guys Cueus de Flandres, Marchis de Namur, & nous Iſabeau femme à Noble homme ſon cher ſigneur le Cõte devant nommé Comteſſe de Namur.
Epitaphium eius Flinis.
Cy giſt treſilluſtre & noble Prince,
Guy Comte de Flandres fundateur de ceens, qu'il mouroit priſonnier à Compoingie au mois de Mars 1304, & fut rapporté en ce lieu l'an 1305.
Epitaphium primæ vxoris Mathidis Artheſiæ

theſiæ ibidem.

Cy giſt noble & vertueuſe Dame, Madame Mehault, Comteſſe de Flandres, Dame de Bethune & de Tenremunde, femme de tres-illuſtre Prince Guy Comte de Flãdres ſundateur de ceſte egliſe, laquelle trepaſſa l'an ....

Epitaphium Iſabellæ Luceburgicæ II. uxoris in cænobio D. Claræ per eam fundato Pettegemii.

Hic Iſabella iacet Guidonis altera coniux, Hæres Namurci, Luceburgiq; propago, obiit an. 1298, 25 Septembris.

Nous Iehan fils au Comte de Flandres Cueus de Namur.

Et poſt obitum patris Guidonis. *anno 1303.*

Iehan de Flandres Cueus de Namur.

Epitaphium eius apud Minores Pariſiis.

Cy giſt hault Prince & de bonne memoire Monſieur Iehan Comte de Namur, que fu filz aiſné de bõ Guy Comte de Flãdres, & de Iſabelle fille du Comte de Luxemborch, qui trepaſſa de ce ſiecle l'an de grace 1330. le vendredy devant le Chandeleuſe, & fut miz en terre le quart iour de feburier.

Epitaphium Mariæ Claremontanæ vxoris I. anno 1308 in febr. in cænobio Vallis Beatæ.

Cy giſt noble Princeſſe Marie de Clermont, Eſpouſe de Conte Guy de Flandres le cont, Dieu le veul benire, En l'an 8 el veint à mourire.

Epitaphium Mariæ Arteſiæ ſecundæ uxoris nondum reperi, nec locum ſepulturæ,

ræ,niſi quòd ſchædæ aliquæ velint Bapalmis ſepultam.

Ioannes de Flandria primogenitus Ioannis Comitis illuſtris Namucenſium.

Et cùm patri ſucceſſiſſet, *anno 1330.*
Ioannes Comes Namucenſis.
Epitaphium in Spaltemenſi cænobio Germaniæ.
Hic ſepelitur Ioannes .... Marchis de Nament, mortuus in itineragio Pruſsiæ 2 Aprilis anno 1335.
Guido Namuci Comes vir nobilis.
Sarcophagus eius in D. Albani ante veſtiarium.
Memoria in S. Albano & Salzinis.
Duodecima Martii obitus nobiliſsimi Princip
Guidonis, filii Ioannis Comitis, qui obiit
Cum dolore omnium in Flandria anno 1336.

Memoria in æde Minoritarũ Famaguſtæ.
Domicellus Philippus de Namu Comes
Regni cũ XXX conſanguineis obtruncatus,
Sepulturam apud Franciſcum maiorem
Conſecutus eſt anno M. CCC. XXXVII.
Guillaume de Flandres Cuens de Namur.
nonnunquam additis titulis.
Sire, aut etiam *Seigneur de l'Eſcluſe.*
Epitaphium ante aram primariam Eccleſiæ Minorum.
Cy giſt hault & puiſſant Prince de bonne memoire Guillaume de Flandres Conte de Namur & Seigneur de l'Eſclûſe, qui trepaſ-
ſa

ſa le premier jour du mois d' Octobre ſur l'an de la natiuité de noſtre Seigneur 1391.
Ibidem Vxoris Epitaphium.
Cy giſt haulte & puiſſante Dame de bonne memoire Madame Catherine de Savoye femme & eſpouſe ſe à ſon viuāt de hault & puiſſant Prince Guillaume de Flandres Conte de Namur Seigneur de l'Eſcluſe, Comteſſe & Dame des dits lieux, qui treſpaſſa l. 18 iour du mois de Iuing l' an 1388.
Guillaume filz ayné du Comte de Namur. Seigneur de l' Eſcluſe.
Poſt Sluſæ cum Bethunia permutationem conceptam.
anno 1384. perfectam anno 1386.
Guillaume de Flandres filz de Namur S. de Bethune & Montaigle.
Et interdum poſt ceſſionem Valecuriæ à patre ei factam, *anno 1384.*
Guillaume Seigneur de VValcourt & Bethune,
Filz du Guillaume Conte de Namur.
Cùm patri ſucceſſiſſet in Comitatum, *anno 1391.*
Guillaume de Flandres Conte de Namur Seigneur de Bethune.
Epitaphium in medio chori Minorum Namurci.
Cy giſt hault & puiſſant Prince de bonne memoire, Monſieur Guillaume de Flandres, Conte de Namur, & Seigneur de Bethune, qui trepaſſa le X iour de Ianuier, ſur l' an de grace de la natiuité de noſtre Seigneur mil quatre cens dixhuict.

Ibidem

Ibidem uxoris Epitaphium.
Item cy giſt haulte & puiſſante Dame de bonne memoire, Madame Iehenne de Harecourt, que fut femme & eſpouſe à hault & puiſſant Prince Monſeigneur Guillaume de Flãdres Comte de Namur & Sr. de Bethune, Comteſſe & Dame des dits lieux, que trepaſſa l' an 1455. le 16. jour de Febr.
Iehan de Flandres Seigneur de VVynendale & Renaix.
Cumque vendidiſſet VVinedaliam Ioanni Duci Burgundiæ *anno 1409.*
Iehan de Flandres Seigneur de Bailloeul & Petegem filz au Comte de Namur.
Cùm fratri in Comitatu ſucceſſiſſet *anno 1419.*
Ioannes de Flandria Comes Namurci Dominus Bethuniæ.
Sepultus ad lævam chori D. Albani tali Epitaphio:
Chi giſt Trenoble Comte Iehan de Flandres, qui ceda à le Prince de Borgoigne la Comté de Namur, trepaſſa le premier de Mars l' an 1429. Requieſcat in pace.

FINIS.

LVD.

LVD. GVICCIARDINI

DESCRIPTIO COMITATVS NAMVRCENSIS.

CONTINETVR hic Comitatus, perexiguis atq; anguſtis finibus, inter Brabantiam, terram Hannoniam, Lucemburgenſem, & Epiſcopatũ Leodicenſem. eſtque regiuncula, vt ſic dixerim, omnibus donis boniſque abundans. nam quod incolas attinet, *ij* frequentes, probi, fideles, & ad quaſvis res acres atque induſtrij. Nobilitas armis, litteris, alijſque id genus, dignitatem & ordinem ſuum decentibus, exercitijs ſplẽdet. aër bonus, temperatus, & ſaluberrimus. territorium varijs cùm fluminibus, tum & rivulis interluitur, quorum agmen præcipuè ducunt Moſa & Sabis, qui ne quid dicam de commoditate illâ quam præbent ad quodvis merciũ genus tam crebrò quocumque viſum eſt tranſportandum, magnam quoque laudatiſſimorum varii generis piſcium copiam, in locis præſertim ubi inter arenas ipſi ac viva ſaxa, proprios ſibi & naturales fundos, laſciviunt ac paſcuntur, toto ferè quàm longus eſt anno, abundè ſuppeditant. Silvæ hic plurimæ, feris & volatilibus, in fructum pariter ac

volup-

voluptatem plenæ, quarum cæteras magnitudine longè præcellit Marlania. Planities tritici aliarumque frugum eximie fertilis. Montes (quibus regio ſanè abundat) præter utiles illas & amœnas ſilvas, ac ſcaturientes undique limpidiſſimarum aquarum fontes, plurimas habent ferri, quaſdam & plumbi venas: plurimas item varij generis lapidum, ac ſolidorum quidem & ad opera ædificiaque aptiſſimorum, fodinas. Inter lapides autem eminet maximè pullum illud marmor, cujus ingens hic copia. item rufum quoddam albo intermixtum, cui Iaſpidi nomen eſt. tum & tertium genus longè pulcherrimum, coloris inter leucophæum, atque cœruleum, albo interſtincti. multa denique alia lapidum genera, tum ad opera cœmentitia, tum ad calcem excoquendam accommoda. Quin à paucis annis retrò effodi quoq; hic cœpit genus quoddam lapidis carbonarij, in Hannoniâ jam deſcripti, ac prolixiùs porrò in Leodicenſi Provinciâ deſcribendi. Eruitur inſuper copioſiſſimè optimum genus nitri, aliarumque munitionum. ita quidem ut tot iſtis bonis atque commoditatibus, & exercèantur variè homines, & mirum in modum diteſcant. quod utrumque tamē potiſſimùm uſu venit in ferrifodinis, quas magnâ ſedulitate atque induſtriâ, per abſtruſas montium venas ac terræ viſcera perſcrutantes, idemtidem paſſim detegunt. rem ſpectantibus quidem, ſed conſideran-

ſiderantibus magis admirandam! ut quæ magnum pariter & judicium, & experientiam exigat. Neque ſufficit enim eas detexiſſe, niſi & explorare noris, probéque intelligas, vtrùm talis illa vena, vel ſitu, vel bonitate, vel copiâ denique & ſiccitatē aquoſitatéve materiæ, fructuoſa tibi futura ſit, an damnoſa. cùm enim & operoſa admodùm res ſit, & immenſos pænè requirat ſumtus, neceſſum eſt vt in eâ te exercueris, ſiſque judicioſus in primis ac diligens, niſi & te ſimul, & familiam velis perditum. Verùm eximia illa tot aquarum & fluminum, totque nemorum ac lignorum opportunitas, purgando, coquendo, & ad perfectionem conducendo, imò in chalybem acuendo, ac de loco porrò in locum commovendo tranſportandóque ferro inſerviens, & conatum ſimul & ſumtus ita faciles reddunt, minuuntque ut nunquam non & quæratur & inveniatur, nunquam non ſedulò induſtriéque laboretur, idque tot & tantis fornacibus, officinis, ac inſtrumentis, præſertim in dicto illo Marlaniâ, ut verſari tibi videaris in ipſis Vulcani fabricis. Quare meritò dixerim, ſilvas illas & mõtes, horridaſque ac deſertas rupes, ob tam denſas marmorum & alterius generis lapidum venas, non inſigniter tantùm ipſam terram munire, ſed quod fructus quoque & reditus attinet, vel optimis quibuſque & cultiſſimis agris præferendas. Et reperiunt ſanè deteguntque

quotidie Namurenſes, magnâ ſagacitate judicij, ſumptuumque liberali erogatione, multas venas: ſed cùm ijs abundet ſolùm, plures etiam lapſu temporis reperturi ſunt. præter curam enim ac diligentiam ordinariam, & jam omnibus ſatis notam, quæ in aquis præſertim circiter ipſas venas ſcaturientibus, & ſapore ſuo eaſdem prodentibus, ſedulò explorandis conſiſtit: exurgunt ſubinde nova ingenia, naſciturque inexpectata aliqua & extraordinaria, ut ſic dicam, occaſio, quæ & prædam ſimul & fructum oſtendat. prorsùs ut in Galleciâ narrat Iuſtinus etiam aratro frequenter glebas aureas exſcindi. utque & Diodorus & Poſidonius referunt, in Hiſpaniâ caſu incenſis ſilvis detectas fuiſſe novas auri atque argenti venas. Tractat iſta prolixè vir egregiè doctus Georgius Agricola: & ante eum ſolidè admodùm ac nervosè graviſſimus ille poëtaphiloſophus Titus Lucretius Carus aureolis hiſce & quantivis pretij verſibus:

(repertum eſt,
Quod ſupereſt, æs atque aurum ferrumque
Et ſimul argenti pondus plumbique poteſtas,
Ignis ubi ingentes ſilvas ardore cremarat
Montibus in magnis ſeu cœli fulmine miſſo:
Sive quod inter ſe bellum ſilveſtre gerentes
Hoſtibus intulerant ignem formidinis ergô:
Sive quod inducti terræ bonitate, volebant
Pãdere agros pingues, & paſcua reddere rura:
Sive feras interficere, & diteſcere prædâ.

Numc-

Numerantur ad præſens in ditione ac territorio Namurenſi quatuor oppida muris clauſa, Namurum ſcilicet, quæ metropolis, Boviniacum, Carolomontium, Vallocuria. Pagi ſunt centum & octoginta duo. ſunt & multa Cœnobia, amplitudine ſimul atque opibus ſpectabilia. Ordines terræ conſtant ex Antiſtitibus, Nobilibus, Magiſtratibus. Sed pergamus de more ad deſcriptionem ſingularem.

DESCRIPTIO

VRBIS

NAMURI.

ORIGINATIO urbis Namuri multas tenebras habet. etſi probatiores tamen, ſive de proprio cerebro, ſive quod ita traditum legerint, derivari contendant à neſcio quo Deaſtro, in ejus, ubi nunc arx eſt, montis jugo, ſub *Nani* vocabulo coli olim & colere, ac petentibus & auxilij ſimul & conſilij copiam facere ſolito. quia verò poſt Ieſu Chriſti in terras adventum, vnà cum reliquis omnibus idololatricis, magicis & malignis ſpiritibus, obmutierit, neque quidquam ultrà reſponderit, adſerunt illi pſi, urbem ad montis illius radices poſitam, ab infante illo ac muto Nano, voce ex Galliciſmo ductâ, appellatam fuiſſe *Namur*, atque inde porrò ab Italis noſtris *Namurra*. Alij

velut rupem inexpugnabilem volunt fuiſſe à Romanis extructam, ac *Novum-murum* vocatam. unde poſteà factum ſit Namurum.

ADDITAMENTVM. [*Mavult maximus Lipſius cum ſcidis vetuſtioribus Namurum ſcribere, quàm Namurcum, & originationem ait liquere, dici enim noſtrâ linguâ quaſi* propinquum murum, Na-muer.]

Poſitum verò eſt opidum inter duos montes ad lævam Moſæ ripam, ac Sabis, ipſum interluentis, in eum fluvium confluentes. Lovanio tantùm octo, Leodico verò & Bruxellâ pari decem leucarum intervallo abjungitur. oppidum ſanè lautum, venuſtum, concinnum, ac munitiſſimâ arce conſpicuum. Circùm arcem numerantur ſeptem diſtinctæ ſolitudines, ſive clauſuræ ut vocant, & mandræ, totidem viris pijs ac religioſis inſeſſæ. In oppido ſedem habet Senatus Provincialis, unde Mechliniam porrò licet provocare. Primarium ejus templum dedicatum eſt Divo Albino, exornatum haud ita pridem Epiſcopatus faſtigio. quâ dignitate fungitur hodie doctus & reverendus Præſul Franciſcus VValloncappellus. Incolæ admodùm bellicoſi, & Principibus ſuis addictiſſimi. Sermone utuntur Gallicano. civiles valdè, & in certis aliquot artibus perinduſtrij, etſi mercatores tamen & artifices numerent perquàm paucos. Nobilitas ſatis frequens, & in eâ familiæ quædam

miram

miram præ ſe ferentes vetuſtatem, & a Principum quidem ſtirpe, ſed illegitimis tamẽ natalibus bonam partem oriundæ.
Namurum inter & Huyum, ac tertio inde, hinc non niſi ſecundo milliari, ad Moſam flumen,& territorio Namurenſi, Andenna conſpicitur, bonus certè & amplus pagus,vbi ſedes eſt pervetuſti cujuſdam collegij,vulgò Præpoſituram vocant, Canonicarum, inſtituti annis abhinc nongentis & quod excurrit, à Divâ Beggâ, primi Pipini filiâ, & uxore Anchiſæ,queis à Dagoberto Francorum Rege donatus fuit Ducatus Brabantiæ. Ex eo autem Conjugio orti ſunt cęteri omnes Pipini, Caroliq́ue Martellus & Māgnus, prout fuſiùs ſuprà, dum Brabantiam deſcriberemus, fuit à nobis expoſitum. Eſtq́ue Collegium iſtud verè nobiliſſimum, ac conveniunt ferè ipſius inſtituta cum ijs Collegij Nivellenſis, fundati(ut dixi) à Divâ Gertrude, Divæ hujus Beggæ ſorore germanâ. quas equidem credo mutuis ſeſe exemplis provocaſſe. Alterum porrò Canonicarum nobilium Monaſterium, Andennenſi adſimile, extat ad Sabim flumen, juxta pagum quem vulgò vocant *Monſtier*, altero à Namuro milliari. Quæ Collegia, ſicuti bona omnibus præbent exempla,ita multas quotidie eleemoſynas erogant, aliáque officia caritatis & pietatis præſtant.
Viſuntur inſuper inter eamdem hanc Namurum & Dinantum, in monte quem

Polvag vulgò nuncupant parietinæ quædã & rudera veteris oppidi *Chevre-mont*, hoc eſt *montisCaprarum*,quod deſtructum fuit per inteſtina bella cum Leodicenſibus geſtæ,nec reſurgere hactenùs potuit.

DESCRIPTIO BOVINIACI.

BOVINIACVM, vulgò *Bovines*,ad ſiniſtram Moſæ fluminis ripam eſt, ac Namuro quatuor leucis abjungitur,oppidulum perantiquum, & tectis ſimul ac civibus olim frequens, ſed direptum ſæpè ac devaſtatum per bella, & præſertim an. 1554.cum obſedit magno exercituGalliarũ Rex Henricus ſecũdus,& expugnatum peſſimis modis excepit. hodie tamen per pacẽ reparatur paulatim & frequẽtatur.

DESCRIPTIO CAROLOMONTII.

CAROLOMONTIVM, admirandum planè opidulum arcis ferè effigiẽ præfert, propugnaculis ſuis communitæ. Diſtat Marieburgo quidem trium, Namuro autem ſeptem leucarum ſpatio. ſitum peropportunè in monte ad lævam Moſæ ripam, circa nobilem illum locum quem vulgò vocant *Givet*. Nomẽ habet à Carolo Quinto Imperatore, qui coërcendis ab eâ parte Gallis,Mariæburgum tunc tenentibus, extrui juſſit.

anno 1555. Gubernat hunc locum Dominus Altopennius, ſæpiùs nobis laudatus.

DESCRIPTIO VALLOCVRIÆ.

VALLOCVRIA, vulgò *Vvalcourt*, Namuro diſſidet ſeptem leucis, eſtque oppidulũ lautum, & pulcherrimis undique agris circumdatum.

DAVA eſt ſuper Moſam flumẽ, quà Boviniacũ itur, unico tantùm à Namuro milliari, pagus admodùm momentoſus, bonáque & validi arce, tum & amplâ juriſdictione ſpectabilis, ſic ut titulum Vicecomitatus inſcribat. Sunt præterea in pagorum catalogo varia loca non amplitudine minùs quã amœnitate ſpectanda, qualis eſt amœniſſimus ille pagus *Floreu*, quarto ab urbe milliari. qualis item *Vaſeja*, tertio: & *Samſonia*, altero tantùm ab eâ lapide, locus ad Moſam flumen.

Mutavit etiam iſta ditio ſuperioribus ſæculis ſæpenumerò ſuos Dominos. unde ob varias variorum in eam prætenſiones varia quoque ſuſtinuit bella. quæ nec citra prolixitatis faſtidium, nec fortaſſis omninò citra fraudem referantur. Mihi ſufficit dicere, Balduini Imperatoris Coſtantinopolitani fratrem Philippum, tenuiſſe Marchionatum Namurenſem anno jam tum 1200. Factum autem varijs caſibus, ut ſub inſecutis Principibus Marchionatus migrârit in Comitatum. ac tandem hæreditario jure, vel ut

alij volunt, emtione, venerit in Philippi Boni, Burgundiæ Principis, poteſtatem. atque inde, modo quo cæteræ ditiones hactenùs nobis deſcriptæ, Auſtriacis denique ceſſerit. Gubernatur hodie, nomine Regis Catholici, à Florentio Barlæmontio, Barone Hiergeſio.

Deſcriptis hucuſque Inferioris Germaniæ regionibus Philippi Regis imperium agnoſcentibus, convenientiſſimum ſanè videatur, ſi & Leodicenſis Epiſcopatus deſcriptionem ſubjunxero. tum quod magna ſit illi cum Provincijs Belgicis ac Dynaſtis earum vicinitas, inviolabilis amicitia, & perpetua quædam confœderatio: tum quod Præſul Leodicenſis, qui hodie rebus præeſt, oriundus ſit ex hoc ipſo tractu,

Atque & præſidium & dulce decus meum.

Aquis-grani prætereà, nobile atque famoſum oppidum, quia Belgicæ noſtræ, quicum illi & aliàs ſæpè negotium interceſſit, valdè conterminum, & quod caput eſt amiciſſimum ſociumque, brevibus deſcripturus ſum.

FINIS
Reipublicæ Namurcenſis.

RESPVBLICA HANNONIÆ.

LVD. GVICCIARDINI DESCRIPTIO COMITATVS HANNONIÆ.

HANNONIA bonâ ex parte eſt ea regio, quã, ut Cæſar in Commẽtarijs aſſerit, inſedêre quondam famoſiſſimi illi Nervij, qui (ut ſuo loco jam dictum eſt) metropolin agnovêre Tornacum, urbem paullo antè nobis deſcriptã. Hæc Provincia, prout conſtat ex ejus annalibus, Belgicáque hiſtoriâ, & ſcriptoribus aliquot fide dignis, ſæpiùs olim mutavit nomen. nam initiò quidem Pannonia dicebatur à Deo Pane, incolis per id tempus culto. hinc Latine ſcribentibus dici cępit *Saltus Carbonarij*, à Carbonariâ ſilvâ pluries nobis memoratâ. poſteâ venit vocabulo Inferioris Picardiæ. tandem verò Latinis Hannonia, incolis vulgò *Hainaut*, ab Hannone quodam ut volunt Trojano, vel ab alijs neſcio quibus etiam illo antiquioribus, appellata eſt. verior tamen certiorque opinio tenet, derivari hoc nomen à fluvio Hainâ, medi- tullium ferè ditionis iſtius perlabente. ſed exponamus jam ejus ſitum. Hannonia igitur à ſeptemtrione Brabantiam habet Flandriamque: ab auſtro partim Cam-

habet Flandriamque: ab auſtro partim Companiæ, partim Picardiæ confinalis eſt: ob ortu terminatur ex parte Comitatu Namurcenſi, ex parte verò Leodicenſi Epiſcopatu: ab occaſu denique Scaldis flumen eſt, & pars aliqua Flandriæ Gallicanæ. Territorium ejus patet in longitudinem quidem leucis præterpropter viginti, in latitudinem verò ſedecim. Terra cœlo & ſolo felix. variis paſſim fluminibus, Scaldi maximè, Sabi, Tenerâ, aliiſque minorum gentium rivis irrigua. lacubus, ſtagnis, fontibus copioſa. nemoribus ſaltibúſque pulcherrimis, Mormautio maximè atque Divi Amandi, anteà fusè deſcriptis, ſúprà quàm credi queat amœna. jucundis inſuper pratis paſcuiſque omni pecudum genere refertiſſimis, tum arboribus quoque, & peroptimis fructibus, præſertim verò tritico præſtantiſſimo, ſcatens. ferri plumbique fodinis dives. operario denique varii generis lapide, ac pulcherrimo quidem, luxurians. ita ut inveniatur hic etiam illud lapidis genus, quod Latini *Indicem* vocant, ab indicando: Belgis vulgò dicitur Toetſteen. Exportatur hinc & in varias terras diſtribuitur ingens copia calcis vivæ, quam vocant, ſanequàm præſtantiſſimæ. Habet denique tellus quam altiſſimas venas nigri illius & uſtibilis lapidis, qui & apud Leodicenſes eruitur, & carbonum nomine vulgo innotuit. etſi iſte, ob noxiam nimis odoris gravitatem,

Leo-

dicenſi longè inferior. Continentur
ie Comitatu Hannoniæ viginti &
uor oppida muris clauſa : Montes
pe, Valentianæ (etſi iſtæ cum territo-
ũo diſtinctam conſtituant ditionem)
hanium, Quercetum, Condatum,
drecæjum, Avenna, Chimacum,
iæburgum, Philippovilla, Bello-
ntium, Malobodium, Bavacum,
chium, Rodium, quod & Rhetia
tur, Sogniacum, Brennia Comitis,
gianum, Hallæ, Leſſiana, Cervia,
num, Fanum Divi Giſlenii, Luſa. Pa-
ſunt noningenti quinquaginta, &
pliùs. arces toparchiæque innume-
ræ. inter pagos, ampli complures &
lchri, ac varijs maximiſque dignita-
n titulis exornati. quales maximè Pe-
icurtium, Fontana, Lalàinium, Monti-
iacum, Antonia, Bia, Brifolium, Lignæ-
n, Boſſutum, Barlemontium, Glajonum,
aſegniacum, Eſcochinna, Trelonium,
ra caſtrenſis, Brabanſonium, Aimeria,
m tot aliis municipiis, ut prolixum ſit
referre. quare ſufficit obiter ſi dica-
us, contineri Hannoniâ unicum Prin-
patum, decem Comitatus, duodecim
res, viginti & duas Baronatus, ſeu Dy-
aſtias, Abbatias viginti ſex : Mareſchal-
im (ut vocant) unum. tum Oeconomum
uoque ſeu Seneſchalcum: Magnum Ve-
atorem : Cubicularium, alióſque Magi-
ratus & adminiſtros Principales: qui ut
lurimum huic illive terræ ipſius genti
velut

velut hæreditarii. terræ hercules omnibus modis florentiſſimæ, & cùm tectis, tum incolis ad miraculum pænè differtę. cujus Ordines conſtant è quinque Membris: quorum primum conſtituunt ij quos vocant duodecim Pares. alterum verò Antiſtites & Collegia Eccleſiaſtica. tertium Nobiles. quartum majores illi Provinciæ Magiſtratus. quintum denique Magiſtratus Opidani. Progrediamur verò hinc ad deſcriptionem magis ſingularem, & primùm quidem expediamus nobiliſſimos ills Montes, terræ totius Metropolim.

DESCRIPTIO
MONTIVM.

MONTIBVS, ut ſcriptum comperior in authenticis aliquot monumentis, non inde modò factum eſt nomen, quod ſupra montem, ſeu veriùs collem, ædificati ſint, ſed à reverentiâ quoque & honore ſanctorum aliquot hominum, qui in avium iſtum & ſolitarium locum ſecedentes, ſanctam inibi & anachoreticam vitam vixerunt, ac feliciter tandem extincti ſunt. quales, ut paucos tantùm è quamplurimis proferam, Divus Gualbertus, Diva Berthildis, Diva Gualtrudis, templi Collegijque Montēſis conditrix: Divus Vincentius, Divus Amandus alijque

que complures non virtutibus minùs & ſanctimoniâ, quàm ſtirpe & Principatibus nobiliſſimi homines. Fluxit beatiſſimum illud & verè aureum ſæculum circa annum à Chriſto nato ſexcenteſimũ, & per aliquod tempus, non in iſto tantùm Belgarum tractu, ſed & toto quàm latè patet orbe Chriſtiano, conſtantiſſimè perennavit. Inſtituatur verò collatio inter vitam ac merita hominum ejus ætatis, & eorum qui nunc ſuperſunt. illi, religioſi ac pij, dotabant paſſim & exornabant in honorem & gloriam Dei Optimi Maximi, ac totius aulæ cœleſtis, inque publicum omnium bonum, & animarum ſalutem, cœnobia, templa, xenodochia, aliaſque id genus ſubſtructiones, idoneos iis ac religioſos miniſtros deputantes: nos non impij minùs, quàm rapaces, ſingula quæque demolimur, expilamus, ac non dictis tantùm & factis, ſed hæreſibus quoque noſtris omnes inficimus, in contemtum (proh dolor!) ipſius Dei, & commune detrimentum atque infamiam. illi, & honeſti ſimul & probi, amicitiam tantùm & pacem venabantur: nos, fœdi ac flagitioſi, bella ſolùm & diſcordiam aucupamur. illi, proximos ſibi caritate & beneficijs demerebant: nos & vitâ & bonis eoſdem exuimus. utebantur illi cibo & potu, ut vitam frugaliter tolerarent: nos idcircò videmur vivere, ut immodicâ cibi & potus ingluvie turpiter obruamur. illi, in cultu & ceterâ omni vitâ modeſti,

deſti, liberos ſuos, ac famulitia, quin & reliquos omnes cives bonis exempiis præibant: nos, modeſtiæ omnis expertes, peſſima unicuique exempla præbemus. exercebant ſe illi honeſtè, religiosè & circumſpectè in ſanctis pijſque operibus: nos, honore & reverentiâ, religionéque poſtpoſitâ, vel turpiſſima quæque flagitia nihil veremur committere. Pietati illorum & juſtitiæ, temperantiæque, quibus, ceu indiſſolubili quodam vinculo, tota continebatur reſpublica, ſubſtituimus impietatem, injuſtitiam, atque intemperantiam, quibus ſolvitur atque inficitur mundus. quæ tam ex diametro ſecum pugnantes cauſæ, quid mirum ſi contrarios quoque producant effectus? videmus hoc nimis quàm manifeſtè: illi enim vivebant benè, tranquillè, & Deo pariter atq; hominibus erant cari: nos & peſſimè turbatéque vivimus, & Deo hominibuſque ſumus exoſi. imò (proh cæcitatem!) in eũ jam locum devenimus, ut meritò exclamare poſſimus cũ Naſone:

Vivitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer à genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet pietas: & Virgo cæde madentes
Vltima cæleſtûm terras Aſtræa reliquit.

Sed ut unde me bilis & juſta nimis indigna-

natio avocavit, eò tandem oratio re-
catur : dico interlui Montes fluviolo
llâ, qui è pluribus rivulis derivatus,
cipuum habet fontē ad pagum Gran-
ngam, ubi natus eſt Nicolaus de Cam-
, Catholicæ Regiæ Majeſtatis Fecialis.
it autem hic Trulla continuo ferè tri-
a leucarum ſpatio verſùs occidentem:
que inde, in exitu hujus urbis, Hainam
uvium influit. Diſſident Montes Angia-
o dumtaxat quinque, Bruxellâ verò de-
em leucarum intervallo. opidum ſitu &
pere munitiſſimum: ut quod inundari
ndique poſſit, & aquis cingi; ac præter
itus ipſius firmitatem, non tantùm robu-
ti operis muro, ſed & triplici admodùm
lutâ foſſâ, tum & arce perveteri, decore-
tur. amplum inſuper, pulchrum, & egre-
gijs publicè privatimque ædificijs exor-
natum, fontium denique limpidiſſimas a-
quas ejicientium copiâ peramœnum. di-
ves idem, & mercimonijs, varióque o-
pificiorum genere, ac præſertim *ſaja-um*
textrinis, florentiſſimum. Montibus ſe-
dem habet Conſilium illud Regiū, quod
appellat totus Hannoniæ Comitatus, Va-
lentianis modò exceptis. Iudicat autem
hic Senatus definitivè, ut vocant, ſuntque
ſententiæ ejus decretoriæ, nec Mechliniæ
aut alibi retractantur. cumque de plano
(ut verbum forenſe eſt) hic procedant,
utanturque municipalibus ſuis legibus
tam recentibus quàm antiquis, fit ut ſine
ambagibus ullis aut tricis, ſed ex æquo &

I bono

bono unicuiqúe reddatur jus. neq; verò pronuntiatur hic decretoria ulla ſententia, niſi interveniente ſupremo Hannoniæ terræ Baillivio, tamquam Principis in civilibus ſimul & capitalibus cauſis Vicario. quo munere hodie fungitur Marchio Renticenſis, Regius hujus Provinciæ Gubernator. quatuor verò Senatores ordinarij Severinus Franciſcus, toparcha Sepmerienſis: Antonius Brunius: Philippus Sammius, & Philippus Trievius.

Viſendum eſt in hac urbe nobiliſſimum illud Collegium Canonicarum, quod tantopere celebratur per univerſum hunc tractum, conditum primò & inſtitutum ab illuſtri muliere Divâ Gualtrude, Duciſſâ (ut vocant) Lotharingiæ, qui Ducatus tunc temporis continebat Hannoniam, Brabantiam, Cameraceſium, Haſbaniam, Arduennam, & uſque ad ipſum Rhenum extendebatur. Nos, ut alia quædam huc facientia pleniùs meliuſque intelligantur, ſuper iſto Collegio quàm breviſſimè fieri poterit diſſeremus. Dico igitur, iſtam heroinam, cùm ex Principe Madelgario, natione Hiberno (qui ob miram vitæ ſanctimoniam poſteà dictus eſt Sanctus Vincẽtius) jam complurium liberorum parens eſſet, atque liberos omnes amplecti videret vitam ſacram, ſeſe pariter Divino cultui mancipaſſe, inque Dei & Apoſtolorum Petri ac Paulli honorẽ, ſacellum priùs cum domo in jamdicto monte, ſacro tunc & ſolitario loco, condidiſſe,

didiſſe, juxta turrim antiquam, ſtructam olim à Iulio Cæſare, & uſque ad tempora Ducis Philippi Boni vulgò dictã *La Tour d'Embron*: hanc domum, exinde eremum Divæ Gualtrudis dictam, & cujus hodie vix ſuperſunt veſtigia, diu inhabitaſſe: ſed ſtruxiſſe poſteà de conſilio Divi Ghiſlenii, necnon Divi Audeberti, in propinquo illic agentium, pulcherrimi operis templum, & in eo inſtituiſſe celeberrimum illum Ordinem Canonicarum, ad cultum Deo præſtandum, & horarias illas preces, quas horas canonicas vulgò appellant, decantandas. Ordinem verè nobiliſſimum: ut in quem ſolæ recipiantur Dynaſtarum & virorum magnatum filiæ. quæ honeſto ſatis proventu ab ipſo Collegio ſuſtentantur, & ſingulas manſiones, templo ferè contiguas, incolunt. matutinus earum cultus, religioſus planè & candidus: pomeridianus verò, civilis, vel ut vulgò loquuntur, ſæcularis. licet autem iiſdem, cùm lubet, nubere, prorſùs ut Nivellenſibus illis Virginibus, quarum ſuprà fecimus mentionem. Addidit Diva Gualtrudis & Canonicos aliquot, ſed vix alii rei, quàm negotiis hujus Collegii procurandis. Cui Collegio pręeſſe voluit, Abbatiſsã, & luculentã profectò ditionẽ, cũ civili pariter atque ſacrâ juriſdictione & ampliſſimâ poteſtate ex patrimonio ſuo attribuit, ita ut in Hãnoniâ quidẽ poſſideret hos ipſos Montes, Frameriã, Cheniũ: in Brabãtiâ verò Hermeſiũ, Ganiſtras,

Herentaliam, Brenniā allodialem & alia quædam loca. Statuit inſuper ut in poſterum ipſæ Canonicæ Antiſtitas ſuas eligerent. Heredem verò & Principem Lotharingiæ inſtituit conſobrinam ſuam Divam Ajam. quæ Collegio factam donationem non ſolùm approbavit, ſed & alia quædam, Maſeriacum nempe & Brenniam Comitis, ipſa de ſuo adjecit. inſtitutis præterea in Eccleſiâ Divæ Gualtrudis (ita enim deinceps cœpit audire) cōpluribus Sacellanis. Factum deinde, ut lapſu temporis Abbatialis, ut ſic dixerim, dignitas, & Imperatoris Romani in eam jus hæreditate obvenerit Hannoniæ Comiti Balduino. ex quo tempore Comites ſucceſſores in hunc uſque diem ſunt Antiſtites ſæculares, Patroni, Cuſtodes, Iudices, Protectores, ac Defenſores. dictæ ædis Divæ Gualtrudis, perſonarum in eâ degentium, & bonorum Collegio relictorum. quibus & ſine ullo prorsùs obſtaculo hactenùs perfruuntur, & Antiſtitæ ſuas regendi vices mandant. quæ ex legibus inque æternam memoriam tam inſignis fundationis, tantam habet auctoritatem ac præeminentiam, ut ſuccedente novo Hannoniæ Comite, ipſa eum, (ut coràm nuper ſpectavimus in perſonâ Philippi Regis) magnâ ſollennitate ſuſcipiat, ac in Comitatus & dignitatis abbatialis, aliorumque bonorum à Collegio dependentium poſſeſſionem immittat: ipſo contrà jurejurando ſe obſtringente

ad

ad privilegia omnia, immunitates, exemtiones, conſuetudines, & poſſeſſiones templi atque Cœnobij Divæ Gualtrudis conſervandas. etſi temporis tamen lapſu & ſæculorum incommodis multa haud pœnitenda membra ab hoc corpore ſint avulſa. Montes Carolus Magnus Imperator non tantùm Hannoniæ Comitatus metropolim eſſe voluit, ſed in memoriam maximè gloriamque tot ſanctiſſimorum hominum ſingulari diſtincti Comitatus dignitate exornavit. ſic ut aliquamdiu peculiares habuerint Dominos, qui titulum inſcribebant Comitum Montenſium, ſed intermiſſum illum; Hannoniæ tandem reſumſerunt, orti (juxta Scriptores hujus terræ) ſed per lineam fœmininam, ut vocant, ex clariſſimo ſanguine dicti Caroli Magni. Gubernat hodie Mõtes Marchio Renticenſis, tamquam totius Hannoniæ Gubernator. Atque hic, priuſquàm ad ulteriora progredimur, ſubiiciemus deſcriptionem Valentianarum.

DESCRIPTIO
VALENTIANARVM.

VALENTIANÆ, ſecundùm Iacobum Guiſium, & originem ſimul & nomẽ ſumſerunt à quadam arce, olim ad obſidendũ in magna ſuâ urbe Bavaco quinque leucis hinc diſſitâ Belgarum Regẽ

Bavonem, à famoſiſſimo illo Bienno conditâ. Ioannes Lemarius ſatis habet originem urbis deducere à temporibus Iulii Cæſaris, & adventu ejus in terram Galliam, factâ obiter mentione neſcio cujus Germanæ, viri illius (ut addit) ſororis, quæ in hunc locum ſeceſſerit. narratiunculæ, quarum apud Scriptores Romanos, vel in ſtemmate domus Auguſtæ, nec vola nec veſtigium uſquam extat, ideóque non dubiæ tantum & parum firmæ, verùm etiam, ut quod res eſt dicamus, omninò fabuloſæ. Idem ille Iacobus Guiſius, in diſputationis ſuæ progreſſu, veritati convenientius aſſerit, Imperatorem Valentinianũ in hunc locum delatum, & amœnitate fertilitatéque ac temperato illius cœlo mirificè captum, aliquamdiu hic ſubſtitiſſe, & circa qualemcumque arcem hanc urbem fundaſſe, quam de nomine ſuo Valentinianam vocaverit, plurimiſque donaverit privilegiis & immunitatibus, ac præſertim jure *Aſyli*, quò non ii modo qui graviter eſſent obærati, ſed & homicidæ tutò poſſent confugere. non aliter quàm feciſſe legimus Romulum ad Romam tunc recens conditam civibus incoliſque implendam. immunitates, quæ legibus poſteà & ſtatutis temperantur, ac reſtringuntur. Privilegium autem de quo agimus, quodque per bonam oppidi hujus partem extenditur, & vulgò dicitur *le*

Ban-

Banclieu, etiamnunc in uſu eſt, ſed catenùs tamen temperatum, ut qui turpiter ſibi æs alienum conflaverit, vel turpe commiſerit homicidium, eo prorſùs non gaudeat, ſed pro meritis puniatur. ideóque inter honeſtum & turpe homicidium hic diſtinguitur: & ſuperioribus ſæculis duello inter partes in urbis foro decidebatur, honeſtumne habendum eſſet, an turpe crimen. qui mos obtinuit uſque ad ævum Philippi Boni. is pro ſolitâ ſuâ bonitate, rem cum religione Chriſtianâ ex diametro pugnantem laudabiliter abrogavit. Sed ut revertamur ad inſtitutũ, & oppidi hujus vocabulum: ſciendum & Sigebertum in Chronicis Valentinianã illud vocare, dum commemorat habitum ibi Cõcilium à Carolo Magno Imperatore anno Chriſti 771. Sita eſt nobilis iſta urbs ſub latitudinis grad. 50. min. 10. in amœniſſimâ quadam valle ad Scaldim flumen, quod mediam ferè interluit, & unà cum Ronellâ, altero eam ad portam Cardonam intrante fluviolo, tantam adducit aquarum abundantiam, ut præter compluſculas Inſulas mirè fortes & momentoſas, per ſingulos ferè vicos ſubter domos labatur perennis quidam & jugis rivus non privatis tantummodò civium uſibus, ſed in genere quoque urbi muniendæ peropportunus: ita ut ſingulis pænè paſſibus exſtrui poſſint propugnacula, & potior urbis pars extrinſecùs inundari.

ab alterâ parte adſcenſus eſt collium formam obtinens, & latæ admodùm profundæque foſſæ, vallis & muris validiſſimis communitæ. quæ omnia ſiquis rectè conſideret, urbem non niſi duplici exercitu, ac ne ſic quidē abſque magnâ difficultate, obſideri poſſe, imò externo hoſti pænè inexpugnabilem eſſe, comperiet. quod eventus quoque, adverſariis eam cingentibus, pluries comprobavit. Spectantur adhuc inter portas Tornacenſem & Duacenam reliquiæ quædam veteris caſtri, turres puta, & id genus parietinæ Scaldi & interioribus oppidi propugnaculis clauſæ. Diſtant Valentianæ Montibus, Inſulis, & Tornaco pari ferè ſeptem leucarum intercapedine. oppidum ſanè amplum, amœnum, plurimiſque admodùm ſumtuoſis ac magnificis ædificijs, inter quæ nonnulla ſunt operis mirè antiqui, publicè privatimque concinnū. ſpectabile autem præ cæteris publicum urbis armamentarium. Primarium ejus tēplum eſt illud Deiparæ Virginis, quod incolis dicitur *noſtre Dame la grande*, & fundatum eſt juſſu Richildis, olim Hannoniæ Comitis. ædificium certè haudquaquam novitium; ſed antiquo opere & ſummâ arte factum, in quo variæ ſunt, & perpulchræ quidem columnæ, partim ex marmore, partim ex porphyrite, quæ & triplici ordine diſtinguuntur, mirandoſque efficiunt arcus, & ampliſſima intrà ſupráque inambulantibus præbent

ſpatia,

ſpatia, grato ſanè & peramœno adſpectu. Alterum inter primaria templa Divo Ioanni ſacrum eſt. opus multo quàm prius illud recentius, ut quod olim fortuito igne flagraverit: conditum; uti adfirmāt, à Pipino, Caroli Magni patre, vel (ut alii) longè priùs à Galliæ Rege Theodoro, ac tunc fortaſſe quàm poſteà ſumtuoſius, ſed & hodie ſatis magnificum. Sunt deinde & alia quædam templa, & præſertim tria Cœnobia mendicantium, in quibus peramplum illud & pulcherrimum Divi Franciſci, ſplendidiſſimis aliquot Hannoniç & Valentinarum Principum tumulis, & ſcitiſſimis epitaphiis exornatum. Sicut apud Sodales Divi Dominici tumulus viſitur Ioannis Avennenſis, Balduini Imperatoris Conſtantinopolitani nepotis. Sunt præterea Monaſteria, Xenodochia, aliáque id genus loca, pietati & religioni conſecrata, lauto ſatis proventu gaudentia. Eſt & nobile illud Collegium viris doctis abundè inſtructum, ubi juventus Græcis Latiniſque litteris eruditur, & ſanctis honeſtisq; præceptis imbuitur. Itē domus & receptacula tenuioris fortunæ puerorum & puellarum, qui à pluribus utriſoúe ſexus magiſtris varia diſcūt opificia. atque hæc omnia tam inſigni diſciplinâ, tamqúe exactis legibus, ut vel inde civilitas ſimul & magnitudo hujus reipublicę pluribus modis eluceat. Inter publica & celebria magis ædificia, ſpectatur in angulo quodam versùs Scaldim am-

pliſſimum quoddam & perantiquum palatium, quod ab annis aliquot retrò *Aula Comitis* dicitur, vulgo *la Sale du Cõte*, antiquitùs autem audiebat *Aula Imperatoris*. ubi, & loci ipſius ſplendore, & cœli ſalubritate capti Hannoniæ Comites iidemqúe Valentianarum Domini, ut plurimùm olim habitabant. Conditum fuit, ſeu potius inſtauratum (nam antiquius eſſe comperior) à Comite Balduino, eo, qui à plurimis ædificiis, vel de integro ſtructis, vel refectis ſaltem & inſtauratis, *Aedificatoris* cognomen invênit, ac parens fuit jamdicti Imperatoris Conſtantinopolitani, conditorqúe illius Canonicorum Collegij, quod vulgò vocant *de noſtre Dame de la Sale du Comte.* Notandum verò totum iſtud palatium & quidquid ambitu eius includitur, etſi poſitū intra urbis mœnia, & parochiæ Divi Ioannis ſubjectū, accenſeri tamẽ Hannoniæ territorio. cujus imperiū ea quoque Scaldis pars, quæ paulatim alluit, unà cū decẽ pontibus ipſi injectis reveretur. Superſtructę ſunt hiſce põtibus amplę quędam & commodæ mãſiones, habitatæ ut plurimum à privatis iſtius Aulæ, publiciſque Hannonię terræ Quæſtoribus, aliisq; Miniſtris Principalibus. qui omnes, non ſecús quã ipſi Hannoniæ & Valentianarū Principes, vectigaliū omniū urbanorum immunes. quâ prærogativâ etiam gaudent Pares urbani, qui numero ſex, & Pares totius Comitatus, qui (ut diximus) ſunt

ſunt bis totidem: item Equites Aurei Veleris. Viſuntur denique in hac urbe & alia multa Nobilium privatorum palatia. Sed exuperat omnia opera tam publica quàm privata, magnificum illud & ſuperbum Prætoriũ, vulgò dictum *la Halle*, & primario urbis foro impoſitum: cujus frontiſpicium totum è ſecto per artem lapide; feneſtrîs, & valvis variè ornatum: eo adſpectu & magnificentiã, ut ſplendorem conciliet toti foro. Continentur hoc ædificio, ab eadem manu & opere, templum Divi Petri & eximium illud horologium, quod in edito poſitum, etiam procul abſtantibus eſt conſpicuum, neque horas ſolummodò, ſed & Lunæ aliorumque Planetarum curſum, item menſes & quatuor anni tempora, aliaſque id genus elegantias indicat. Horologio ſubjacet forum frumentarium, amplum ſanè ac ſpatioſum, nec injuriæ tempeſtatum aërisve expoſitum. ſuprà venduntur lanæ. inde eſt ludus gladiatorius. tum & locus ille qui propriè deſtinatus vendendis pannis. Sunt denique curiæ Magiſtratuum urbanorum, itidem amplæ & laxæ, necnon publicus carcer. ita ut unicũ illud ædificij corpus, quæſitâ quadam capacitate, omnia pænè cõplectatur membra publicis oppidi uſibus neceſſaria. opus hercle benè & aptè commenſuratum, ſplendidum, atque magnificum: conditum primùm à Guilielmo cognomẽto Bono, Hannoniæ, item Hollandiæ & Zelandiæ

Comite, Domino Friſiæ, Principe admodùm bono, virtutumq́ue & præſertim juſtitiæ ſervantiſſimo. Vincit tamen compoſitiſſimum iſtud opus longè magis cōpoſita pclitia, & aptiſſima illa reipublicæ gubernandæ ratio: quæ in civilibus ſimul & criminalibus, cæteriſq́ue omnibus partibus, ita iſthic exacta, ut exteri ſæpenumerò exempla hinc ſibi petierint, quæ in patriæ ſtatu conſtituendo ſequerentur. inter alios Noribergenſes, cùm ad ſingulas pænè urbes certos homines mitterent, ut exemplo veterum Romanorum, viris prudentibus omni in re imitandum, bonas atque laudabiles aliorum leges in uſum ſuum transferrent, eas hic invenerunt conſuetudines, ut cupidè ſtatim nonnullas arripuerint, quæ hucuſque in excellenti illâ optiméque inſtitutâ republicâ obſervantur. Inveni ſupremos Valentianarum Magiſtratus ſolitos olim concedi in ætâtem: ſed mutatum hunc morem, quo occurreretur nimiæ hominum inſolentiæ, anno 1302. ab Ioanne Hannoniæ Comite, cognomento Avennenſi, qui Senatum quotannis voluit renovari, planè ut hodiéque in uſu eſt. Conſtat autem ſupremus, hic Magiſtratus è Præpoſito & duodecim Adſeſſoribus, qui ex primariis oppidi civibus deligũtur, & varios adminiſtros ſibi habent adjunctos. His accedit & alius quidam Senatus, quẽ *particularem* vulgò appellant, & ex aliis quinque & viginti boni loci civibus conſtat.

ſtat. is, petente ſupremo Magiſtratu, res ad oppidi ſtatum pertinentes tractat, ac nonnumquam augeri ſolet bono aliquo civium numero, qui, ut melior habeatur conſilii copia, & pro rerum tractandarum neceſſitate, advocantur. Solet denique urbs, ex veteri quodam more ac privilegio, in negotiis quæ majoris momẽti, & publicum bonum concernunt, convocare ad pulſum maioris campanæ Cõcilium generale civitatis, univerſum populum repræſentans, planè ex more Romano, qui ſimiliter convocabant *Comitia ſua centuriata*. In eo Concilio liberũ unicuique civi, etſi prorsùs privato (quod non alibi tamen in toto hoc Belgio uſurpatur) ſuper iis quæ nomine Magiſtratus & Concilii particularis exponuntur ab ordinario reipublicæ Syndico, ſententiam ſuam dicere. Neque verò haberi poteſt hoc ipſum Concilium, niſi cum centum ut minimùm civium interventu, nullo alienigenâ in numerum hunc intrante. Subordinati ſunt inſuper ſupremo illi Senatui, ad leviorum cauſarum deciſionem varii Magiſtratus minores. Valentianis, inter alios quidem Dynaſtas, natus eſt Imperator Cæſar Henricus, eo nomine ſeptimus, qui & Comes, ſeu Dux Luceburgenſis: item unica magni illius Burgundiæ Ducis Caroli, in prælio (ut jam dixi) ad Nancejum occiſi filia, & Belgarum Princeps, Maria. quamquam ſit qui genitam eam velit adſtruatque Bruxellæ.

Dedit

Dedit præterea celeberrimũ iſtud oppidũ multos viros illuſtres, atq; inſigniter eruditos. quales maximè nominatiſſimus ille hiſtoriographus Ioannes Froiſſartus, qui initio ſtatim operis patriam ſibi Valentianas fuiſſe agnoſcit. Ioannes Molinettus, Canonicus litteratiſſimus, & poëta inſignis. Simon denique Marmionus, vir & ſeriò doctus, & eximius pictor. Habent quidem Valentianæ numeroſam nobilitatem: ſed attendunt maiori ex parte cives mercaturæ & artibus manuariis. quam utramque profeſſionẽ ita ſtrenue induſtriéque exercent, ut & ipſi opibus largiter ſeſe inſtruant, & quamplurimos tenuioris fortunæ homines occupent ac ſuſtentent. numerantur enim hic multa non frequentia minùs, quàm fructuoſa collegia variorum opificum. inter quos excellunt potiſſimùm ii qui *oſſettas* contexunt, & tenuiſſimum illud lintei genus, quod Cameracenſe vulgò dicimus; item lanifices, & qui pannos tramoſericos, undulatoſque, tum multitia quoque, ſeu *mocaiarros*, & quaſlibet ferè mercium ſpecies, aliáque humanis uſibus neceſſaria ſolent conficere. Habẽt denique Valentianæ *Caſtellaniam*, id eſt longe latéque diffuſum territorium, & luculentis admodùm privilegiis gaudent. inter cætera autem jure emporii, vel ut vulgò loquimur *ſtabuli* vini Gallici, antiquiſſimo ſanè, ac reipublicæ plurifariàm utili. quæ & nummos olim ex auro argen-

gentóque titulis & inſignibus ſuis inſcriptos ſignavit. ea moneta materna dicebatur, & à civibus etiamnunc oſtenditur. Ordines hujus Dominii ſunt Antiſtites, Nobiles, Magiſtratus.

Sed agamus hic paucis de urbis progreſſu,& quomodò factum ſit, ut diſtincta manſerit ditio, utq; unà cum cæteris Belgicæ noſtræ Provinciis Auſtriacæ gēti accreverit. Invenio itaque poſt diviſum in partes tres à Lothario Imperatore Romanum Imperium, ſingulaſque ſingulis filiis attributas; ſucceſſores ſuàpte culpâ flacceſcentes, inter alia debilitatis ſuæ indicia, neceſſitate magis quàm volūtate inductos, provincias Palatinis olim à majoribus gubernandas tantummodò tradi ſolitas, alienare paullatim cœpiſſe, ac Præfectis ſuis conceſſiſſe in feudū. Inter cæteras autem Lotharingia, quia præſtantiores haberet civitates, plures etiā numerabat id genus Gubernatores, qui Latinè *Comites* dicebantur à *comitando*, quia nēpe Principibus ſuis intimi aſſiduè illos comitarentur. nos corrupto nonnihil vocabulo *Comti* eos vocamus. Atq; hinc extitiſſe videntur tot illi Comites, quot jam ſparſos videmus per orbē terræ. namque munus illud, quà vi, quà favore & gratiâ, imò quà pretio deniq; & corruptelâ, pro temporū hominumque cōditione, & ſub ſpecie feudi, aliiſq; diverſis prætextibus, in peculiū tandem converſum eſt, & ex temporario factum hæreditarium. nec

id

id tantùm in partibus tranſalpinis : ſed fortaſſis etiam multò magis, ex eadem illâ & Imperatorum & Pontificum imbecillitate, in ipſâ noſtrâ Italiâ. Valentianæ ergo, uti ſcriptum comperior, ſuum etiam Comitem nactæ ſunt. nam ut alia quædam incerta nimis & confuſa prætercam, legitur anno Chriſti 973. Reginerius quidam, cognomento Longicollis, Comes Hannoniæ, unà cum fratre Lamberto, Comite per id tempus Lovanii, emiſſe hanc urbem à proprio Comite, ac tenuiſſe ad aliquod tempus contra Lothariæ Ducem Godefridum, qui prætextu juris proximitatis conabatur eam retrahere. quare ab iſto etiam noſtri fratres prætenſiones omnes & jura mercati ſunt, ac pacificos ſeſe in poſterum Valentianarum Comites inſcripſerunt. Lãberto mox ſine liberis mortuo, ſucceſſit jam dicta illa Richildis, Comitis Reginerii filia, quæ maritum poſteà habuit Flandriæ Comitem Balduinum. Suſcitata deinde labentibus ſæculis varia ſuper hac ditione ſunt bella : quæ tantâ ſententiarum diverſitate à ſcriptoribus referuntur, ut necubi forte exorbitem, lubens me ab ulteriore omni illorum mentione ſim abſtenturus. mihi namque abundè ſatis eſt, quod ex hactenus allegatis apertè conſtet, Valentianas jam ab aliquot ſæculis retrò conſtituiſſe peculiarem ditionem, ac legibus uſas fuiſſe ab Hannonicis longè diverſis. prout hodie quoque una cũ

oppidis ſibi ſubjectis, Bochanio nempe, Querceto, Condato, & centum triginta duobus pagis, eaſdem obſervant. Vnde nec ad Senatum Montenſem, ſed Mechliniam rectà hinc provocatur. In eccleſiaſticis autem ſuperiorem agnoſcunt Archiepiſcopum Cameracenſem, cujus nomine ſedem hic habet Archidiaconus. Delata eſt primùm hæc ditio ad Comites terræ Hannoniæ: inde ad Duces Burgundiæ: atque hinc porrò ad gentem Auſtriacam: pari omninò ratione ac jure, quo & cæteræ Belgicæ noſtræ Provinciæ. Gubernatur hoc tempore à Marchione Renticenſi, pluries nobis laudato. Sed ſufficiant iſta de prænobili urbe; etſi plura tamen notatu digna poſſent adferri, quæ exequitur fuſiùs eleganti commentariolo, præter alia documenta nobis ſubmiſſa, fidus ejus & doctus civis Ioannes Vivianus. Iuxtà Valentianas, & unâ tantùm ab urbe leucâ, eſt pulcherrimum illud & opulentum Cœnobium Viconienſe. quod inter alias elegantias ampliſſimam habet ac omni librorum genere copioſam Bibliothecam.

Inter Valentianas & Cameracum, juxta nobilem pagum Happam, ſitus eſt quidam viculus, vulgò dictus *Avennes le ſec*, ubi eruitur copioſè pulcherrimum illud candidi lapidis genus, quod tantopere prædicat libris ſuis de Architecturâ Leo Baptiſta Albertus Florentinus, & ob loci

illius propinquitatem vulgò dicitur lapis Avennenſis. hic candore ad marmor pænè accedit, & maximâ cum facilitate laboratur. nam & ferro facilè vincitur, & quovis inſtrumento ſecandum ſe ac ſculpendum præbet, nullo planè vel ſciſſionis vel rupturæ periculo. quare tutò eo utuntur ad varia operum genera ſtatuarii. quia verò naturâ infirmus eſt, nec ferendis cœli injuriis, gelu puta, & imbribus, ac ne ventis quidem marinis: excogitarunt hi homines, ne quid illa teneritas apportaret incommodi, corroborandi illius & conſolidandi rationem. imbuunt enim multo oleo, gummi juniperino, aliiſque id genus medicamentis, quibus validam tandem & invictam cruſtam ei inducunt.

DESCRIPTIO
BOCHANII.

BOCHANIVM, vulgò *Bouchain*, ad ſiniſtram eſt Scaldis ripâ, medio inter Valentianas & Cameracum itinere, id eſt quatuor ab utràque leucis abjunctum, opidum per ſe validum, ſed quod longè munitius reddit adjuncta arx, ac vel ideò memorandum, quod conditum olim à Pipino in memoriam magnæ illius cladis, quâ in campis illis affecit Francorum Principem Didericum: tum & eò, quod caput ſit Comitatus Oſtervantii; ſic dicti

ſic dicti ab Oſtrogothis, qui poſt longam in eo tractu moram, hanc tandem illius partem acceptarunt, in eamque ex lege & pacto ſeceſſerunt. Deferebatur olim hic Comitatus primogenito filio Comitis terræ Hannoniæ. Opidum hodie gubernatur à Georgio Montigniaco, Dynaſtâ Nojellano ad Scaldim.

DESCRIPTIO
QVERCETI.

QVERCETVM diſtat Valentianis triũ leucarum ſpatio, eſtque opidulum ſatis munitum, & aliis etiam partibus memorabile. fiunt enim hic panni illi ſubſerici quos vulgò *ſemioſſettas* nuncupant, & ſatis magna vis linteorum. ita ut mercimoniis mediocriter floreat. Olim ſedes fuit & dotalitium Comitiſſarum Hannoniæ, ſed poſtquam potiti ſunt eâ Duces Burgundiæ, ſuffectum ei eſt Binchium. Querceto præfectus eſt vir Illuſtris Antonius à Goigni, Dominus loci *Venegies au bois.*

DESCRIPTIO
CONDATI.

CONDATVM ad dexterũ Scaldis ripã eſt, altero à Valentianis milliari, opidulum ſatis lautum, & exiguâ arce con-

ſpicuum. quod pro ſemiſſe quondam in ditione Illuſtris Rocchendorfii. qui ob neſcio quas cum Principe ſimultates, in Turciam primùm diſceſſit: atque inde in Galliam mox reverſus habitus inibi fuit ſtipendio ſanequàm honeſto ac meritis ſuis condigno. hinc militatum abiit ad Regem Romanorum adversùs Turcas,& in Pannonia tandem occubuit. intereà autem vænierunt hic ejus bona. Alter oppidi noſtri ſemiſſis debebatur Excellentiſſimo Montpenſerio, qui ad Divi Quintini nuper captus, eum unà cum Luſà, oppido infrà deſcribendo, divendidit, pretio pro captivi corporis redemptura eo commodiùs dependendo. Hoc tempore Dominam habet Condatum viduam Illuſtriſſimi Comitis Lalainii, quæ contractis ſecundis nuptiis cum Illuſtri Mansfeldio, ceſſit hunc locum Hugoni Lalainio filio, adoleſcenti ſummæ ſpei. cui defuncto ſucceſſit Marchio Renticenſis.

DESCRIPTIO
LANDRECEII.

LANDRECEIVM adſidet fluvio Sabi, & Querceto dumtaxat tribus, Valētianis verò ſex leucis abjūgitur. oppidulum quidem minutum, ſed munitiſſimum idem, & famoſum mirabili illâ obſidione, quam toleravit adverſus Carolum

Quin-

Quintum Imperatorem anno 1543, cùm occupatum eſſet à Gallis. Reſtituit tandem rex Galliæ, pace anno ſequenti factâ, Illuſtriſſimo Duci Arſchotano, cui hæreditario jure debebatur. ſed permutavit cum Duce bonis æquiſque legibus idem Carolus Quintus. Gubernatur hoc tempore ab Illuſtri Petræjo, Toparchâ Bouſſaceno.

DESCRIPTIO
AVENNÆ.

AVENNA poſita eſt ad torrentem Hepram, & Landrecejo pariter ac Malbodio quatuor leucis abjuncta. opidum ſanè bonum, munitum, & Comitatus dignitate ſpectabile. Erat verò & iſta nuper in ditione Ducis Arſchotani, qui accepto æquivalente pretio permutavit eam cum Rege Catholico. quoniam enim in confiniis Galliæ, potentiore opus habebat Principe, qui ſecuram præſtaret ab hoſtili omni incurſu. Gubernatur à Domino Dabencurtio.

DESCRIPTIO
CHIMACI.

CHIMACUM in nemore ſitum eſt, ad fluviolum Blancam, & Avenna ſex leucis abjunctum. Iacobus Leſſabæus Va-

navillam indigetat. Domos habet mediocri pulchritudine: tum & regiam Principis, hortis ac labyrintho amœnam. oppidulum certè munitū, lautum, concinnum, ita quidem ut Principatus gaudeat dignitate, cujus titulum inter cæteros ſuos inſcribit Dux Arſchotanus. Fuit quidem miſerè nimis multatum, ac deſtructum ſæpè, per ultima iſta cum Gallis bella: ſed inſtauratum rurſus ac reparatum. ſic ut multò quàm antè ſit pulchrius, & adversùs hoſtiles inſultus munitius. Ceſſit nuper benignus parens Illuſtriſſimo filio ſuo Carolo, qui in uxorem ductâ unicâ filiâ Caroli à Brimeu, etiam Comes Meganus eſt, juvenis ſanè ad humanitatem factus, & clementiſſimus Princeps.

DESCRIPTIO

MARIÆBURGI.

MARIÆBVRGO nomen à ſe fecit Maria Regina Hūgarię, quę, jubente Carolo Quinto Imperatore, condendum curavit, paullo poſt quam Dominus Longovallius & Martinus Roſſemius ſuccincti exercitu Gallico, è Brabantiâ petierunt Lucemburgum, anno 1542. Situm eſt inter duos torrentes: Blancam nempe, à quo teli tantùm jactu, & Nigram, undi ſemileucâ circiter diſtat, tertio quidem à Chimaco, decimo verò Montibus mil-

milliari. oppidum ſitu & opere muniſſimum, valido admodùm muro, ac pulcherrimis quatuor propugnaculis cinctum, quæ & quadrangulum illud, & invictum efficiunt. quod ita tamen intelligas velim, ſi præſidio ſatis valido muniatur, & fideles agantur excubiæ. neque fiat illud quod nuper anno 1554, quando merâ defenſorum ignaviâ, etſi cauſſentur Gubernatoris perfidiam, graviſſimo ſane totius Belgicæ detrimento, turpiter fuit amiſſum. ex quo tempore manſit in poteſtate Gallorum, qui nuperrimâ iſtâ pace, id eſt anno demùm 1559, reddiderunt. Præfectũ habet hoc tempore Iacobum Briaſium, Dominũ Valtencheulium.

DESCRIPTIO

PHILIPPOVILLÆ.

PHILIPPOVILLÆ nomẽ factum eſt à Philippo Rege, oppido inter Carolomontiũ (unde unius leucæ) & Mariæburgum (unde ſeſquileucæ ſpâtio diſſidet) anno demùm 1555 extructo, idque Galli ex Mariæburgo (quo tunc ille potiebatur) excurſionibus prohibendis. conditum verò novellum hoc oppidũ eo modo & formâ, ut ſitu, opere, muris, & propugnaculis opportune diſpoſitis, habeatur pænè inexpugnabile. Gubernatur hodie ab Illuſtri Glimeſio, Dynaſtâ Florennenſi.

 DE-

DESCRIPTIO
BELLOMONTII.

BELLOMONTIVM Chimaco pariter Binchióque tantùm quatuor, Mōtibus verò ſeptem leucis abjungitur. ſitum eſt in amœno colle, unde accepit & nomen. perexiguum quidem, ſed amœnum valdè & pulchrum opidulum, quod Dynaſtam agnoſcit eumdem Arſchotanum, cujus ab annis aliquot retrò ſolennis ſedes eſt. Attribuebatur olim ſecundogenitis Comitum terræ Hannoniæ, unde & Comitatus titulo dignitatéque ſplendet.

DESCRIPTIO
MALOBODII.

MALOBODIVM, vulgò *Mabeuge*, Mōtibus quatuor fere leucarum ſpatio diſſidet. interluit opidum fluvius Sabis, quod propterea mercimoniis ſatis floret. celebratur hic omni ſabbatho admodùm frequens mercatus fili ex lanâ, mercis haudquaquam pœnitendæ, ut ex quâ *ſajæ* porrò & *ſemioſſettæ* contexantur. Habet etiam iſtud opidum unum è nobiliſſimis illis Canonicarum Collegiis, qualia nempe Montenſe illud & Nivellanum ſupra nobis deſcripta. Malbodienſe hoc inſtitutum fuit à Divâ Aldegundi;

gundi; quæ & celebre illud templū cōdidit, cui ab ipſâ poſteà factū eſt nomē. Eſt autem & penès iſtas Canonicas ſuprema in opidum & territorium ejus jurisdictio, ſic ut civilem ſimul & criminalem juſtitiam adminiſtrent. gaudent inſuper eo privilegio, ut ſignare poſſint quotannis definitam quamdam & certam ſummam *mitarum*, (ita nuncupant minutiſſimum illud ex plumbo monetæ genus Divæ illius effigiem præferens) quarum duodecim ſingulos valent denarios, ſive (ut vulgò loquimur) *groſſos* Flandriæ. & exponitur quidem plumbea iſta monetula per totam quàm latè patet Hannoniam, uſque ad ipſam Bruxellam, ſic ut nemini liceat eam defugere.

DESCRIPTIO
BAVACI.

BAVACVM, vulgò *Bavais*, Montibus diſtat quinq; leucarū intervallo, & communiter audit Bavacum VVallonenſe, *Bavais VVallonne*, ad diſcrimen cognominis opidi, quod in Galliâ ſitum vocatur *Bavais Piccarde*. Noſtrum hodie perexiguum ſanè eſt opidum. etſi quidam Hannonienſium rerum Scriptores, tum & alii qui fortaſſis eos exſcribunt, velint antiquitùs fuiſſe maximi nominis ac momenti civitatem, conditam à Bavone Trojano, & *Belgium* dictam, unde porrò dedu-

deductum ſit Belgicæ noſtræ vocabulum. imo verò fuiſſe hanc eam urbem, ſive potius regionem, ubi Cæſar in Commentariis bonam exercitus partem in hibernis ſe habuiſſe commemorat. ſubjungentes, habitaſſe hic eo ævo fortiſſimos illos & potentiſſimos Bellovacos. Nos, qui apud Commentatores iſtos, ſæpenumerò inter ſe pugnantes, non invenimus authenticum ullum hujus rei documentum, prætermiſſis antiquis illis hiſtoriis de Bavone Trojano, & id genus inventiunculis, nullam in ſe habentibus certitudinem, ut quidquid dici poſſet de re tàm gravi, lectoribus eſſet in promtu, confugiendum duximus nobis ad ipſos Cæſaris Commentarios. qui cùm & facilis ſit & perſpicuus admodùm ſcriptor, meliùs certè quàm quiſquam interpretum, mentem ſuam exponit. ut qui eum intelligat, non temerè poſſit aberrare. Quare adhibitâ tabulâ geographicâ, & conſultis aliquot doctis atque rerum iſtarum peritis viris; examinatis denique pluſculis locis ex iiſdem commentariis, maximè verò ſecundo & quinto, ſumtis: primò quidem palàm conſtare dicimus, Belgium Cæſari nihil aliud eſſe quàm oppidum, ſive locum aliquem Belgicæ, non autem integram ipſam regionem. ſecundò, Bavacum iſtud VVallonenſe, inter Montes Valentianaſque poſitum, vetus illud Belgium eſſe omninò non poſſe. quæ duo

ſic ut

ſic ut diximus ſe habere, argumentis luce meridianâ clarioribus evincemus. Ordientes itaque à priori illo capite, quod ad Belgii nomen attinet, dicimus hujus aſſertionis noſtræ veritatem apertè ſatis conſtare ex variis quinti illius commentarii teſtimoniis. nominatim verò ex eâ legionum diſtributione, quam feciſſe narratur Cæſar poſt peractum Samarobrinæ Gallorum concilium. inquit enim, *Quod eo anno frumentum in Galliâ, propter ſiccitates, anguſtiùs proveniſſet, coactum ſe aliter, ac ſuperioribus annis, exercitum in hibernis collocare, legionesque in plures civitates diſtribuere: ex quibus unam in Morinos ducendam C. Fabio legato dediſſe: alteram in Nervios Q. Ciceroni: tertiam in Eſſuos L. Roſcio: quartam in Rhemis, cum T. Labieno in confinio Trevirorum hibernare juſsiſſe: tres in Belgio collocaſſe: his M. Craſſum Quæſtorem, & L. Munatium Plancum, & C. Trebonium, legatos præfeciſſe: unam legionem & cohortes quinque in Eburones, quorum pars maxima eſt inter Moſam & Rhenum, miſiſſe: his Q. Titurium Sabinum, & L. Aurunculeium Cottam præfeciſſe: ad hunc modum diſtributis legionibus, facillimè inopia frumentaria ſeſe mederi poſſe exiſtimantem. atqui harum tamen omnium legionum hiberna (præter eam quam L. Roſcio in pacatiſsimam & quietiſsimam partem ducendam dederat) tam propinqua fuiſſe inter ſe, ut millibus paſſuum centum con-*

continerentur. Expendamus verò hanc narrationem,& videamus, quo pacto dici poſſit, aut credi, Belgium Cæſari ſignificare totam Provinciam : cùm nominatim recenſeat quinque Belgiæ civitates, in quas tot illas legiones ſub jamdictis legatis diſtribuerit. quæſo te, quænam eſſet hæc tam confuſa ſcribendi ratio, quiſve calami error,ſi ſub Belgii nomine, Belgiam vellet intelligi ? quiſve umquam aſſequi queat, in quanam tam magnæ Provinciæ parte tres illas jamdictas legiones collocaverit ? non eſt verò credibile in ſcriptis aut ſententiâ Cæſaris tam craſſos extare errores. quare ex hiſce noſtris & aliis aliquot argumentis omninò ſtatuendum eſt: Belgium apud Cæſarem vel pro urbe, vel pro alio ſaltim peculiari & memorabili Belgiæ loco, interpretandum. Nec abſurdum ſit credere, Bavacûm illud Picardum, quod vocant, antiquorum Belgium eſſe, ac nutriri potuiſſe, ſaltim in unam hiemem, tres à Cæſare miſſas legiones. conſtat enim è variis monumentis, maximam olim fuiſſe civitatem. Quin & illud conſiderandum eſt, Bellovacos, tam potentes olim, ut coadunare poſſent exercitum centum millium armatorum, habuiſſe debere, prout alios quoſque populos, primariam aliquam & tantâ magnitudine dignam civitatem. ea verò non alia potuit eſſe quam Belgium, cujus ille compluribus locis, ceu loci alicujus ſingula-

gula-

gularis, non autem ut generalis Provinciæ, facit mentionem. Summa eſt, argumentis hactenùs recitatis quæſtionem illam priorē loco poſitam abundè ſolvi. Quare factâ hic pausâ, tranſibimus ad ſecundum illud caput, demonſtraturi, velut promiſimus, veterem Belgii noſtri ſitum. Dico igitur inſtitutæ orationis filum proſequens, poſt diſtributas modo nobis expoſito Romanorum copias, Ambiorigem, ſumtis pro occaſione novis animis, advolaſſe ex regni ſui finibus, ac de improviſo in Eburonibus, hodie terrâ Leodicenſi, oppugnatum veniſſe Sabini Cottæque caſtra: circumventos eos interfeciſſe: ac deinde perturbatis eorum ordinibus, victoriâ ſuâ ſublatum in Nervios properaſſe, ad oppugnandum caſtra Q. Ciceronis. Hic Cæſar, acceptis litteris, ſuccurrendum illicò homini ratus, ſtatim nuntium in Bellovacos (id Belgium noſtrum eſt) ad M. Craſſum mittit, cujus hiberna aberant ab eo ſola viginti millia paſſuum; Fabio verò mandat, ut in Atrebatium fines legionem adducat, quà ſibi iter faciendum ſciebat: Labieno ſcribit, ſi reipublicæ commodo facere poſſet, cum legione ad fines Nerviorum veniat: reliquam partem exercitus, quod paullò aberat longiùs, non putat expectandum. Hora tertia diei ſequentis adeſt cum legione Craſſus, quo Samarobrinæ præfecto, ipſe Cæſar eo die millia paſſuum

viginti

viginti progreditur. Fabius, non multùm moratus, (obſerva quæſo diſciplinam & obedientiam militarem) Cæſari in itinere cum legione occurrit. Labienus, juſtas ob cauſſas ex hibernis profectionem facere nequiens, Imperatori ſe excuſat. hic, conſilio ejus probato, & communis ſalutis auxilio in celeritate poſito, venit magnis itineribus in Nerviorum fines, & Ciceronem de adventu ſuo pluribus nuntiis facit certiorem. ipſe interea progreditur. Atqui ut ſummâ celeritate hic uſus ſit, priùs tamen quam pervenire potuerit ad hiberna Ciceronis, ſi ineatur exacta temporis in itinere poſiti ratio, tres ut minimùm dies impendit, queis triginta circiter leucas Gallicas eſt emenſus. Ita ut ex totâ iſtâ narratione palàm appareat, Bavacum VValloneſe non poſſe ullo pacto Belgium illud eſſe, quò Cæſar tres eas legiones Craſſo & aliis illis duobus legatis ducendas commiſerat. primò; quia cùm in Nerviis eſſet Cicero, id eſt, multorum judicio, juxta Tornacum, populorum illorum, ut exiſtimatur, metropolim; ſequeretur, iſtud Bavacum decem duntaxat leucis Tornaco abfuiſſe. quod ſi verum ſit, numquam auſus fuiſſet Ambiorix Ciceronem adoriri: neque Cicero, tam urgenti neceſſitate, ſic inſtanter auxilia petiiſſet à Cæſare, qui triginta ut minimùm leucis aberat, ſed potius à legatis Belgii, ſibi cum tribus legionibus

tam

tam propinquis. notandum præterea, ſi Bavacum iſtud fuiſſet Belgium, nihil opus futurum Cæſari, tunc Samarobrinæ agenti, & Tornacum petituro, iter facere per Atrebates, hodie terram Artheſiam. Sed an aliud argumentum adducemus eo validius, quod videlicet ipſe Cæſar adſerat, ſtatim ſe nuntium in Bellovacos ad M. Craſſum miſiſſe, quem paullo ante narraverat collocatum à ſeſe in Belgio? hic certè oſtendit Belgium in Bellovacis fuiſſe, qui proculdubio ii ſunt Picardiæ populi, quos hodie dicimus *Beauvoiſins*, & in quibus Bavacum Picardum eſt, non autem in terrâ Hannoniâ, ubi Bavacum VVallonenſe. Quod quò magis firmetur, attendatur obſecro, Sueſſiones, hodie vulgò *Soiſſons*, medios collocari à Cæſare inter Bellovacos & Rhemos, quos nunc dicimus *Reims en Champaigne.* unde palàm colligitur, Bellovacos fuiſſe Belvicinos, remotiſſimos ſanè à Nerviis, id eſt Tornacenſibus noſtris, ubi tunc Q. Tullius Cicero. Addimus velut è ſupervacuo, quod cùm in Carnutibus, hodie voce non nihil corruptâ *Chartres*, opido quindecim ſupra Pariſios leucis poſito, interfectus eſſet à ſuis Taſgetius, natione Gallus, ſed qui ſtaret à partibus Romanorum: Cæſar, veritus ne civitas eorum impulſu deficeret, L. Plancum cum legione ex Belgio (tamquam illis tunc proximo) celeriter in Carnutes proficiſci juſſerit. quod Belgium, ſi Bavacum Han-

noniæ foret, nimis diſſitum certè fuiſſet auxiliaribus illis copiis in Carnutes uſque mittendis, promto, eas habere ex locis multò vicinioribus. Atque iſthæc ſufficiant demonſtrando, quod Belgiū illud Cæſaris nō potuerit eſſe aliud, quam Bavacū Picardiæ, oppidū miræ antiquitatis, & Epiſcopali ſede hucuſque notum, cujus Præſul & Comitem ſe inſcribit, & unum è Paribus Franciæ. nequaquam autem dici poteſt fuiſſe Bavacum noſtrum Hannoniæ. cui equidem veterem illum honorem non eo detractum: ſed non eſt umquam veritati denegandum patrocinium, & præſertim in rebus tanti momenti, quæ lectori tam denſas offundant tenebras, ut niſi diſcutiantur, non locatim tantummodò, ſed Provinciatim aberraturus ſit, cum turpiſſimâ etiam aliarum rerum confuſione. Ex iiſdem autem his argumentis, demonſtrationibuſque extra omnem dubitandi aleam poſitis, manifeſto etiam patet, Samarobrinam illam, in quâ tunc Cæſar, non eſſe Cameracum. quod nonnulli tamen, (inter quos aliquando etiam ego, dum auctoritate illorum me abripi patior) per errorem adfirmant. Nam inter Samarobrinam & Ciceronem, triginta ut minimùm erant leucæ: quæ ſi iſtis credendum ſit, non ſint plures duodecim tredecimve. à Samarobrinâ in Belgium, juxta Cæſarem quidem, eſſent viginti quinque miliaria Italica, ſecundùm iſtos

verò

verò plus quàm viginti quinque leucæ Teutonicæ. tantum ſiquidem inter Cameracum & Belvicinum, vel ſi Belgium dicere malumus, intereſt. quare Samarobrinam oportet fuiſſe longè viciniorem Ambiano, non ignobili Galliæ oppido, quàm ſit noſtrum Cameracum. Sed ne videar nimium curioſus, abſtinebo deinceps ab ulteriore omni cenſurâ, referamque me lubens ad elegantem aliquam animam, quæ & iſtas & ſimiles omnes res aliquando pertractet opuſculo aliquo ſingulari, & lecta magis ac valida argumenta in medium proferat. mihi in præſentiarum ſatis eſt dicere, tantas fuiſſe ac tales, ob cauſſas paulio ante commemoratas, regionum iſtarum ruinas atque mutationes, ut nemini mirum videri debeat, in antiquis his & à ſæculo noſtro remotis rebus tantam interdum confuſionem atque caliginem inveniri. Iam verò ut unde paulliſper deflexit, eò iterum redeat oratio; profiteor lubens atque agnoſco, præter illa quæ ſcriptis extant tradita, inveniri palàm & viſi apud Hannonios noſtros Bavacenſes, ac tam intra quàm extra urbeculæ noſtræ pomœrium, multas priſci illius ſplendoris reliquias, & inſignes antiquitates: inter alia verò compluſculos nummos Romanos. quæ omnia clarum ſatis atque apertum præbent indicium, fuiſſe olim rem magnam, & momentoſam. admiranda verò præ cæteris via illa delapidata, quæ

Pariſiis per hoc oppidum ducit in Tungros,& in ipſâ Tungrorum deſcriptione infrà iterùm memorabitur. item altera illa mirabilis via, olim in totum ſilicata, quæ inde à Rhemis Campaniæ per hoc noſtrum Bavacum, protenditur uſque ad Cortracenſes in Flandriâ, quod eſt iter plus quinquaginta leucarum,ſive centum viginti milliarium Italicorum. Ex iſto oppido probant incolæ variis argumentis oriundum fuiſſe magnum illum Belgium,cujus libro 24, hiſtoriæ ſuæ meminit Trogi abbreviator Iuſtinus. illum inquam comitem Brenni; qui poſt obitum Alexandri Magni,in Pannoniam primùm cum centum & quinquaginta millium armatorum exercitu tranſiens, magnis inibi factis progreſſibus, in Macedoniam porrò irrupit. ubi fuſo, capto & decollato Rege Ptolemæo, tandem & ipſe, victoriâ inſolenter uſus, à Soſthene, uno è Macedonum Principibus,fuſus eſt. Quod cum Delphis accidiſſet & Brenno; qui nihilo (ut jam alibi dixi) minorem quàm ipſe exercitum ſecum adduxerat, & cum dolorem vulnerum ferre non poſſet, pugione vitam finiverat. Belgius cum ſuorum reliquiis, id eſt decem circiter hominum millibus, Græciâ excedens, ad internecionem unà cum illis occiſus eſt. Neque verò tam miſeranda ſuperiorum temporum clades, tamque ignominioſa priſtinæ magnitudinis deminutio Bavaco noſtro ſuffecerat, niſi &

ultimis

ultimis iſtis bellis iterato à Gallis exureretur, miſeréque devaſtaretur. ſed reſurgit tamen & inſtauratur pallatim per amicam hanc pacem.

DESCRIPTIO
BINCHII.

BINCHIVM, vulgò dicitur *Binche*, ſitũ ad ramum quemdam fluvii Hainæ, & Montibus tribus leucis abjunctum, oppidum ſanè antiquum, ac civibus olim frequens: ſed continuis hiſce bellis ita miſerè attritum, ut incolarum plerique Montes migrârint. Erat nuper hoc oppidum ditionis Mariæ Reginæ Hungariæ, cui in vitam, ut vocant, donaverat Carolus Quintus Imperator, quo tempore ipſa huic Belgicæ præerat. quare & luculenter id inſtauraverat, & palatiis ſimul hortiſque ſumtuoſis ac planè regiis exornaverat. eſt enim reverà locus vel maximo quoque Dynaſtà dignus, ſive tu miram cœli temperiem ſpectes, ſive commoditatem venationum, aliaſve id genus delicias. Profecti ſunt eò anno 1549, idem ille Imperator & Princeps Philippus, quo tempore iſte inauguratus fuerat in futurum Dynaſtam Belgarum. quos tam ſplendido apparatu, ac tam crebris hyppomacherũ decurſibus, tamque celebri pompâ & ludorum magnificentiâ, per continuos aliquot dies, Regina

gina jamdicta excepit, quantam vix fide quis aſſequatur, tantùm abeſt ut dignè deſcribat. Sed contrà cùm hac tranſiret Rex Galliæ anno 1554, Mariæburgo Dinantóque recens devictis, & victoriæ compos remearet in Regnum, oppidum nullo ferè negotio occupavit. cumque proprio quodam odio perſequeretur Reginam Mariam, propter crebra incendia, hujus inſtinctu in Picardis excitata, præſertim verò exuſtum Folembrajum, amœniſſimam ſuam arcem, vindicaturus tam inſignitam injuriam, non omnes tantùm heroidis ejus domos & elegantias devaſtavit, ſed & oppidum ipſum incendit. quod ſurrexit tamen, & quantum ad privatorum domos, in priſtinam faciem reſtitutum eſt. Iuſſit inſuper idem Rex, eodem furore actus, incendi ampliſſimum illud palatium, arcis propemodùm formâ extructum, quod vulgò Mariæmontium vocant, conditum in finitimis pænè immenſo ſumtu, mirandiſque hortorum deliciis exornatum, ab eadem illâ Reginâ. unde diſcimus, quàm periculoſum ſit magnos Principes irritare, quamque verum ſit illud vulgatum,

An neſcis longas Regibus eſſe manus?

Ita eſt. porrigitur longè lateque ipſorum potentia, nec præmiari minùs & inſtaurare, quàm punire & demoliri norunt.

DE-

DESCRIPTIO

RODII.

RODIVM, vulgò *Reus*, etiam Rethia dicitur à Ruthenis. diſtat autem Binchio quidem duarum, Montibus verò trium leucarum ſpatio, oppidulum mirè antiquum, bonum, amœnum, & amplâ in pagos agroſque circumjectos iuriſdictione conſpicuum, ideòque titulo Comitatuś à Carolo Quinto Imperatore nuper illuſtratum. Eſt in eo Cœnobium inſtituti Præmonſtratenſis. item pulchrum quoddam ſacellum Beatæ Virginis, miraculis, uti perhibent, inclytum: ita quidem ut & Pontifices & alii quidam Principes variis illud donariis atque honoribus proſecuti ſint. Fuit non ita pridem in ditione Illuſtriſſimi Principis Adriani Crōji, viri & rerum politicarum tractandarum induſtriâ, & militari fortitudine longè clariſſimi. quæ virtutes & plurima ſummi momenti officia acceptiſſimum eum reddiderant Carolo Quinto Imperatori, à quo etiam ad ſummos quoſque honores & dignitates evectus eſt. mortuus tandem anno 1553, Flandriæ & Artheſiæ Gubernator, exercituque ad Teravannam archiſtrategus. Succeſſit ei in Comitatu Rodienſi Ioannes filius, peregregius adoleſcens, maxime verò intrepidus idem & acer militiæ. cui

ſucceſſit nuper Euſtachius frater, Præfectus Divi Audomari, vir eximiæ dignitatis.

DESCRIPTIO
SOGNIACI.

SOGNIACVM in propinquo habet amœniſſimū nemus Sogniacenſe, quà id adſpicit Brenniam Comitis. diſſidet autem Binchio Montibusque pari trium leucarum intervallo, ad fluviolum Zinnam, unde ſumit & nomen. opidulum ſatis bonum, & celeberrimo quodam Canonicorum Collegio, cui à Divo Vincentio nomen eſt, & in oppidum ipſum ac territorium. ejus juriſdictio, nobile. Gignit præ cæteris iſte locus multos inſignes Muſicos, canorâ valdè & ſcitâ voce præditos. penditque ut plurimùm in hoc oppido Princeps Cantoribus ſuis mercedem & annua honoraria.

DESCRIPTIO
BRENNIÆ COMITIS.

BRENNIA Comitis, Mōtibus quatuor, Hallis verò tribus leucis abjungitur, oppidum perantiquum, ut quod conditum fuerit, adeòque & nomen acceperit à famoſiſſimo illo Brenno, urbis Romæ de-

deſolatore, prout fuſiùs ſuprà narravimus in deſcriptione Brabantiæ. Conſpicitur hic hodieque perantiqua quædam turris, Brenni illius, ut perhibent, monumentum.

DESCRIPTIO
ANGIAE.

ANGIA, quæ & Angianũ dicitur, vulgò *Enghien*, Atho quatuor, Montibus quinque leucis abjunctum eſt, oppidulum lautum, ubi ingens conficitur optimorum tapetum vis. Detentus hic fuit nùper in carcere Comes-ſtabuli Galliæ. oppidum eſt in ditione Ducis Vindocinenſis. Natus inibi Iulianus Hazartus inſtituti Carmelitarum, virtutibus & doctrinâ inſignis vir, ac voluminum aliquot ſcriptor, prout videre eſt ſigillatim in Bibliothecâ pluries nobis laudatâ. obiit in cœnobio ſuo anno Chriſti 1525.

DESCRIPTIO
HALLARVM.

HALLÆ vulgò audiunt *Noſtre Dame d'Haulx*. ſitæ autem ſunt ad eumdem Zennam, qui medias ferè interluit, tertio à Bruxellâ milliari, in ipſo adeò Brabantiæ & Hannoniæ terræ confinio. Eſt in oppido ædes ſacra, Divæ Virgini

dedicata, & miraculis inclyta, quæ propterea celebratur magno populorũ non tantùm ex iſto tractû, ſed è Gallia quoque & aliis terris concurſu. In hoc oppido obiit anno 1404, Burgundionum Dux Philippus, is qui *Audax* dictus eſt ab inſigni animi confidentiâ, frater Caroli Quinti Regis Galliarum, & conjugio Margaretæ Malanæ Belgicam cum Burgundiâ ſuâ junxit. Mortui inteſtina ſepulta ſunt in hoc ipſo templo Beatæ Virginis. cor Sandionyſium amandatum eſt, notum Galliæ oppidum, altero à Pariſiis lapide, tumulandum inibi juxta Principes Sanguinis Franciæ. corpus verò, balſamo priùs conditum, regali pompâ ſepeliendum deportatum eſt Divionem, Ducatus Burgundiæ metropolim. ubi Margareta illa jamdicta, defuncti vidua, viri graviſſimè obærati bonis, quæ mobilia vocant, cedens, eáque creditoribus ſe deſerere profitens, in ejus rei indicium, præſente non tantùm aulâ, ſed & toto populo, uſurpavit ſollennem illum ritum, & marſupium ejus unà cum cingulo clavibusque feretro ſuperimpoſuit. Quod ipſum, ſi penitiùs paullò introſpicis, Principibus olim majorem fuiſſe legum & juris obſervantiam, quàm privatis hoc noſtro ævo, oſtendit.

DE-

DESCRIPTIO
LESSINÆ.

LESSINA, Angiano circiter quatuor, Montibus verò ſex leucis abjunćta eſt. interluit ipſam fluvius Tenera, & contexitur iſthic magna copia linteorum. Leſſinenſis fuit Iulianus Aurelius, vir inſigniter doctus & ſcriptis clarus.

DESCRIPTIO
CERVIÆ.

CERVIA, Atho tantũ unius, Montibus quinque leucarum ſpatio diſſidet, oppidulum quidem modicum, ſed amœnum idem & pulchrum, quod Hunellus interluit, non ignobilis torrens. Hujus oppidi titulum inſcribebat Guiljelmus Crojus, is quem in deſcriptione Arſchoti cum honore & laude memoravimus. Locum hodie poſſidet ejus nepos, avo cognominis, Marchio Renticenſis. nuper autem conjugii jure ceſſit Marchioni Renticenſi jam ſæpiùs nominato.

DESCRIPTIO
ATHI.

ATHVM, Leſſinâ quidẽ duabus, Montibus verò quatuor leucis abjungitur.

modicum ſane, ſed pulchrum, munitum, amœnum & prælautũ oppidulum, quod interluit idem Tenera. texitur hic inter alia, ingens vis linteorum. quorum adfatim etiam importatur ex pagis & oppidis circumjectis, (eſt enim hic mercimonii ejus emporium) veniuntque tam domi confecta, quàm ab exteris importata, linteorum Athenſium nomine. Iactant autem abire annuam mercis rationem in ducenta & amplius millia ſcutatorum. ſic ut magnus ſit ad hoc oppidum exterorum concurſus. Athenſis fuit Ioannes Taiſnerius, Iuris utriuſque Doctor, Poëta laureatus ac celebris Mathematicus perexcellens, & doctiſſimus Muſicus. Scripſit nuper laudatiſſimum opus in Mathematicis.

DESCRIPTIO

FANI

DIVI GISLENII.

FANVM Divi Giſlenii nomen capit à nobiliſſimo ſuo Cœnobio, cujus Abbas (is autem hoc tempore eſt Epiſcopus Tornacenſis) veteri lege ac jure, & civilis ſimul & eccleſiaſticus oppidi Dominus. Et Cœnobium quidem eſt omnium hujus terræ primarium: oppidum verò ſane quàm modicum. quod interluit fluvius Haina, is quem diximus univerſæ terræ dediſſe nomen.

DESCRIPTIO
LVSÆ.

LVSA diſtat Valentianis quinque leucarum ſpatio, oppidulũ ſatis mediocre. etſi enim ante pauculos annos totum pænè abſumſerit edax flamma, reparatur tamen hoc tempore magnis auctibus, & in priſtinam formam inſtauratur. Patrimonium olim habuit Gerardus Roſſilionus, nobile & hiſtoriis notum nomen. Inde obvenit Illuſtriſſimæ genti Borboniæ, ac Dynaſtam nuper agnovit Ducem Montpenſerium. hodie verò in ditione eſt Florentii Montmorencai, Domini Montigniacenſis in Oſtervandiâ. quo mortuo tandem delatum eſt ad Guilielmum, Comitem Hoogſtratanum.

DESCRIPTIO
MVNICIPIORVM.

PEQVICVRTIVM diſtat Duaco ſpatio trium leucarũ, juxta Cœnobiũ Anchinenſe, cui ſubjectum eſt. locus miræ antiquitatis, & muris olim ac mœnibus clauſus, ſed deſtructus inde per bella, ſicut hodie quidẽ vix pagi vocabulũ tueatur; etſi privilegia tamẽ illibata cõſervat.

Fontana, quam vulgò vocant *Fontaine l'Eveſque*, quaſi dicas Fontem Epiſcopi, oppidulum ſatis lautum eſt, in finibus

Hannoniæ,quà terramLeodicenſem tangit. Sabi flumine,modico tantùm milliari, Binchio verò duabus leucis abjunctum. Paret proprio ſuo Dynaſtæ, ac diu fuit in ditione Illuſtriſſimæ gentis Henninæ Letartiæ, ex quâ ortus Illuſtris Boſſutius. ſed delatum tandem ad fœminam, nuptam Iacobo Crojo, Toparchæ Sempiaceno. hodie matrimonii jure ſubeſt Domino Argentienſi, qui uxorem habet fœminæ ejus quam dixi neptem. Quia verò litigatur inter Hannoniæ Comitem & Epiſcopum Leodicenſem de ſupremo oppiduli hujus imperio, nondum conſtat utrinam ex illis terris accenſeri debeat. Sunt præterea inter pagos,arces,& toparchias Hannoniæ,multa loca notatu digna, & ampliſſimis privilegiis exornata, è quibus originem ducunt clariſſimæ quædam familiæ. ac primò quidem

Lalainium, altero à Duaco, quinto verò à Valentianis milliari, ad Scarpam flumen. municipium ſanè amœnum, arce & ditione, aliiſque nominibus memorandum, ita quidem ut Comitatus titulo ſplendeat.Nomen hinc illuſtriſſimæ genti Lalainiæ. quæ cùm aliàs ſemper, tum hoc noſtro ævo cõplures habet illuſtres heroas, non Lalainii tantùm, ſed & Hoogſtratæ Comites, prout ſuprà in deſcribendâ Brabantiâ diximus. Inter cæteros verò excelluit nuper Carolus, hujus loci Comes, Princeps togâ ſimul

& ſago

& ſago illuſtris, adeò quidem ut ad Cæſarem in Germaniam abeunte ann. 1550. Hungarorum Reginâ Mariâ, ipſe cum ſummo imperio manſerit ejus Vicarius. Præfuit idem ſexennio poſt, cum Archithalaſſo Galliæ, pactioni induciarum Vallicellæ inter Cæſarianos & Gallos factæ: mortuus tandem, Hannoniæ Gubernator, & Eques aurei Velleris, anno 1558, relictis pluribus filiis, & præſertim Philippo, magnæ expectationis, adoleſcentulo. cui nuper in ditione paternâ ſucceſſit filiolus ejus Franciſcus.

Montigniacum Oſtervandiæ, Duaco pariter leucis duabus diſſidet, juxta Cœnobium Marchennenſe. pagus equidem nobilis, & qui arcem habet ac ditionem, unde & Baronatus titulo decoratur. Dynaſtam agnoſcit Florentium Montmorancium, Comitis Hornæ fratrem, Equitem aurei Velleris, & Præfectum Tornacæſienſem. quo mortuo, locus tandem obvênit Comiti Hoogſtratano.

Antonia, vulgò *Antoing*, adſidet fluvio Scaldi, & Tornaco unicâ tantùm leuca diſtat. pagus valdè amœnus, quem commendat in primis pulcherrimi operis caſtrum, ea quidem antiquitate, ut conditum ferant à Marco Antonio, famoſiſſimo illo Triumviro, qui in Galliis tunc & Iulij Cæſaris Comitatu, loco à ſe fecerit nomen. loco, vel ſolâ vetuſtate memorabili, quem ſedem habent Illuſtriſſimi Principes Eſpinoij, poſſidetque hoc tem-

tempore, matrimonii jure, Dominus Barlæmontius.

Ad eumdem Scaldim eſt Bia, locus Antoniâ unâ tantùm leucâ disjunctus, & mirabili arce conſpicuus, Dynaſtã agnoſcens Hannoniæ Seneſchalcũ. Poſſidebat non ita pridẽ vir Illuſtris Petrus VVerchinus, Eques aurei Velleris. qui cùm nullos haberet liberos melioris ſexus, alteram filiarum nuptam dedit Hugoni Melunio, quem & loci iſtius, & tituli Seneſchalci, hæredem inſtituit. eâ tamen conditione, ut & nomine ſimul & cognomine ſoceri, necnon armis ejuſdem gentilitiis gener in poſterum uteretur. quod & incorruptè obſervat. Minor filia lautè dotata nupſit Comiti Boſſutenſi. Bia verò nunc in ditione eſt nobiliſſimæ fœminarum Iolentæ VVerchinæ, matris Principis Eſpinoij.

Briffolium, Biâ leucæ tantùm ſpatio diſſidet; pagus quidem exiguus, ſed qui amplam habeat arcem, ac tantam jactet antiquitatem, ut pro certo exiſtimetur ſumſiſſe nomen, etſi voce nonnihil corruptâ, à bifronte illo Iano, poëtis tantopere decantato. unde & ampla quædam vallis, etiã aliis aliquot pagis inſeſſa, Briffolienſis hactenùs dicitur. juxta quã vallem eſt mons Trinitatis, in quo aſſerunt Iano templum olim fuiſſe poſitum ab Albanis. Locus eſt ditionis Domini Moriaumenſis, clari & generoſi heroïs. quem & nobilis ille pagus, vulgò *Hau-ſur-Heure*

Heure vocatus, ac Sabin inter & Moſam poſitus, ampliſſimâ item & nobiliſſimâ arce, (quam ut plurimùm incolunt ii proceres) memorandus, Dominum Dynaſtamque agnoſcit. Hodie paret Ioanni Merodio, Domino Moriaumenſi.

Ligniacum, vulgò *Ligne*, diſtat Cerviâ quidem unâ, Atho verò duabus leucis, pagus itidem peramœnus, & arce conſpicuus. unde & Comitatus titulum inſcribit. Comitem habet Philippum, etiam Falcoburgi & VVaſſenaræ apud Batavos Dominum, Principem certè generoſum, atque illuſtrem, & Equitem aurei Velleris. quo mortuo, ceſſit Lamoralio Ligniacenſi, nobiliſſimo pariter & clariſſimo Principi.

Boſſutum, Montibus tantùm duabus cum dimidiâ, Valentianis verò quatuor leucis abjungitur. pagus ſanequàm lautus, & pulcherrimo non Hannoniæ modò, ſed & Belgicæ univerſæ caſtro ſpectabilis, ideóque & Comitatus dignitatem à Carolo Quinto Imperatore conſecutus. Hodierno ejus Dynaſtæ, Ioanni Hennino Letartio nomen eſt, viro ampliſſimo nobiliſſimóque, Equiti aurei Velleris, & olim Imperatoris ejuſdem Scutifero. cui, dum opus iſtud abſolverem, rebus humanis exemto ſucceſſit Maximilianus filius, eques generoſiſſimus, ac digna tanto parente proles. Hodie Dominum habet Petrum Henninum, valdè adhuc adoleſcentem.

Barlæmontium eſt ad Sabim flumen, & Landrecejo pariter Avennâque pari ferè duarum leucarum ſpatio diſſidet. pagus profectò ampliſſimus, ac non arce tantùm, ſed & Dynaſtiæ, ſeu Baronatus dignitate ſpectabilis. imò in Comitatum nuper à Rege Philippo evectus. Paret hodie Carolo, Equiti aurei Velleris, uni è tribus Præfectis ærarii, vulgò *chef des Finances*, viro magnæ auctoritatis & famæ. cujus filius quoque Ægidius, adoleſcens eſt rarâ quadam doctrina, idemque ſtrenuus ordinum ductor, & militiæ gnarus. neque verò quidquam degenerant ejus fratres: qui partim armis & militari laude, partim ſacræ vitæ profeſſione, in dies inclareſcunt. Patri ſucceſſit Florentius Barlæmontius, Baro Hiergeſius, Geldriæ ſimul & Comitatus Namurenſis Gubernator, Eques aurei Velleris, acer & magni nominis Capitaneus, ac gratioſus admodum apud Regem.

Glajonum, Avenna duabus leucis diſſidet, pagus neutiquam contemnendus, ut qui munitiſſimam arcem, ac Dynaſtiæ dignitatem habeat. Paret viro Illuſtri Philippo Stavelio, Equiti aurei Velleris, & ſupremo Regiarum munitionum Præfecto. cui ſucceſſit nuper generoſiſſimus vir Florentius, Comes Herheſius.

Traſigniacum adjacet viæ ſilicatæ qua itur Trajectum Moſæ, & Binchio abeſt duabus leucis. Eſt autem & caſtrum & pagus longè pulcherrimus, ac vel maxi-

mè

mè memorandus antiquitate ſtemmatis Dynaſtarum, qui ab annis ſexcentis & ampliùs, loco præſunt, neque deſeruerunt umquàm, ſed perpetuam habuerunt domicilii ſedem. E qua ſtirpe plurimi orti ſunt viri clariſſimi, & præſertim recentior ille Ioannes Traſigniacus, Eques aurei Velleris, ac Collegii ejus Decanus, Caroli V. Imperatoris, ut ſic dixerim paranymphus, cujus nomine duxit Iſabellam Luſitanam. Patri ſucceſſit Carolus filius, hodiernus loci Dynaſta, vir egregiæ conditionis & famæ.

Eſcochinna Binchio trium leucarum intervallo abjungitur, pagus admodùm amplus, ac duplici arce conſpicuus, ſuperiore Dominum agnoſcente Comitem Lalainium, inferiore Dominum Deldrium, è familia Reneſſæa, Equitem honeſtiſſimum. Ab hoc pago accipiunt nomen & in totam ferè hanc Belgicam magnâ copiâ diſtrahuntur lapides illi leucophæi, quorum ad opera cœmentitia magnus uſus eſt.

Trelonium ſemileucâ diſtat Glajano, pulcher pagus, & qui validam habeat arcem, nuper adeò, quod per ultima iſthæc bella ſæpius diruta mutilatáque fuerat, deintegro inſtauratam. Paret Domino Ludovico Bloſio, viro honoratiſſimo, & Armamentarii Regii ſupremo Præfecto. unde porrò delatum eſt ad Dynaſtam Merodium, virum ampliſſimæ dignitatis.

Sora Caſtellana, vulgò *Sor le Chaſteau*, ſita eſt altero ab Avennâ milliari, poniturque inter præcipuos & majoris momenti pagos univerſæ Hannoniæ. arcem habet operum munitione ac vetuſtate admirandam. Paruit nuper Illuſtriſſimo Molembaſio, Equiti aurei Velleris. quo defuncto, ceſſit unà cum aliis aliquot pagis & toparchiis Marchioni Bergizomano; habenti in matrimonio unicam ejus filiam. Hodie verò in ditione eſt nobiliſſimi viri Domini Molembaſii, orti ex Illuſtriſſimâ gente Croiâ.

Barbanchonia modicâ tantùm leucâ diſſidet Bellomontio, & vicinum habet amœnum nemus, taxis, nobili arborum genere, conſitum. ipſe pagus luculentus, & caſtro necnon veteri Baroniâ conſpicuus. Fiunt hic magnâ copiâ vitreamina, ut & toto paſſim Hannoniæ Comitatu, præſtantiora multò & pulchriora quàm Rhotomagenſia, Lotharingica, vel & Haſſica. Locus Dynaſtam habet Ioannem Ligneſium, Comitem Arembergium, Principem admodùm generoſum, Equitem Aurei Velleris, & Friſiæ ſimul ac Tranſiſulanæ Gubernatorem. cui nuper ſucceſſit Robertus filius, non virtutum minus, quàm opum & ditionis paternæ hæres, itidem Eques aurei Velleris, & Sacri Romani Imperii Princeps, in magnâ & apud Principem gratiâ, & apud omnes exiſtimatione.

Aimeriam alluit Sabis flumen, pulchrum

chrum & amplum pagum, Barlæmontio pæne contiguum, Malobodio circiter ſeſquileucâ abjunctum, & egregiâ arce, tum prænobili quoque & miræ antiquitatis Baroniâ inſignem. Poſſederunt multo tempore Comites Flandriæ. hinc in dotē data fuit Iolentæ filiæ Comitis Roberti, nuptæ Henrico Barrenſi. unde poſtmodùm ortus Renatus Andegavenſis, Dux Lotharingiæ, & idem Siciliæ ac Neapoleos Rex, qui donavit hanc Dynaſtiam Cancellario ſuo Rollino. cui longâ deinde nec interruptâ ſerie poſteri ſucceſſerunt uſque ad præſentem hunc Georgium Rollinum, Dominum etiam ſilvæ Ramienſis, ac eo nomine Magnum Venatorem Hannoniæ. Paret hodie locus Dominæ Annæ Aimeriæ, viduæ fruenti antiphernis Marchionatus Roubaſii.

Notandum inſuper, contineri terræ Hannoniæ finibus Tuinum atque Covinum, oppida Leodicenſi Epiſcopatui ſubdita, & propterea ſuo intrà loco deſcribenda. Sicuti Vallocuriam quoque, oppidum iſthac terrâ quidem contentum, ſed Namurenſi tamē Comitatui concenſitum, debitæ ſuæ Provinciæ reſervamus.

Scatet paſſim Hannonia multâ nobilitate: ac præſtrenuos gignit & acres bellatores, ſive equites quiſquam deſideret, ſive pedites. multi ſe litteris applicant, in iiſque non pœnitendos progreſſus faciunt. alii rurſus in agriculturâ ſunt dediti, vel & mercaturâ. plebs manuarias

artes & opificia ſedulò ac ſollerter colit. elucente in quavis profeſſione ipſorum ingenio, nec obſcurè ſe prodente induſtriâ. gens civilis admodum ac humana. etſi vulgus tamen majori ex parte invidum nimis, ac pravæ indolis. Sermone utuntur Gallico, verum craſſo & ruſticano, quem nobilitas tamen expolit indies & concinnat. addiſcunt deinde, propter viciniam utriusque gentis, etiam linguam Flandricam.

Divexata fuit hæc regio ferè perpetuis bellis, quæ cum aliàs, tum vel maximè declinante Romano Imperio eam preſſerunt. quare & Principes ſæpè mutavit, ac nunc Hunnis & Vandalis, nunc Gothis, rurſus & Danis; nunc denique Gallis Normanniſque obtemperavit. donec tandem temporibus paullò minùs remotis, Brunonis maximè Colonienſis Archiepiſcopi & Pontificiæ ſedis legati operâ, liberata fuit his tempeſtatibus, & in optimum locum reducta. Sed nec iſta tranquillitas diuturna. quin ex novis neſcio quibus prætenſionibus nova iterùm ſurrexerunt bella: nec cum Gallis tantùm & Flandris, ſed Brabantis quoque & Epiſcopis Leodicenſibus, imò & ipſis Batavis, variè ſæpe & periculosè certatum eſt. ita ut Hannonia noſtra modò ab iſto Principe vi ſubacta, modò ab illo per deditionem, vel & matrimonium occupata, graviſſimas ſæpè calamitates experta ſit. At impoſitus tandem, ſi tamen bellis, ſaltem veris juſtisque prætenſioni-

ſionibus, finis, matrimonio inter Ioannem Burgundiæ Ducem, eumdemque Flandriæ Comitem, & Margaretam, Alberti, Ducis Bavariæ, filiam natu majorem contracto. qui Albertus, cùm eſſet Hannoniæ, quoque Hollandiæ, & Zelandiæ Comes, nec non Dominus Friſiæ; neque filium ullum haberet præter Guiljelmum: ex Guiljelmo verò unica tantùm manſiſſet Iacoba; atque hæc etiam, licet quatuor viris conjuncta, ſine liberis tandem obiſſet: ſucceſſit pacificè in has omnes ditiones Philippus Bonus, Ioannis & Margaretæ ſupradictorum filius. prout latiùs fuit à nobis expoſitum in deſcriptione Hollandiæ. Gubernat Hannoniam, nomine Regis Catholici, Marchio Renticenſis, cujus titulus: Gubernator, Capitaneus generalis, & Magnus Prætor Hannoniæ.

FINIS

Reipublicæ Hannoniæ.

RESPVBLICA, HISTORIA ET DESCRIPTIO DVCATVS LVXEMBVRGENSIS.

IOAN. BERTELII DESCRIPTIO DVCATVS LVXENBVRGENSIS.

SCIENDVM quod Luxemburgenſis Provincia, Ducatus titulo inſignis, uti ampliſſima eſt, & vix ulli reliquarum Belgii Provinciarum in longitudine, latitudineque cedit; ita & quamplurima ſinu ſuo complectitur egregia & perantiqua nobilitate conſpicua dominia, quorum alia Ducatus, Marchionatus, Principatus ſive Comitatus, alia Baronatus aut ſimplicis Dominii dignitate gaudent. De quibus ſigillatim, quantum per ſedulam inquiſitionem noſſere licuit, breviter agere conſtitui.

DE ARLVNENSI MARCHIONATV.

CVM igitur cæteris, quæ adhuc nullam ſtatus priſtini mutationem acceperunt, præſtare videatur Arlunum, quod Marchionatus fulgens titulo, ab eo initium hujus tractatuli ſumendum exiſtimavi, gradatim ad alia ſecundum quod res exigere videbitur, deſcenſurus.

Situm habet Arlunum oppidum (quod Marchionatui iſti denominationem tribuit (loco valde amœno, nonnihil præ

M 5 circum-

circumjacente ſolo elevatiori, agris fertilibus, pratis, & ſylvis, paſcua, & alias vitæ commoditates abundè miniſtrantibus, perfruens; à Metropoli totius Ducatus Luxemburgici quatuor diſtans milliaribus, eamque ab orientali ſui parte reſpiciens: Ardennam verò ab occidua & ſeptentrionali, & Lotharingiam à meridie conterminam habens Caſtrum olim inſigne in montis hujus cacumine, quod quaſi centrum oppidi exiſtit, cernebatur, cujus modo ruinas, quæ ſufficienter antiqui ejus ſtatus præſtantiam teſtificantur veſtigia licet intueri: antea quidem Comitatus tantum gaudebat titulo, cujus rei initium nequaquam reperire potui, at poſtmodum circa Annum Domini videlicet 1103. ex comitatu in Marchiam ſive Marchionatum extitit ſublimatum. Hoc eodem loco priuſquam incolæ Chriſto nomen darent Idolorum ſeu potius dæmonum culturæ dediti, ſuperſtitione gentili, ſingularem cultum Lunæ deferebant, cui & prægrandem ſtructura eleganti aram (cujus hodieque partes inſignes extant) erexëre à qua locus ipſe Arluna quaſi ara lunæ, communi omnium ſententia nuncupatur, quanquam & Arlunum ſolito oppidorū more in neutro genere efferatur, habetque amplum ſatis dominium, cui inter cætera oppidulum vocabulo *Vertonum* includitur. Ad fidem porrò Chriſtianam tunc converſi fuiſſe putantur Arlunenſes, Deo miſericorditer

ter providente, quando Divus Petrus Archiapoſtolus, ſummus Chriſti in terris vicarius, tres Chriſti diſcipulos Eucharium, Valerium, & Maternum ex urbe Roma Treverim ablegavit, atque iidem ſancti præſules commiſſo ſibi officio ſtrenuè inſiſtentes, non modo Treverenſ. ſed & vicinos ad multa miliaria diſtantes Euangelii Chriſti prædicatione, miraculorumque perpetratione ex Paganiſmo ad Chriſti religionem traduxerunt.

Contendebat olim Ius ſibi in Arlunenſi Comitatu competere Archiepiſcopus Trevirorum, quod Adela quondam Comitiſſa Henrici vidua (quæ vixit circa Annum Domini 1077) non uxorio teſtamento Eccleſiæ, ſed proprio Iure Comitatus Treverenſi eundem legaſſent, verum re penitius perpenſa, & ad legum examen deducta ejuſmodi legationem nullius extitiſſe roboris, proximi ab inteſtato hæredes evicerunt, ea nimirum ratione, quod penes ipſam Adelam non fuerit Marchionatus iſtius dominium alio cauſa mortis transferre, quod pridem extiterat ejus ex filio VVaramo nepti Henrici Lymburgenſis Comitis conjugi in dotem, & hæreditariam poſſeſſionem addictum, ex quo illud & evenit quod Marchionatus iſte ex feudo Luxemburgenſi, Lymburgicum fieret, qui tamen tempore ſuccedente in Luxemburgenſium, ut antè, jus rediit.

Nego-

Negotium porrò talem habuit decurſum, ut Adelæ morte audita, Egibbertus Trevirorum Archipræſul Henricum prælibatum Lymburgenſem Comitem poſſeſſione jam Arlunenſ. Comitatus fidelitatis à ſubditis ſuſcepto juramento, fruentem, literis hortatus ſit quatenus rem ſibi & Eccleſiæ ſuæ delegatam, ac ab ipſo uſurpatam ac tutam reſtitueret: Sed Comite iſtiuſmodi monitis nihil permoto, excommunicationis in eum cenſuram vibravit. Vnde Comes graviter infenſus, vindictam inferre animo concipiens, militem conſcripſit numeroſum, eodemque agrum Trevirenſem immani perſecutione tam in rebus, quam in hominibus afflixit, ſicu t Trevirenſis Præſul tantam non ſuſtinens injuriam anathematis fulmina in Comitem, ejuſque complices reiteraret, aggravaretque. At iſte nequaquam Eccleſiæ cenſuras reveritus in majorem furiam agitur, & ipſam etiam Treverenſem Civitatem obſidione cingere aggreditur, vineas interim, villas, hortos, prata & omnia circumquaque depopulans. Hinc Archiepiſcopus Eccleſiaſticæ poteſtatis contemptorem repreſſurus manu militum grandi coacta, Comitis copias fortiter aggreſſus, eiſdem gravem intulit cladem, plurimis nimirum indè cæſis, aliis verò in fugam actis, inter quos & ipſe Henricus Comes Arlunum fugiens periculum mortis evaſit, Comitatu eatenus inter partes litigioſo permanente,

nente, & à Lymburgenſibus nihilominus poſſeſſo donec Anno 1214, VValramo Ducis Lymburgenſis filio cum Ermeſinda ſecunda Comitiſſa Luxemburgenſi matrimonium ineunte eidem Marchionatum Arlunenſem dotis loco conferente Luxemburgenſium deinceps Principum poteſtati reſtitueretur. Quod quidem tum reſciſcens Archiepiſcopus Treverenſis ſperans VValramum anteceſſoribus fore flexibiliorem ab eo reſtitutionem Marchionatus petiit: Verum hic ab ea mente alienus necnon conſcius eorũ, quæ præceſſerant, deterrere volens Archiepiſcopum à cenſuris ſimiliter in ſe diſtringendis, aſcito ſecum Synenſi Comite territorium Treverenſe gravi infeſtare cœpit depopulatione, obvia quæque igne & ferro impetens, & devaſtans. Archiepiſcopus igitur ſpe omni concupitis potiundi deſtitutus, ſub certis cõditionibus pacem cũ adverſariis compoſuit, dimittens Arlunenſem Marchionatum Luxemburgenſi deinceps poſſidendum. de quo inferius plura dum de urbibus Ducatus Luxemburgenſis tractabimus.

DE DVCATV

MOSELLANO.

EXTITIT antiquitus in eſſe Ducatus Moſellanus ſic dictus quod Moſellam una cum adjacentibus utrinque

territoriis à Metenſi civitate uſque ad Trevericam urbem complecteretur, quamvis aliorum opinio ſit eundem longè ampliorem fuiſſe, utpote tam ea quæ diximus, quam quæcunque fluvio Moſæ adjacent, & indè ad Scaldim uſque habentur ſinu ſuo comprehendentem. Quod quidem minus videtur probabile, nam ſic Eburhiones, Menappios, Sicambros, Lymburgenſes huc ſpectaſſe oportuiſſet, cum tamen ad Ardennæ principatus Iura eodem tempore pertinuiſſe dignoſcantur. Sed puto hos ex vocabulorum Moſæ & Moſellæ affinitate eſſe deceptos, putantes nimirum ambobus unum idemque ſignificari, aut Moſellani vocem ab utroque originem ducere: Poſſeſſor autem hujus inſignis Moſellani Dominii ejuſdem initio Anſelbertus Senator Romanus natione francus ex ſanguine Clodionis ortum trahens, fuit à Clotario franciæ Rege ſocero ſuo, id eſt uxoris ſuæ Blitildæ patre conſtitutus, cui Buggiſus & huic Arnoldus, Arnoldo Clodulphus filii ſcilicet reſpective patribus ſuis ſucceſſerunt. Poſtremus iſte cum in aula Regis Dagoberti magnæ eſſet authoritatis, adeo ut à Sigeberto Regis filio haud difficulter petita quælibet accepiſſet, hujus interventu Dominiũ ſuum Moſellanum in Ducatum per Regem erigi petiit, & obtinuit: ſicque Clodulphus Moſellanorum Ducum primus ordine evaſit, quem filius ejus Martinus ſubſecutus,

tus, moriens duobus filiis ſuis Eleutherio & Lamberto ſucceſſive eandem dignitatem dimiſit. Lamberto primogenitus ejus filius; & huic Fridericus filius Friderico genitus ab eo Sadigerus ſucceſſere. Poſt quos demum Raguerus Sadigeri filius extitit ſurrogatus. Raguerus filios habuit Giſelbertum, primogenitũ, cui cum agro Iuppilienſi propè Leodium eæ etiam terræ in proprietatem obtigerunt, quibus hodiè Lotharingiæ Ducatus conſtituitur. Et Ricuinum Mechtildis Evarhardi Ducis Franconiæ maritum Ducatibus Moſellano & Bullonenſi,item Comitatibus Virdunenſi, Ardennæ, Hasbaniæ, Dominiis præterea de Guerrii & Chinii accidit locupletari.

Celebris autem ſemper ab origine ſua habitus fuit Ducatus Moſellanus in annos circiter quingentos & viginti. Tum enim Fredericus Caſtri Barrenſis fundator ſuppreſſo tituloMoſellanico,totum hunc tractum à Caſtro prædicto nuncupari voluit, ipſeque Comes Barrenſis indigetari. Succeſſu porrò temporis Ducatus Moſellanus in quam plurimas fuit diviſus partes, multiſque ac diverſis Dominis (ſecundum illas) ſubjacuit, quemadmodum & hodiè videre eſt. Metenſes namque à ſua incipientes Civitate Marengiam uſque imperium circa Moſellam obtinent. Hinc vero Luxemburgenſis Dux ad oppidulum Regis Macræ vulgò Koningmachern/ utramque fluminis ripam

ſupre-

territoriis à Metenſi civitate uſque ad Trevericam urbem complecteretur, quamvis aliorum opinio ſit eundem longè ampliorem fuiſſe, utpote tam ea quæ diximus, quam quæcunque fluvio Moſæ adjacent, & indè ad Scaldim uſque habentur ſinu ſuo comprehendentem. Quod quidem minus videtur probabile, nam ſic Eburhiones, Menappios, Sicambros, Lymburgenſes huc ſpectaſſe oportuiſſet, cum tamen ad Ardennæ principatus Iura eodem tempore pertinuiſſe dignoſcantur. Sed puto hos ex vocabulorum Moſæ & Moſellæ affinitate eſſe deceptos, putantes nimirum ambobus unum idemque ſignificari, aut Moſellani vocem ab utroque originem ducere: Poſſeſſor autem hujus inſignis Moſellani Dominii ejuſdem initio Anſelbertus Senator Romanus natione francus ex ſanguine Clodionis ortum trahens, fuit à Clotario franciæ Rege ſocero ſuo, id eſt uxoris ſuæ Blitildæ patre conſtitutus, cui Buggiſus & huic Arnoldus, Arnoldo Clodulphus filii ſcilicet reſpective patribus ſuis ſucceſſerunt. Poſtremus iſte cum in aula Regis Dagoberti magnæ eſſet authoritatis, adeò ut à Sigeberto Regis filio haud difficulter petita quælibet accepiſſet, hujus interventu Dominiũ ſuum Moſellanum in Ducatum per Regem erigi petiit, & obtinuit: ſicque Clodulphus Moſellanorum Ducum primus ordine evaſit, quem filius ejus Martinus ſubſecũ-
tus,

tus, moriens duobus filiis ſuis Eleutherio & Lamberto ſucceſſive eandem dignitatem dimiſit. Lamberto primogenitus ejus filius; & huic Fridericus filius Friderico genitus ab eo Sadigerus ſucceſſere. Poſt quos demum Raguerus Sadigeri filius extitit ſurrogatus. Raguerus filios habuit Giſelbertum, primogenitũ, cui cum agro Iuppilienſi propè Leodium eæ etiam terræ in proprietatem obtigerunt, quibus hodiè Lotharingiæ Ducatus conſtituitur. Et Ricuinum Mechtildis Evarhardi Ducis Franconiæ maritum Ducatibus Moſellano & Bullonenſi, item Comitatibus Virdunenſi, Ardennæ, Hasbaniæ, Dominiis præterea de Guerrii & Chinii accidit locupletari.

Celebris autem ſemper ab origine ſua habitus fuit Ducatus Moſellanus in annos circiter quingentos & viginti. Tum enim Fredericus Caſtri Barrenſis fundator ſuppreſſo titulo Moſellanico, totum hunc tractum à Caſtro prædicto nuncupari voluit, ipſeque Comes Barrenſis indigetari. Succeſſu porrò temporis Ducatus Moſellanus in quam plurimas fuit diviſus partes, multiſque ac diverſis Dominis (ſecundum illas) ſubjacuit, quemadmodum & hodiè videre eſt. Metenſes namque à ſua incipientes Civitate Marengiam uſque imperium circa Moſellam obtinent. Hinc vero Luxemburgenſis Dux ad oppidulum Regis Macræ vulgò Koningmadhern/ utramque fluminis ripam

ſupre-

ſuprema cum auctoritate poſſidet. Indè deſcendendo ad dexteram Sirquenſe oppidum cum adjacentibus terris Lotharingiæ ſive Barri Dux; ad lævam verò Luxemburgenſis Dux agrum Moſellanum Principali itidem jure uſque in Comitis Macram ſibi vendicant, ac denique iſti oppidulo & quicquid ejuſdem agri uſque in pagum Egell reſtat ab utraque parte fluminis Dux Luxemburgenſis principatur; tum progreſſu paulisper à læva facto, reliquum hinc & inde Treverenſi Archiepiſcopo obtemperat.

DE PRINCIPATV ARDENNÆ.

NOBILISSIMI olim Ardennæ Principatus originem ad Merovingorum tempora non improbabiliter quidam referunt, nec non præclariſſimos Principes, ex Clodione Capillato fluxiſſe affirmant. Regio hæc nemoribus initio, dumetis, ac ſterili ſolo conſtans, modò maxima ſui parte hominum induſtria ad vitæ præſentis uſum commoditatemque redacta eſt: ſylvis nihilominus & multis, & denſis diverſis in locis in eſſe primævo perſiſtentibus. Huc Clodionis prælibari poſteritas Merovingorum perſecutionem declinans confugit, & animo reſumpto Provincias circumvicinas ſuæ armorum vi ſubegit poteſtati, utporè

Camç-

Cameracum, Hannoniam, Arteſiam, quæ alioquin hæreditario Iure ad ipſum ſpectabant Aubero namq; Clodionis Capillati filius, Principatus Ardennæ primus Dominus, cernens ſeſe regno paterno, fratreſq; ſuos per Merovingi tyrannidẽ exutum, Argottam Italiæ Regis filiam connubiali fide ſibi ſociavit. cum Gotthis verò, VVandalis (nunc Bohemis) & Oſtrogotthis amicitiæ fœdus indiſſolubile percuſſit, & tum demum Merovingis aperto marte bellum inferens, loca quæ prædiximus ex ejus poteſtate extorſit. undè & ſeſe Cambreſii Regem, Ardennæque Principem nominavit. Huic conjunx Argotta unicum filium VVanbertum patris ſucceſſorem genuit, qui ex ſua uxore duos ſuſcepit liberos Anſelbertum, & VVanbertum Romanæ urbis Senatores; quorum prior Marchio Sacri Imperii ſuper Scaldim deſignatus, poſterior verò Ardennæ Princeps, annum Domini circiter quingenteſimum, & viceſimum evaſit: qui filium genuit VVanbertum, cui duo VVanbertus & Brunulphus nati ſunt, à quorum priore VVanbertus quartus prodiit, cujus uxor Regis Thuringiæ filia, duas peperit filias, Sanctam Aldegundem ſcilicet & VValtrudem: quarum illa Deo virginitatem ſuam & omnes vitæ actiones devovens magnificum illud Molbodienſe Monaſterium in Hannonia ex propriis excitavit atque dotavit; ubi & ipſa cum aliarum

ſanctarum virginum caterva vitam traduxit omni ſanctitate & religione conſpicuam, tandemque bonis conſumata operibus, in beatorum conſortium eſt aſſumpta: VValtrudis autem Ardennæ principatu Hannonicoque agro inveſtita Maldegardum Sanctum ac nobiliſſimum hominem Iolandiæ Regis filium in maritum accepit, cujus complexu ſucceſſivè filios binos, totidemque filias in hanc lucem edidit, qui omnes vitam in Dei obſequiis agentes cælibem, abſque liberis, ex hoc ſæculo migrarunt. Mater igitur horum hæredibus ſeſe exindè carere conſpiciens & dolens, in præcelenti virtute præditam mulierem fratruelis ſui Rudolphi conjugem Aijam nomine hæreditatem reſignavit paternam. Ad hæc marito abſque liberis orbata præfatas poſſeſſiones Brunulpho ſororis ſuæ filio Principatum Ardennæ & Hannoniæ in perpetuum contulit. Brunulphus itaque ampliſſimis ejuſmodi auctus Dominiis uxorem ſibi aſcivit Anno Domini ſexcenteſimo decimo octavo, quæ ei filios quatuor genuit Hildulphum ſcilicet, Glomericum, Albericum & Brunulphum, horum primus Moſellanum Principatum hæreditatus eundem unicæ ſuæ filiæ Beatrici Martini Ducis Moſellani conjugi in dotem conſignavit, ex qua matrimoniali copula uti alias diximus, accidit Ardennam cum Moſellanico Ducatu deinceps conjungi. Inde Ardennæ Principatus ſuc-

ſucceſſionis jure ad Lotharium pervenit, qui cum Ducis Britanniæ filia conjugio ſociatus, ſumma cum laude ſub Pipino, & Carolo Magno Franciæ Regibus Ducis belli munera per quam ſtrenuè geſſit, nec non ex uxore ſua liberos excitavit perplures utriuſque ſexus, inter quos Ardennæ Principatum & Moſellanum Ducatum diſtribuens, effecit, ut in partes ſecaretur diverſas, atque ita matrimonio à ſingulis ex eis inito ad alienorum tranſirent poteſtatem. Inde igitur ſeparati ac diſtincti ab invicem cœperunt Comitatus illi Luxemburgenſis, Viennenſis, Arlunenſis, Chinenſis, Rupenſis, Namurcenſis, Salmenſis, Manderſcheidt/ Vrſimontis, Ruſſii, diviſis cenſeri Dominiis. Qui tamen omnes, Namurcenſi excepto, temporis ſueceſſu titulis retentis Luxemburgenſi Ducatu feudales ſunt effecti, & cũ eo, ipſoque Namurcenſi Comitatu Burgundicæ Domui in Carolo, Duce audace, & per ejus unicam filiam Maximiliano Imperatori nuptui traditam Auſtriacæ familiæ acceſſere: prout etiamnum poſt Philippum magnum Hiſpaniæ Regem dictorum conjugum filium, & hujus natum Carolum quintum Cæſarem Auguſtum, ac Philippum denique magnum Hiſpaniarum & Indiarum Regem, Sereniſſimi Albertus & Eugenia Clara Iſabella Archiduces ſupremi cum autoritate poſſident.

DE COMITATV CHINENSI.

COMITATVM Chinenſem olim Chiniacum appellatum fuiſſe, antiquitus Sacri Romani Imperii membrum, cum alia tum Rodolphi primi, Henrici ſeptimi, & Caroli quarti Imperatorum clarè edocent diplomata, ubi ſeſe ſub Imperii protectione tanquam ejus membrum Chiniacum habere affirmant. Confirmant & hoc privilegia Monaſterio Aureæ vallis in dicto Comitatu ſito ab iiſdem Auguſtis conceſſa. Falluntur proindè qui ſeudum Barri Ducatus Chiniacum eſſe contendunt, eo ſcilicet partim argumento perſuaſi, quod eadem utriuſque Ducatus, & Comitatus prælibatorum ſint inſignia, quaſi inde conſequatur feudum Chiniacum à Barro Dominium directum accepiſſe. Verum ejuſmodi conjecturas infirmo niti fundamento, vel ex eo liquet, quod arma iſtorum minime eadem ſint, ſed longè diſſimilia, cum Chinenſia duos piſces, trutas nomine, in aureo campo crucibus conſito præferant, Barrenſia verò binos barbiones in campo cæruleo ſive azuratio crucibus reſperſo conſpiciendos exhibeant. Fuit autem Comitatus Chinenſis ab Imperii jugo priſtino exemptus, dum circa annum Domini 137? cum Ducatu Luxemburgenſi

genſi donatione VVenceſlai Romanorum, & Bohemiæ Regis VVenceſlao Comiti Luxemburgenſi facta conjungeretur; ea occaſione, quod Margaretha Chinenſis & Loſſenſis Comitiſſa Iohannis Lotharingiæ Ducis veneno interempti vidua abſque liberis diſceſſiſſet. Hinc igitur Ducibus Luxemburgenſibus ſubſequente tempore, ejuſque Gubernatoribus & Senatui Provinciali paruerũt Chinenſes, ad quem, ac deindè ad magnum Mecliníenſe Concilium, huc uſque ſolent appellare.

Spectavit autem Chinenſe territorium, priuſquam Comitatus honore ſublimaretur, ad Ricuinum Giſelberti Ducis Lotharingiæ fratrem Ducem Moſellanum, Comitem Ardennæ Bullonenſem, Verdunenſem, Hasbaniæ, Dominumque Guerrii & Chinaci. Hic Everhardi Franconiæ Ducis filiam in thori conſortem accepit, ex cujus geniali thalamo profluxerunt quatuor filii, & duæ filiæ, ſcilicet Godefridus Barbatus, patris in Ardenna, Bullonio, & Verduno ſucceſſor, Ottho, Sigifridus Dominus in Guerrii Luxemburgenſis primus Comes, Falco Marchio ſacri Imperii ſuper Schaldim, Bonna Caroli filii Regis Galliæ uxor & Mechtıldis Arnulpho Burgundo primo poſtea Chinenſi Comiti nuptui tradita. Pervenit autem in hujus Burgundi poteſtatem Chiniacum ea ratione, eoque ordine ut ſequitur. Fuit iſte Arnulphus ex

parentibus nobiliſſimis inBurgundiæ oppido *Granſon* vocabulo oriundus, qui dū adoleſcentiæ tempore facinus quoddam temeritate juvenili perpetraſſet, ob idque à Richardo Duce fortunis omnibus ſpoliatus à paterno ſolo inſuper exulare compelleretur, per diverſa errabundus fortuito in Ricuinum Ducem Moſellanum incidit, eique ſuum obtulit humiliter obſequium: Dux adoleſcentis tum corporis, tum morum elegantia illectus eum poſt dierum aliquot circulum in aulæ ſuæ nobilium album cooptat; & dum ſucceſſu temporis ſingularem quandam in eo prudentiam relucere conſpiceret, ejus ſæpius tam in privatis, quam publicis utebatur conſiliis, unde ſingula advertens proſperè ſuccedere, Provinciç Chiniacenſis adminiſtrandç eū prçponendum cenſuit. Huic autem muneri cum egregiè incubuiſſet aliquamdiu, Ricuinus inito cum uxore conſilio, dignum etiam eum judicavit, qui ſibi fieret gener, ac proindè Mechtildem ſuam natu poſtremam filiam illi deſpondit, aſſignato pariter loco dotis Chiniacum, & quicquid ad ejus pertinebat territorium, ea tamen conditione, ut ſi Arnulphus iſte nullam ex Mechtilde prolem ſuſcitaret, Dominiū ſupremum ipſi Ricuino, & ſucceſſoribus remaneret, ſin autem, hoc ſimul eo feudo in Arnulphum atque hæredes perpetuo tranſiret. Hæc autem contigerunt Anno Domini 941.

Arnul-

Arnulphus igitur nuptiis cum Mechtilde celebratis ſumpta à ſocero diſcedendi venia in Dominium ſibi contraditum ſeſe una cum conjuge & ampla familia recipit, ubi & à ſubditis locorum in verum, legitimum, & naturalem Dominum præſtito fidelitatis Iuramento, acceptus eſt.

Dum porrò Ricuinus Anno 945. diem claudens extremum, ingentem pecuniarum vim ſuis reliquiſſet poſteris, Arnulphus Chiniaci Dominus uxorio jure æqualem exindè ſibi cum cæteris vendicavit portionem. Summa igitur pecuniæ prægrandi ditatus Arnulphus, tacitus apud ſe diſquirere cœpit, in quem uſum ſatius foret ejuſmodi theſaurum inſumere. Et ecce menti ejus occurrit quòd pro Nobilium potentiorum more Caſtrum nullum, ſtatus ſui dignum amplitudine haberet. Advocatis igitur undequàque opificibus peritiſſimis, deſiderium eis ſuum tale eſſe aperit, quod inſigne Caſtrum in rupe excelſa excitare cogitaſſet, cuperetque proindè ſibi ab ipſis mediante ſtipendio hac in parte diligenter ſerviri. Innuentibus autem ejus petitioni operariis, ſtatim manus operi admoveri jubet, dum interim materialia ad tantam ſtructuram neceſſaria conveherentur. Ædificio hoc porrò ad perfectionem deducto ſuaſu Sigifridi Comitis Luxemburgenſis primi, Arnulphus ad Brunonem Archiepiſcopum Colonienſem Ducem

Lotharingiæ, Imperii Cancellarium & magni Otthonis Imperatoris fratrem profectus, ab eo enixe petiit Chiniacam ſuam provinciam in Comitatum erigi. Archiepiſcopus tum Imperii procerum precibus, & ſuaſione permotus, petitioni Arnulphi aſſentitus eſt, & nomine Cæſaris abſentis eumChinenſem Comitem primum inſtituit, & ordinavit, ea conditione, ut juxta Caſtrum prætactum Eccleſiam fundaret, dotaretque. His ita fœliciter geſtis ad propria reverſus Arnulphus à ſuis ſumma cum congratulatione exceptus eſt, & Comes Chinenſis cum honore omnibus conſalutatus. Nobiles deinde vicini, aliique de plebe viri ad eum confluentes domicilia ſibi circa ejus Caſtrum figere licere expetierunt, quibus ille ſingulis ſingula loca aſſignãs, lubenter condeſcendit. Cum itaq; temporis ſucceſſu per Caſtri viciniam adverteret novus iſte Comes domos inſignes ac frequentes aſſurrexiſſe, muris ac foſſis locum cingi, portis firmari, ac denique turribus communiri curavit, ex quo quidem facto Chiniacum illud nobile proceſſit, exiſtentiamque accepit oppidum, & idem cum Caſtro tanquam primarium Cimitatus membrum nomen Chiniacum accepit. Arnulphus tandem poſtquam munere ſuo perquam egregiè cum ſubditorum, & vicinorum applauſu perfunctus fuiſſet, & una cum uxore uſque ad Dominicæ Incarnationis annum 992.

vitam

vitam mortalem protelaſſet, filios duos, & totidem filias, id eſt Ottonem, Godefridum, Ioannam & Clementiam ſuperſtites relinquens viam carnis univerſæ intravit, cui iſtorum primus Ottho ſuccedens Margaretham Alberti Comitis Namurcenſis filiam uxorem duxit. quæ & Ludovicum, Hugonem, atque Clementiam peperit. Otto demum annis aliquot ſumma cum laude Comitatum moderatus, mortis tributum exolvit anno 1013.

Ottoni Ludovicus filius ſucceſſit, cui uxor Catharina Comitis Loſſenſis filia filium unicum paterni nominis, & Comitatus hæredem edidit Ludovicum.

Accidit autem anno 1028 Hermannum primum Vicecomitem Verdunen. abſque liberis mori, cujus frater Fridericus Comitatum ipſum Epiſcopo Verdunenſi, ejuſque ſucceſſoribus in eleemoſynam contulerat. Virdunenſis igitur Epiſcopus & Comes, poſtpoſito Gozelone Lotharingiæ Duce dictorum Hermanni & Frederici fratre, autoritate ſibi ab Imperatore facta, Vicecomitatum Ludovico Chinenſi Comiti commiſit, at Gozelo proximitatis lege anteponi ſeſe extero debuiſſe contendens, ira percitus agrum Chinenſem populationibus, & vaſtationibus divexare incœpit, ac deindè coacto exercitu prævalido, Virdunum obſidione cinctum, armorum vi ſubegit, ibique Ludovicum Comitem Chinenſem atrociter peremit.

Imperator horum certior effectus inter partes componere cupiens Gozelonem collatione Ducatus Moſellani pacatum reddidit,& contentum. Iſto namque tempore Frederico Theodorici filio necnon Frederici primi Barri Comitum nepote abſque maſcula prole defuncto, Ducatus ejus Moſellani diſpoſitio penes Imperatorem erat, qui eundem deindè poſt Gozelonis obitum Alberto Duci Longo-Caſtri contulit. Vndè Godefridus Gozelonis filius graviter indignatus, dictum Albertum cum armis invaſit, & ſe defendentem occidit. Qua ex re Cæſar valdè infenſus non permiſit ut Godefridus bonis à ſe trucidati frueretur, ſed ea Gerardo Caſtinenſi Comiti Alberti fratri necnon Frederico Luxemburgenſi Comiti diſtribuit.

Ludovicus junior necem patri illatam vindicare cogitans,militum collecto frequenti exercitu ad Virdunenſem civitatem caſtra metatus, cum Gozelone obviam procedente atrocem pugnam inijt, in qua quam plurimi utrinque mortem oppetijſſent, ceſſit tandem à Ludovici parte victoria, tum enim Gozelone fugam capeſſente ipſe Chiniacum repetiit, illudque cum aliis municipiis præſidiario milite munivit, fuit autem huic conthoralis Sophia Frederici junioris prætacti filia, ex qua filium ſuſcepit Arnulphum vocabulo.

Arnulphus iſte Patri in Comitatus faſtigio

ſtigio ſubrogatus, & Monaſterii Aureæ vallis fundator, Ermegardam Lotharingiæ Ducis filiam matrimonii fædere ſibi copulavit, è cujus geneali thalamo prodierunt liberi, Otto, Ludovicus, Haluide, Clementia, & Beatrix. Denique Ermegarda defuncta, aliud matrimonium idem Arnulphus cum Agnete Namurcenſis Comitis filia contraxit, quæ ei filium, & filiam peperit.

Otto paternos faſces adeptus Adelardam Folmari Comitis Metenſis filiam, ſuum induxit in thalamum, atque ex ea Albertum in Comitatu ſuum ſucceſſorem, necnon Fredericum Eccleſiæ Rhemenſis Præpoſitum procreavit. In fata autem conceſſit Comes Ottho anno ſalutis humanæ 1150. & in Divæ VValpurgis Eccleſia apud Chiniacum ſepultus eſt.

Albertus cum Agnete Lymburgenſis Comitis filia conjugii fœdus iniit, genuitque in ea ſuum in Comitatu ſucceſſorem Ludovicum, Theodoricum Dominum Eſtalles, Arnulphum Verdunenſem Antiſtitem, & Chriſtinam Domini Arnulphi de Hierges conjugem. Sepultus eſt Albertus in ſuo Aureæ vallis Monaſterio Anno Domini 1172.

Ludovicus extincto patre Chinenſem Comitatum obtinuit, & connubium cum Sophia Rayaldi Comitis Barrenſis contraxit; ex qua fluxerunt Ludovicus Comes, Anſelmus & Beatrix. Fuit autem Ludovicus

vicus horum pater devoto admodum in Chriſtianam religionem affectu, undè & cum aliis quamplurimis Principibus cruce ſignari ad profectionem in militiam ſanctam circa Domini annum 1198. voluit. Sed cum delicatioris eſſet complexionis, quam ut illius ruditatem aeris perferre poſſet, quartana febre correptus, poſt paucos deindè dies in Hungaria vitam præſentem finiit, atque apud Bulgradam tumulo eſt reconditus. Sophia ejus denique vidua luctu peracto ſecundas nuptias cum Anſelmo de Gerland celebravit.

Ludovicus ætatis effectus legitimæ Mathildem Comitis Barrenſis filiam in conjugium accepit, quæ ei unicam filiam Ioannam nomine peperit. Mater etenim Ludovici Comitis Sophia prætacta reliquum vitæ ſuæ Ivodii tranſegit, ubi & mortua eſt.

Nupſit autem Ioanna Comitatus Barrenſis hæres, Arnolpho Comiti Loſſenſi, cui in lucem ædidit Ludovicum paterni & materni Comitatuum hæredem, qui ex uxore ſua Ioanna & Blamont proles ſuſcepit Margaretham, Theodoricum & Godefridum, cujus extat Monte Madienſibus datum privilegium ſub hoc exordio. *Nos Godefridus de Loz, Comes Chinenſis notum facimus omnibus præſentes literas viſuris, & legi audituris, quod nos ex certa noſtra voluntate, & habito conſilio fidelium noſtrorum &c. Actum Anno 1350*

feria

feria ſexta poſt feſtum Sanctorum Iacobi & Chriſtophori. In fata porrò ambo iſti fratres nulla prole relicta conceſſere.

Margaretha autem Ioanni Lotharingiæ Duci in conjugem eſt tradita, ſed cū infœcunda liberis ad mortem permanſiſſet, poſtrema extitit Comitatus hujus è ſanguine Chiniacorum Domina. In Monaſterio Aureæ vallis magnifico tumulata habetur loculo, à dextero altaris latere cum ejuſmodi Epitaphio.

Hic jacet præſtantiſſima, & illuſtris Domina, Domina Margaretha ſuo tempore Comitiſſa de Loz & Chiny, Ludovici quondam Comitis de Chinii ejus nominis quinti, & Ioanne Blamont Comitiſſæ unica filia: Quæ fuit poſtea Sereniſſimi & Illuſtriſſimi Principis Ioannis Ducis Lotharingiæ uxor, & conjunx, qui Pariſiis veneno vitam finiit à ſuis præparato, cum Neapolim verſus iter meditaretur ipſa die Coſmi & Damiani Anno 1382. Quæ quidem Margaretha ex vita deceſſit abſque liberis, ipſo die Divi Remigii Anno 1372. & hic ſepulta quieſcit. Et quia ſola vera hæres remanſerat, duo ſupra dicti Comitatus fidelitatis cauſa diviſi alter ab altero fuere. Primum de Loz ſcilicet uſurpavit Adulphus à Marka, Leodienſis tunc temporis Antiſtes poſt mortem Ludovici Comitis prædictæ Margarethæ patris, qui obiit pridie Divi Sebaſtiani anno 1330 utpotè quem ejus Avus Arnulphus, poſteritatis ſpe deſtitutus vel diffiſus, Hugoni antea Antiſtiti, ſponte in ara Divo Lamberto

vicus horum pater devoto admodum in Chriſtianam religionem affectu, undè & cum aliis quamplurimis Principibus cruce ſignari ad profectionem in militiam ſanctam circa Domini annum 1198. voluit. Sed cum delicatioris eſſet complexionis, quam ut illius ruditatem aeris perferre poſſet, quartana febre correptus, poſt paucos deindè dies in Hungaria vitam præſentem finiit, atque apud Bulgradam tumulo eſt reconditus. Sophia ejus denique vidua luctu peracto ſecundas nuptias cum Anſelmo de Gerland celebravit.

Ludovicus ætatis effectus legitimæ Mathildem Comitis Barrenſis filiam in conjugium accepit, quæ ei unicam filiam Ioannam nomine peperit. Mater etenim Ludovici Comitis Sophia prætacta reliquum vitæ ſuæ Ivodii tranſegit, ubi & mortua eſt.

Nupſit autem Ioanna Comitatus Barrenſis hæres, Arnolpho Comiti Loſſenſi, cui in lucem ædidit Ludovicum paterni & materni Comitatuum hæredem, qui ex uxore ſua Ioanna & Blamont proles ſuſcepit Margaretham, Theodoricum & Godefridum, cujus extat Monte Madienſibus datum privilegium ſub hoc exordio. *Nos Godefridus de Loz Comes Chinenſis notum facimus omnibus præſentes literas viſuris, & legi audituris, quod nos ex certa noſtra voluntate, & habito conſilio fidelium noſtrorum &c. Actum Anno 1350 feria*

feria ſexta poſt feſtum Sanctorum Iacobi & Chriſtophori. In fata porrò ambo iſti fratres nulla prole relicta conceſſere.

Margaretha autem Ioanni Lotharingiæ Duci in conjugem eſt tradita, ſed cũ infœcunda liberis ad mortem permanſiſſet, poſtrema extitit Comitatus hujus è ſanguine Chiniacorum Domina. In Monaſterio Aureæ vallis magnifico tumulata habetur loculo, à dextero altaris latere cum ejuſmodi Epitaphio.

Hic jacet præſtantiſsima, & illuſtris Domina, Domina Margaretha ſuo tempore Comitiſſa de Loz & Chiny, Ludovici quondam Comitis de Chinii ejus nominis quinti, & Ioanne Blamont Comitiſſæ unica filia: Quæ fuit poſtea Sereniſsimi & Illuſtriſsimi Principis Ioannis Ducis Lotharingiæ uxor, & conjunx, qui Pariſiis veneno vitam finiit à ſuis præparato, cum Neapolim verſus iter meditaretur ipſa die Coſmi & Damiani Anno 1382. Quæ quidem Margaretha ex vita deceſsit abſque liberis, ipſo die Divi Remigii Anno 1372. & hic ſepulta quieſcit. Et quia ſola verà hæres remanſerat, duo ſupra dicti Comitatus fidelitatis cauſa diviſi alter ab altero fuere. Primum de Loz ſcilicet uſurpavit Adulphus à Marka, Leodienſis tunc temporis Antiſtes poſt mortem Ludovici Comitis prædictæ Margarethæ patris, qui obiit pridie Divi Sebaſtiani anno 1330 utpotè quem ejus Avus Arnulphus, poſteritatis ſpe deſtitutus vel diffiſus, Hugoni antea Antiſtiti, ſponte in ara Divo Lam-

berto

berto Sacra obtulerat. Alter verò à morte prædicta Margaretha, recidit in poteſtatem VVenceſlai Luxemburgenſis, Brabantiæ, & Lymburgenſis Ducis. Deus Optimus Maximus ſit illi clemens & propitius. Amen.

Iam amice lector, ſi voles ulteriorem, atque in hæc tempora deductam habere Comitum. Chinenſium lineam, recurrendum tibi erit ad ſeriem, quam contexuimus Principum Luxemburgenſium, ubi à VVenceſlao Duce Luxemburgenſi, incipiẽdo progredi in eo ordine oportet ad hæc noſtra tẽpora. Nam cum in dicto VVenceſlao Ducibus Luxemburgenſibus accreverit Comitatus Chinenſis, nec indè poſtea unquam fuerit ſeparatus, eadem erit utriuſque deinceps genealogia.

DE AVREÆ VALLIS ABBATIA.

MONASTERII Aureę vallis ordinis Ciſtertienſis originis, & progreſſus hoc loco brevem idcirco & ſuccinctam prout inſtituto convenit meo proponendam exiſtimavi deſcriptionẽ, Abbatumque qui ei ab initio præfuerunt ſeriem, quod in proximo de Comitatu Chinenſi tractatu ejus aliquoties habita ſit mentio, & ejuſdem percelebris cænobii fundatorem Arnulphum inter cæteros Chinenſes Comites recenſuerimus, ac denique, quod illud ipſum Monaſterium in Comitatu Chinenſi ſit conſtitutum, adeoque

adeoque ejus quaſi membrum, aut verius ſurculus indè promanans quanquã modo jure affectus eccleſiaſtica exiſtat. Vndè & de eoquod dicendum occurrit, ſtatim ſubjungendum fuiſſe exiſtimavi.

Anno igitur humanæ ſalutis 1070. Imperante Henrico ejus nominis quarto Cæſare, monachi quidam profeſſione Benedictini inſtituti, à ſuo prælato accepta licentia, ex Calabria Euangelii prædicandi, & animas Chriſto lucrifaciendi gratia, in has regiones advenerunt. Cumque huc illucque Lotharingiæ partes, fineſque peragrarent, in locum quendam peramœnum, nemoribus denſum, & fontium lympidorum ſcaturigine irriguum, ab hominum congreſſu ſat remotum, & per omnia ipſorum judicio ad exercitium philoſophiæ Chriſtianæ aptiſſimum, fortuitò, ſeu potius Deo providente inciderunt. Loci hujus commoditate illecti, ad ejus Dominum Comitem ſcilicet Chinenſem pergentes, ei ſupplicarunt inſtanter, quatenus vallem iſtam inter ſylvas deliteſcentem Dei cultui conſecrari, ab ipſiſque inhabitari ex charitate permitteret. Comes iſtiuſmodi precibus, ut vir erat deditus admodum pietati, valdè delectatus, lubenter & hilariter poſtulantium annuit deſiderio, atque ſtatim tantæ amplitudinis locum eis ceſſit, quantæ videlicet videbatur propoſito eorum oportunum; permittens inſuper, ut arbores, & alia quæ in vi-

in vicino reperiebantur ædificationi commoda, in eum quem demonſtraverant locum cederent, & acciperent. Ea potiti Comitis liberali donatione Monachi ſumma cum diligentia manibus propriis ligna, & alia materialia comportare, adaptare, atque ex eis parvam Eccleſiam in Divæ Virginis Mariæ a udem conſtruere, necnon juxta eandem, caſulas ad habitandum humili ſcemate ædificare cœperunt, ac denique evulſis, ejectiſque vepribus, dumis, ſpinis, & aliis inutilibus plantis earũ vice olera, legumina, & quæ de cætero ad ſobrium victum inſervirent. Vnde partim ſuſtentati, quod præterea neceſſarium eis erat ad vitam frugaliter traducendam, ex piorum hominum eleemoſynis percipiebant. Interim verò dum converſationis eorum inſignis ſanctimonia apud illarum partium homines magis magiſque innoteſceret, magnus populorum concurſus eò loci devotionis cauſa frequenter fiebat, cùm ut religioſæ horum in omni auſteritate, & carnis mortificatione vitæ inſpectione ædificarentur, tum ut votis cum eorum devotiſſimo officio conjunctis Deum ſibi propitium, & ſuis parcentem delictis redderent.

Vivebat id temporis Godefridus cognomento Gibboſus Lotharingiæ Dux belli gloria inſignis, & opum affluentia ditiſſimus Princeps. Hic cum Balduino conſanguineo ſuo Flandriæ Comiti adverſus

verſus Friſiæ Dominum Robertum continuis bellis occupato opem ferret, in atroci quodam certamine à Capitaneo transfoſſus, mortem obiit juvencula uxore Mechhilde Barri Comitis filia, necnon parvulo filio relictis ſuperſtitibus. Triſte iſtud nuntium, ut audivit Mechtildis Duciſſa, aſſumpto ſecum unico ſuo filio ad Godefridum Bullonii Ducem affinem ſuum conſilii captandi gratia perrexit, qui eam prudentibus, & conſolatione plenis relevare nitens ſermonibus, modum etiam & ordinem adminiſtrandi Ducatus ampliſſimi Lotharingiæ ei ſuggeſſit; ac deinde eam ne prætactum filium viro Eccleſiaſtico ſacrarũ literarum peritiſſimo Eccleſiæ Metenſis Decano, poſteaque Virdunenſi Epiſcopo inſtituendũ traderet, quod illa cogitârat dehortatus eſt; affirmans tanti principatus hæredem potius cum Chriſtiana pietate militari arte, & rerum gerendarum prudentia fore ante omnia imbuendum.

Hiems tum ſubſequebatur acerrima, tantoque frigore rigeſcens, ut etiam fluvii nunquam antea, ejuſmodi vim paſſi congelarentur, & in tantam duritiem concreſcerent, ut equis cum aſſeſſoribus terga præberent intacta. Inter hos amnis quidam Lotharingiam Chiniacumque præterfluens *Sumoïs* nomine præ frigoris acrimonia quaſi ad lapidis inſtar induratus, gravia quæque onera dorſo perferebat ſuo. Vnde vicini rei novitate,

O nec

nec unquam eis prius viſæ, attracti, eò catervatim confluere cœperunt, & ea occaſione in multitudinem excreſcentes frequentiorem, nundinas, & varia ſpectacula celebrarunt. Dumque his exercitiis ſeſe oblectarent adfuit & prælibatus Ducis defuncti filius, ac hæres octo annos natus. Is ſeſe cum ſuæ ætatis conviventibus, ſeu potius (negligentibus ejus curam famulis) aliis pueris commiſcens, & per glaciem inſimul ſaltitans, infauſto caſu, fracto ſubtus calcãtis veſtigia gelu ipſe imum petiit, & ſcindentis glaciei acumine, caput à reliquo corpore diſſectum in ſuperiori ſuperficie remanſit, ſicque iſte unus inter alios infinitos colludentes infortunium extremum incurrit, quod ſtudio malignorum accidiſſe (ut loco pueri iſtius è vivis ſublati hæreditatem ejus obtinerent) plerique exiſtimarunt. Duciſſa Mechtildis filio ſuo ſe tam inopinato, & infœlici caſu orbatam audiens, mœrore inexplicabili correpta, ne quicquam itidem ſibi pravorum molitione contingeret ſiniſtri, in Italiam eſt profecta, ubi luctum ſuper morte filii, (qui anno 1079. id eſt biennio poſt ejus patris interitum accidit) habuit continuum. Dolebat verò ipſa graviter, quod acquieſcens conſilio Ducis Bullonii affinis ſui, à propoſito receſſiſſet filium apud virum Eccleſiaſticum inſtitutionis gratia, ut præfertur, collocandi. Sed cum ejuſmodi pœnitudo nullius

lius foret utilitatis aut efficaciȩ, paulatim luctum remiſit, cujus tamen ſemper aliquæ reliquiæ in ejus corde inhærebant. Solebat autem referre, quod circiter biennium priuſquam funeſtus iſte caſus circa filium accidiſſet, aliquid nón diſſimile in ſomniis ſemel vidiſſet, quod quidem ex eventu hoc triſti poſtea exiſtimavit ejus fuiſſe omen infauſtum. Corpus porrò filii è profundo aquarum extractum capiti adunatum juxta anteceſſorum corpora ſepeliri curavit. Hæc ipſa Mechtildis vidua vice quadem animi oblectandi gratia ſuis conſtipata nobilibus, & aulicis Arnulphum Comitem Chinenſem viſitavit. Interea cum inter confabulantium ſermones filii ſubmerſi incidiſſet mentio, materno affectu permota in lachrymas reſoluta eſt ſatis effusè. Tum Comes quibus poterat conſolatoriis verbis ejus dolorem ſatagebat delinire, affirmans non adeò dolendum ob puerum ex hac ærumnarum valle ereptum, & ad beatitudinē ſupernam translatum, priuſquam malitia ejus mutaſſet intellectum, aut fictio decipiſſet animam illius. Vt verò eam à mœrore magis redderet exemptam, invitavit eam ad viſitandum locum ubi Religioſi, quemadmodum narravimus noctu atque interdiu divinis inſiſtebant obſequiis, vitam in terris ducentes angelicam, & ab omni mundano luxu alienam. Annuit illa Comitis hortatui; atque eo ductum præbente

bente ad locum ſacris deſtinatum officiis acceſſit. Cumque omnia circumquaque curioſè perluſtraſſet, & Oratorii conſtitutionem, habitationum quoque Monachorum humilem ſtructuram, ac denique eorum vivendi auſteritatem, & in divinis obſequiis indefeſſam conſtantiam animo & oculis attendiſſet, intrinſecus multum percipiebat delectationis, & conſolationis ſpiritualis; laudans Deum, qui tales ſibi in famulos delegiſſet. Interrogabat autem loci Priorem, quî fieri poſſet, ut ipſi humana carne ut cæteri hominum circundati, tanto cum rigore frigoris & æſtus, cibi & potus parſimonia, laborumque importunitate ſubſiſterent. At ille. Nihil jucundius, inquit, aut etiam facilius in hac vita reperiri poteſt, quam cum vera pietate Domino Deo famulatum exhibere continuum. Is enim miris ſuos miniſtros afficit conſolationibus, ut vix laborum moleſtiam ullam ſentiant; exiguum verò eſſe ajebat, quod illi præſtabant reſpectu patrum illorum nominatiſſimorum Anthonii, Hilarionis, Pachomii, & aliorum, qui ſolo corpore in mundo conſtituti, cogitationibus aviдиſſimè patriam videbantur cœleſtem jam incolere, corporis curam penè totam negligentes, & membra mortificantes, quæ erant ſuper terram, Duciſſa denique conſiderans fontium eo in loco abundantiam ajebat, humiditatem nimiam fore ipſorum incolumitati nocivam;

vam; At cum Prior reſpondiſſet tantum abeſſe, ut fontes illis quicquam allaturi eſſent incommodi, ut potius cauſa forent cur locum eis irriguum prælegiſſent quibuſlibet aliis, tanquam inſtituto eorum aptiorem, deſiit illa ſuper hoc inſtando ulterius opinioni ſuæ inſiſtere. Interim dum ſuis intenderent confabulationibus Duciſſa Mechtildis ad fontem reſidens manus lavans ſæpius identidem confricabat, donec inadvertenter illi annulus quem à defuncto marito acceptũ in ejus memoriam geſtabat, excideret, & ſub aquis ejuſdem fontis ſubmergeretur, ſummam tunc omnes adhibuerunt diligentiam, ut è profundo annulum educerent, cumque in hoc diu fruſtra laborarent, pertranſeuntes interrogabant, quid in aqua tam ſollicitè quærerent: quibus reſpondebant, ſe aurum quærere. Duciſſa novo exindè mœrore correpta, ad Divæ virginis Deiparæ implorandam opem ſe convertit, atque ejuſmodi ad eam preces ex cordis profundo effudit. O virgo virginum Chriſti ſervatoris digniſſima mater, obteſtor tuam bonitatem, quatenus non patiaris me meo fruſtrari deſiderio, ſed annulum hac in aqua ſubmerſum tuis meritis, mihi obtineam reſtitui. locus autem iſte ſi ita placet ſub tuo patrocinio, filii tui Domini noſtri perpetuis mancipetur obſequiis. Vix verba orationis finierat, & eccè inter bullientes arenulas apparuit ſimul ſuper-

natans aquis annulus, quem arreptum circumſtantibus oſtendit dicẽs. En aurũ quod quærebam, verè fœlix hæc vallis quæ ejuſmodi producit aurum; & quidem ob hoc deinceps erit illi nomen Aurea vallis, quod etiam in hodiernũ diem perdurans, verum extitiſſe Duciſſæ præſagium comprobat. Hinc etiam monumentum inſigne ad fontem iſtum ex lapide quadrato, juxta fores Eccleſiæ Monaſterii Aureæ vallis oſtenditur extructum, talem præferens ſuperſcriptionem *La fontaine d'Orual.*

Recepto itaque annulo Mechtildis læta ad Monachorum oratorium feſtinavit, gratias Chriſto condignas & ejus Divæ Matri peractura, efficit deinde apud Arnulphum Comitem, ut locus ille cum appendicibus, & limitibus certis in perpetuam poſſeſſionẽ à novo Monachis irrevocabiliter traderetur, quod accidit Anno reparatæ ſalutis 1080 prout lucidus ex Archivis & regiſtris Monaſterii Aureæ vallis colliqueſcere poteſt.

Ivit inſuper ipſa Duciſſa in Monachos Aureæ vallis munifica, nam priuſquam inde recederet, ingentem eis pecuniæ ſummam donavit, qua Eccleſiam inſignem ædificarent, necnon undè de cætero ſuſtentarentur, ſubſidium non exiguum haberent. Commendans denique ſeſe famulorum Dei devotis orationibus. Inde Verdunum profecta loci Antiſtiti Sanctimonialium Iuviginenſe obtulit

Mona-

Monaſterium ac porrò cunctis quæ ad ejus ſpectabant curam, ritè diſpoſitis, amiciſque valere juſſis, in Italiam rurſum abiit.

Monachi pecuniam à Mechtilde in Elemoſynam accepta, eos in uſus impenderunt, in quos ipſa eã deſtinaverat, Eccleſiã nimirũ à fundamentis longè priori illa ſua præſtantiorem excitantes. Cui quidem operi cum ſtudioſius intenderent, literas præter ſpem à ſuo Abbate acceperunt, quibus citra moram aut tergiverſationẽ ullam, ut ad ſe reverterentur, imperabat. Illi ut veri erant obedientiæ filii Prælati mandatum tanquam deſuper emiſſum humiliter ſuſcipientes, quanquam maluiſſent opus incœptum ad perfectum deducere, iter ſtatim Calabriam verſus dimiſſis omnibus arripiũt, ex quo accidit ut templi ædificatio minimè conſummaretur, undè vicinis Chriſtianis ac præſertim Comiti Arnulpho doloris non parum accidit, qui paulo poſt, ſcilicet Anno Verbi incarnati 1119 viam carnis ingreſſus Metis in Divi Arnoldi Eccleſia ſepulturæ eſt traditus. Ejus filius, ac ſucceſſor Ottho nomine, dolens opus ad Dei laudem tam eleganter inchoatum non modo non accipere incrementum, ſed potius deficere, & ad ruinam vergere, duos convenit ſæculares ſacerdotes, quibus loci curam cum omnibus eò ſpectantibus obtulit, at illi minimè ejus

voluntati ſatisfacere conſenſerunt, niſi ſecuri, & certi fierent, quod ejuſmodi donatio robur perpetuum haberet. Hinc eorum petitioni condeſcendens Ottho Comes, Treverim cum eis profectus, ad Archiepiſcopum loci ordinarium, ab eo præſentibus Metropolitanæ Eccleſiæ Canonicis collationem Aureæ vallis, & omnium dependentium in dictos ſacerdotes factam ratificari, & ab omni juriſdictione laicali liberam pronunciari obtinuit. Quæ dū ſolemni ritu peracta fuiſsēt, læti & contenti ad propria remearunt.

Ex hoc igitur tempore Aurea vallis Præpoſituræ titulum accepit: cujus primarius regens Præpoſitus dictus vir ſanctitate, & ſcientia præclarus officiū ſuum ſtrenuè obibat, quocirca quamplurimi piæ ejus & cum eo degentium converſationis odore attracti, affatim eò confluebant: alii quidem ut verbo ædificationis refecti, & precibus eorum commendati gratiam à Deo impetrarent: alii verò ut Deo perpetuis temporibus famulaturi, ſeſe eorum contubernio adjungerent, ita fiebat ut intra breve temporis ſpacium numerus inibi miniſtrorum Dei non modicum adaugeretur. Interim templi conſtructio prius intermiſſa, urgente, & præbente Comite Ottone unà cum aliis devotis media, magna animi cum alacritate eſt reſumpta, tandemque ad fælicem deducta exitum. Tum denique rogatū dicti Ottonis Comitis, Henricus Virdu-

nenſium

nenſium Antiſtes in honorem Divæ Virginis matris, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eandem Eccleſiam, præſente ipſo Ottone, Adelaida uxore, D. Frederico Eccleſiæ Remenſis Præpoſito, & Comitis filio Albero ejus in Comitatu ſucceſſore aliiſque nobilibus ſolemniter conſecravit. Tandem anno Domini 1150 defunctus Ottho in Eccleſia ſanctæ VValpurgis Chiniaci tumulo conditus eſt.

Poſt Otthonis obitum Canonici Aureæ vallis remiſſius in divino obſequio, & laxius in vitæ moribus agere cæperunt, adeo ut deſideria carnis conſectantes non jam eſſe Canonici, ſed planè ſecularis, & mundi illecebris ſervientes comprobarentur, & qui prius omnibus ædificationis ſpiritualis, & animæ ſalutis erant occaſio, nunc quam plurimis & in primis ſibi fiebant extremi cauſa exitii.

Albero tum temporis Virdunenſis Epiſcopus ex domo Chiniaca oriundus, iſthæc intelligens, valde animo triſtabatur rationes tacitus exquirens, quomodo in hunc locum priſtinum reduci poſſet pietatis exercitium. Dum hæc igitur admodum ſollicitus mente agitaret, audivit Divum Bernardum Clarevallen. Abbatem illius ævi in Chriſti Eccleſia lumen ſplendidiſſimum Remis eſſe conſtitutum. Ad hunc ipſe Epiſcopus quoſdam è ſuis Canonicis deſtinans, rogavit enixè,

quatenus locum Auream vallem dictum à pravis Canonicis ſæcularibus occupatum illis ejectis, vellet aliquibus probatis & piis ſui ordinis Religioſis committere recolendum. Divus itaque Bernardus preces iſtiuſmodi juſtas fore arbitratus Conſtantinum Religioſum utique vitæ ſanctitate, & eruditione conſpicuū, ut loci eidem tanquam Abbas præeſſet una cum Monachis aliis ſeptem numero, à quibus inſimul Divinum opus perſolveretur, diſtinavit. Qui juſſis ſancti viri obtemperantes locum adierunt aſſignatum, atque inibi in ſanctitate & juſtitia, ſub Divi Benedicti regula in ordine Ciſtertienſi tum recens exorto Domino Deo indefeſſi militare ſtuduerunt; atq; ſic auguſto illi & celeberrimo Aureæ vallis Monaſterio, quod hodieque habetur inſigne, initium & origo obtigit, tempore Innocentii ſecundi Pontificis maximi Anno 1131. Conſtantino primo Aureæ vallis Abbati à Divo Bernardo inſtituto ſucceſſit Theodoricus de Vitry, vir ſtrenuus & amator diſciplinæ regularis, cui ſtatim à regiminis ſui exordio curæ fuit bibliothecam optimis libris inſtructam erigere, & in eam undequaque codices diverſarum linguarum comportare. Obiit Anno Dominicæ Incarnationis 1152.

In ejus locum, fratrum electione, ſufficitur Theodoricus Verdunenſis, qui non minus religione quam doctrina Eccleſiam

cleſiam ſibi commiſſam gubernavit, & tandem Anno Domini 1167 naturæ debitum exſolvit 10. Februarii.

Succeſſit deindè Adamus de Longuiono qui dum ſuis uſque ad annum Chriſti nati 1177 præfuiſſet, in fata conceſſit.

Adamo vita defuncto ſurrogatus eſt Stephanus Luxemburgenſis, vir moribus & ſcientia eo honore dignus, in gubernanda Domini familia ſingulariter idoneus, qui vitam morte commutavit Anno 1188.

Remigius de Longuiono defuncti locum ſubiens annos quinque cum laude munere ſuo reſpondit, è vivis exceſſit ſeptimo Calend. Octobris. 1193.

Gerardus à Rupeforti ſtatim ſubſtitutus, continuos novem annos monaſterium idem adminiſtravit, mortuuſque eſt Anno 1204.

Ioannes Deſtalles ejus ſucceſſor, exacto à ſuſcepto regimine biennio tantum, viam carnis eſt ingreſſus Anno ſcilicet 1206.

VValterus de Vertano deindè in Abbatiali officio ſuccedens, illud adminiſtravit, in annum uſque 1219. tum enim pridie Calendas Aprilis Deo animam reddidit.

Iſti defuncto fratrum ſuffragiis ſufficitur Petrus Leodienſis, qui anno 1214. quarto Nonas Auguſti mortis tributum pependit.

Eundem tunc locum optinuit Henri-

cus de Sathanaco vir multis virtutibus, & ſufficienti ſcientia ornatus qui talentum ſibi creditum cum lucro reportavit, migrans ad Dominum anno 1228.

Ioannes de Neufchaſteau præcedentis immediate defuncti dignitate, fratrum votis decoratur, atque in eis ſic ſeſe habuit, ob ſingulares animi dotes, & impenſa in rempublicam officia ut pater patriæ diceretur. Obiit 1237. 10 Martii.

Succeſſit Ioannes de Feritate (vulgo l'Afierte) vir gravis & prudens, & in gerendis negotiis providus, hunc mors abripuit anno 1245 Idibus Martiis.

Tum denique ſucceſſit Henricus Bullonienſis ædificiorum, & rerum Monaſterii ſui egregius inſtaurator, & inſignis pater familias, qui diem clauſit extremum ipſis Calendis Februarii 1259.

Ioannes Namurcenſis concordi fratrum electione in prædefuncti cathedra conſtituitur, qui dum ſpartam ſibi creditam ſatis egregiè exornaſſet, & Monaſterio ſuo valde utiliter præfuiſſet, fatis conceſſit anno 1263.

Guidoni Chiniacenſi tum jure legitimo baculus paſtoralis ejuſdem functionis eſt traditus, quo ſcilicet ovile Dominicum magna cum laude paſcens, talentum ſuum juſto fœnore auctum Domino conſignavit, vitam cum morte commutans anno Domini 1267. 3. Octobris.

Nicolaus de Lupi-fonte canonicè itidem eodem vocatus, vir gravis & ſapiens admi-

adminiſtrator obiit 5. Octobris anno 1299.

Nicolaus deinde Treverenſis non minus prudentiæ quam ſapientiæ laude dignus onus Abbatiale ſibi impoſitum uſq; ad annum 1311. egregiè ſuſtinuit.

Iſti porrò vita functo in ea functione ſubſtitutus eſt Ioannes Huyenſis, quo mortem obeunte anno 1317,

Iacobus de Moſono in ejus locum fratrum votis depoſcitur, vir certè admodum liberalis, & in Chriſti pauperes beneficentiſſimus, vixitque ad annum Domini 1325.

Robertus de Preney excellentis ingenii,& magnæ pietatis vir ſubrogatus,munus Abbatiale ſtrenue obtinuit, & anno 1342. naturæ debito ſatisfecit 12. Calend. Martii.

Theodoricus Danſart Roberto ſuccedens doctus & ad familiæ dominicæ regimen idoneus paſtor,poſt multos in officio exantlatos labores anno 1376. animam creatori reddidit. Huic in regimine ſucceſſit

Ioannes Metenſis vir ob vitæ ſinceritatem, & ſingulares quibus ornabatur virtutes plurimum commendatus, obiit anno 1387. Ioanne è vivis ſublato, concorditer à fratribus in Abbatem eligitur Iacobus de Barenſio, & ipſe prudens admodum magnæque eruditionis vir, qui dum annis duodecim Abbatiale officium adminiſtraſſet mortem obiit ſexto idus Ianua-

Ianuarias Anno 1399.

Nicolaus dehinc Arlunenſis vir ſtrenuus, & in monaſterii ſui Iuribus tuēdis valdè ſolers, frugaliter præfuit uſque ad Annum Domini 1423. quo diem clauſit extremum.

Huic Ioannes de Provii ſuffectus conſummatuſque in brevi complevit tempora multa, mortem obiens Anno Verbi Incarnati 1429.

Ioannes de Philomena tam doctrina quam Religione venerabilis prædefuncti curam accepit, cui poſtquam ad annos incubuiſſet aliquot, conſeneſcens hac mortalitate fuit exutus Anno 1442.

Nicolaus de Baionſuilla in ejus locum ſubrogatus ſcientia ſcripturarum & prudentia in agendis ſic clarus effulſit, ut ordinis Monaſterii propugnator fieret eximius, migravit à ſeculo Anno 1476.

Godefridus de Aremberg vir nobilis & doctus dicto Nicolao ſubſtituitur, qui prædeceſſorum veſtigiis inſiſtens monaſterio ſibi concredito magna cum laude præfuit. Hic mitræ uſum, quo priores caruerant à Summo Pontifice obtinuit, qua ejus deinceps ſucceſſores dum ſolemnius ſacris operantur, ſolent inſigniri. Obiit Anno 1488.

Nicolaus de Villari Abbatis dignitate Inauguratur mortuo Godefrido, cui quo ad virtutis & ſapientiæ commendationem nequaquam ceſſiſſe dicitur, & ex hac migraſſe vita Anno 1504.

Iſti

Iſti è vivis ſublato ſuccedit deinde Balduinus de Proſſeux vir doctus, & valdè notabilis, qui tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus pater familias ſagaciſſimus eſt habitus, mortemque obiit Anno 1530.

Suggeritur in ejus locum Godefridus de Preſſeux vir religione pariter & doctrina, ſimulquè rerum gerendarum dexteritate pollens, qui poſtquam ſuis præluxiſſet verbo & exemplo, fatis conceſſit ipſis Calendis Novembris 1540.

Concordi indè fratrum electione Abbas deſignatur Matthias à Malmundario in ſacris literis eruditus, & ſæcularis doctrinæ non ignarus, hiſtoriarum etiam lectioni ſingulariter deditus; qui Comitum Chinenſium numerum, ordinem, & vitas brevi & luculento ſermone literis commendans nomen ſuum poſteritati conſecravit. Extat autem hic Tractatulus apud Auream vallem manu ſcriptus. mortuus eſt Matthias Abbas Anno 1555.

Suffectus defuncto Matthiæ eſt, vir vita præſtabilis Lambertus de VVaigne nomine, qui è vivis exceſſit Anno 1562.

Dominicus à Satharſaco in demortui locum ſuccedens cum vitæ moribus, tum ſapientiæ doctrina ſibi commiſſum gregem ædificare ſtuduit, & in tantum ſanctæ converſationis, fidei, pietatis & innocentiæ decorus habebatur habilibus, ut quidam alterum D. Bernardum eum aſſererent. obiit Anno 1570.

Cum

Cum id temporis hæretici veſania incredibili in Eccleſiam graſſarentur, ut in aliis Europæ partibus, æque in Belgio templa, altaria, imagines, monaſteria, demolirentur, ſacra profanarent, Dei viventis & ſempiterni nomen ſanctum & terribile, adhæc Divos omnes, & Eccleſiam blaſphemis vocibus proſcinderent, magnus Hiſpaniarum Rex Catholicus, Philippus ſecundus, ejuſmodi malis occurrere cupiens, inito cũ ſuis conſilio, opportunum cenſuit, ut per Belgii tractum varii de novo inſtituerentur Epiſcopatus, quatenus his præfigendi, doctrina, vigilantia, pietate inſignes viri, ſic gregi ſuo præeſſe contenderent, ut malum iſtud ne longius latiuſque ſerperet, in hominum animis reprimeretur. Cum verò neceſſum foret hujuſmodi novorum Epiſcopatuum præſulibus dotem undè decenter ſuſtentarentur aſſignare, viſum fuit (ubi alia non ſuccurrebant media,) quibuſdam eorum Monaſteria ſub certis conditionibus eum in finem unire, quod & in pluribus Rege Catholico inſtante, & Summo Pontifice inſtituente factum novimus. Erat autem etiam propoſitum Luxemburgi, uti in aliis locis proprium, qui toti ei provinciæ in ſpiritualibus præemineret Epiſcopum ordinare, quæ ſcilicet cauſa fuit, & occaſio, cur Monaſterium Aureæ vallis per integrum ſeptennium Abbate orbatum permaneret, Monachis nimirum prohibitis ad

tis ad electionem novi Prælati procedere, ne fortaſſis eo ordinato, Epiſcopus Luxemburgi inſtituendus, difficultatem pateretur dotem indè percipiendi. Veruntamen quamvis ad tredecim Epiſcopatus in diverſis Belgii partibus tum eximerentur, in tantum tamen valuit Archiepiſcopi Terverenſis, Leodienſiſque Antiſtitis & aliorum qui exindè ſibi præjudicium inferri prætendebant obſiſtentia, ut Epiſcopatus Luxemburgi noviter haud quaquam inſtitueretur, ſed omnia inibi in ſuo antiquo ſtatu perſiſterent. His igitur ita tum conſtitutis Aureæ valli in Abbatem à Rege Catholico tanquã Luxemburgenſi Duce denominatus eſt Lambertus à Villario, vir ſimplex & pius, qui cum aliquamdiu Monaſterium ſuum per ſe quam optimè rexiſſet, nec ob ætatis gravedinem eo in munere proſequendo ſatis ſe ſentiret idoneum, Coadjutorem ſibi dari petiit, qui onera iſtius prælaturæ tam in temporalibus, quam ſpiritualibus aptius ſuſtineret; ſuæ poſtulationis tandem optatum impetravit effectũ, dato nimirum ſibi in coadjutorem autoritate Regia, Lamberto ab Hanſymburg, ejuſdem Monaſterii pridem à multis retrò annis Priore. Abbas verò ipſe ſenio confectus, non longo poſt tempore, id eſt, anno 1589. viam carnis univerſæ eſt ingreſſus.

Ejus dignitatis apicem deindè conſecutus Lambertus ab Hanſymburg coadjutor

ſutor prælibatus, patria Leodienſis, Monaſterium cum Abbatis titulo laudabiliter adminiſtravit, obiitque Anno Domini 1596.

Huic fratrum ſuffragiis electus, & à Regia Majeſtate denominatus ſucceſſit ejuſdem Monaſterii Religioſus Remaculus Servais à ſancto Huberto, qui Eccleſiam diligenti cura etiamnum gubernat.

Iſta igitur de Comitatus Chinenſis, necnon Abbatiæ Aureæ vallis in eo conſtitutæ, ſimulque Comitibus & Abbatibus qui iiſdem reſpectivè præfuerunt, exordio, progreſſu, & fine habuiſſe, ſufficiat.

DE MARVILLÆ ET ARANCEII DOMINIIS.

ETSI nulla diſquiſitionis habitæ ſedulitate expiſcari potuerim Dominiorum Marvillæ & Aranceii originem, quiſve eorum primus extiterit Dominus, illud tamen certo certius intelligere licuit, eadem ante annos ab hinc quingentos à Dominis de Montioye fuiſſe poſſeſſa, Anno ſiquidem Dominicæ Incarnationis Centeſimo ſupra Milleſimum Ludovicus Comes in Montioye titulo & re dictorum Dominiorum gaudebat. Hic maritali vinculo quandam mihi ignotæ familiæ nobiliſſimam copulavit adoleſcentu-

centulam Iſabellam vocabulo, ex qua prodierunt nati Ludovicus & Ioannes filii, & filia Elyzabetha. Quibus in lucem æditis, Vrbano ſecundo Pontifice Maximo pro conci io Claromontano exhortante, una cum Godefrido Bullonio Duce Lotharingiæ quæ hæreditate ei proximè, ex Imperatoris ſententia obvenerant, aliiſque Principibus eandem expeditionem ſuſcipientibus ipſe Ludovicus Comes bello ſacro contra Saracenos ineundo cooptatus, cum eis pariter in Syriam profectus eſt, ubi dum antè Nicæam noſtri aliquamdiu caſtra metati, nonnihil indè receſſiſſent, audientes Solymannum Turcorum Imperatorem in proximo, ſuum conſtitutum habere exercitum, in eum magno impetu Chriſtiani (ejulantibus more ſolito Barbaris) irruerunt. Dumquè pugna daretur utrinque atrociſſima, Deo ſuis opem ferente, à Chriſtianorum parte ceſſit victoria, fuſis nimirum & fractis Turcorum viribus, quorum ad quadraginta millia ea in acie feruntur cecidiſſe, cum tamen perpauci iſtorum comparatione noſtris occubuerint, in quibus & Ludovicus Comes de Montioye fortis Chriſti athleta cum hoſte congreſſus, interiit.

Iſabella marito hac ratione privata, curam in primis habuit, ut ſtatim à viri profectione ambos ſuos filios mores, & literas competentes diſcendi gratia ad Pariſienſem dirigeret Academiam. Vbi

dum ſedulam ſtudiis navarent operam, nuntio accepto de patris Comitis interitu, Ioannes ex rei adeò inſperatæ, & gravis apprehenſione; in febrim acutam incidens, cum ea diutius torqueretur, medicorum tandem ope relevatus, eorundem nihilominus conſilio, ut paternum ſolum repeteret, aeris ſibi connaturalis hauriendi cauſa acquieſcens, ad firmandam voluntatem, iter Marvillam verſus domicilii videlicet parentum ſuorum, ſuæque nativitatis locum ingreſſus eſt. Dum vero ſub profectione eadem in Rebarcenſi inſigne Monaſterium ordinis Sancti Benedicti, Divum Petrum Archiapoſtolum ejus patronum ſalutaturus introiſſet, à Raynaldo Abbate Religioſo admodum viro, perquam humaniſſimè ſuſceptus, & liberaliter habitus eſt: & cum eundem ex præclara illa familia ortum ducere intelligeret, majore cum eo uſus eſt familiaritate, eum apud ſe detinens donec melius, quoad corpus, conſtitutionē haberet. Adoleſcens interea hominis benevolentiam admiratus, & etiam ſubindè in religioſorum ejus loci conſortium admiſſus, cum modus ille vivendi multum ei probaretur, animum & ipſe eo adjecit, ut ſummo deſiderio ad eundem ſtatum monaſticum anhelaret. Vndè inſtanter valdè tum Abbatem ipſum, tum fratres conventuales precibus pulſare cæpit, quatenus ipſum in ſuam confraternitatem admittere vellent. Abbas

ut vir

ut vir erat longo rerum Monaſticarum uſu expertiſſimus, & prudens, adoleſcentis non ſtatim acquieſcendum petitionibus ratus, ſed ad majorem ſpiritus, & animi explorationem capeſſurus, eum tantiſper à votorum ſuorum conſecutione ſuſpendit, donec datis ad matrem ejus literis, quid ad hoc ea reſponderet intelligeret. Comitiſſa Iſabella filii ſui Ioannis iſtiuſmodi fervore animi intellecto, præ gaudio in lachrymas reſoluta, Deum ex præcordiorum affectu oravit, ut qui in ſui uteri fructu tam ſanctum opus incepiſſet, dignaretur ſua divina clementia ad perfectum deducere, exiſtimans nimirum nihil, ſibi fœlicius circa filios contingere poſſe, quam ſi toti obſequio Divino mancipati, noctes atque dies ei miniſtrare ſatagerent, cui ſervire regnare eſt. Reſcripſit igitur mulier devota, ſibi perplacere, ut filius ſuus, qua erat divinitus gratia præventus, eidem omnino reſponderet, & religionem monaſticam in Rebacenſi Cænobio profiteretur, ubi inter pietatis officia patris & matris ad Deum in precibus haberet memoriam.

Ioannes Matris tam gratum adeptus conſenſum, ſtatim habitu Novitiatus ab Abbate ſibi tradito, conſuetum probationis annum incepit, ubi in humilitatis, patientiæ, charitatis, obedientiæ aliarumque Chriſtianarum virtutum exercitio in dies proficiens, omnibus magis ac magis charior reddebatur. Iſabella interea mater

ejus grati in Deum animi ſignificationem præbere cupiens in Marvilla Capellam à fundamentis in honorem Divi Petri, cujus titulo (uti præfatus ſum) inſignitur Monaſterium Rebacenſe, extrui fecit, eique ex propriis reditus ſatis amplos cõſignavit: Atque hæc Divi Petri Eccleſia eſt quæ modo primaria in Marvillæ oppido cenſetur. Addidit inſuper ipſa Comitiſſa alium, in proximo Sacellum ſub Divi Nicolai patrocinio, quod meminiſſet maritum ſuum, dum viveret, huic Divo admodum deditum, imo & ejus corpus religionis ergò viſitare pollicitatum fuiſſe. Hanc autem Eccleſiam ſufficiente dote ditatam, & ejus patronatus Ius cum omnimoda juriſdictione prædictis Abbati & Monaſterio Sancti Petri Rebacenſis in perpetuum contulit.

Imminente porrò ſolemniter profitendi tempore Ioannes Abbatis permiſſu Marviliam profectus, ubi matrem ſalutavit, & ab ea petiit hæreditatis partem quæ ſibi contingebat, ut de ea, dum adhuc propriæ voluntatis erat compos, diſponeret. Accepta igitur in ſuam poteſtatem hæreditate ſua Ioannes, eandem ſolenni donatione in eleemoſynam Prioratui Divi Nicolai in Marvilla ſita, donavit, cujus ſcilicet Prioratus diſpoſitionem, & per aliquem è fratribus adminiſtrationē haberent Abbas & Conventus Rabacenſis, quod totum Honorius ſecundus bulla ſua Pontificia confirmavit.

Ioan-

Ioannes ſuis ita diſpoſitis ad Monaſterium reverſus, anno probationis evoluto, vota Religionis ſecundum Divi Benedicti canonem, ſolemni ritu Domino Deo nuncupavit, & deinceps tanta extitit converſationis probitate, ut poſt aliquot annorum curriculum, defuncto loci Abbate, in ejus locum concordi fratrum electione expeteretur; ad quod quidem munus vocatus ſumma cum laude Monaſterium ſuum tam in ſpiritualibus, quam temporalibus adminiſtravit, & tandem bonis auctus operibus hanc mortalitatem, cum immortalitate commutavit.

Ludovicus alter Ludovici & Iſabellæ filius, frater Germani in Monaſterium ingreſſu Comes de Monticye, & Dominus in Marvilla & Arencejo effectus, uxore ducta nullam ex ea prolem ſuſcitavit. Vndè ſoror ejus Elyzabetha dictas poſſeſſiones hæreditario jure ſibi obtingentes, in VValramum Montisfalconis Comitem maritum ſuum tranſtulit, cui & peperit filium VValramum patris in iiſdem bonis ſucceſſorem.

Tandem decurſis multorum annorum ſpatiis accidit, ut Dominus de Marvilla & Arencejo cum omnibus appendicibus ſuis in Principum Luxemburgenſium proprietatem devenirent hoc modo. VValramus Ducis Luxemburgenſis filius Ermeſindam ejus nominis ſecundam Luxemburgenſem Comitiſſam uxorem

accepit, ei Marchionatum Arlunenſem dotis nomine deferens. Ex horum autem geniali thalamo perfluxerunt liberi, Henricus, Catharina, Margaretha, & Elyzabetha, cui poſtremæ maritus effectus VValramus Comes Montisfalconis, Dominuſque in Marvillo, & Arencejo, eaſdem poſſeſſiones tanquam conjugi una ſecum appropriavit in dotem.

VValramus iſte dum vice quadam inopia laboraret, pecuniæ ſummam ab Henrico Comite Luxemburgenſi, cujus ipſe ſororius erat, mutuo accepit, ac deindè idem ſemel iterumque repetiit, donec mutuum cum Dominiis Marvillæ & Arenceii penè æquaretur; tum verò inter partes inito contractu Henricus à ſororio ſuo VValramo vendita ejuſmodi Dominia ſuperaddito ad mutuatam ſummam quod deerat ſuis poſſeſſionibus adjunxit, ipſi VValramo affini oppidum Sancti Viti cum Nudorff in feudum conſignans.

Tempore poſt inſequenti gravis exorta eſt inter Henricum Luxemburgenſem Comitem præmemoratum, & Theobaldum Barri Comitem ſororium ſuum, utpotè Margarethæ ſororis maritum, quæſtio, ſuper Namurcenſi Comitatu, cujus nuper (id eſt anno 1238) Comes Philippus abſque hærede ex hac vita deceſſerat. Hujus ſeſe ſucceſſioni obtrudere ſinguli volebant, tam dicti duo affines Comites, quam quidam Flandrorum Comi-

Comitis conſanguinei. Cum verò ejuſmodi controverſiæ terminandæ amicitiæ & pacis tractatus non ſufficerent, ad armorum ſubſidium confugerunt, & ipſe, Theobaldus Barrenſis bello Henrico Luxemburgenſi denunciato, oppidum in primis Lyneum in Barrenſi Comitatu ſitum, quod hic ab illo in feudum tenebat armata manu invaſit, ac denique tanta vi oppreſſit, ut in ſuam illud redigeret poteſtatem. Henricum Comitem Luxemburgenſem ſeſe defendere molientem in Caſtrum ſuum Barrenſe præterea abducens captivum.

Collitigantium iſtorum conſanguinei quidam noti & affines diſſidium iſtud conſopire cupientes, eoſdem ad pacem inter ſe componendam ſerio hortati ſunt, quibus, & ſiquidem ægrè Barrenſis acquieſceret, ideò quod adverſarium in poteſtate habens facile potiores obtinere poterat; conſiderans tamen quam indignum foret inter Principes, affines, vicinos, eoſdemque Chriſtianos odium & inimicitias foveri, ſuadentium importunitate victus conſenſit, ut de pacis conditionibus ageretur. Sic autem fuit conventum, ut Henrici Luxemburgenſis Comitis filia Guidoni Flandriæ Comitiſſæ filio nuptui traderetur, quibus conjugatis Namurcenſis Comitatus ille litigioſus obtingeret. Idem autem Henricus Luxemburgenſis Theobaldo ſuo ſororio Barrenſi Comiti me-

dietatem omnium bonorum, redituum, fructuum, Iurium,& quorumlibet emolumentorum ſibi in dominiis Maruillæ & Arancii cum appendicibus, quæ pridem à VValramo ſibi comparaverat, in perpetuum cederet, retento nihilominus integre ſupremo Dominio,ſic nimirum, ut Barri Comes illam ſuam medietatem à Luxemburgenſi Principe, tanquam Domino ſolo directo in feudum acciperet, & teneret. Quæ quidem rei ſic geſtę narratione à quoquam in dubiũ revocetur,lubet ſubnectere quę ſequuntur ex mutuo contractu verba:

Nos Henricus Comes Luxemburgenſis, Rupenſis, & Marchio Arlunenſis, & nos Margaretha ejus uxor Comitiſſa prædictorum locorum. Et ego Theobaldus Comes Barrenſis, Notum facimus quod nos acquiſivimus Marvillam, Aranceum cum appendicibus omnibus à VValerando Domino de Monteioye & Montisfalconis talibus modo & forma. Quod nos Henricus & Margaretha antedicti habebimus medietatem in omnibus præeminentiis & reditibus. Et ego Theobaldus teneo, & tenebo in feudum & homagium ab ante dictis Comite, & Comitiſſa Luxemburgenſibus, cum adhuc aliis bonis quæ ab illis habeo & teneo. Actum Anno Milleſimo ducenteſimo, ſeptuageſimo.

Iſta dum fierent defunctus eſt VValramus Comes Montisfalconis. Vnde Henricus Luxemburgenſis Comes ſorori viduæ

duæ Elyzabethæ compatiens, eidem medietatem ſuam in dictis Dominiis liberali donatione reddidit, eandemque donationē literis authenticis confirmavit, ac deinde filio ipſius VValramo renovavit, & ratificavit, ſic tamen, ut ſicut in altera medietateBarrenſi in feudum data ſibi ſupremam auctoritatem reſervaverat, ſic etiam in iſta, ſorori & hæredibus reſignata, auctoritatem itidem principalem retineret; Vnde factum eſt ut Barrenſis Comes & Elyzabetha vidua æquales omnino, quoad Ius, in iſtis Dominiis evaderent, Henricus autem Luxemburgenſis utriq́ue tanquam Princeps præemineret.

Mortua porrò Elyzabetha prædicta, filius ejus egeſtate coactus, Ius omne illud quod in dictis Dominiis (via memorata) poſſidebat. Henrico Luxemburgenſi Comiti avunculo ſuo, cum pacto de retroeundo triginta milibus librarum Turonenſ.vendidit.Hinc itaque effectum eſt, ut mediante hoc emptionis contractu Dominia Marvillæ & Arancеii pro media parte in Luxemburgenſium Principum jus redierint,remanente nimirum altera penes Barrenſes Principes, ſuperioritate tamen Principali tota in ſolidum(id eſt tam quoad unam,quam quoad alteram medietatem) uti antea Luxemburgenſibus competente. Quod verò loca iſta & Dominia nomine terræ communis, Galliæ terræ commune deſi-
gnen-

gnentur, id indè cauſari accidit, quod Iuriſdictio eorum omnimoda uſusfructus, cenſus, reditus, & quodvis emolumentum ex dictis Dominijs, & appendicibus proveniens ad Luxemburgenſem & Barrenſem Duces ex æquo pertineat, excepta ſuprema autoritate, quam totius eſſe Luxemburgenſis probavimus.

DE COMITATV SANCTI PAVLI alias DE ROVSSY.

GENVIT Henricus Luxemburgenſis Comes ſuperius aliquoties memoratus, (cujus etiam occaſione placuit ſtatim hæc hic ſubjungere) ex conjuge ſua Margaretha Henricum VValerandum, & Gerardum Dominum Durbutenſem, qui præcavere nulla prole relicta, in quodam conflictu periit. Henricus igitur poſtremo iſto filio privatus, volens ne inter duos ſuperſtites lis aliqua ob hæreditariæ partis prætenſionem oboriretur ea diſpoſitione uſus eſt; ut Henricum primogenitum ſuum in Comitatu Luxemburgenſi declararet ſucceſſorem, VValleran- do autem Comitatum Sancti Pauli, nunc Rouſſy nuncupatum, poſſidendum aſſignaret, cujus tamen ad vitam ſuam eorum mater perciperet uſumfructum, qua denique defuncta fructus dicti Comitatus,

tus, & omnia quæ in Flandriæ Comitatu habebant, itemque Lyneum cum Caſtellania, & appendicibus, quæ à Barri Comite in feudum acceperat, in utilitatem cederent VValerandi & ſucceſſorum, qui etiam ratione Comitatus de Rouſſy Vaſſalli fierent ac Homagium præſtarent Henrico, & ejus in Principatu Luxemburgenſi ſucceſſoribus, prout clarè, ex literis deſuper confectis hæc deprompta demonſtrant.

Nos Henricus Comes Luxemburgenſis, Rubenſis & Marchio Arlunenſis. Notum facimus omnibus & ſingulis quod VValerandus filius noſter, factus eſt homo feudalis Henrici fratris ſui, noſtri chariſſimi filii, & ab eodem recepit Rouſſy cum appendicibus, &c. Et nos Henricus & VValerandus, qui in hac conſentimus, juravimus ad manus Henrici Comitis Luxemburgenſis, omnia inviolabiliter ſervaturos, & in ſignum veritatis appoſuimus hiſce noſtra ſigilla. Actum 1262. altera Quaſi modo, &c.

Eſt autem Comitatus de Rouſſy ſitu medio inter Luxemburgum & Thioniſvillam itinere, à quibus æque duobus diſtat miliaribus. Nomen huic erat antiquitus à ſancto Paulo, dum Comitatus ſancti Pauli appellaretur; quæ quidem nomenclatura evanuit omnino, ſubſtituto in ejus locum Rouſſy vel Ruttiđ, ea (ut quidam conijciunt) ratione, quod vir quidam olim præpotens, ex Ruſſia oriundus,

hujus

hujus loci filia aut hærede in uxorem acceptа, Comitatum ex tunc Ruſſy in patriæ ſuæ memoriam voluerit nominari. Ruſtici qui hujus diſtractu coercentur, interrogati cui nam pareant Domino, reſpondere ſolent, ſeſe & ſua ſpectare ad Simper herren/ quod corrupto, æſtimatur idem velle quod Sanct Paul herren. Comitatus iſte caſtrum habens vetuſtiſſimum loco ſuperius deſignato membrum eſt feudale Ducatus Luxemburgenſis, ex quo proceſſiſſe feruntur, qui modo celebres in Gallia dicuntur Comites ſancti Pauli quamvis mihi non ſatis probabiliter; cum potius exiſtimem illos genus trahere ex eo Sancti Pauli Comitatu, qui in Arteſiæ partibus extat, hodieque celebris. Spectat modo ille quem deſcripſimus, ad Marchiones Badenſes, & Comites de Manderſcheidt indiviſim.

DE COMITATV RVPENSI IN ARDENNA.

RVPENSIS Comitatus à perantiquo Caſtro, Rupi excelſæ ſuperextructo, atque eatenus Rupis nomine deſignato, nomenclaturam accipit, complectens ſuo ſinu urbem ejus nominis & territorium ſatis amplum, atque ad aliquot miliaria extentum, attamen infœcundum

cundum valdè pro maxima ſui parte; quanquam hominum induſtria & improbo labore ſic reddatur, ut plurimum fructuoſus, incolæ ſiliginem, avenam, & alia in ſui, & pecorum alimentationem opportunam exindè percipiant, utrumque abundanter. Hæc verò ſæpius tali evenit modo, ut locis à vepribus, dumis, aliiſque lignis ipſa occupantibus uſu repurgatis terram diverſis proſcindant inſtrumentis, & in partes penè ejuſdem formæ diviſam componant cumulos ad modum clibani, ac denique vepres & alia minutiora ligna & ſarmenta ſubijcientes ignem admoveant, cujus vi totus iſte terræ globus aduratur, & eam conſequatur alterationem: undè aptus admodum reddatur producere grana ſuperſeminata multipliciter aucta. Indè autẽ quidam affirmant, hanc & alias adiacentes ejuſdem naturæ regiones Ardennam nuncupari ab ardendo, quod ſcilicet terram ardere neceſſe ſit, priuſquam debitos fructus proferat. Hinc etiam fit propter ejuſmodi continuos labores, ſimulque ſummum frigus, & victum ſobrium, quo utuntur iſtorum locorum inquilini, eos eſſe corpore perquam robuſto, & longæuæ durationis. Antiquitus dum Franciæ limites huc etiam extenderentur, ſolebant (Reges dum laxandi animi cauſa Ardennam ſyluam ad venandum peterent) in Caſtrum Rupenſe (tum etiam percelebre, & antiquum, utpotè à

Romanis medijs in ſylvis excitatum) divertere, ubi & totius illius regionis nomine ſuo, gubernatorem habebant conſtitutum, qui communiter magnus Venator, propter venandi continuum exercitium eis in locis uſurpatum dici ſolebat. Monſtrant adhuc hodiè Rupenſes ſedem quandam in rupe exciſam, aſſerentes ea uſum fuiſſe Regem Pipinum, dum vel laſſus aliquantulum requieſcere vellet, vel populo terræ audientiam daret; vocariq́ue ea de cauſa ſedem ejuſmodi Regis Pipini Cathedram. Ivit autem jam indè à longiſſimo tempore caſtrum hoc per ipſos, ut creditur, Franciæ Reges, Comitatus titulo honoratum, cui quamplurimi nobiles ratione feudorum, quæ exindè ipſi tenebant, feudales habebantur. Inter hos verò præeminentiores exiſtebant Illuſtres Domini de *Beauravis*, de *Hoffalize*, de *Han ſur leſſe*, & de *Hynningen*, qui quatuor pares iſtius Comitatus Rupenſis dicebantur. Nec verò ſolius eiuſdem tractu feudales dicti Comitis coercebantur, quin & in Hannonia nobiles plurimos, atque etiam unum Abbatem eo nomine ſibi devinctos habebat, hodièque habet, ut quotiens eorum quiſquam officio vel vita functo neceſſum eſt ab aliis feuda ipſa poſſideri, hi ipſi ſuccedentes, aut eorum procuratores teneantur à Rupenſi Comite, ejuſve Vicario in nobilium frequenti præſentia feuda recipere; hocq́ue peculiari habet

modo

modo Rupenſis Comitatus inter omnia Luxemburgenſis Ducatus Dominia, ut dum ejus nobiles bona ſua in alios pro pretio aut alia ratione tranſmittunt, non coram Iudice nobilium patriæ Luxemburgenſis, ut ceteri omnes, ſed coram dicti Comitatus Præpoſito & certis Nobilibus, tranſactio ejuſmodi celebretur.

Nulli dubium eſſe debet, quin nobiliſſimus iſte & perantiquus Comitatus Principes habuerit plurimos belli, & rerum agendarum gloria præſtantes, qui cum laude ſemper præfuere, donec ultimus eorum abſque maſcula prole decedens, & filiam unicam Comiti Namurcenſi nuptam relinquens, ipſum Rupenſem Comitatum cum ea, & Dominium Durbitenſe ad Namurcenſium Comitum poſteritatem transferret. Porrò ſi lector noſſe velit, qua ratione cum Luxemburgenſi Principatu dictus Comitatus fuerit conjunctus, eique ſubmiſſus, uti & modo eſt, recurrendum erit ad ea quæ ſuperius de Henrico cæco Luxemburgenſi & Namurcenſi Comite & ſequentibus in ſerie Luxemburgenſium Principum narravimus. Ibi enim poſt grave diſſidium inter Theobaldum Luxemburgenſem Comitem & Hannoniæ Comitem pro Comitatu Namurcenſi, quem uterque Iure uxorio ſibi com-

petere prætendebant, habitum, conventum eſt, ut ipſe quidem Namurcenſis Comitatus Hannonio cederet, at verò Comitatus Rupenſis una cum Dominio Durbutenſi in Ius Luxemburgenſium accederet, à quo quidem tempore nunquam hæc fuëre ab invicem ſeparata.

DE DVRBVTENSI DOMINIO.

DVRBVTVM, amplum Dominium, arce munitum inſigni, & urbe ejuſdem vocabuli, Ducibus Luxemburgenſibus modo paret, quod olim per ſe ſeparatum habebat ſui ipſius juris poſſeſſorem. Illud hoc tempore poſſidet, & inhabitat Comes de Overemdem titulo oppignorario, donec coronatorum aliquot millia ipſi addicta perſolvant. Quamvis verò ab illarum partium promiſcue vulgò Durbutum Comitatus nomine vocitetur, reipſa tamen non eſt unquam eo honore per autoritatem ſuperiorem declaratum, ſed id indè evenit, quod ejus pro tempore poſſeſſor, uti diximus, Comes exiſtat, qui cum ibidem ordinariè reſideat Comes Durbutenſis communiter appellatur.

DE

DE COMITATV SALMENSI.

EXTAT in Luxemburgenſi Ducatu, partibus Ardennæ Caſtrum perantiquum Salma dictum, à Salmone ejus auctore, & primo Domino qui anno poſt Chriſtum natum ſeptingenteſimo ſeptuageſimo eo loci præerat, non quidem Comitis titulo inſignis, ſed tantum Domini præcellentis, porrò ut aliqui autumant, Dominium idem Comitatus dignitatem obtinuit circa Ottonis primi Auguſti tempora, ſcilicet dum nongenteſimus aut circiter Dominicæ Incarnationis annus ageretur. Habuit olim prædictum Caſtrum adjunctum ſibi oppidulum ſatis egregium eodem gaudens vocabulo, quod temporum injuria, ſeu bellorum clade ſenſim urbis perdidit ſpeciem, cujus tamen hodieque extant alicubi ruinæ, quas indigenæ veterem Salmam nuncupant. Primum Romanis, deindè Francis, poſteą Principibus Moſellanis paruit, nunc Duci Luxemburgenſi, qui ex Moſellanis fluxit, ſubjicitur. Errorem autem & dubium parit quod diverſi à Salma Comites nomen trahant, num videlicet, ex eadem prodeant origine: ſunt enim

in Ducatu Luxemburgenſi Comites Salmenſes propoſiti Comitatus Domini. Alii item Salmenſes dicti ſunt Comites, qui in Ducis Lotharingiæ aula, principali funguntur munere: alii tertio extant in Pannonia Comites Salmenſes ſimiliter nuncupati. Sed ut ſit de his poſtremo citatis, ſcrupulum eximi poſſe de prioribus arbitror, ſi diverſitatem inſigniorum utrorumque conſideremus, quæ evidens argumentum eſſe poteſt aliam atque aliam eorum eſſe originem. Salmenſes enim illi Lotharingici Primates, Salmones duos argēteos in campo rubeo, Luxemburgenſes verò binos ſalmones rubeos in campo argētoo pro armis Gentilitiis præferunt: unde videre eſt nihil his niſi tantum nomen eſſe commune, atque adeo æquivocum, quanquam alii exiſtiment Lotharingicos prædictos Salmenſes ab annis quadringentis ex Luxemburgenſibus deſcendiſſe, ac tunc novæ areì & Comitatui ipſis obvenienti nomen prioris Salmæindidiſſe, & Imperatorum authoritate ad confuſionem tollendam armorum colores immutaſſe: quod an verum ſit necne, ſtudioſioribus penitus indagandum relinquo, illud nihilominus certum habens, quod tam hi quam illi Salmenſes Comites antiqua ſint, eademque præſtantiſſima Nobilitate

litate

litate exorti, quorum progenitores in virtute, & rerum gerendarum dexteritate fuêre admodum celebres. Salmenſis interim Comitatus, cujus nobis eſt mentio, à Ducatu Luxemburgenſi dependet, ſic ut qui eo potitur eum fateatur tenere in feudum à Duce, cui ob hoc homagium facere tenetur quiſquis in ejus ingreditur poſſeſſionem, prout ex fragmentis auctenticorum ſcriptorum, ſuper ea re confectorum, hic poſitis colliqueſcit.

Ego Henricus Comes Salmenſis notifico omnibus præſentes literas viſuris, & legi audituris, quod ego accepi Caſtrum Salmenſe, & totam Caſtellariam cum appendicibus omnibus, & aliis ad eam pertinentibus in feudum, & homagium ab Henrico Comite Luxemburgenſi, Rupenſi, & Marchione Arlunenſi, &c. In ſignum veritatis his præſentibus ſigillum meum appendi juſſi. Actum Anno 1248. *Die Iovis poſt feſtum omnium Sanctorum.* Item. *Nos Henricus Comes Salmenſis, notum facimus omnibus, quod nos recipimus in feudum & homagium à Domino Henrico Comite Luxemburgenſi Caſtrum, & Caſtellariam de Salamis, pro nobis, & ſucceſſoribus noſtris omnibus, &c Datum ſub ſigillo noſtro* 1315. *decima quarta Martii.*

Eidem de Salma Comiti paret alterum non ignobile Dominium Reiverſcheidt nomine, non procul à dicto Co-

mitatu ſitum, quod quidam volunt Duci Luxemburgenſi eſſe feudale, negante nihilominus id ipſum conſtanter Salmenſi Comite & aſſerente ſeſe illud nec à Duce prælibato, nec à aliquorum quoquam tenere, ſed eſſe ſui ipſius juris, quanquam & hoc ſimul fateatur; ſi Ducem illinc iter facere fortaſſis contingat, obligatione ea locum eſſe affectum, ut portæ tunc aperiri & tota domus ipſi commodari debeat: Ager Salmenſis, nec non adjuncti Dominii ſterilis quidem eſt, utpotè Ardennæ territorii exiſtens; ſuppeditat tamen humano labore excultus ſat granorum, undè habitatores ejus ſuſtenentur. Eſt præterea ſolum hoc nutriendis pecoribus aptiſſimum, adeò ut plures exindè quæſtum faciant non contemnendum: habentur & fodinæ ibidem perplures è quibus tegulæ lapideæ, eædem optimæ, eruuntur quodammodo infinitæ, & huc atque illuc ad milliaria multa avehuntur, ut & in aliis partibus ædificiorum tectis conſtruendis ſerviant, quæ quidem res multum affert tum incolis, tum præcipuè ipſi Comiti Salmenſi commodi pecuniarii.

DE COMITATV VRSIMONTENSI

IN ea parte Ducatus Luxemburgenſis, quæ Galliis contermina eſt, non procul à Mazeria Dominium quoddam habetur ſatis amplum, *Vrſi mons* vocabulo, quod ſcilicet, ut alii conjiciunt, Vrſini Patritii Romani hujus olim fuerint poſſeſſores, aut ut alii (meo equidem judicio probabilius) loci ejuſdem indigenę aut proximæ vicini affirmant ex rei cujuſdam eventu, hac videlicet ratione quod cum priuſquam caſtrum eo loci ædificaretur, & ſylvæ denſiſſimæ adeoque ferarum habitationi perquam aptæ per circuitum haberentur, iſthuc territorii Domini venandi gratia ſæpius confluerent, acciderit interim una dierum, ut huic exercitio occupatis, canes odore aliquid ferarum percepiſſe ſe tum latrando, tum ſollicitius veſtigando oſtenderent. Cumq; exinde ad proſequendum magis magiſque, & indagandum feræ deliteſcentis latibula urgerentur, propinquiores effecti, ejus tandem rugitum auditu percipiunt. Sed poſteaquam feram admodum ferocem, & truculentam intellexerunt venatores, neque canum viribus, neque aliis qui-

bus tum muniti erant inſtrumentis confiſi, ſeſe domum in eam noctem recepêre. qua denique tranſacta, plurimos ſecum armatos aſſumentes, caſſes denique & laqueos quibus ne fuga elaberetur beſtia, prohiberent, per circulum cum cuſtodibus conſtituentes, cœperunt ipſam ferā ſeriò magis quam pridiè inquirere, inventamque inſequi: quam tandem canum importunis latratibus, curſus velocitate, & dentium morſibus, prætereaque accurrentium venatorum cum armorum impetu victam capientes, & urſam fæmellam prægrandem eſſe conſpicientes, ex diverſis indiciis catulos inſuper in vicino deliteſcentes intellexerunt. Hos etiam diligenter perquiſitos in antro quodam repererunt, ceperunt, abduxerunt. Iſta igitur, ut ad propoſitum redeam, cauſa, & ratio dicitur eſſe, cur nomen Vrſi montis caſtro paulo poſt eodem loco, ubi id accidit conſtructo indiderint.

Fuerunt autores, qui voluerint Vrſi montem nunquam Comitatus titulo fuiſſe inſignitum, ſed tantummodo nudum Dominium, Chinenſi Comiti feudale, ideò fortaſſis, quod quamvis ejus diſtrictus ſit ſatis amplus reditus: tamen eo ſpectantes ſatis exigui ſint. Falluntur tamē hi opinione ſua, quod probatur ex eo, quod Comites Luxemburgenſes

burgenſes Vrſi montis Dominos Comitum titulo compellent; uti habetur ex ſubjunctis verbis, quæ ſcriptum autenticum in archivo Abbatiæ Munſterienſis reconditum continet, ſcilicet *Ego VVilhelmus Comes de Lucelemburch &c. Acta ſunt in præſentia Domini Folmarri primi Abbatis, & fratrum, & nobilium virorum, quorum nomina hac ſunt: Hermannus Comes de Salmis: Godefridus Comes de Vrſi monte, Idem Godefridus Comes in Eſch, &c.*

Comitatus tamen titulus modo vix in uſu habetur, & ejus præfectus communi vocabulo *Le Preuoſt d'Orcimont* propter euphoniam vulgò nuncupatur, à Duce moderno Arſchotano, eodemq; Principe de Chimay, Principis Luxemburgenſis ob hoc vaſallo loci & quæ eodē attinent Dominio conſtitutus. Exindè porrò ad eam, qua modo potitur redituum, & cenſuū exiguitatem devenit hic Comitatus, quod ejus primi poſſeſſores pietate Chriſtiana inducti plures Eccleſias fundârint, & ex proprio dotârint, in quibus eſt & Monaſterium Vallis Dei juxta Mazeriam ſitum, cujus Comites de Vrſi monte dicuntur fuiſſe fundatores.

DE COMITATV
Manderſcheid.

MAnderſcheidt inſigne & munitiſſimum Caſtrum in Eyfliæ partibus conſtitutum, & Comitatus honore ſublimatum: domus eſt undè Comites eam denominationem ſortiti originem ducunt, nobilitate generis & opum affluentia plurimum præſtantes, quanquam non omnes Comites de Manderſcheidt nuncupati Ius ſibi eo in Comitatu vendicent: ſed eam indè à longo tempore ex eadem radice prodeuntes in diverſos diviſi videntur ramos, nomenclaturā quidem ex Manderſcheidt omnes retinentes, verum ad diſtinctionem inducendam dominiorum, quibus præſunt, nomina ſuperaddunt, unde exempli cauſa, alii dicuntur Comites de Manderſcheidt Schleiden/ Alii Comites de Manderſcheid Geiererſtein / Alii denique Comites de Manderſcheid Reyll. Eſt autem Manderſcheidt / Comitatus Duci Luxemburgenſi feudalis, à quo proinde ipſum ejus poſſeſſores ſub homagii exhibitione ſuſcipiunt, & retinent.

DE COMITATV
Virnenbourgh.

IN confiniis territorrii Treverenſis Caſtrum viſitur antiquiſſimum, & nobiliſſimum Comitum de Manderſcheidt / poſſeſſionem ſpectans Virnenbourg nomine Comitatus titulo inſigne, quod quidem prius ſui juris erat nulli majori ſubditum poteſtati, & anno Dominicę Incarnationis 1270. Comitibus Luxemburgenſibus pro ſumma ducentorum librarum denariorum mutuo data feudale effectum, prout ex fragmento inſtrumenti deſuper confecti apparet ſic ſe habente. *Nos Henricus Comes de Virnebourch, notum facimus, quod nos facti ſumus homo feudalis Henrici & ſui filii, & futurorum Comitum Luxemburgenſium, ſimiliter Robertus dilectus filius meus, & deinceps heredes omnes de Virnebourch, &c. Datum Anno* 1270 *ipſa die ſancta Margaretha.*

Cur porrò nomine Virnebourg hic deſignetur Comitatus, poſt longam inquiſitionem ex ejus Domino & poſſeſſore (mecum una dierum prandente) intellexi, id ideò accidiſſe, quod cum multiplicatæ eſſent Comitis proles, adeò ut earum quaternus hic Comitatus pro parte legitima ſufficere deberet,

deberet, ab eis ex hoc vocabulum ſortitum ſit & vernaculo idiomate Virnenborgh quaſi vier herren burg / id eſt quatuor ſcilicet Dominorum Caſtrum dictum, quæ ratio à proprio loci Domino allata, mihi equidem ſatis videtur probabilis.

DE COMITATV VIENNENSI.

QVANDO Viennenſis Comitatus initium ſumpſerit, quiſve ejus fuerit primus Comes, non conſtat, eſſe tamen valdè antiquum vel ex eo liquet argumento, quod ex fide digno autore percepi, quendam Monachum Rancherium nomine Comitis Viennenſis filium Anno Domini 928. in Monaſterio Lobienſi profeſſum vixiſſe. Vt tamen non nihil de hujus origine Comitatus à vero minimè abhorrens proferam, ſciendum quod cum Anno Domini 883. Ludovicum ſecundum Romanorum Imperatorem in fata conceſſiſſe percepiſſent Imperii hoſtes, qui vivum valdè expaverant, Northmanni ſcilicet & VVandali hos eoſdem coactis maximis armatorum copiis expeditionē verſus Rheni partes ſuſcepiſſe, quo transmiſſo ſtatim Tungros, Trajectum, Iuliacum, Aquiſ-

granum,

granum, Noveſium, Coloniam Agrippinam, Bonnam, Tolbaicum, aliaque ejus tractus oppida & loca munitiora ferociter invaſerunt, nec non ſimul Monaſteria quævis obvia, itemque Eccleſias, & alia ſacra loca ferro, flammis, direptionibus, & prædationibus impetierunt, atque iſtis in extremum penè exitium redactis oras Moſellæ fluvii perſequentes ad urbem Trevirenſem caſtra metati ſunt, eamq; poſt dierum aliquot circulum vi capientes immani clade affecerunt, Eccleſias, & alia loca igne injecto diruentes, nec non perſonas quaſvis ſævitia incredibili perimentes, prædas agentes, & ea denique perpetrantes quæ à truculentis ſolent fieri Tyrannis. Bertulphus Trevirorum tum Archipræſul malum hoc declinare præveniens cum aliis plurimis ad Metenſem civitatem confugit, ubi à loci Epiſcopo VValone honorificentiſſimè exceptus, & habitus, permanſit donec Northimanos vaſtatis quæ obviam fiebant omnibus, ad Metenſes itidem expugnandos; & ſimili clade afficiendos advenire intelligerent. Tum enim conſilio de reſiſtentia maturè facienda inito, concluſum eſt,ut Duce Metenſi Comiti Adelhardo, adjunctis duobus Epiſcopis aliis Principibus viris, & armatorum exercitu prævalido in occurſum iretur adverſariis

adverſariis Chriſtiani nominis. Dum igitur ad campum Remich oppido vicinum pertigiſſent, ecce hoſtes ex adverſo venientes Catholicis facti conſpicui ad certamen cum eis ineundum ſeſe obtulerunt. Vndè ſtatim noſtri genibus flexis auxilio Dei devotè implorato, cum hoſte fortiter congreſſi conſtanti animo inſimul ad duodecim horarum ſpacium depugnant. Tandem cum multi utrinque ea in ſtrage mortui cecidiſſent, inque iis à Catholicorum parte Valo Epiſcopus, & Comes Adelhardus, ceſſit victoria à parte Northmannorum, qui iter inceptum proſequentes Metenſem civitatem adeunt, eamque tanta crudelitate invadunt, ut in ſuam poteſtatem redactam igne, ferro, direptionibus totam depopularentur.

Inde Auſtraſii Regnum, nec non Moſellanicum Ducatum peragrantes, nulli loco, perſonæ, alterivè rei pepercerunt, quin ei quantam poſſent inferrent moleſtiam. Porrò ut nihil à tyrannide ſua intactum in iſtis partibus viderunt, in triumphi ſignum, Caſtrum quoddam ad Rupes vaſtas fortiſſimum extruxerunt, cui ipſi VVandali nomen Vandalen à ſua natione deductum indiderunt, atque ſic locus iſte, ſive Caſtrum initium, & vocabulum ea ratione accepit. Cum verò

rò poſtquam plurimorum annorum ſeriem VVandali dictum Caſtrum, una cum adjuncto territorio poſſediſſent, vicini Principes, hos barbaros loco ejuſmodi occupare diutius non ferentes, collecto exercitu eos partim trucidarunt, fuga ſibi conſulere compulerunt, ex quo accidit ut ex tunc in hæc uſque tempora ad Chriſtianorum jura Caſtrum ipſum una cum ſuis appendicibus ſpectaverit, relicto tamen ei primo nomine à VVandalis impoſito, quod hodieque quamvis nonnihil immutatum perdurat, dicitur namq; Vienna, aut Vianden, aut denique Vienthal, quæ omnia ex uno priore oriuntur vocabulo.

De cætero quantum ad hujus Comitatus poſſeſſores attinet, cum, ut dixi de eorum primo, ſed nec de ſequentibus plurimis conſtet, impoſſibile eſt eorum texere ſeriem. Veruntamen ne noſtro deſimus muneri propoſito conabimur illorum proferre nomina, quæ poſt diligentem inquiſitionem noſſe licuit. Ac in primis in Trevirorum annalib' mentionem fieri Frederici Comitis Viennenſis comperi. *Comes itaque Henricus Luxemburgenſis in principio hujus diſcordiæ ex improviſo, antequam domino ſuo fidelitatem contradixiſſet, cum mille quingentis militibus civitati Treverenſi appropinquat, & Trevirenſ-*

renſ. non erant præmuniti, nec vallo, nec muro adhuc cincti, & longa pace bello diſſueti. Et ipſe Archiepiſcopus aberat, in curia Regis exiſtens, potuiſſetque civitatem tunc multum gravaſſe, ſi Deus hoc malum non avertiſſet: Sed Comes Fredericus de Vienna tum fortè fortuito erat in Civitate, & occurrens Namurcenſi multis ſuaſionibus eum redire fecit, demonſtrans magnam illi fore & perpetuam infamiam, ſi quid tale contra Dominum ſuum Archiepiſcopum committeret. & cætera.

Hæc ibi quæ circa Annum Domini 1170. acciderunt. Vndè liquet eos errare, qui affirmare audent, Caſtrum Viennenſe una cum ejus tota appendice ad Templarios pertinuiſſe, donec eo ordine ad internecionem deleto Imperator Caſtrum hoc, nobili viro alicui contulerit. Longè enim priuſquam Templarii è medio tollerentur (quod Anno 306. accidit) vixerunt dictus Rancherus Monachus, Comitis Viennenſis filius, poſtea Veronenſis Antiſtes effectus, & hic Fredericus, Henricus quoque qui Comitatui eidem Anno 1240 præfuiſſe cognoſcitur. Eſt nihilominus probabile Templarios aliquando Caſtrum Viennenſe inhabitaſſe, non ut ejus Dominos, ſed Comite loci pro divini operis perſolutione ſuſtentatos, ut ſatis picturæ quædam circa templum inibi perdurantes,

tes, quæ Templariorum habitum, & ritus quoſdam repræſentant, imo & refectorium oblongum quo uti regulariter ſolebant, edocent. Dum porrò ordo iſte Religioſus vitiorum quorundam, & errorum enormium ſcateret in Chriſtianæ religionis perniciem nævis, & ob hoc, judicantibus Pontifice, Imperatore, Francorum Rege, & aliis Primatib⁹ Catholicis Zizanium iſtud è Regno Dei ejiceretur, deſierunt Templarii Comitum Viennenſium eleemoſynis deinceps gaudere.

Frederico Comiti ſæpe facto ſucceſſit (etſi non immediatè) Henricus, qui Anno 1240 vivebat, uxorem habens Margaretham illuſtris familiæ (licet ignotæ mihi) filiam, è quorum geniali thalamo profluxiſſe arbitror, propter temporum proximitatem, ſeu verius identitatem colendam Monaſterij Mariæ-vallis vulgo Marienthal ordinis Prædicatorii ſanctimonialem quam vidiſſe ſe, & affatum fuiſſe teſtatur Thomas de Cantiprato S. Theologiæ Doctor eximius, nec non Cameracenſis Epiſcopi Suffraganeus, in opere ſuo de apibus lib. 2. c. 29. nu. 33. iſtiuſmodi relatione. *Talia & his ſimul de virginibus facta & geſta meo tempore, ſi referrem, potius me tempus deſereret, quam exempla. Vidimus en.m plures filios Comitum & Baronum qui ſpretis nuptiis in Mo-*

 naſteriis

naſteriis, vel congregationibus virginum, vitam cælibem elegerunt. Quarum inter cæteros unam Iolendam nomine, filiam Comitis Viennenſis vidi, quæ ad prædicationem cujuſdam fratris ordinis Prædicatorum VValteri nomine, cujus ſupra feci mentionem, inaudita conſtantia parentes evicit: ut ſponſo ſuo Ieſu Chriſto cum ſororibus ordinis Prædicatorum in Valle beatæ Mariæ in Dioceſi Trevirenſi liberè deſerviret. Hæc enim Romanorum moderatoris neptis, & Imperatoris Græciæ conſobrina, & Achaiæ Principis ſoror; à parentibus & amicis præparabatur nobiliſsimis nuptiis copulari, ut per eam poſſet eorum poſteritas ſublimare. Illa autem alias intendens, matrem omninò ſollicitavit dicti loci ſorores inviſere. Quo ubi venit, alias cum militibus & familia matre intenta, filia ut prius ordinaverat vocatis i i Capitulum ſororibus votum Religionis fecit, habitum induit, & impoſitum Reſponſorium Regnum mundi, ipſamet inchoavit. Quod dum Conventũ lætiſonis vocibus proſequentem audit mater, miratur concentum repentinæ lætitiæ, mittit unum ex ſuis videre qu d eſſet, renunciat ille beatiſsimam Iolendam habitu ſacri ordinis inſignitam. Quo audito mater attonita, accurrit filiam rapere furibunda, nec cunctata immunitatem loci violènter infringere, raptam ſecum abduxit, & in Palatio Viennenſi arctiſsima cuſtodia mancipavit. Et vide quali conſtantia vicerit: Cibus tantum Regularibus ſecundum

cundum ordinem contenta alios comedere nulla violentia cogi poterat. Alia quoque ſtatuta ordinis, à quibus corpus vel animus arceri non poterat, vigilantius obſervabat. Detracto tantum illi habitu ordinis violenter, coloratis eam veſtibus induebant. Nuditatem enim pati virginalem pudicitiam non decebat. Quid moror verbis? per Epiſcopos, Abbates, & Prælatos, & per alterius profeſſoris moniales & Religioſos diverſi generis tentabatur. Nec tamen infra triennium, vel ad reditum ſæculi, vel ſaltem ad laxioris vitæ ordinem animum ejus convertere potuerunt. Dicebat enim verbis innitens Apoſtoli: In ea vocatione qua vocata ſum immobilis permanebo. Parētes igitur & amici à revocatione illius finaliter deſperati, eam redire ad dictum locum & ordinem permiſerunt. Vbi tantis exemplis vitæ fulget, ut nulla in ea deeſſe virtutis dignitas videatur.

Hactenus Thomas Cantipratenſis autor graviſſimus, narrationis teſtis oculatus, quem idcircò de verbo ad verbum libuit hic attexere, ut indè colliqueſcat quam illuſtri proſapia id temporis fulſerint Comites Viennenſes, qui Romanorum, Græcorumque Imperatores, itemque Achaiæ Principes proximo conſanguinitatis ſive affinitatis gradu affigerunt, atq; etiam, quod indignum judicaremus, laudes dictæ Iolendæ merito debitos hoc loco ſubticere.

Porro Henricus Viennæ Comes Iolendæ uti arbitror parens, cruce ſignari, & ſacræ militiæ cum aliis Principibus ad Paleſtinam è barbarorum faucibus eruendam ſeſe inſcribi curavit, hæredemque & in Comitatu ſucceſſorem habuit Philippum filium ſuum, cui in conjugem devincta eſt Maria, cujus cognationis neſcio. Philippo iſti magna amicitiæ neceſſitudo intercedebat cum Henrico Luxemburgenſi Comite, à quo cum ſemel pecuniæ ſummam ingentem mutuo accepiſſet, ut à reſtituendi debito liberaretur, eidem & ſucceſſoribus, Luxemburgenſibus Principibus, Viennenſem ſuum Comitatum feudalem fecit, prout literarum proindè confectarum tenore clareſcit ſequenti.

Ego Philippus Comes de Vienna & Dominus de Grunbergen *omnibus notum facio quod mediante ſumma pecuniaria, & aliis conditionibus, quam Nobilis homo, meus charus Dominus Henricus Comes Luxemburgenſis mihi aſſignavit. Hinc eſt quod de mea certa ſcientia, & pura voluntate, illi obligaverim Caſtrum meum Viennenſe, & oppidum cum Burgenſibus, & quicquid ad dictum Caſtrum pertinet. Et deinceps ego & hæredes mei Comites Viennenſes tenebimus, & ab illo recipiemus, & à ſucceſſoribus ſuis Comitibus Luxemburgen. imperpetuum in feudum (ſalvo tamen feudo Prumienſi)*

mienſi) utque iſtud ratum ſit obligavi, & præſentibus obligo ac onero dictum Caſtrum cum appendicibus &c. Datum Anno 1248. ipſa die Barnabæ Apoſtoli Menſis Iunii.

Profluxit autem ex Philippo & Maria conjugibus, patri in Comitatu ſucceſſor filius Godefridus, cui cum nullam prolem Adelheida uxor peperiſſet devenit Comitatus ad proximum hæredem Henricum, cui filius Symon nomine ſuffectus ex Maria conjuge, unicam tantum filiam genuit. Hæc itaque paterni Comitatus hæres eundem marito ſuo VValramo Comitis de Spanheim filio dotis nomine detulit.

Poſt VValramum Viennæ Comes effectus eſt, Ioannes Comes de Naſſaw agnomento Hueffner/ & hoc defuncto Engelbertus, qui ſucceſſorem habuit Adolphum Comitem de Naſſaw. Hic verò Henricum cujus Ermegarda, ac deindè Genovefa Comitiſſa de VValdecq extitêre conjuges.

Henrico Comiti Viennenſi ſucceſſit Ottho Dux Brunſvvicenſis, & huic Ioannes Comes de Naſſaw/ quem ſecutus eſt Philippus, qui uxorem duxit Adelheidam nomine.

Devenit tamen jure ſucceſſionis legitimæ Comitatus Viennēſis ad Guilhelmum de Naſſaw principem Auraicum, quo, cum eo gaviſus fuiſſet ad annum uſque 1566. tandem judicante

mandanteque certis ex cauſis Philippo magno Hiſpaniarum Rege, deſtituto, fuit idem Comitatui cum appendiciis, una cum Sancti Viti oppido & pertinentiis Generoſo Petro Erneſto Comiti in Mansfeldt Ducatus Luxemburgici nomine ſuæ Regiæ Maieſtatis prudentiſſimo Gubernatori in recognitionem fideliſſimi obſequii Deo, & Carolo quinto Imperatori, & filio ejus Philippo ſecundo Hiſpaniarum Regi præſtiti, ad dies vitæ conſignatus, quo hodieque fruitur, & denique fruiturus eſt, quamdiu Dei immortalis munere vitali aura gaudebit. Is dum anno 1604. vitam cum morte mutaſſet, Auriacus Princeps illius fit hæres.

Hæc porrò de primariis Ducatus Luxemburgenſis Ducatus dominiis protuliſſe in medium ſufficiat. Vnde ad alia ſcopo itidem noſtro convenientia obiter deſcribenda ſtylum convertemus, incipientes nimirum ab oppidorum ſive urbium ejus Provinciæ deſcriptione, inter quas primatum ſibi jure merito vendicat Metropolis Luxemburgum.

DE

DE LVXEMBVRGENSI OPPIDO TOTIVS

Ducatus ejuſdem nominis Metropoli.

LVXEMBVRGVM caput, & Metropolis ſibi æquivocè Provinciæ, quod ei nomen ſuum communicet, Moſellam ingentem fluvium à parte ſua Meridionali reſpiciens; ab eoque bino miliari diſtans, Trevirenſem civitatem ſex miliarium ſpatio inter orientem & occidentem ſibi habet vicinam; Metenſem verò Mediomatricum Metropolim inter meridiem & occidentem octo miliaribus diſtantem. Situs ejus mirabilis eſt, & admodum inæqualis; potior enim ejus pars in rupium altiſſimarum ſummitate, quæ planiciem ſatis amplam continet, fundatur: at duæ aliæ ejus portiones in declivi duplici montis ſitum obtinet, quarum una propter ejus profunditatem, Fundus: altera eandem ob cauſam Vallis nuncupatur.

Prima porrò illa in ſublimi poſita à loci habitatoribus, Mons dicitur ſive Oppidum ſuperius, quod certè tum ex loci natura, tum humanæ artis induſtria

ſtria perquam munitum eſt & adverſum hoſtiles incurſus inſtructum, nam ab auſtrali occidua, orientalique partibus rupibus inſidet altiſſimis iiſdemque ita quaſi ad perpendiculum erectis & complanatis, ut nulli animantium generi (quę vulgarum aduncarum adminiculo uti ſolent) perviæ habeantur, undè ab iſtis penè omnibus partibus inacceſſibilis ſuperior iſta urbs Luxemburgica judicatur: quod verò ad Aquilonarē attinet reliquam partem, mœnibus, turribus, foſſis ac quibuslibet ad propugnationem requiſitis ædificiis communitur, proindeque inter totius Belgii loca hic meritò dignitatem à fortitudine obtinet haud poſtremam. Porrò quantum ad cæteras duas ejuſdem oppidi partes, eædem prævalidis muris ac turribus cinguntur, atque cum ſuperiori illo pulchrè conjunguntur, à qua tanquam præſtantiori munimen etiam non exiguum conſequuntur, ut ſi ad hoſti obſiſtendum debiliores fortè extiterint, ab ea ſubſidium facile percipiant. Iſtarum inferiorum pars quam fundum, germanicè Den grundt/ gallicè *La ville baſſe*, appellant fluvium Alzet vulgo dictum, per murum ſuum occidentalem admittens alveum ei accommodat, magno urbis commodo uſque ad muros ex adverſo poſitos per quorum

arcus egreſſus Rupem quæ Arcem antiquam, & Monaſterium adjacens Benedictinorum, itemque alia conjuncta circuiens regirat ſeſe verſus alteram, quæ vallis ſeu vulgo Pfaffenthal appellatur, inferiorem oppidi partem, cui & commoda præſtat peroportuna. Nam uti in ſuperiori quam fundum nominari diximus parte molendinorum perplurium rotas impetuoſo ſuo curſu verſat, ſic illud idem hac inferiori Pfaffenthal efficit, præterquam quod utrinque cereviſiæ coctoribus, itemque coriariis, ſingulis ſcilicet juxta opificii ſui exigentiam, quicquid ab elemento aquæ accipere habent abundè ſuppeditet, aliaque aliis quæ ad longũ recenſere puto ſupervacaneum, ſatis oportune ſufficiat Luxemburgenſe oppidum non ùno continuato tempore in ſui primordio ad eam, in qua modo cernitur amplitudinem devenit, ſed ſub diverſarum ætatum conditionibus ſenſim, paulatim, & denique per partes eo tandem excrevit magnitudinis, quæ ſanè non contemnenda eſt. Putatur verò ab ea inferiori parte quam fundum appellant, exordium ſumpſiſſe, eo ſcilicet loco ex adverſo pontis, ubi fabri ferrarii officina & domicilium habetur, indeq; hinc atque inde infra & ſupra ſucceſſu temporis reliqua acceſſiſſe ædificia,

quanquam mihi quidem probabilius videatur ſuperiorem etiam urbis partem ędificiis ante reliquas egregiis extitiſſe inſtructam, eo videlicet argumento, quod Ptolemæus Mathematicus & Geographus antiquiſſimus locum, quem modo Luxemburgum appellamus Auguſtam Rhomandorum ſive Rhomanduorum indigitârit, ex quo non obſcurè liquet ejus autoris tempore celebrem ſatis fuiſſe locum iſtum, cui Auguſtæ vocabulum (quod primatum quendam denotat) fuit tributum. Sic nimirum Auguſta Trevirorum & Auguſta Vindelicorum dicuntur capita ſive Metropoles eorum regionum ſive nationum à quibus denominantur. Cum igitur eadem ratione probabile evadat Auguſtæ nomen, loco, de quo agimus, fuiſſe inditum, & ante Ptolemæi tempora uſitatum, illud etiam fit veriſimile, quod ædificiis præfulſerit egregiis, quæ potius in editiori amœnoque loco fuerint conſtituenda quam humili & abjecto fundo. Qui autem, aut quales fuerint Rhomandi iſti, quibus noſtra Auguſta tanquam caput præeminuerit, ſi conjicere liceat, exiſtimo nationem eam dictam fuiſſe, quæ in ejus partibus Rhomando ſermone, quem hodieque retinet media pars Luxemburgenſis Ducatus, & pleræque adjacentes regiones

nes utebantur, & dicitur ab illis, *Romam*, quaſi nimirum ex latio ſive Romano idiomate derivatum, quod nihil aliud eſſe videtur quam gallici ſermonis corrupta quædam propago barbarizans. Hæc à me probabiliter citra potioris ſententiæ præjudicium dicta ſunto. Habuit præterea locus iſte nomina nonnihil ab hodierno diverſa, è quibus nimirũ Luxemburgum (quod modo commune eſt) deducitur; vocatum enim aliquando fuit Lucisburgum, à luce & Burgo, quod eſt Caſtrum, quod videlicet ibidem olim extiterit fanum celebre, in quo à populis gentili ſuperſtitione adhuc implicatis, Luci, tanquam Deæ ſacrificabatur. Sunt tamen qui velint potius ex germanico vocem latinam derivari. ut Lützelburgh ſignificat parvum Burgum, propter ejus nimirum parvitatem & anguſtiam. Alii à luxu potius deductũ ajunt Luxemburgum, quod ejus incolæ gentiles inibi luxui, epulis, & carnis voluptatibus ſuperſtitiosè ſolerent incumbere. Cæteri nihilominus Lucum & Burgum partes componentes nomen Lucemburgum faciunt, ea ratione adducti, quod exiſtiment eo loci antiquitus fuiſſe lucum, qui idem ſit quod Nemus arboribus denſum, Deo alicui ſacrum, à luceo, dictum lucus per antiphraſim, eo quod

quod non luceat, quoniam cum nullę arbores illic propter religionem cæderentur opacus & ſine luce erat: ut & ſit de diverſarum ejuſmodi opinionum veritate, putem meritò eam omnibus præferendam, quæ à luce & burgo, originem primam nominis (quo hodie utimur) deducit. Nam ſatis eodem argumento conſtat, loca non pauca circumquaque ſita ſimiliter ab hujuſmodi Deorum portentis nomina obtinuiſſe, uti ſuo loco dicturi ſumus, ut exempli cauſa Arlunum, Ara lunæ, Solubrium quaſi urbs ſolis, intelligantur. Luxemburgenſe oppidum cum indè à ſui origine anguſtioris fuerit ſpacii, idque muris quibuſdam, quorum hodieque cum portis perdurant veſtigia ad amplitudinem in qua modò eſt confluente eo loci populo, & domicilium figente devenit, & tandem verſus meridiem, ubi rupium planicies à natura videbatur extenſior, incrementum accepit ducentorum circiter ædium, ac denique duo Franciſcani ordinis, alterum virorum, alterum monialium Cœnobia amplexatum eſt, præter ſacratiſſimę Trinitatis ſacellum quod non procul à mœnibus diſtat, & Divi Iodoci oratorium olim viſum, modo mœnibus ipſis abſconditum, cujus tamen memoriam multum religiosè populus hujus urbis una cum

Clero recolit dum altera Pentecoſtes ſingulis annis ſolemni proceſſione locum inviſit, ac ad Divi Nicolai templum redeuntes Miſſæ ſacrificio aſſiſtunt. Continet etiam oppidi Luxemburgenſis pars dicta ſuperior duas inſignes Parochiales Eccleſias; quarum altera inſigni dote inſtructa, in Divi Nicolai Epiſcopi honorem dicata umbilicum urbis ſuperioris occupat; altaria habens (loci ſitu ſic poſtulante) ad meridiem reſpicientia, excepto inſigni ſacello in editiori loco conſtituto orientem aſpiciente Divo Clementi ſacro (quod Patres Societatis Ieſu pro hoc tempore obtinent) Hanc Divi Nicolai Eccleſiam à fundamentis excitaſſe dicitur, prædives quidam vir Hecelo nomine, circa annum Domini 1120. ex conſenſu, tam Ordinarii, quam temporalis Principis, habetque ea inſignem altiſſimamque turrim, in cujus faſtigio per circuitum tecti perelegans conſpicitur ambulacrum plumbo & aliis ad id aptis rebus communitum, quo à turbine & pluvia illæſum perſiſtat, ubi continuò vigiles noctu ac perdiu vigilant, eminus circumſpicientes ſi quid fortè inſidiantis hoſtilitatis aut inopinati incendii animadverſum fuerit. Tum enim ſtatim abſque mora ſignum datur nolæ pulſu, ad cujus auditum quaſi in momento omnes, & ſinguli

ſinguli cives ad loca ſibi deſtinata armis, aut ad ignem extinguendum ſitulis, ſcalis, harpagonibus & aliis opportunis inſtructi inſtrumentis properant, malumque imminens diligenter amoliri ſtudent: Alteram porrò Parochialem Eccleſiam Divi Michaelis archangeli patrocinio nuncupatam, longè antiquiorem eſſe perhibent quam illam Divi Nicolai, fuiſſeque olim D. virgini Deiparæ conſecratum à Comitibus Luxemburgenſibus ſacellum, quod tandem Parochialis Eccleſiæ nomen, & dignitatem obtinuit, cum antea ejus per circuitum vicini cives Parochiæ de Wymnerſkirch ſub urbe ſitæ parochiani extitiſſent, quemadmodum & qui dictæ Divi Nicolai ſubſunt, olim Eccleſiæ de Holrich pago vicino ſuberant, quæ tempore ſubſequente ſolis ruſticis pagorum incolis ſervierunt, uti & etiamnum ſerviunt, niſi quod in Rogationibus ſtationem ad ſingulas iſtas parochias populus Luxemburgicus omnibus annis obſervet. Cœnobium deniq; illud virorum quod ordini Franciſcano aſſignatum dixi, peramplum eſt, & loco ſitum amœniſſimo; quod jam indè à Divi Franciſci tempore exiſtentiam habuiſſe plurimi volunt, uti & haud obſcurè oſtenditur ex Epitaphiis ſepultorum per ambitum ejus reſperſis

ætatem

ætatem penè eandem cum ſanctiſſimo Patre habentibus. Huic Monaſterio, egregiis alioquin etiam ædificiis ornato, funeſtus accidit caſus anno Domini 1554. ipſo Divi Barnabæ feſto, luce clara diei: tum enim ignis vehemens devoratis jam plurimis civium domibus tandem in hanc quoque ſacram penetravit ædem, ubi ſub tecti crepidine vaſa pulvere tormentario repleta invadens, cum ipſum templum, tum alias quaſvis per circuitum ſtructuras quaſi in momento deſtruxit; ſed cum fortuito fratres eleemoſynam pro more vicatim petentes loco abeſſent ab hac ſtrage Deo propitio illæſi evaſerunt præter duos id temporis cuſtodiam domus habentes, qui in cellulis ſuis impetu incendii arrepti animam efflaſſe comperti ſunt.

Hi tum & à primævo domus iſtius exordio eorum erant inſtituti, qui Gaudentes dicuntur, & ab anno Domini 1569. Obſervantes Rege Philippo Hiſpaniarum Rege procurante eundem locum obtinent, quorum induſtria, & indefeſſo labore deſolata hæc domus pedetentim ad priſtinum redit nitorem. Inſigne ſiquidem ab hinc paucis annis à fundamentis excitarunt, & abſolverunt dormitorium multis præclaris conſtans ad uſum fratrum cellulis, clauſtrum itidem egregiè

giè repararunt, refectorium tam hyemale, quam æſtivale, itemque valetudinarium & alias commodas ædificarunt officinas, undè non parum laudis promeriti ſunt.

In hujus Franciſcanorum Cænobii cæmiterii parte orientali nuperrimè, id eſt Anno Domini 1586, Generoſus princeps Petrus Erneſtus Comes in Manſſeldt Luxemburgenſis provinciæ Gubernator, Sacellum inſigne liberali ſumptu ædificavit, necnon ſubter ejus pavimentum, ſpeluncam concameratam ſibi & uxoribus filiiſq; Comitibus defunctis in ſepulturam extrui, ac denique præcellens opere fuſorio ex ære monumentum poni curavit, atque præter organum perquam egregium (tametſi melodiæ mediocris) tabulam miro artificio ab excellenti illo Martino de Vos Antverpienſi depictam reſurrectionem dominicam repręſentantem ad altare collocari fecit. Sacellum, ſacroſanctæ Trinitati conſecratum, cujus ſupra mentionem feci, juris erat Generoſi ac Reverendi Domini Ioannis Baronis in Brudenburgh & Meyſenburgh ſacerdotis Chriſti, quod cum circumiacentibus territorio in eleëmoſynam donatione perpetua contulit in fratres Prædicatores Luxemburgenſ. quorum ejus temporis Prior Venerabilis & pius vir Giſelbertus

Giſelbertus Spechtius: collatione ejuſmodi gratanter accepta, inibi ſtatim ad ſuam,& confratrum habitationem ædificia conſtrui curavit ſatis egregia, colliges undequaque in hoc à devotis hominibus eleëmoſynarum ſubſidia. Qua in re haud dubium, quin laudis plurimum ſibi jure merito conciliaverit, dum tam incommoda temporum conſtitutione in tantum allaboravit, ut ejuſmodi opus ad perfectum paucorum annorum ſpacio deducere potuerit. Acceſsêre & huc Patres Societatis Ieſu Anno 1594. à Catholica Regia Majeſtate deſtinati, quorum ſumma ſolertia, & pietate præſtanti populus Luxemburgenſis in cultu Divino mirè indies proficit. His domicilium obtigit ex adverſo cœmiterii fratrum Minorum ad plagam meridionalem, quod ipſi certa pecunia emptum, egregia inſuper & percommoda ſtructura ampliârunt. Porrò quod ad infernas Luxemburgenſis oppidi portiones attinet, ea quam Pfaffenthall vulgo nuncupant, ſuburbium habet ſubjunctum, cujus incolæ æquè civitatis privilegio gaudent, ac ii qui murorum clauſura cinguntur; in quo ſuburbio templũ videre eſt Divo Mattheo Apoſtolo & Euangeliſtę dicatum, vili quidem factum ſcemate, ſed devoti populi viſitatione ſatis celebre. At

quantum ad alteram inferiorem partem latinè fundus, germanicè der grundt/gallicè verò *la baſſe ville* dicitur, hæc continet diverſa in diverſis ſui partibus oratoria, eaque non contemnenda; eſt enim ab ea parte qua Theoniſvillam verſus tenditur, in primis Eccleſia parochialis D. Vdalrici Epiſcopi, una cum adjuncto antiquiſſimo D. Iacobi Apoſtoli ſacello à quodam ejus patriæ nobili viro Iacobo nomine, ob evaſum eo loci à prædonibus & ſicariis mortis diſpendium excitato; ac deindè ex adverſo ei reſpondet Religioſa Domus Teutonicorum ordinis Pruſſiæ, ſub Sanctæ Elyzabethæ patrocinio, cujus cum non ampli admodum ſint cenſus annui, ea tantum unicum ejus ordinis ſacerdotem ordinariè ſuſtentat. Iam verò ut partem quæ trans flumen Alzet habetur obiter deſcribamus, habet ea Xenodochium pauperũ, nec non ei annexam parochialem Eccleſiam ſancto Ioanni Baptiſtæ Chriſti ſacram ab Henrico Luxemburgenſi Comite eodemque Romanorũ Imperatore Auguſto fundatam, una cum Paſtore, & tribus capellanis altariſtis, qui omnes ſimul, & ſeparatim ſuis diebus & horis divinum officium inibi devotè exolvunt. Xenodochium hoc (alio pauperibus conſignato) una cum Eccleſiæ prædi-

ctæ omnimodo uſu à D. Carolo quinto Cæſare Auguſto, accedente ordinarii anniſu datum fuit & permiſſum Religioſis, Abbati, & Monachis de Munſter propè Luxemburgum in recompenſam diruti eorũ inſignis Monaſterii, prout in ſequentibus latius agetur, agentibus nihilominus & ſuum officium eodem in templo horis competentibus, prælibatis Paſtore, & Altariſtis.

Habet Luxemburgum portas quibus in illud ingreſſus, & ex eo egreſſus patet ordinariè, quinque, & alias duas ob proditionis ſive inopinati hoſtium irruptionis devitandũ diſcrimen tempore hoc minus pacato, muro obſtructas. Primæ primariarum occidentem aſpicienti nomen eſt vulgare Judenpfortt id eſt porta Iudæorum; quod eo loci antiquitus, dum iſtuc necdum extenderetur civitas, Iudęi ſepulturam habuerint. Dicitur tamen à gallis *la porte d'Arlon*, ideo quod rectà Arlunum vicinius quarto miliari diſtans oppidum deducat. Hinc etiam Belgium verſus initur profectio. Altera porta, quæ ut & prior penè orientem ſolem aſpiciens dicitur Schloßpfortt, ideò quod per eam in Caſtrum olim præſtantiſſimum, nunc verò dirutum ab urbe pateat acceſſus. Tertia in parte inferiori, quam fundum diximus

ſive germanicè Das grundt de Dinſelpfortt vocabulo, orientem itidem intuens ſolem, iter Treviros demonſtrat, per quam undè & Galli *la porte de Treves* eam appellant. Per hanc Moſellanica quoq; vina in urbem intromittuntur. Quarta in eadem inferiori parte inter meridiem & occidentem ſita ſunt Vlrichpfort nuncupata & quod Eccleſiæ Sancti Vdalrici penè cohæreat, Theoniſvillam & Metas tranſmittit, quam & Galli vocitant *la porte de Thionville.* Quinta denique porta in valle altera Pfaffenthall dicta, vocatur Seylerſpfort / habens ſub ſe citra & ultra pontem, ſuburbium inſigne, hinc Leodium, Trajectum & in alias circum regiones tenditur. Caret quidem Luxemburgenſis oppidi pars ſuperior in edito monte ſaxoſo ſita, fontium vivorum ſcaturigine, at horum tamen affert, ſupplementum indefectibile ciſternarum capaciſſimarum multitudo, quæ penè omnes domos occupant, aquam pluvialem è tectis excipientes, depurantes, & incorruptam ſervantes, quanquam & duos puteos altiſſimos apud Franciſcanorum & Monialium Sancti Spiritus monaſteria aquæ perennis pro neceſſitate habeant, prętereos fontes optimos, qui in inferioribus urbis partibus ſcaturiunt. Poſt Divi Michaelis (quod initio

initio ſui Divæ virginis Deiparæ nomen præferebat) templum , ad portam quam Schloßport vocari diximus , mœnibus prævalidis & inſigni ponte ſubductili munitam , videre eſt in rupe altiſſima, & omni ex parte inacceſſibili ruinas prælibati inſignis Caſtri Luxemburgenſis , à quo hæc nimirum in totam Provinciam nomenclatura originem ducit , quod minimè profectò hac tanta clade dignum fuit. quippè quod ut antiquiſſimum valdeque nobile fuerit, ita & Heröes permultos ex ſeſe protulerit immortali laude celebres. Ex hoc enim ut anteriores taceam, Henricus ejus nominis ſeptimus Romanorum laudatiſſimus Imperator prodiit. Sic, ejus Illuſtriſſimus filius Ioannes Bohemiæ Rex, bellandi peritia valdè celebris , qui & Carolo quarto Cæſari Auguſto Pater , & VVenceſlao atque Sigiſmundo hujus filiis itidem ſucceſſive Auguſtis Avus extitit; eo ipſe fæliciſſimus. Taceo eorum progenitores in utroque ſexu , Principes ſcilicet immortali laude dignos, ſucceſſores item numero frequenti Comites & Duces; quorum Caſtrum iſtud, priuſquam tormentorum bellicorum uſus emerſiſſet ſemper inexpugnabile reputatum & appellatum , extitit natalibus notabilitatum . Conſpiciuntur

 inſuper

inſuper intra Luxemburgicæ urbis complexum ædificia quam plurima ſatis eleganti opere fabricata, è quibus quædam ædes nobiles nobilibus patriæ pleriſque deſerviunt. Reliquas porrò ſua amplitudine magnifica facilè præcellit Palatium Principis quod ordinariè incolit provinciæ Gubernator. Ab hoc non longè diſſidet Domus Senatoria, eademque ſatis magnifica conſtans ſtructura, quæ communiter Cancellaria nuncupatur, aulas continens diverſas, quo cum Senatus Principis Provinciale concilium nuncupatum, tum Nobiles patriæ Iudices ad munera ſua exercenda diebus & horis competentibus confluunt. Componitur autem Provinciale Concilium Comitatus Luxemburgenſis & Comitatus Chinenſis ex uno Præſide juriſconſulto & Conſiliariis togatis ejuſdem profeſſionis quinque ordinariis, itemque quatuor aliis ordinariis nobilibus, quos ad differentiam cæterorum cum brevi toga quidam appellant. Meo tempore quamplures vidi præſtanti doctrina celebres viros, hujus Collegii membra, quorum magna pars in fata conceſſit, aliis itidem egregiis in eorum locum ſubſtitutis. Præſides ſiquidem ibi conſpeximus Fælicem von Hornunck Iuris utriuſque doctorem, Ioannem Reck id eſt audacem, eodem

gradu

gradu inſignem, Petrum Van der Aa Lovanienſem Equitem auratum inter profeſſores Iuris olim in Lovanienſi Academia celebrem, qui inter alia librum de fide creditorum, ſolida doctrina conſcripſit, & typis excuſum Iuris ſtudioſis communicavit, ac denique Ioannem ab Hatteſtein Dominum in Born/ Doctorem, cui à multis retro annis propter inſignem, & reconditam eruditionem, itemque dicendi raram facundiam extitit ad Comitia Imperialia Philippi magni Regis Hiſpaniarum, & Sereniſſimorum Archiducum Dominorum nomine data provincia comparendi & agendi, quod certè munus magna in finem uſq; cum laude obivit, obiens nuper Spiræ (ubi eandem ob cauſam cum tota familia hærebat) diem extremum. Huic in Præſidis officio per ſuas Celſitudines Sereniſſimas ſurrogatus eſt præſtantiſſimus Iuris utriuſque Doctor Lovanienſis Academiæ eruditiſſimus, qui prius munia Conſiliarii ordinarii, & Procuratoris generalis Regii ad annos aliquot Luxemburgi, ac deindè Conſiliarii in ſupremo Mechlinienſi Senatu ſumma cum laude exercuerat Ioannes Benninch. Conſiliarii vero hoc anno 1602, Togati exiſtunt, Remaculus Huart Stabulenſis, qui & Archivorum præfectus. Ioannes Guillel-

mus Fabius. Chriſtophorus à Busbach Luxemburgenſis.

Ioannes Bomghart Mechlinienſis.

Nobiles verò ejuſdem Senat⁹ Conſiliarii modo habentur (quos etiã Chlamidatos nuncupant) ſunt, Iacobus à Rollingen Dominus in Anſenbourgh/ Cureich/ Sivenborn/ Dagſtul / &c. qui etiam Nobilium patriæ per Principem eſt inſtitutus.

Ioannes Baro & Dominus in Wilß/ Buzy/ Stadtbredmis & ſuarum Celſitudinum Sereniſſimarum nomine Gubernator Theoniſvillæ.

Ioannes de Mercii Dominus ibidẽ.

Ægidius Dufainus Eques, vir doctiſſimus: atque hi omnes ordinariorum conſiliariorum nomen ac dignitatem præferunt.

Extraordinarii verò ſunt titulo inſigniti Procurator generalis, qui modo idem eſt Adrianus Gaudius conſiliarius ſupra nominatus, habens ſubſtitutum ſibi Petrum Crauß Epternacenſem Iuris utriuſque Licentiatum.

Et Receptor generalis nomine Henricus de Marche, cui cæteri per Provinciam in quibuſdam ſubſunt, rationem nihilominus, ut & iſte Bruxellæ in Camera computuum Brabantiæ rationem reddentes.

Eſt & Abbas Munſterienſis ejuſdem Concilii perpetu⁹ & natus conſiliari⁹.

Scriba

Scriba hujus Concilii (qui ſubſtitutis juratis, aliiſque plurimis gaudet amanuenſibus) quem Graphęum nuncùpant, eſt Ioannes Wildtheim à Sancto Vito, linguarum patriarum ad muneris ſui functionem admodum peritus, idemque Secretarii Principum noſtrorum Sereniſſimorum titulo & re inſignis.

Ad hoc Provinciale Concilium præter cætera ſpectat, unicuique per totum Ducatum Luxemburgenſem, & Comitatum Chinenſem in cauſis civilibus ſive in prima ſive in ſecunda inſtantia, prout caſus exigit, & inſtitutiones præſcribunt, Ius dicere; unde & huc undequaque fit à partibus læſis provocatio, quo ſententiæ perperam fortaſſis latæ correctionem, mediante tam viva voce quam ſcripto per advocatos Iuriſconſultos (quorum numeroſa multitudo hic reperitur) cauſæ collitigantium deductione, obtineant; quibus nihilominus integrum eſt, ſi ſe læſos arbitrentur pro ſimili remedio ad Mechlinienſe magnum Parlamentum appellare. Fiunt autem proceſſus ejuſmodi forenſes coram Tribunali Luxemburgico promiſcuè ſub altera lingua Germanica, vel Gallica, quod ſi per appellationem ad Mechlinienſe magnum Concilium devolvuntur, qui Germanico idiomate

in primis inſtantiis fuêre compoſiti, iidem in linguam Gallicam fideliter transfuſi, eo diriguntur, ubi ſolius Gallici ſermonis uſus habetur.

Luxemburgenſe oppidũ aliud præterea Tribunal habet ſuperiori illi ſubalternum, & civibus immediate præeminens, cui ad ſedendum inſignis videtur Domus propè Divi Nicolai templum recens (communi civium ſumptu) excitata. Conſtat autem hoc civicum Tribunal uno capite, quod Richter id eſt Iudex nuncupatur, qui ſcilicet in profeſto Divi Andreæ Apoſtoli ſingulis annis immutatur, expirante tum ejus qui præfuit adminiſtratione, & civibus libere eligentibus quempiam alium, ſic tamen ut ex civium numero & ſcabinorum ordine alternatim in id functionis aſciſcant. Iſti ſcabini numero ſeptem ſunt Iudicis aſſeſſores, & eo in officio perpetui, niſi ſua ſponte reſignent, aut ad aliud munus ſublimius, ſive incompatibile evocentur, ſuntque ex primariis, judicioque hominum magis diſcretis ac prudentioribus ejus Reip. viris. Horum ſingulis annis ad octiduum à Vigilia D. Bartholomæi incipiens, ex principum ſingulari ordinatione ſuſpenditur officii executio, eaque per id ſpacii in eum Civem lanitextorem, quem ejus officii præ reliquis

liquis ibidem privilegiati artifices deligendum cenſuerint, qui tum in Cives & Nundinas quæ celebriores Luxemburgi & circa exiguunt, omnimodam Iudicis gerit poteſtatem.

Reſidet præterea alterum Tribunal ſubalternum Luxemburgi, cujus eſt Ius dicere ruſticis per tractum vicinum, tam in civilibus quam criminalibus; qui tractus Præpoſitura dicitur, à Præpoſito nobili viro eidem Tribunali præſidenti, & octo viros habenti aſſeſſores, inter quos ſubditur ejuſmodi Præpoſitura.

Prodierunt ex hoc Oppido viri non pauci gloria & virtute prçſtantes, quos inter, præter ſuperius recenſitos Monarchas, Caſtrum Luxemburgenſe protulit Balduinum Archiepiſcopum Trevirenſem, Henrici Septimi Imperatoris fratrem germanum, & Ioannem Moguntinum Archipræſulem, ambos Sacri Imperii Principes Electores ampliſſimos. At verò urbs ipſa inſigni eruditione, & virtutibus ornatos bono publico penè noſtro ævo dedit; Bernardum Luxemburgenſem, Lutheranæ & aliarum ex Inferno promanantium hæreſeon inſectatorem acerrimum; Nicolaum de Naves nobilem virum Iuris ūtriuſque excellentiſſimum doctorem, ac Concilii provincialis Præſidem. Hujus deindè filium

lium æquivocum, quem ob raram ac ſingularem rerum agendarum prudentiam & Sapientiam Imperator Carolus Quintus Sacri Romani Imperii Vicecancellarium inſtituit, Nicolaum, Ioannem inſuper iſtius filium, magnis ingenii dotibus præditum, præclariſquè Dominiis auctum, qui à Rege magno Hiſpaniarum rei militaris annonæ per Belgium ſupremam obtinuit præfecturam, in cujus exercitio immortale ſibi nomen acquiſivit. Ex Luxemburgo itidem prodiit Nicolaus Ruterus (cujus familia hodieque extat) ſummus à primæva ætate muſarum cultor, & ſapientiæ omnimodæ præſertim Theologicæ egregius conſectator. Vndè tandem eo devenit eruditionis, ut à Philippo Archiduce Auſtriæ Divi Petri Lovanii Decanus, ac deinde Atrebatenſis & Cameracenſis Eccleſiarum Canonicus fuerit inſtitutus, qui etiam Harlemii, & Brechtii Paſtor extitit vigilantiſſimus. Iſtiuſmodi autem beneficiorum obtentione plurimum ditatus, opes ſic collectas in fundationem inſignis Collegii (quod in Lovanienſi Academia Atrebatenſe nuncupatur) impendit. Vbi & redditus annuos ad ſtudioſos numero duodecim una cum præſide & reliqua familia alendos conſignavit, ea conditione ut horum Alumnorum

norum tres Lovanienſes, Atrebatenſes tres, tres item Cameracenſes, ac denique tres Luxemburgenſes (quibus poſtea quartus acceſſit) exiſterent, qui ſemel eo admiſſi non ſolum uſquè ad magiſterium in artibus & Philoſophia, verum etiam donec Theologiæ aut Iuris Canonici curſum abſolverint perſeverare poſſunt. His præeſt ordinariè vir gravis, doctus & probus, cui pro hoc tempore nomen eſt eximius Dominus ac Magiſter noſter Cornelius Reyneri Goudanus Sacræ Theologiæ profeſſor antiquiſſimus: & Divi Petri Lovanii Decanus, ejuſdemque Almæ Academiæ Cancellarius.

Natus item fuit Luxemburgi virtute prudentia præclariſſimus vir, Dominus Anthonius Houſt Iuris utriuſq; Doctor, & Conſiliarii in intimo Regiæ Majeſtatis defunctæ & Principum noſtrorum Sereniſſimorum Concilio, honore, aliiſque plurimis titulis inſignis multiſq; nominibus commendabilis.

Extra Luxemburgenſe oppidum ad ejus partem orientalem trans fluvium Aleruntiā conſpici datur Manſfeldicum Palatium ad radices altiſſimarum rupium ab Illuſtriſſimo Principe Petro Erneſto Comite in Manſfeldt / nec non patriæ Luxemburgenſis Gubernatore excitatum, opus videlicet

delicet incredibilis excellentiæ ſi omnia in eo accuratè ſpectentur, quæ digna ſunt conſideratione. Vt enim obiter rem hanc, & ſuperficietenus tantum proponam, habet ea lympidiſſimorum fontium omni ex parte ſcaturientium abundantiam, qui ſubtus terram ſumma arte per tubos deducti ea irrigant loca, undè ex hoc conſpicientibus plurimum delectationis, & utentibus reſultet utilitatis non modicum. Erumpit autèm hæc aqua viva per hortorum (qui ibi amœniſſimi, & admodum ſpacioſi habentur arbuſtis, floribus, oleribus, & omnium plantarum generibus conſiti) diverſas partes ubi & alvei, & vaſa emittentes & excipientes ejuſmodi aquam ex jaſpide, marmore, alabaſtro & aliorum præſtantium lapidum ſpeciebus diverſis, maximo videntur confecta artificio, ſic etiam iidem fontes; prout rei neceſſitas aut oblectanda ratio exigit, grato perfunguntur ubique officio; Piſcinis namque & magnis & minoribus quantum requiritur aquarum ſuppetunt. Itemque Thermis eleganter ibidem conſtructis, Sarcophagis etiam diverſis ad uſus quoſlibet ſeſe infundunt, adeò ut ſi nihil præter fontium hanc admirabilem emanationem inibi cernere liceret, eſſet utiq; undè homines maximam.

mam delectationis capeſſere poſſent occaſionem. Iam verò ſi quis ædificia ipſa velit vel tenuiter recenſere quam multa, magna, ſuperba & affabre facta ſint, librum molis non exiguæ conſcribere neceſſe ſit, undè & quantum ad hoc, ſuperſedendum mihi exiſtimo. Sic de pomeriis, hortis olerum, & florum areolis, item vivis ſepibus, quibus vix quicquam elegantius in rebus humanis excogitari poſſet, ut quiſquis eorum veram ſpeciem apprehendere cupiat, illa eadem oculis propriis, longo otio uſurpet. Picturæ itidem ubique conſpiciuntur per hujus Palatii ſingulas partes, adeò frequentes & elegantes, ut hæ etiam ſolæ ſuum inſpectorē in admirationem trahere debeant, quod eo uſque humanum ingenium pertingere potuerit, ut ejuſmodi proferret ſuæ induſtriæ fœtus: inter cætera oſtenduntur effigies quibus ad vivum infiniti propè repræſentantur priſcæ & recentioris ætatis Principes, Monarchæ & Magnates, ſimiliter & bellorum apparatus, exercitus armatorum, eorundem pugnas, Vrbium & Civitatum obſidiones, impugnationes & expugnationes, quibus præſertim ipſe Illuſtriſſimus Princeps Petrus Erneſtus Comes in Mansfeld interfuit. Vndè trophæa etiam retulit ſæpius, quorum memoria

memoria nunquam oblivione ſepelitur. Denique ſtatuæ hic diverſæ ſtaturæ & magnitudinis arte itidem præſtanti cernuntur ſuis ſingulæ locis conſtitutæ. Imo & hujus artis ſculptilis pleraq; prototypa ex remotiſſimis mundi partibus huc allatą & pulchro ſitu ordinata exiſtunt. Deorum videlicet Dearumque & aliarum antiquitatum ipſamet ſimulachra, quod certè & ipſum admiratione dignùm exiſtit quòd ſcilicet res adeò ſingulares, & ab annis propè infinitis per priſtinos poſſeſſores ſumma cura cuſtoditas donari ſibi obtinuerit ad ornamentum domus ſuæ Princeps perilluſtris. Ejus ego quoad extimam faciem, per Anthonium Stevens (Mechlinienſem pictorem egregium) delineatam imaginem in cupro inſculpi, ad honorem dicti Principis, & elegantiarum ſtudioſorum in gratiam procuravi; qua imagine propter ſui parvitatem, titulus ſive monumentum in frontiſpicio partis anterioris ſæpe fati palatii lapidi marmoreo literis aureis inſcriptum nequaquam exprimi potuit. Quamobrem ejus hic ſubjungere licuit copiam.

PETRVS ERNESTVS COMES EX MANSFELT, GVBERNATOR DVCATVS LVXEMBVRGENSIS, ET COMITATVS

MITATVS CHINI, EQVES AVREI VELLERIS, *Regij exercitus Mareſchalcus, Concilij Status Senator, poſtquam annos lvj. miniſterio invictorum, & Auguſtorum Principum D. Caroli Quinti Cæſaris, & Philippi Regis Catholici deſerviviſſet. Cum jam indè à bello, Afris: ad Thunet (quod primum militârat) omnibus penè in poſterum expeditionibus, conflictibus, urbium expugnationibus interfuiſſet. Indeque Belgio domeſticis motibus turbato, conſtantem in omnem partem ſuam Cæſari ac Regi fidem comprobaſſet, ac varios ampliſsimorum dignitatum honores belli atque pacis munia adminiſtraſſet, ad ſupremam indè à Rege Catholico totius Belgii, Burgundiaque præfecturam accerſitus extitiſſet, hos fontes atque ædes exciſa rupe, valle complanata D. O. M. Regi D. ſuo, quibus immortales atque immenſas agit gratias ſua quod precatur ſenectutis tranquillitati D. D. M. D. LXXXX.*

Nullatenus ſub ſilentio tranſire mei præſentis propoſiti ratio permittit, quin etiam obiter Theriotrophii, quod alendis feris ſervit, à prædicto Principe Comite in Manſfeldt ad palatii ſui partes omnes excepta anteriori ædificavit. Id enim multis jugeribus terræ conſtans, itemque pratis, campis, vallibus, collibus, præcipitiis, dumetis, arbuſtis, vepribus, ſylvis, ſtagnis, antris, & aliis fera-

rum habitationi percommodis abundans receptaculis, latiſſimum habet complexum, qui prævalidis muris per circuitum cingitur, præter inſignes turres ac ædificia in eodem circuitu conſpicua. Capax igitur exiſtit hoc Theriotrophion ut aliquot cervorum, & damnarum centenis aliiſque feris magno numero commodum præſtat domicilium, prout & modo non minimam habet multitudinem, ad quam aliæ atque aliæ in dies accedunt variæ ſpeciei feræ, undè plurimum delectationis contuentibus generatur. Atque hæc de Mansfeldico Palatio ejuſque quibuſdam pertinentiis tantum attigiſſe ſufficiat.

IOAN. BERTELII
HISTORIA
PRINCIPUM
LUXEMBURGENSIUM:

Ubi de eorum ortu, progreſſu ac regimine, uſque ad Albertum Auſtriacum.

TRACTATURUS ea qua potero brevitate & veritate, non de Trojanæ urbis alteriúſve conditione, ſitu, profectu ſivè excidio, ſed de Luxemburgicæ domus origine, ejuſque Principum genere, nobilitate, ac præſtantia, lectorem inprimis meum rogatum enixè cupio, quatenus ejuſmodi in hujus opuſculi evolutione curet habere animũ candore nimirum & benevolentia affectum, qualem ſibi viciſſim data occaſione ab aliis exigeret. Quod quidem ſi præſtare mihi roganti non detractaverit, futurum ſpondeo ut exigui in legendo laboris impendendi pro rerum dignitate, & jucunditate inde profectura minimè eum pœniteat. Ecquid enim jucundius, & ut cætera taceam liberali, & ingenuo homini

convenire magis, quam ſub ſuccincto verborum complexu, ortum, geſta, ſeriem, ſucceſſionem, ac denique occaſum quàm plurimorum Imperatorum, Regum, Ducum, aliorumque principum ac magnatum ex eadem quaſi radice promanantium, ſibi ob oculos propoſita intelligere, conſiderare, in eoque oblectari? Familiæ igitur (ut exordiar) ſive domus Luxemburgicæ caput, ac principium dico dediſſe Pharamundum magni Marcomiri filium, eumque Franconiæ orientalis Ducem: necnon Gallicanæ Franciæ primum Regem, qui circiter annum Domini 420. Herbipolis ſive VVirthenburgi diademate regio redimitus Argottam Cymbrorũ Regis filiam poſtea in matrimonium ſibi aſcivit, atque ex ea hoſce ſucceſſivè liberos genuit. Clodionem crinitum (qui patrem in honoribus ſecutus eſt) Francionem & Marcomirum.

Pharamundus porrò ſtaturæ extitit mediocris, magnis verò & torvis oculis, barba item admodum atra, adeò ut in eum primum intuentes pavore concuterentur facile: fuit etiam Rex iſte Religionis Chriſtianæ prorſus expers, & à progenitorum ſuorum inſtitutione Paganus, attamen juſtitiæ, pacis, & legum civilium tenax, in morum etiam optima diſciplina populum

pulum continuit ſuū, cui ut erat longe gratiſſimus princeps, ita ejus nimis citatus finis fuit admodum luctuoſus proceribus in primis atque militibus. Obiit autem anno Domini 427. Inque ejus locum Clodio primogenitus ſurrogatus, necnon Regio ſceptro inſignitus fuit. Hic ſtatim ut ætatem virilem attigit, magnanimum ſeſe, atque generoſum valde exhibuit, in id potiſſimum, ut hæreditatem à patre acceptam in dies auctiorem redderet. Hac igitur de cauſa exercitu prægrandi collecto, vicinos Regni ſui limitibus imminentes fortiter aggreſſus, eoſdem vi & armis loco cedere compulit, atque ſic voti compos effectus, Paternis dominiis plurima adjecit. Vxorem habuit Baſinam VVidelphi Thuringiæ Ducis filiam, ex cujus complexu, filios quatuor produci accidit, Phriſonem ſcilicet, Alberonem, Reginaldum, atque Raucharium: inter cætera autem ejus edicta ſtrictè ſanxit, quatenus Galli ſui luxuriare comam ſinerent, quo ſcilicet ſeſe à Romanorum jugo ac ſervitute liberos palam conteſtarentur, cum hi econtra capillitium geſtare in ſervilis conditionis ſignum prohiberentur. Hinc etiam Clodio iſte Francorum Rex criniti ſive capillati cognomen ſortitus eſt. Civitates munitas admodum, &

perantiquas Treverim, Metas, Tullum una cum aliquot Brabantiæ oppidis vi expugnavit, Nervios, item circa Carbonariam ſylvam commorantes domuit, & è Romanorum poteſtate eruit, Morinos præterea & Hannoniæ provinciam in ſuum jus virtute armorum redegit. Phriſo hujus maximus natu filius in quodam conflictu, ſagittæ ictu fortuito percuſſus juvenis adhuc interiit. quæ res adeò patrem contriſtavit, ut ſtatim febri admodum acuta corriperetur, & gravibus longo tempore doloribus confectus, ipſe ibidem mortem obiret Regni ſui anno viceſimo. Sub mortem, dum quaſi certo, eam ſibi imminere præſentiſceret, convocatis Regni ſui primoribus iiſque præſentibus teſtamentum ſuum more avorum condidit, eoque præter reliqua, poſtquam uxorem ad liberalem, & tanto gradu dignam filiorum ſuperſtitum educationem, maternumque amorem & viciſſim hos de amore in matrem filiali una cum debito honore & reverentia ab iis exhibenda ſerio cohortatus eſſet, diſpoſuit ac declaravit Merovingum (quem naturalem ejus filium ajebant) equitum exercitus Regii fortiſſimum, maximeque fidelem Magiſtrum, eorundem ſuorum filiorum adhuc minorennium fore tutorem atque protectorem, ſimulque

mulque Regni, donec ad ætatem legitimam perveniſſent, ſummum adminiſtratorem, quo ejus prudentia, virtute & armis, quibus multum valebat, Regnum ipſum cæteræque adjectæ Provinciæ à Romanorum, VVandalorum, & Gotthorum invaſione, direptioneque defenderetur. Ad quod quidem pro poſſe præſtandum dum Regi ſeſe ſacramento conſtrinxiſſet Merovingus, Rex ipſe vitam cum morte commutavit, & Cameraci terræ mandato ejus corpore Epitaphio ſequenti apud poſteros memoria & fama celebri immortalitatem promeruit.

Quæ Pharamundus erat furioſo Marte meritus,
Clodius armata quæſiit arva manu.
Hic Tungros domuit, Celtas, Sequanamque fretavit
Ac Ligeris populis, prælia ſæva tulit.
Gallorum juſſit redimiri tempora longis
Crinibus, ut nomen cui coma longa dedit.
Romanos varia concuſſos cæde fugavit,
Ipſe metus Gallis, gloria, lauſque fuit.
Tandem qui letho vincebat, febre ſubactus,
Concuſſuſque ſimul corpore, morte luit.

Merovingus igitur Regiarum prolium poſſeſſionumque earundem adminiſter, fidei à ſe Regi datæ egregiè

reſpondens, virum ſeſe præbuit ad annos complures ſtrenuum, & ducem belli fortiſſimum, hoſteſque omnes à finibus Provinciarum ſibi concreditarum virtute, & armorũ robore coercuit, adeoque quidem ut ejus nominis fama etiam apud Hunnos, Gotthos, Oſtrogotthos, Nortmannos atq; Romanos hoſtes ſuos infenſiſſimos celebratiſſima redderetur, & nomen indies magis magiſque glorioſum. Dum porrò Regis filii ætate pupillari exacta eo prudentiæ & rerum gerendarum peritia pertigiſſent, ut alterius ad id ſubſidio non admodum indigere judicarentur, Merovingus Regni Franciæ, & Provinciarum adjunctarum gubernacula eatenus ſibi impoſita, in ipſos Regis filios præſentibus Regni proceribus libere reſignavit, inſinuans ſeſe deinceps à tantis curis vacuum, velle ſibi tantum in propriis bonis vivere; Hoc ita accidiſſe, cum perſpexiſſent Romani, quos eò uſquè temporis à Franciæ reliquarumque conjunctarum Provinciarum limitibus, Merovingus præſtanti ſua virtute prohibuerat, copioſa militum manu conſcripta, Regnum ipſum, & quicquid de jure Regiarum prolium erat invadere, nec non depopulari meditabantur: cujus conſilii Regni proceres effecti certiores Merovingum accedunt, ob-

oteſtantes majorem in modum, quatenus Regni propugnationem nomine filiorum Regis adhuc ad bella præſertim adverſus hoſtes adeò pugnaces gerenda nimis imbecillium, in ſe denuo ſuſcipere vellet, & uti anteriori tempore fecerat, hoſtiles phalanges à ſuis finibus arcere conaretur. Tum Merovingus propriæ gloriæ & utilitatis cupidine titillatus, quod conſpiceret eos præſenti neceſſitate admodum arctari, nec habere ad manum, qui hiſce in anguſtiis opem commodè ferret, ſic conſternatis ſeſe neutiquam ipſorum eſſe Regem reſpondit, nec proindè poſſe, aut velle tanto cum propriæ rei, ut antea fecerat, diſpendio, alienis ſervire commodis. Illi quò ejuſmodi prætextus vergeret, prudenter advertentes quamquam Regis filiis, utpotè verè propriis ſuis Dominis, fidelitatis fœdere obſtricti eſſent, iiſdem invitis, ac reclamantibus, quo Merovingi fœlicibꝰ auſpiciis hoſtium vim, & tyrannidem, jam jamque cervicibus ipſorum imminentem, evaderent, eidem ſeſe, & omnia ſua unà cum Regno unanimiter dediderunt. Qua ex re jure merito Regina regiorum filiorum mater commota, in ſuæ nativitatis locum, Thuringiam ſcilicet, tanquam ſecurum à Merovingi graſſatione aſylum eos ablegavit, ne

in perdüellionis hujus truculentas manus incidentes certam in necem incurrerent. Merovingus interim via iſthac & occaſione prælibata, Dominis ſuis, dominio privatis, eorum poſſeſſiones occupavit, & Regni Francorum diademate inſignitus, ab omnibus ſubditis in Regem ſuſceptus, Regni quoſvis hoſtes brevi tempore expugnavit.

Paucis inde tranſactis annis Albero Regis filiorum primus, provideque Regni hæres indubius, ætate, corporis robore, & animi virtutibus abundè præſtans, de modo tractare cœpit, quo injuriam ſibi à Merovingo illatam vindicare, nec non Regnum aliaque dominia nequiter ab eodem occupata, denuò recuperare poſſet, atque in hac quidem conſulatione occurrit nihil præſentius, quàm ut amicitiam iniret cum infenſioribus Merovingi hoſtibus: Hinc itaque Argottam Theodemiti Gotthorum Regis filiam matrimoniali ſibi vinculo copulavit, & tum ſoceri ſui ope, auxilioque non minimam patrimonii partem à Marcomiro detentam, & occupatam ex hoſtium faucibus eripuit, nominatim autem Ardennam, Alzatiam inferiorem, Brabantiam, Cameracum, atque Tornacum ſua poſtliminio effecit, unde & Regis Cameracenſis

cenſis vocabulo nuncupatus dicitur. Ex uxore porrò Argotta prænominata, VVaubertum; & præter hunc quatuor filios ſuſcepit, qui omnes præter primum VVaubertum è vivis in infantia exceſſerunt. Solebat autem Albero ut plurimum nemus Carbonarium incolere, inque eo gentilitio ritu Idolis ſacrificare. Vt verò Merovingi manus ipſi continuò inſidiantis evadere poſſet, Montem Hanoniæ Metropolim in denſiſſimarum ſylvarum medio ſibi in propugnaculum fortiſſimum exſtruxit, ubi pro majori temporis parte agens, rationem ſecum ſollicitus inquirebat, qua totum Regnum in ſolidum in ſuam reduceret poteſtatem, nec non ipſum Merovingum una cum poſteritate ad internecionem deleret, qualem itidem cogitationem ipſe Merovingus in Alberonem & ejus parentelam gerebat. Iſte tandem Merovingus diſpoſitione facta bonorum ſuorum, in filiorum quos in filia Regis Burgundiæ uxore ſua procreaverat, fatis conceſſit, eoque defuncto Childericus natu maximus filiorum ei in Franciæ Regno ſucceſſit Anno Domini circiter 458. Hic Childericus in ipſo Regni initio turpem admodum, ſordidam & impudicam vitam ducebat, adeo quidem ut nobilium & procerum Regni ſui paſ-

ſim

ſim thorum maculare non vereretur, ſed eorum uxores ad libidinem ſecum exercendam pertraheret, quo nimis improbo agendi modo, ſubditorum in ſe acerrimum provocavit odium, ita ut etiam ad Regem invadendum arma corriperent: Childericus itaque anno Regni ſui quarto dum in eas deveniſſet anguſtias, ut ſeſe à propriorum ſubditorum impugnatione propugnare non poſſet, neque uſpiam per ampliſſimum Regni ſui ſpatium ſecurus conſiſtere, fugam ſecreto iniit, Metamque civitatem petiit, ubi à Gubernatore ſupremo honorifice admodum, & regio apparatu exceptus, hoſpitio aliquamdiu commoratus eſt. Interea verò ad priſtinam vitæ ſpurcitiam rediens loco gratitudinis in hoſpitem rependendo, in uxoris ejus amorem vehementer exarſit, eamque amplexibus adulterinis turpiter fœdavit.

Franci porrò, ut Regem ſuum turpiter aufugiſſe compererunt, Gunebaldi cujuſdam ſummæ apud illos auctoritatis viri conſilio & ſuaſu Gilettonem tunc Regni vicini Sueſſionenſis nomine, Romanorum ſupremum Gubernatorem in Regem Franciç delegerunt, & in Throno Childerici deſertoris Regis ſedere fecerunt. Hic itaque Rex Franciæ effectus, prioribus

octo annis magno cum omnium applauſu regium munus obivit; verum iſto jam tempore ſatis tranquillo exacto, tyrannide intollerabili in ſuos graſſari exorſus eſt, atque id præſertim exactiones extorquendo tantas, donec penè nihil amplius eis reſtaret, unde commodè ſeſe ſuſtentare poſſent: hinc illi in ſeditionem converſi adverſus Regis improbitatem arma corripiunt, & quod prece non poterant obtinere, eum ab incepto manu valida fortiter cohibent. Tum Childericus eatenus Regno deſtitutus & abſens ſpe recuperandi ejus præconcepta ad locum ſuum unde fuga ſeſe præripuerat reverſus, ad ſceptra priſtina poſtliminio per Regni proceres, aliosque ſubditos honorificè admiſſus eſt, ac deindè adverſarium ſuum Gilettonem Regni invaſorem, qui jam Aurelias uſque limites Regni dilatârat, repreſſit, & à Francorum oppreſſione ulterius exercenda cohibuit. Similiter in quoſvis Regni hoſtes arma vibrans, præſertim autem cum Clodionis poſteris continuum bellum gerens, prudenter admodum & fortiter ſeſe Childericus Rex habuit, unde & adverſariorum copias, fudiſſe, ſuperaſſe, & fugaſſe eidem non raro accidit. A reditu inſuper ſuo in Regnum benignus, atque manſuetus

tus in ſubditos extitit, quare & ſui viciſſim eum magno affecto honore, atque officiis quibuſlibet in finem uſque proſecuti ſunt.

Childerico è vivis ſublato, filius ipſius Clodovæus ætatis anno decimo quinto Regiam dignitatem adeptus eſt. Cumque necdum è Paganiſmo ad fidem Chriſtianam acceſſiſſet, Gundebaldi Burgundionum Regis neptem, forma elegantem, ſummæq; prudentiæ puellam ſibi in conjugem expetiit: at Burgundiæ Rex primo quidem ideò renuit, quod Clodoveus veræ religionis eſſet exors, poſtmodum tamen, ubi mediantibus quibuſdam amicis ſponſione facta à Clodovæo de abjurando Paganiſmo, & Religione Chriſtiana amplectenda inſtantius rogaretur, Burgundiæ Rex petitioni Clodovæi annuit, eique neptem in ſponſam tradidit. Clodovæus igitur voti compos effectus, & Regio apparatu apud Sueſſiones ſuſceptus eſt. Veruntamen promiſſi immemor ad Idolorum ut, antè culturam rediit, in eaque perſtitit donec divinitus ad frugem meliorem quodammodo compelleretur: Nam cum Germanos bello aggreſſus eſſet, & in maximum vitæ incurriſſet periculum, votum Deo mente tenus nuncupavit ſeſe Chriſtianæ religioni circa ulteriorem mo-

ram.

ram nomen daturum, ſi divino munere iſthoc periculo liberatum victoriam de inimicis obtingeret reportare. Vicit igitur & ilicò per miniſterium D. Remigii Rhemenſis Eccleſiæ Antiſtitis ſacro ablutus Baptiſmate, ac conſequenter oleo cælitus per angelum allato in Regem inunctus eſt & inſuper in lilia aurea è cœlis à Deo demiſſa, Regis inſignia, quæ priùs buffones præferebant, fuere immutata.

Clodovæus itaque Francorum Rex, poſteaquam Chriſtianorum albo cooptatus eſt, mirum quam glorioſus evaſerit, quamque proſperum in bello, quod ipſi potiſſimum cum Brabantiæ, & Flandriæ conterraneis intercedebat, ſucceſſum obtinuerit. Præfixerat autem vicibus ſuis perfuncturum (ob locorum maximam intercapedinem) dictis Brabantiæ, & Flandriæ provinciis Auſtraſium quendam, qui eam ob rem Tungrorum, Brabantiæque ſeſe Ducem indigetabat. Hic Auſtraſius ab Alberone, & fratribus atroci pugna invaſus, adeò fortiter obſtitit, ut parta de hoſtibus victoria, ipſi inſuper Alberonis fratres ab ipſo vincti caperentur, quos & ipſe protinus adhibitis cuſtodibus, ad Franciæ Regem deſtinandos curavit. Rex porro captivos hoſce ut conſpexit ad ſe adductos, in furorem converſus diſtricto

gladio

gladio manu propria eoſdem trucidavit, & exindè regnum ac poſſeſſiones ipſorum nemine obſiſtente invaſit, uſurpavitque.

Cum iſtiuſmodi cædem in Clodionis poſteritatem exercuiſſet Clodovæus, ratus totam eam proſapiam è medio hac ratione ſublatam, ipſum Auſtraſium potioribus quam ante muneribus honoravit, atque dominia quamplurima ejus fortitudine Regi acquiſita: Regnum Auſtraſii vocari voluit, ex quo quidem tempore, & deinceps donec Regnum iſtud in diverſas, variaſque partes ſecaretur, ſinguliſque Dominis ipſæ aſſignarentur ſingulæ, ejuſmodi nomenclaturā obtinuit. fuit autem iſtud Auſtraſii Regnum longè vaſtiſſimum, complectens nimirum Provincias admodum grandes & illuſtres perplures, utpotè à finibus ſuperioris Burgundiæ initium ducens, finem verò ſortiens in mari Friſiæ, atque ſuo ſinu complectens, quicquid inter Rhenum & Schaldim nominatiſſimos fluvios ſitum comperiebatur, Vltrajectum ſcilicet cum appendicibus, Coloniam Agrippinam, Treverim, Moguntiam, Metas, Verdunum, Tullum, Brabantiam, Geldriam, Cliviam, Hollandiam, Zelandiam, Hannoniam, Agrum Leodicenſem, Luxemburgum, Alzatiam, Palatinatum,

tum, Ardennam, Barrum, Ducatum Lotharingiæ, iſti inquam limites, ſeu potius partes extitere Regni Auſtraſii, quod modo videmus in quam plurimas partes, dominia & principatus diſſectum.

Dum hæc ſic ſeſe haberent, ſolebat interdum Clodovæus fingere dolorem de eo, quod Clodionis ſtirpem tanta crudelitate occidiſſet, atque ideo ſeſe optare ajebat, ut vel unus inde oriundus ſupereſſet: quæ quidem ſubdolus eo proferebat conſilio, ut ſi fortaſſis quiſquam blanditiis ejuſmodi illectus prodiiſſet, hunc uti cæteros protinus e medio tolleret: Sciebat namq; propria redarguente conſcientia, nullo jure Regnum ſeſe Franciæ occupare, quod omnino ad Clodionem ejuſque poſteros certò ſpectabat. Stragem porrò à Clodovæo exercitam evaſerat. VVanbertus Alberonis ex Argotta, uti antea diximus, filius, adeoque Clodionis capillati ex filio nepos, qui interdum Belgicas ditiones, quas à patre hæreditaverat, incolebat; interdum verò in iis Aquitaniȩ partibus quas à matre ſua Theodorici Regis Italiæ ſororis acceperat, degebat. Hic Lucillam Zenonis Imperatoris filiam uxorem duxit, ex qua filios ſuſcepit duos, Anſelbertum videlicet & VVanbertũ. Hos Merovin-

gi poſteri ſubverentes, ne aliquando ſucceſſu temporis in Clodionis avi ipſorum Regna, & poſſeſſiones poſtliminio redirent, conati ſunt, uti cæteros, neci dare. At pater eorũ VVanbertus, eorum inſidiarum factus certior, filios ſuos præfatos Romam ad Zenonem Cæſarem ipſorum ſcilicet avunculum ablegavit, à quo ut & à Theodorico Argottæ aviæ eorundem fratri perquam honorificentiſſimè, prout eorum poſtulabat conditio, ſuſcepti ſunt, & ab omni periculo inſidiantium hoſtium erepti.

Romani, ut Imperatoris nepotes in urbem appuliſſe compererunt, accepta exinde Auguſto congratulandi cauſa ipſos in Senatorum ordinem aſciverunt; ad quod quidem munus vocati, dum jam in viros excreviſſent, egregiis effulsêre virtutibus, nec non tam in bello, quàm in pace in Iurium Cæſareorum tuendorum munere ſeſe exhibuere præſtantiſſimos. Ex quo etjam prout decebat, Imperator ipſe non modo naturali, verum etiam ſingulari, veroque eorum virtutibus digno amore ipſos complectebatur. VVanbertus tandem pater horum rebus humanis exemptus eſt, annum Domini circiter ɪↄxxvɪɪɪ, cui & ſubſequens inſigne Epitaphium poſuerunt ſuperſtites amici.

Qui

Qui Deos quondam coluit paganos
Ritibus doctus, fide Chriſtiana
Clarius multo patribus peregit
Aurea ſæcla.
Regibus natus, Ducis ampla geſta
Poſteris liquit, fideique zelo
Præſules natos pietate ſummos
Protulit orbi.
Inde Romana regionis alma
Prodit Ansbertus ſapiens Senator,
Cujus ex ortu retigit choruſcans
Sydera virtus.
Non pater tantum ſolio Ducatus
Splenduit terris animoſa proles,
Sed pari divum numero relata
Numine fulſa.
O ſatis fœlix Lotharena tellus,
Quæ Duces tantos genuiſſe digna es
Gentium Divi, quibus & rebelles
Terra dedêre.

Zeno Imperator, ſummæ pruden-
e, quantum ad Rempublicam poli-
è adminiſtrandam, vir, ſed hæreſi
riana infectus, anno Imperii ſui
cimo ſeptimo mortem obiit, cui in
functione Anaſtaſius itidem peſſi-
us hæreticus ſuffectus eſt. hic in
riſtianos vereq; fidei cultores tanta
pie graſſatus eſſe dicitur, ut vel ejus
relatio horrorem humanis afferat
entibus: ſolebat autem in ſedis A-
ſtolicæ contumeliã iſtiuſmodi ſen-
ntiam proloqui: Nos Pontifici &

aliis jubere volumus, non autem ab aliis juberi: Tandem temeritatis ſuæ juſtas exſolvens pœnas, fulmine deſuper à Deo percuſſus interiit miſerè.

Horum Auguſtorum temporib⁹ Sancti Mammertus Viennæ, & Remigius Rhemis Galliarum civitatibus, Præſules vitæ ſanctitate, & ſapientia clariſſimi effulſerunt.

In impii Anaſtaſii Imperatoris locum, Iuſtinianus piiſſimus ſacratiſſimuſque Catholicæ religionis propugnator ſubrogatus, ſtatim omnes Arrianæ perfidiæ Epiſcopos ſedibus ſuis exturbavit, & ab his prius ejectos in exilium Catholicos ſummo ſtudio revocari curavit, nec non ſingulos ſuis reſtituit Eccleſiis, favoreque ſummo, quoad vixit, proſecutus eſt. Iuſtiniano Cæſari chriſtianiſſimo anno Dominicæ incarnationis quingenteſimo viceſimo octavo, ex hac mortalitate ſubtracto, Iuſtinus ejus ex ſorore nepos ſucceſſit. Hic prædeceſſoris ſui nepotes prætactos, Anſelbertũ & VVambertum magno coluit affectu, honoreque affecit ſingulari, eorum præſertim infortunio condolens, quod ab avita hæreditate per Merovingorum tyrannidem exploſi eſſent, atque natale ſolum deſerere coacti.

Regnabant eo tempore in Francia quatuor Clodovæi filii, Theodoricus, Clodo-

odomirus, Clotarius & Childeber-
s, qui ex æquo paternam hæredi-
em patre defunčto inter ſe diviſe-
it: horum natu maximo Theodo-
o nomine, licet illegitimo concu-
u procreatus, obtigit Auſtraſii Re-
um, & quia Metis pro majori tem-
ris parte reſidere ſolebat, Rex Me-
ıſis vulgo cognominabatur. Erat
tem hic ſimul Lotharingiæ inferio-
Dominus, nec non & ſacri Roma-
Imperii ſuper Schaldim Marchio.
Porro Clodomirus Aurelianenſis,
otarius autem Sueſſionenſis, Chil-
bertus verò Pariſienſis, Reges effe-
ſunt. Hi quidem etſi ægrè ferrent,
trem ſuum Theodoricum ex con-
bina Arileca vocabulo natum, par-
n etiam cum ipſis in paternis bonis
cepiſſe, cum tamen ab ejus tempo-
moribus minimè abhorreret, fe-
ıdum exiſtimârunt, donec ipſo
ıeodorico è vivis ſublato, ejus uni-
m filium Theodobertum parte illa
r hæreditariam ſucceſſionem ipſi
tingente inito conſilio privare de-
verunt. Quæ equidem conſpiratio
tim atque ipſi Theodoberto inno-
it, ut ſeſe adverſus imminens pe-
ulum oportunè communiret, gené-
ſui Caroli Hasbani Tungrorum Du-
, utpotè unicæ filiæ ſuæ Clotildis
mine mariti, auxilium imploravit.

Carolus igitur Dux, ſua etiam id negotii intereſſe ratus, nihil prius, nihil antiquius habuit, quam ut Regi ſocero ſuo ſuppetias ferre ſtuderet, atque inprimis viſum fuit non inconſultum fore ut ad Cæſarem mitterent, ejuſque favorem auctoritatemque inſtantius implorare prævenirent, atque ut certius voto potirentur ſuo, obtulit ipſe Auſtraſius Rex, tam proprio, quam poſterorum nomine Regnum ſuum fieri Imperio feudale. Ejuſmodi igitur à Rege, Duce, & proceribus habito conſilio, legatio imponitur ipſi Carolo Duci apud Cæſarem obeunda. Qua lubentes ſuſcepta provincia, cum poteſtate pleniſſima tractandi, & conveniendi cum Imperatore, dummodo pacatè Regnum ſuis maneret poſſeſſoribus, Carolus, Tungrorum Dux iter ingreditur Conſtantinopolim verſus, eo ut devenit, ad audientiam Imperatoris admiſſus, adventus ſui cauſam mira verborum eloquentia expoſuit, nec non pro ſubſidio, auxilioque enixiſſimè ſupplicavit. Tum Imperator à re propoſita divertens; Miror (inquit ad Carolum Ducem) ſocerum ac dominum tuum, cujus nomine legationem iſtam exequi decreviſti, ea uti temeritate, ut noſtram ſacri Imperii Marchiam ad Schaldim ſitam (continentem videlicet ſinu ſuo

Antverpiam,

Antverpiam, Gandavum, Teneremundam, Tornacum, Mortaigne, Condeum, Valencenas, & caſtra circum* ex utraque parte fluminis conſtituta) contra æquitatem, & præter Imperialis noſtræ majeſtatis ſcitum, & conſenſum uſurpare audeat, cum hæc non ad Francorum, ſed ad Romani Imperii jura indubitatè pertineant.

Ad hæc Cæſaris verba ſupra quam dici poteſt obſtupuit Dux Carolus, qui ea de re nullam prius audiverat quæſtionem. Reſumpta tamen loquendi fiducia, ejuſmodi reſponſum modeſtiſſimè dedit Imperatori Auguſto. Scio equidem, ô inviċtiſſimè Cæſar, Theodobertum Auſtraſiæ Regem, patrem ad Dominum meum ſacri Imperii Marchiam ſuper Schaldim obtinere; attamen non ita in ejus poſſeſſionem devenit, ut eam à quoquam vi, aut armis per injuriam extorſiſſe dicendus ſit, ſed quod ab Avo ſuò Artſardo (cui in perpetuam hæreditatem Conſtantius, magni Conſtantini pater eandem donaverat) ut hæres legitimus poſt alios intermedios ſucceſſerit. Ad quod Imperator: Non inficior (inquit) Conſtantium prædeceſſorem noſtrum, Duci Artſardo in recompenſam obſequiorum Imperio præſtitorum Marchia iſta honoraſſe, verum ſic ut ad ejus poſteros, eo vita functo

 tranſiret.

tranſiret, cùm non hæreditarie, uti dicis, ſed tantum ad vitam ſuam ejuſmodi Cæſarea munificentia fuerit auctus: unde & jure merito foret integrum Imperatori dictam Marchiam in ſuam reducere poteſtatem. Carolus Dux verbis, & rationibus Cæſaris pene convictus, ſummoperè verens, ne ſi ulterius in defenſionem juris ſoceri ſui Regis quicquam replicaret, non ſolum nihil ea in re proficeret, verum etiam in indignationem Cæſaris incurreret, atque ideo cum omni ſpe ſubſidii, quod expetebat, fruſtraretur, prompto & alacri animo, quidquid juris in Marchia ſuper Schaldim Theodoberto competebat, in manus Cæſaris reſignavit. Hinc poſtera die, conſidentibus quam plurimis Principibus, & Imperii proceribus, ipſo etjam Duce Carolo præſente, Imperator nepoti ſuo ex filia Anſelberto Senatore Romano, eo temporis in aula agente, Marchiam ſacri Imperii ſuper Schaldim in hæreditatem perpetuam pro ſe, & poſteris ſuis conſignavit, eumque de eadem ſolemniter inveſtivit, reſervata nihilominus circa eam Romani Imperii ſuprema auctoritate.

Iſthæc, ut peracta fuere, Imperator Regi Theodoberto adjutorium, quod adverſus patruos ſuos expetierat addicit, & ejus Regnum una cum

Lotharingia

Lotharingia inferiore, ſub ſuam recepit protectionem, atque conſequenter Carolus Tungrorum Dux ex parte Regis Theodoberti ſoceri ſui, illud à Cæſare feudum, prout condictum erat, accepit. Denique cùm ad aliquot inde dies Carolus Dux à Cæſare fuiſſet humaniſſimè tractatus, tandem ut ad Regem Theodobertum regrederetur dimiſſus eſt, dato ei, & adjuncto in itineris comitem Anſelberto, Senatore ſacri Romani Imperii, recens creato Marchione. Mandavit autem Imperator ſtrictiſſimè ſuis litteris, ad Sueſſionenſem, Pariſienſem, & Aurelianenſem Reges datis, ne deinceps quicquam Regi Auſtraſiæ Theodoberto ipſorum nepoti moleſtiæ inferre, ratione ſui Regni præſumerent, quippe cujus propugnationem adverſus quoſlibet infeſtantes, tanquam membrum inſigne Imperii nuper effectum ſuſcepiſſet. Ipſum denique Theodobertum hortatur ſeriò, quatenus deinceps omni jure in Marchiam ſuper Schaldim nudatum ſe eſſe profiteatur, necnon tranſactionem ſive reſignationem dictæ Marchiæ per Carolum Ducem, nomine ejus factam, ratam habeat, & perpetuis temporibus valituram: Cui mandato Cæſareo lubens acquievit Rex Theodobertus.

Porrò cum in Franciam Dux Carolus,

lus, una cum Marchione Anſelberto, & numeroſo nobilium comitatu appuliſſent, Clotarium in primis Sueſſionæ Regem adierunt, eique Cæſaris voluntatem, & decretum inſinuârunt. Clotarius igitur Rex, ut Anſelbertum tantæ eſſe apud Imperatorem æſtimationis perpendit, ratum, gratum, & inviolabile habuit Cæſareum decretum, necnon filiam ſuam Blitildam in amicitiæ incrementum, majoremque firmitatem ipſi Anſelberto Marchioni in uxorem tradidit, cum qua deinde & reliqua familia Tungros à Carolo Duce deductus, ab eodem admodum honorificè ipſe Anſelbertus exceptus, & exhibitus eſt. Indè tandem in Brabantiam profectus, Marchiæ ſibi hæreditariè à Cæſare collatæ poſſeſſionem accepit, eique magna cum prudentia, & omnium congratulatione præfuit.

Excitavit autē Anſelbertus ex uxore ſua Blitilda, Clotildæ Clotarii Sueſſionum Regis filia, proles maſculinas quatuor, & unam fœmellam, Anchiſen ſcilicet alias Arnoldum, qui patri in Marchionatu ſucceſſit, Ferioldum qui Epiſcopus Trajectenſis, & Martyr effectus eſt, Medericum Epiſcopum Antiſiodorenſem, Condulphum, & Tarſitam, quæ vitam in virginitate ducens, & divinis obſequiis ſingula-

ri

ri devotione intenta ſanctorum albo inſcribi meruit.

Vivebant ea tempeſtate, inſignia Eccleſiæ Chriſti columina Sanctus Benedictus Abbas Monaſtici ordinis in occidente inſtitutor, & Dux celeberrimus, ſancta Scholaſtica ejus ſoror Abbatiſſa, Brigida virgo nobiliſſima Scotiæ, Patritius Scotiæ Archiepiſcopus, Maurus Abbas, Leonardus Monachus, Columbanus Abbas, aliique viri vita & ſanctitate clariſſimi, Priſcianus vir longè doctiſſimus.

Accidit autem ut Clotarii ambo fratres germani ſcilicet Clodimirus Aurelianenſis, & Childebertus Pariſienſis Regis abſque prolibus morerentur, ſimiliter & Theobaldus Theodoberti filius Auſtraſiæ Rex, unde ipſi Clotario ſuperſtiti adhuc jure propinquitatis omnes omnino dictorum defunctorum poſſeſſiones obtigerunt, adeoque ipſe totius Regni Galliæ Monarcha evaſit. Quod cum ſibi præter expectationem, & ex inopinato contigiſſe conſideraret, munificum ſeſe Anſelberto Marchioni genere ſuo exhibere decrevit, eidemque univerſam Moſellæ Provinciam, agrum Moſellanum à Metenſi civitate, Coloniam Agrippinam verſus ducentem, & eum qui nunc Luxemburgicus dicitur, cum viciniis quibuſdã aliis territoriis compre-

prehendentem poſſidendum tradidit. Demum Clotarius ipſe gravi infirmitate tactus, & ſibi mortem eſſe vicinam advertens, in hæc verba cum ſuſpirio prorupit. Vah quàm metuendus eſt cœli Deus, qui ſublimiores terræ Reges ſuo ſubvertit nutu. Quibus dictis ſtatim animam in faciem provolutus efflavit.

VVanbertus Romanus Senator Anſelberti germanus frater, patri VVanberto jam defuncto in Ardennæ & Hannoniæ Principatibus ſucceſſit, ac Clotildem Almarici Regis Italiæ filiam eleganti ſpecie virginem ſibi matrimoniali vinculo copulavit. Huic Clotildi quamvis non modica ſuppeteret occaſio, unde in luxu & mundi deliciis vitam duceret præſentem, à ſpiritu tamen Dei præventa, omnes carnis illecebras forti & conſtanti animo deſpexit, & magnam vitæ pietatem cum conjugali caſtitate conjunctam ſervavit: jejuniis inſuper aliiſque corporis attritionibus, nec non largiſſimis in pauperes eleemoſynis perpetuo intenta. Quibus quidem Chriſtianæ pietatis officiis in tantum apud homines ejus opinio profecit, ut dum diem extremum clauſiſſet, nullus dubitaret eam ad cæleſtem perpetuam manſionem à Deo bonorum remuneratore eſſe aſſumptam. Nec id

quidem immerito; relucebat enim in ea, quam diu in hac mortalitate egit, totius virtutis & ſanctitatis gratia, adeò, ut non ſolum propriam ſalutem ſollicitè curaret, ſed & maritum præcipuè, & filios, quos binos ipſi pepererat, ſingulos prout eorum exigebat ſtatus,& conditio, ad vitam juſtè, piè, & ſobriè traducendum exhortaretur.

Qua ex re plurimum delectatus VVanbertus ejus maritus, & ipſe in pietatem valdè propenſus, tanto eam amore complexus eſt, ut ea præmaturè ad alteram beatioremque vitam evocata, nullatenus ad ſecundas tranſire nuptias conſentiret, ſed potius ab omni conjugis conſortio ſeparatus, ea tantum quæ domini ſunt animo recogitaret, & factis ſtudiosè in cælibatu perſiſtens exprimeret: filii ſimiliter pietatis & religionis maternæ inſignes imitatores, ea præſtiterunt, quæ talium parentum gnatos condecebat: Horum prior VVanbertus nomine, patri in dominiis ſuffectus eſt. Poſterior verò Brunulphus vocabulo Cambreſii Comes evaſit, habuitque filiũ Brunulphum etiã nuncupatum, qui conſequenti tempore Lydulphum ſanctæ Agyæ Principiſſæ Hannoniæ maritum genuit. De horum rebus geſtis latius agere, cum mei in præſenti non ſit propoſiti, ſuperſedendum arbitror,&

ad

ad inſtitutam ſeriem, ſivè genealogiam Luxemburgenſium Principum proſequendum, unde paululum digreſſus ſum, redeo.

Anchiſes igitur, qui & Arnoldus cognomento Buggiſus, Anſelberti Senatoris Romani, Marchionis ſuper Schaldim, agriq; Moſellani, prout diximus, Domini, VVanberti ſenioris, ex Lucilla Zenonis Imperatoris filia majoris natu filii primogenitus, uxorem accepit Odam Guizonis Ducis Sueviæ filiam, & patri ſuo Anſelberto paulo poſt defuncto ejuſmodi Epitaphium poſuit.

Vagos Moſella fluctus extollas tuos
Sublimiori Olympo, qua Anſelberti Ducis
Rigas ſolum natale. Tu Tyberis quoque
Flavas arenas alveo vomas tuo,
Cui Roma quondam ſibi Senatoris loco
Voluit præeſſe Moſellanum Principem,
Arcus triumphales, Roma, tui corruant,
Sit Martius campus, ſit circus maximus
Deſertus, almis bellatoribus ſuis
Iam procidant Capitolii faſtigia.
Quid eſt enim, lector nobis præclarius
Virtute, qua magnus Princeps hic floruit?
Cedant, & ô victi, arva veſtra flumini
Claro Moſellano multis paribus jugis
Arata fortium boum, qui fertilem
Lotharingiam nunc faciunt lectu ſegetibus,
Aquilas amicas habuit, ſed & lilia
Collegit, ac fortunam vicit acriter:

Quin

Quin prole ſuſcepta vixit beatius,
Virtutibus claris decumbit glorius,
Quaſo, viator, quid reſtat tanto Duci
Niſi ut ſit ex Heroe factus nunc Deus?

Defuncto itaque Anſelberto Senatore Romano, necnon Marchione, ut præfertur, ſuper Schaldim, e: deinque Agri Moſellani Domino, poſſeſſionum ejus hæres univerſalis effectus eſt Arnoldus, ſive Anchiſes, quem ſupra ipſius primogenitum fuiſſe oſtendimus, procreavitque ex conthorali ſua Oda, Sueviæ Ducis filia, filios tres, & quatuor filias, videlicet Arnulphum Principis ſucceſſorem, Modoaldum Archiepiſcopum Trevirenſem, VVandelinum ſanctiſſimum Monachum, Afram ſanctam, Severam ſanctam Abbatiſſam Trevirenſem, Odam, & Guizam, Geruini Ducis Lotharingiæ uxorem. Iſte Geruinus fundator extitit ampliſſimi Monaſterii Mediolacenſis ſuper Saram fluvium, ordinis Divi Benedicti.

Regit autem Anchiſes, ſive Arnoldus unà cum uxore bona, quæ ipſi hæreditario jure obvenerant, annis quam plurimis, & donec ſenio jam inciperet confici, Spiritu ſancto, quo penè tota ejus ſoboles erat jam præventa, inſpirante, petita, & accepta à conjuge facultate, ſpretis mundi divitiis, in eremum conceſſit, atque inibi Domino

no Deo ſanctè, & ſedulo ſervivit, & tandem dierum plenus, annum Domini circiter ſexcenteſimum nonum Creatori reddidit animam.

Hoc etiam ævo Eccleſiam Dei ſanctitate vitæ & ſapientiæ doctrina illuſtrabant ſanctiſſimi viri, Goar Trevereníis, Gallus, Abbas Rupertus, Remaclus & Eligius Epiſcopi.

Arnulphus denique Anchiſis filiorum natu maximus, luctu ſuper mortem prædilecti patris exacto, cæpit & ipſe eodem quo pater in vitam religioſam, & à mundi ſtrepitibus remotam propendere animo: adeò, ut niſi bonum publicum cujus procurandi onus ei incumbebat, & amicorum preces, & diſſuaſio obſtitiſſent, ipſe protinus cunctis poſſeſſionibus dimiſſis, religionis monaſticæ ſtatum arripuiſſet: Veruntamen ut ſe non ſibi ſoli natum, ſed maximè reipublicæ cauſa laborandum audiſſet, conſulentium placitis potius, quàm opinioni propriæ acquieſcere elegit. Proinde cum ipſas à patre ſibi obtingentes Provincias, utpotè Marchiam ſuper Schaldim, & Moſellanum dominium, tum etiam alia aliundè ſua effecta magnas ſcilicet Aquitaniæ, & Regni Auſtraſiæ partes ſubiit adminiſtrandas, necnon Dodam, VViberis Comitis Bononiæ filiam, in conjugiũ accepit: Quinetiam

cum

cum eum Clotarius Franciæ Rex, ob eximias, qui in eo relucebant virtutes, & ſapientiam ſummo proſequeretur amore, ipſum in magnum, palatii ſui Regii, Maierum aſſumpſit, necnon eum ſimul in adoleſcentiæ filii ſui Dagoberti moderatorem ordinavit, cujus etiam præclara inſtitutione Princeps evaſit Dagobertus laude dignisſimus.

Arnulpho Principi peperit uxor filios tres, Clodulphum Ducem Moſellanum, & Comitem Palatinum, Anchiſen ſacri Imperii Marchionem, & VValchiſum Seneſchalem, & Comitem Verdunenſem, qui filiam habuit ſanctam VValtrudem.

Ipſe verò Arnulphus, dum complures annos munus ſibi incumbens maxima cum laude obiviſſet, ſecularis principatus, & ejus pompis pertæſus, cum uxoris conſenſu eremum petiit, ubi ſumma cum vitæ auſteritate, & corporis maceratione Dei obſequiis totus intendit. Similiter & ejus uxor pii conjugis veſtigia inſequens Treveris Monialiū ingreſſa eſt Cœnobium, atque inibi jejuniis, vigiliis, orationibus, & aliis religioſis exercitiis reliquum dierum ſuæ peregrinationis abſolvit, & cum laude, non ſine ſanctitatis opinione, animam Chriſto Domino reddidit.

Dum Arnulphus ſummus quondam in ſæculo Princeps, eremum, in pietatis operibus, plurimum temporis incoluiſſet, & ejus ſanctitatis fama longè, lateque per orbis partes diverſas percrebuiſſet, accidit, ut defuncto eo tempore, Metenſis civitatis Præſule, magno cleri & populi conſenſu ipſe Arnulphus Eremicola in defuncti Epiſcopi locum ſurrogandus poſtularetur.

At ipſe, honorum, quorumlibet ſæculi hujus contemptor pridem effectus, & ſuas in id functionis vires omnino impares eſſe reputans, cœpit in primis munium ad ſe delatum, perquam modeſtè deprecari: Verum ubi nulli tergiverſationi locum eſſe advertit, ne in hac electione Spiritui ſancto reſiſtere videretur, tandem humeros oneri iſti ſubeundo humiliter ſuppoſuit, & tum denique ea animi magnitudine & conſtantia, talentum ſibi creditum impendit, ut dignam pro erogato in populum Dei ſpirituali tritico, à ſummo Patrefamilias menſuram percipere méreretur.

Veruntamen Arnulphus Epiſcopus Metenſis poſt multos in Præſulatu exantlatos labores, & viribus penè exhauſtus, dum ſcipſum ad perſiſtendum eo in munere minus judicaret idoneum, de eo abjiciendo cœpit animum

nium adjicere, & ne tamen Eccleſia, Chriſti ſponſa ſibi eatenus concredita, & deſponſata, ipſius diſceſſu quid pateretur detrimenti, curam in primis habuit, de viro digno in locum ſuum ſubſtituendo; & cum hæc animo agitaret, commodè occurrit ipſius cogitationi, Goyerus Prorex Aquitaniæ, ob egregias animi, & corporis dotes, eo Præſulatu longè digniſſimus: in hunc igitur, dum Epiſcopale officium legitimis modis reſignaſſet, dilectum eremum repetiit, & priſtina auſterioris vitæ, & contemplationis exercitia reſumpſit, & tandem ſenio confectus circa annum Domini 604. vitam mortalem, cum immortali commutavit. Sed id, antequam ei evenit, paulò antè ſcilicet, quàm hinc emigraret, Anchiſen Sacri Romani ſuper Schaldim Marchionem, filium ſuum ad ſe vocatum, Dei timorem antè, & ſuper omnia habere feriò docuit, & ut in omnibus actionibus ſuis divinam retributionem recogitaret, utque hoc, quaſi fræno ſemetipſum ab omni injuſtitiæ nævo cuſtodiret monuit: Tum etiam illi mandavit, ut Beggam, Pipini primi, cui Carolomannus Tungrorū, & Brabantiæ Rex Pater erat, filiam in conjugem expeteret, & acciperet. Quæ quidem paterna imperia, cum ad impletionem ſanctè ſpopondiſſet Anchiſes,

placidè obdormivit Arnulphus ejus parens, Metenſis quondam Epiſcopus in Domino. Cujus inſequēti tempore, corpus à ſucceſſore Præſule Metas adductum, & terræ, digna omni veneratione, mandatum eſt.

Beggam itaque Ducis Pipini primi filiam, dum amicorum interventu ſibi Anchiſes matrimoniali fœdere copulari obtinuiſſet, conſecutus eſt cum eadem dotis nomine, Ducatus binos, Tungrenſem nimirum, atque Brabantiam: ex quo illud accidit, ut deinceps cum Marchionatu ſacri Imperii ſuper Schaldim incorporati haberentur. Peperit autem Begga, viro ſuo Anchiſi, Pipinum, agnomine Herſtallum, ea ut fertur ratione, quod fortuito caſu, in loco ejus vocabuli, eum mater in hanc lucem ediderit. Fuit autem Begga iſthæc virtutibus heroicis pollens, atque adeo ſexus ſui conditionem præſtantia vincebat, & ſublimitate animi, præter cæteros ejus inſignes actus; Caſtrum etiam quoddam in Ardennæ partibus à fundamentis extruxit, cui nomen indidit Andagium, eique Parochialem Eccleſiam vicinam appoſuit, quæ poſtmodum pluribus aucta ædificiorum, & redituum commoditatibus Divi Huberti Epiſcopi ordinatione, & juſſu Monachis ordinis Divi Benedicti poſſidenda tradita fuit, con-

ſtituto

ſtituto inibi per prælibatum Divum Hubertum, admodum religioſo viro Beringerio, qui pridem ei Sacellanus fuerat in Abbatem, & gregis monaſtici ducem & paſtorem: Hinc exordium duxit Monaſterium illud quod & hodie celeberrimum perſiſtit, à ſancto Huberto nomen trahens.

Beggæ porrò viam univerſæ carnis ingreſſæ epitaphium ejuſmodi compe- rimus poſitum.

Begga Duciſſa fuit, genitrix quoque germinis hujus,
Quæ fuit Anchiſæ felici fœdere juncta.

Anchiſes deniq; Beggæ maritus ſumma erat in pauperes liberalitate, adeo ut data ſibi eis benefaciendi occaſione, eam facilè ſibi non pateretur excedere, unde quadam die (ut de eo legitur) dum puerulum quendam recens natum omni deſtitutum hominũ cura expoſitum conſpiceret, ex compaſſione juſſit eundem tolli, ejus curam haberi, necnon impenſis ſuis educari, quem & deinde tanto majori affectu complexus eſt, ut eundem in adoptionis filium ſuſciperet, nomen ei imponens Godivum. Godivus iſte tanta Domini, & principis ſui munificentia ſublimatus, poſtquam grandior effectus eſſet immemor beneficii, citra meritum proprium ſibi impenſi, cæpit

ambitionis agitari ſpiritu, nec non locum patris adoptantis nequiter appetere. Hinc igitur viam inquirere cœpit de eo perimendo, indubitatum ratus ſeſe in ejus locum ſucceſſurum, ſed fefellit eum ſpes. Dum itaque die quadam in ſylvis denſiſſimis remoti à cæterorum hominum conſpectu venationi operam darent, peſſimus Godivus ſtricto gladio Principem Dominum, ac beneficentiſſimum patrem ſuum peremit. At Dei præpotentis vindicta non diſtulit hunc parricidam diu impunitum conſiſtere, ſed pœnas promeritas non multo poſt ei rependit, cum à tetro dæmone eum invadi, ab eoque ſuffocari permiſit.

Floruerunt hoc ævo Iodocus Eremita, Oſvvaldus Rex, Leodegarius Epiſcopus & Martyr, Gertrudis Abbatiſſa, cultores Dei perquam ſanctiſſimi.

Rebus humanis exempto Anchiſe, Pipinus Herſtallus ejus ex Begga filius Ducatum obtinuit Brabantiæ conjunctim cum Marchionatu Sacri Imperii ſuper Schaldim, una cum Comitatu Namurcenſi, atque inſuper Magni Majeri titulo in Franciæ & Auſtraſiæ Regnorum Palatiis à Childeberto Rege honoratus eſt. iniit autem Pipinus Herſtallus matrimonium cum Plectrude nobiliſſima, ex qua duos filios ſuſ-

cepit, Drogonem videlicet, & Grimoardum; quorum prior Campaniæ, Burgundiæque Comes, & Palatii Franciæ magnus Majerus. uxorem habuit generoſiſſimam Theodaldam: ſed ea ſterili permanente, ipſe abſque liberis deceſſit, Grimoardus vero cum filia Raboth Ducis Friſiæ copula matrimoniali conjunctus eſt.

Pipinus hic Herſtallus agnomine, etſi quidem egregiis pollere virtutum habitibus videretur, id tamen vitii dicitur habuiſſe, quod fidei matrimonialis oblitus, ſcortum Alpaidam, ſororem Ducis Ardennæ domi ſecreto foveret, ex qua etiam duos filios procreavit, Carolum videlicet Martellum virum bellicoſum, & Carlomannum Monachum: Qua de re commotus Divus Lambertus tum temporis Tungrorum Epiſcopus, Ducem ab hoc ſcelere magno Zelo dehortatus eſt, ſed cum nequicquam proficeret, excommunicationis etiam fulmen ſeſe in eum, niſi reſipiſcat, vibraturum comminatus eſt, atque hoc etiam fruſtra medio uſus eſt in contumacem adulterum ſanctiſſimus Antiſtes. Ipſa vero pellex ejus perverſa Alpaida Divi Lamberti circa Ducem in meliorem frugem revocandum ſtudium intelligens, gravi odio virum ſanctum inſectari cœpit, & in ejus necem procu-

randam, quanta potuit ſollicitudine, incubuit. Dodonem igitur Ardennæ Ducem fratrem ſuum litteris compellavit, magna inſtantia urſit, ut Divo Lamberto, ob adulterii reprehenſionem vitam eriperet; atque ut id peſtilens mulier à fratre ſuo certius conſequeretur, in memoriam ei reducit, quod eorum Germani fratres Richoldus, & Gallus ab ipſius ſancti Præſulis amicis ex Loſſenſium Comitum familia originem ducentibus, non ita pridem morte forent affecti. Hiſce peſſimis peſſimæ meretricis incitamentis malè perſuaſus Dodo, petitioni ejus ſeſe ſatisfacturum repromiſit, atque demum paucis inde tranſactis diebus, aſſumptis ſecum aliquot ad tanti ſceleris perpetrationem aptiſſimis ſociis nocte intempeſta Leodium, id quidem temporis vicum obſcurum, nunc verò ampliſſimam, nobiliſſimamq; Principum Epiſcoporum ſedem cathedralem, advenit, & cum conſortibus ſuis nonnihil in proxima ſylva deliteſcentibus, perluſtrare ipſe cæpit, quid rerum Divus Lambertus ageret, & cum eum ſeſe ad ſacrum Miſſæ officium orto ſole peragendum non improbabiliter applicare advertiſſet, & orationibus præparatoriis incumbere, evocatos ſocios paratos eſſe jubet, tum ipſi ſimul tempore conceptæ malitiæ explendæ

plendæ idoneo, ad locum ubi ſacris operabatur vir Dei, aſſiſtentibus ipſi duobus Clericis miniſtris, accedunt, & primum oſtiorum, & feneſtrarum violenta perfractione aditum ſibi fecerunt, tum introgreſſi ipſos Clericos ſancto Epiſcopo miniſtrantes, Petrum & Andeletum nomine, viro Dei conſpiciente peremerunt, ac deinde ipſum ſanctiſſimum Præſulem Miſſæ ſacrificium ad altare Divorum Coſmæ & Damiani celebrantem, gladio percutientes, Chriſti martyrem pro juſtitia fecerunt: Hoc ſcelere per Dodonem, & complices perpetrato, adfuit divina ultio, per quam ipſe Tyrannus in ægritudinem acerrimam eodem anno prolapſus, ſenſus dolorum perſenſit inexplicabiles, adeò ut inſtar flammæ ardentis ſua inteſtina quaſi uri ſe ſentire profiteretur, & pejus quotidie habens, teterrimum etiam è corpore ſuo fœtorem emittebat, ita, ut nec ejus familiares infectum circa eum aërem perferre ſuſtinerent, & tandem omni alio conſilio deſtituti, ipſum ſuum Dodonem ea morbi diritate laborantem, in Moſam flumen vicinum ſubmerſerunt, ſicque dignas ſuæ temeritatis pœnas etiam in hoc ſæculo Dux Dodo, Deo vindice exſolvit; quemadmodum & in facinoris complices divinam, gravemque animadverſio-

nem contigiſſe plerique ſcriptorum teſtantur.

Cùm tam aperta Dei ultione percuſſum fratrem ſuum Dodonem compeiiſſet Alpaida, ne quid etiam ſimile ſibi fortè contingeret, animum applicuit ad Deum offenſum bonis actibus placandum, & vitam deinceps inſtituit lugubrem, peccata ſua præterita magno affectu deplorans, & ab eis in poſterum ſtudiosè præcavens. Dimiſſo igitur adulterino concubitu, Monaſterium propriis ſumptibus excitavit, atque inibi cum Religioſarū puellarum conſortio in magna auſteritate, & pietate, divinam iram placare ſtuduit, tandemque piaculorum (ut piè creditur) ab ipſa commiſſorum conſequutam remiſſionem, ad beatorum ſocietatem aſſumi obtinuit. Pipinus itidem funeſtum Dodonis exitum intelligēs, pellicis item ſuæ reſipiſcentiam cognoſcens, cœpit & ipſe criminum ſuorum ex corde deteſtationem habere, necnon à Deo miſericorde gratiam implorare, quam ut conſequeretur efficacius, plurimorum Monaſteriorum, & Eccleſiarum fundator extitit, & dotator magnificus.

Tandem Pipinus ad ætatem decrepitam perductus, emigrationis ſuæ diem ex hac vita mortali imminere proſpiciens, ritu ſolemni teſtamentum condidit,

condidit, quo voluntatem ſuam circa bonorum ſuorum diſpoſitionem eſſe talem declaravit, ut Carolus Martellus ejus ex pellice Alpaida filius, Regni Auſtraſiæ adminiſtrationem obiret. Theodaldus verò, ſuus ex Drogone filio nepos, Ducatum Brabantiæ, una cum Comitatu Campaniæ obtineret. exceſſerant autem è vivis ipſe Drogo, & Grimoardus ejus fratres germani, quorum mater Plectrudis à Martello alienum admodum gerens animum, totis niſibus conata eſt impedire, quo minus circa hunc paterna diſpoſitio haberet locum, & nepotem ſuum Theodaldum, utpotè legitimè procreatum, avo Pipino ſubſtituendum, omnibus modis etiam in Auſtraſiæ Regno eſſe, contendebat. Veruntamen huic conjugum concertationi, non alius finis obtigit, quam teſtamentaria Pipini conſtitutio præordinaverat: Hincque Martello Auſtraſii Regni competiit regimen.

At Plectrudis, viro jam rebus humanis exempto, cum id temporis magnæ apud Francos ſeſe cognoſceret eſſe auctoritatis, Martello ut antea conditionem deſtinatam invidens, eum per inſidias comprehenſum Coloniæ Agrippinæ carceri juſſit mancipari, cum tamen ille, eandē ſemper affectu fuiſſet proſecutus planè filiali, atque ideo

nihil

nihil tale, ab ipſa fuiſſet commeritus. Tum denique Plectrudis, ejuſque ex filio nepos Theodaldus, utriuſq; Regni, Franciæ videlicet, & Auſtraſiæ præfecturam adeunt, atq; etiam ſuis conſiliis Dagobertum Regem quoquo volunt inflectunt, ſic ut Theodaldus haud difficulter, in Palatii ſummum Mayerum inſtitueretur: Dagobertus iſte Rex, initio quidem minus probatæ erat converſationis, utpote Mulieroſus, & carnis illecebris plurimum deditus, verum in ſe tandem rediens, vitam in melius commutare ſtuduit, & condignã de præteritis flagitiis agens pœnitentiam, ampliſſimum ſub Divi Dionyſii Areopagitæ patrocinio, ſecundo à Pariſiis miliari, Monaſterium Regum Franciæ ſepulturis conſecratum, extruxit, idemque munificentia planè regia, reditibus, & honoribus inſignibus dotavit.

Porrò Franci Mulierem ſibi adeò imperioſe præeſſe graviter ferentes; indignati etiam, quod Theodaldus Palatii ſummus Mayerus nimia tyrannide, in Regni ſubditos graſſaretur, de ambobus ex iſtis finibus propellendis conſilium inierunt. Idque collectis armatorum copiis in effectum deducere aggreſſi ſunt, Danielem quendam eorum in locum, qui Regno præſideret, ſubrogãtes. Vndè Plectrudis vim hanc

ferre non ſuſtinens, ſumpto ſecum Pipini theſauro, ex Franciæ Regno ſeſe proripuit, & Coloniam Agrippinam petiit. Interim verò quod hæc in Francia contingerent, accidit, ut Carolus Martellus è carceris ergaſtulo amicorum quorumdam molitione evaderet, & circa id temporis Dagoberto Francorum Rege abſque liberis defuncto ipſe Regni faſtigia conſcendens, bellum Danieli Regi (qui ſe alio nomine Gilbericum vocitabat) nec non Raginfredo ejus ſummo vicario inferre cogitaret atrociſſimum: Hi ambo, ut Martelli manum adverterunt admodum validam, de ſuis diffidentes viribus in fugam verſi, incruentam Carolo victoriam reliquerunt: Inde Coloniam ducens exercitum, urbem ipſam munitiſſimam cepit, & Pipini theſaurum à Plectrude extorſit, hæc autē clam fugiens tranſmiſſo poſt decurſa multarum terrarum ſpacia Danubium ad Bulgaros pervenit. Carolus porrò victoriam fauſto marte perſequens, Regni Francici amplitudinem, quantumvis Chilperico, & E. Hudone Aquitaniæ Duce obſiſtentibus, ſolus obtinuit; nec his contentus terminis, Rhenum cum numeroſo exercitu trajiciens in Saxones, Alemannos, Suevos, Bavaros movit, eoſdemque virtute bellica in ſuam re-

degit

degit poteſtatem: Cùm deinde intel-lexiſſet Hudoni Aquitaniæ Duci Saracenos ſuppetias ferentes Franciæ Regnum invaſiſſe, eorum conatibus feſtinanter prolixi itineris confectione occurrere ſategit. Et hoſtem favente fortuna, circa Turonum fines, fortiter aggreſſus, ejus vim & arma repreſſit, nec non ab ulteriori rapina exercenda prohibuit, dum penè eos omnes ad internecionem deleviſſet: nam eo conflictu trecenta, & ſeptuaginta quinque Saracenorum millia cecidiſſe pleriq; referunt, cum tamen à parte Martelli mille tantum & quingentos viros occubuiſſe iidem aſſerant. Martellus præterea dum bello exercitatiſſimus haberetur, nec non etiam fidei Chriſtianæ fervidus cultor exiſteret, in Friſones, Idolorum culturæ adhuc deditos, bellum movit atrociſſimum, eoſdemque fortitudine militari devicit. quibus domitis, ad Franciam reverſus in Provinciis ſuis à Saracenis clades magnas, & rapinas denuò exerceri comperit, ſed eos uti anteriores prævalida manu devicit, poſtravit, ejecit; atq; exindè Vicegothis omnibus dominari incepit.

Carolus Martellus Rex, tandem poſt multos domi, belliq; perpeſſos labores, afflictis etiam per ipſum nimis nequiter, ne dicam omnino tyrannicè,

Eccleſiaſticis quamplurimis perſonis, morbo correptus mortifero, amicorum ſuaſu poſſeſſiones à ſe bello partas, ſuis ex Geltrude filiis Carolomanno & Pipino diſtribuit, Carolomanno quidem Auſtraſiam & Sueviam, Pipino autem Burgundiam, & Franciæ partem aſſignans, atque ſic vitæ Caroli Martelli magiſtratus ipſius (quem Mayeratum Domus appellant) anno trigeſimo finis eſt impoſitus. Sed jam nonnihil ex ipſius Caroli & progenitorum ipſius occaſione à propoſita mihi ſeriè Principum Luxemburgenſium divagatus, eò me rurſus confero.

Clodulphus igitur Arnulphi primogenitus, & in agro Moſellanico hæres, & primus Dux Almabertum Carlomanni Ducis Brabantiæ filiam maritali fide ſibi uxorem devinxit, atque ex ea ſucceſſu temporis liberos genuit, Martinum honorum & poſſeſſionum patris hæredem, Baſinum Archiflaminem Trevirenſem, in Monaſterio ſancti Maximini propè Treverim cum veneratione debita ſepultum, Arnoldum Toloſę Comitem, & Agnoraldum Comitem Calvimontelli. Solebat autem ipſe Clodulphus diplomatibus ſuis ejuſmodi titulum præfigere. Nos Clodulphus Dux Auſtraſiæ, Mozellanicæ ac Moſelant, Arnulphi Ducis filius, filii

Arnoldi,

Arnoldi, ex antiqua & nobili Francorum Trojanorum ſtirpe natus.

Exegit autem Clodulphus vitã prudentia, & omnigenis virtutibus decoratam; cumque uxor ejus diem clauſiſſet extremum, firmiter apud ſe conſtituit caſtimoniam in cælibatu deinceps obſervare; utque ejus animum Deo in dies gratior fieret, cooptari ſeſe curavit in gremium Religioſorum ordinis ſancti Benedicti, apud ſanctum Maximinum juxta Trevirenſem civitatem, ubi quicquid ad perfectionem in ſtatu religioſo requiritur; abundè ad omnium cohabitantium exemplum, imitationem & ædificationem, moribus, vita, & converſatione expreſſit. Quin etiam ſanctitatis ejus opinio apud exteros adeò pervulgata eſt, ut Metenſis civitatis Clerus & populus bonæ ejus famæ odore attracti, vacante apud ipſos ſede Epiſcopali, Clodulphum ſibi in præſulem magna inſtantia poſtularent. At vir Dei, qui mundi honoribus, & divitiis pridem devoto animo nuntium remiſerat, nullatenus perſuaderi potuit, aut precibus flecti, ut munus oblatum ſuſciperet. Cum verò opportunè & importunè Metenſes in ſua perſiſterent petitione, nec quicquam apud ipſum obtinere valerent, Patris ſpiritualis ſive Abbatis cui tanquam Chriſti vicario in omnibus obſequi

obſequi devoverat, opem & auctoritatem implorarunt, certò confidentes ut quem rogantium preces inducere non poterant, ipſa majoris poteſtas ad obtemperandum compelleret: Nec verò eos ſpes fefellit. Nam Abbas perpendens, eam vocationem à Deo procedere, Clodulpho ſuo regulari ſubdito ex parte Chriſti imperat, quatenus humeros ſubmittere non refragetur ultra oneri oblato. Hic igitur omnem amplius tergiverſandi ademptam ſibi eſſe anſam videns, paſtoralis officii ſuſcepit curam, quam tanta vigilantia, charitate, & prudentia executus eſt, ut verè dignus ea functione haberetur, familiam Domini verbo, & exemplo inceſſanter paſceret, & talentum Dominus ab eo reciperet uſuris multipliciter auctum. Tandem expletis in hac miſeriarum valle peregrinationis diebus, mortis tributum exſolvit, atque Metis in ſancti parentis ſui Arnulphi Monaſterio juxta ejus ſacros cineres conditus eſt.

Martinus Clodulphi maximus natu filius, ejuſque in honoribus mundi & poſſeſſionibus hæreditarius ſucceſſor, matrimonium contraxit cum Beatrice unica Hildulphi Ardēnæ Principis prole, ex qua horum duorū conjunctione factum eſt, ut Moſellanus Ducatus cum Ardennæ Principatu u-

niretur, & ab eis profecti Principes eadem ſanguinis claritate illuſtrarentur; inter quos Lotharingiæ, & Luxemburgi Duces primatũ facilè obtinent: Vixit autem Martinus cum conjuge ſua Beatrice, & poſſeſſiones in ſimul ſuas adminiſtrârunt ſpacio triginta annorum.

Sub ea tempeſtate Regni Francici gubernacula moderabatur Tyrannus quidam Ebroinus vocabulo, qui pariter Regni Auſtraſiæ titulo ſub Rege Theodorico honorabatur. Hujus inſolentias, atque intollerabilem arrogantiam à ſuis cervicibus depellere cogitantes Regni proceres, armatorũ coëgerunt exercitum, eumque adverſus Ebroinum, & adhærentes Duci Pipinio Martini Ducis Moſellani, & Ardennæ conſanguineo direxerunt, cui in ſummum palatii Mayerum loco Ebroini per proceres deſignato, ob ſanguinis proximitatem ſeſe cum ſuis copiis adjunxit Martinus: at Ebroinus horum tempeſtivus certior effectus, collecta itidem militum manu valida, in occurſum proceſſit adverſariorum, quos tanta ferocitate invaſit, ut de eis victoriam referret inſignem, Pipinus autem & Martinus fuga ſibi conſulerent.

Hinc itaque Ebroinus elatione majori turgeſcens, dum ejuſmodi adver-

ſum

ſum ſe conſpirationem cauſas primarias in Martinum conjeciſſet, occaſionem ſecum diſquirere cæpit, qua ſe de eo una dierum vindicare poſſet, & excurſis avidè paucorum menſium ſpaciis, amicitiam dolo ſimulans, literas ad Martinum dedit, quibus eum inſtanter tanquam de Regis expreſſo mandato invitabat, ut ſepoſita mora in Regis conſpectum veniret: Martinus literarum blandis ſermonibus nimis credulus ſtatim ad iter ſeſe accingit, & ad locum deveniens, dum Regis conclave ingredi vellet, Ebroinus proditorie eundem invaſit, & pugione educto incautum truculenter occidit; cujus corpus ad Divi Martini Trevirenſis templum ab amicis delatum, & terræ commendatum fuit. contigerunt autem hæc, annum Domini circiter ſexcenteſimum, octuageſimum ſeptimum, ſuperſtitibus Martini duobus filiis, Eleutherio ſcilicet & Lamberto.

Horum prior Eleutherius patri in Ducali eminentia ſucceſſor, Beatricem Sigisberti Comitis Hasburgii filiam ſibi connubiali fœdere devinxit, & cum eadem dotis vice Dominium Hasbaniæ obtinuit, ſed hac præmature in fata concedente nulla proles ex hoc matrimonio profluxit. Ipſe deinde Eleutherius poſt paucorum annorum

curriculum, quibus ſuis præfuit divino inſtinctui morem gerens, omnibus hæreditatibus in fratrem ſuum liberè reſignatis, mundo valedicens vitam Eremiticam in vaſta ſolitudine non procul à Sancti VVandalini oppido inſtituit, & inibi in magna vigiliarum, jejuniorum, orationum, cæterorumq; piorum exercitiorum obſervatione reliquum vitæ ſuæ traduxit.

Lambertus igitur per fratris ſui majoris liberam ceſſionem Ducatus Moſellani, & Principatus Ardennæ faſces conſecutus, vxorem ſibi aſcivit Mariam Comitis Bononiæ filiam, & ex ea filios quatuor ſuſcitavit, quorum nomina hæc ſunt, Lotharius, Adelreidus, VValcandus, & VVido. Ferunt Lambertum ſtaturæ fuiſſe admodum proceræ, aſpectu formidabilem, barbam habentem cum capillitio rufi coloris, gradum fixum atque ſuperbum, in armis egregiè exercitatum, & à potu nimio planè abhorrentem. Inter cæteros verò inſignes ejus in belligerando actus illud celebre memoratur, quod Gregorium tertium Pontificem maximum virtute militari in ſedem ſuam ſecundo reſtituerit, unde à Luitbrando Longobardorum Rege tyrannice deturbatus extiterat. Fuit nihilominus idem Lambertus aliquanto tempore Eccleſiis admodum infeſtus, quarum

rum etiam nonnullas prædatus eſt, & ad ſummam penuriam expilavit: Verum ad ſe aliquando reverſus, conſcientia propria ſtimulante, divinoque intus ſpiritu operante, pœnitentiam egit de tantis ſacrilegiis congruentem, ablata reſtituendo, & Monaſterii ordinis ſtatum in Mediolacenſi Monaſterio ſub D. Benedicti Regula arripiendo, in quo deinceps in omni ſanctitate, & morũ diſciplina vixit, & tandem in Chriſto vitam mortalem cum immortali commutavit, necnon ſepulturam in eodem Monaſterio à dextro Divi Luitvumi altaris latere obtinuit.

Lamberto ſuffectus eſt ejus primogenitus filius Lotharius in Ducatu Moſellano, ac Principatu Ardennæ. At verò hujus frater Adelreidus in Ducem Bullonenſem evaſit. Tertius autem VValcandus ad Epiſcopatum Leodienſem gradatim evectus eſt. Poſtremus porrò VVido nomine, Geldriæ præfectura fuit honoratus. Horum VValcandus Leodii Epiſcopus admodum devotus extitit Monaſterio Andagienſi, idque præterquam plurima in illud collata beneficia, Divi Huberti quondam ſui in Epiſcopali munere prædeceſſoris corpus pridem in Eccleſia Divi Petri Leodienſis tumulatum ad prædictum Andagienſe

Monaſterium transferri curavit; à quo etiam tempore locus ille ab eodem Divo, ſancti Huberti nomen ſortitus eſt.

Lotharius Moſellanus Dux, & Princeps Ardennæ, bellicoſa virtute inſignis, cum Terentia Aiſtulphi Regis Longobardorum filia conjugium iniit, ex qua copula prodierunt Fredericus, & ejus ſoror Hermegarda Henrici Comitis Salmenſis poſtmodum uxor: fuit autem Lotharius apud Pipinum Caroli Magni parentem Franciæ Regem maximo loco, adeò ut eum numeroſo exercitui præfectum in Italiam dirigeret, ut inde Stephanum Papam ſecundum, in Franciam adduceret. Cumque igitur ſe præ cæteris Aulæ magnatibus magnifieri adverteret Lotharius, in ſuperbiam cor ejus elevatum eſt, & Regni ſubditis admodum gravis, & infeſtus fuit: Deditus inſuper erat carnis vitio ſupra modum, & in tantam mentis inſaniam collapſus eſt, ut aliquoties Domino ac Regi ſuo obſtrepere non formidaret. Qua ex re exacerbatus Rex, eum læſæ Majeſtatis reum damnavit, ſicque Regno excedere coëgit: in ejuſmodi igitur anguſtias conjectus Lotharius, ut nullibi per Franciæ Regnum tuto conſiſtere poſſet, fugam ad ſocerum Longobardiæ Regem arripuit. Et dum ibidem moræ

aliquantulum contraxiſſet, gravi morbo Rex invaſus, poſt paucorum dierum curriculum diem clauſit extremũ. Hinc Lotharius jus ad ſucceſſionem in Regno nomine uxoris ſuæ prætendens, ſeſe in ejus poſſeſſionem intrudere conabatur. At verò Deſiderius defuncti Regis filius totius Regni auxilio fretus, Lotharii conatibus manu armata tempeſtivè occurrens, eundem cum aſſeclis ex illis finibus excedere coëgit. Ex quo ipſe Lotharius gravi ira excandeſcens, prædas per Italiæ diverſas partes agere magna rabie aggreſſus eſt, & dum omnia obvia vaſtaret, contigit Pipinum è vita migrare; quo Lotharius percepto relicta ſtatim Italia, Franciam verſus iter repetere conſtituit, & per interventum amicorum, veniam in defunctum Regem commiſſorum, à Carolo Magno ejus filio, & ſucceſſore implorare ſtuduit. Rex itaque ſupplicantium precibus inclinatus, ad conſpectum ſuum Lothario comparere permiſſo, & pedibus ſuæ majeſtatis advoluto noxam omnem dimiſit, eique bona ob perduellionem per fiſcum ablata, reſtitui mandavit. Exinde Lotharius moribus in meliorem frugem commutatis, ea factis exprimere in finem uſque ſtuduit, quæ verum, & magnanimum Principem condecent. Deſiderius por-

rò Longobardorum Rex Adrianum ejus nomine ſecundum Pontificē ſummum bello acri laceſſivit, & dum divi Petri patrimoniū depopularetur, Pontifex viribus ad reſiſtendum deficiens opem imploravit Caroli Magni Francorum Regis, quatenus cladem cervicibus ejus imminentem, potenti brachio avertere vellet: Nec eum fefellit ſpes, nam ilicò Rex exercitu armatorum prævalido comitatus, Deſiderium Tyrannum forti animo oppugnavit, eundemque Papiam profugientem inſecutus, urbis ejuſdem obſidione, & ad deditionem compulſione comprehenſum, & vinctum Aquiſgranum deſtinavit, ipſumque in temeritatis pręſumptæ pœnam Regno privans, Pontifici verò ablata integrè curans reſtitui, atque ita, Rege optimè providente, Italiæ pacem tranquillam recuperavit. Adfuit in hac expeditione Regii exercitus ab initio ad finem uſque Dux Moſellanus Lotharius, nec non in re militari ſeſe virum exhibuit longè fortiſſimum, habuitque collegas individuos Adelreidum fratrem ſuum germanum, una cum ejus filio Erihengoldo nomine, qui ambo in conflictu percuſſi mortem obierunt: eiſdemque Lotharius frater, & patruus reſpectivè, tanquam ſanguine proximus, in bonis temporalibus ſucceſſit,

adeoque

adeoque plurimum ditatus eſt. Hic dum vitæ dies ad ſenilem produxiſſet ætatem, animo recolere cœpit, quanta jam inde ab adoleſcentiæ ſuæ diebus perpetraſſet flagitia, tum Eccleſias deprædando, tum proximũ quemlibet ſuum, prout occaſio ſeſe obtulit, diverſis afficiendo moleſtiis: unde compunctis rationem inire cupiebat, quibus viis, cum Deo offenſo in gratiam redire poſſet. Et ecce tanta pœnitudine facta ſua priſtina deteſtatus eſt, ut pro poſſe reſtitutis injuſtè ſublatis vitã inſuper Monaſticam in Cœnobio Mediolacenſi amplecteretur, circa annum Domini ſeptingenteſimum ſeptuageſimum octavum, ubi reliquum mortalitatis hujus tempus, in omni ſanctitate & juſtitia, cum omnium mira ædificatione tranſegit, tandemque fatis concedens ibidem terræ conditus eſt. Sanctus Hildegrinus Halberſtatenſis, S. Luitgerus Monaſterien. Sanctus Guntherus Hildeſemenſis & poſtea Ratiſponen. primi Epiſcopi, ſanctitate commendati, ut etiam Fredericus Vltrajectenſis Epiſcopus & martyr florent.

Lothario Duci Moſellano nec non Ardennæ Principi in honorum & opum gloria ſuffectus eſt ejus unicus filius vocabulo Fredericus, qui fœdere matrimoniali ſibi in conjugem de-

 vinxit,

vinxit, primò quidē Fælicitatem Henrici Comitis Salmenſis ſororem. Deinde verò hac è vivis abſque liberis ſubducta, Annam Regis Britanniæ filiam, quæ ei ſucceſſu temporis peperit Sadigerum primogenitum, Ethiconem Archidiaconum Treverenſem, nec non Eliſabetham, Comiti de Zeringem in conjugium traditam. Fredericus triceſimum octavum, aut circiter annum Principatuum ſuorum adminiſtratione perfunctus, infirmitate lethali Treviris laborare ſe ſentiens, loci Archiepiſcopo Hannilario nomine, tanquam Chriſti vicario, peccatorum ſuorum exomologeſim magna cum cordis contritione fecit, & percepta abſolutione, aliiſque Eccleſiæ communitus Sacramentis, priuſquam animam agere inciperet, coram circumpoſitis ſermonem habuit ædificationis plenum, eoque tandem finito, in plurimorum tum Eccleſiaſtici, tum ſæcularis ſtatus ſummatum præſentia, cum magna animi tranquillitate, & certa in Deum confidentia diem clauſit extremum, atque in Divi Matthiæ Apoſtoli præſtanti Cœnobio ordinis Sancti Benedicti ſepulturam accepit. Faſces paternos Frederico defuncto adiit Sadigerus ejus filius primogenitus, cui Mechtildis Ethiconis Comitis Hannoniæ filia uxor contigit, ex cujus

jus complexu unicus prodiit filius Ragnerus nomine. fuit autem Sadigerus cum à corporis egregiis dotibus, utpotè forma eleganti, & ſtatura procera præditus, tum etiam animi virtute, ſapientia, & rerum agendarum experientia, laude digniſſimus. Quin etiam in bellis, fauſto cum exitu gerendis plurimum valuit: at ut alicujus exercitus ut plurimum varius, imò & poſt plurimas comparatas gloriæ coronas eſſe ſolet funeſtus eventus, ſic noſtro tandē uſuvenit Sadigero. A Nortmannis namque, cum quibus penè continuum geſſit bellum, in conflictu quodam percuſſus occubuit, circa annum Domini octingenteſimum, ſeptuageſimum tertium, atque ejus quidem inteſtina Coloniæ Agrippinæ ſub lapide marmoreo recondita ſunt, corpus verò ejus balſamo conditum & Metas divectū in D. Arnulphi eccleſia, anteceſſorum ſuorum exuviis adunatum extitit.

Ragnerus Sadigeri unicus filius, atque adeò univerſalis hæres, Irmegardam Lotharii primam, primi filiam ſibi in contoralem aſſociavit fœdere legitimo, atque ex eadem filios hoſce proceſſu temporis excitavit, Giſelbertum in primis Regni Lotharingiæ magnum Gubernatorem, & Iuppilienſem Dominum, Ricuinum, deinde

Ducem

DucemMoſellanum, & Ardennæ Principem, Ottonem Calvi montis Comitem, Theodoricum Alzatiæ Ducem, Vigeberum Monachum, ac denique Lotharium Leodienſis Eccleſiæ Archidiaconum, Theophilactus doctor Eccleſiæ ſingularis, primus Bulgarorum Antiſtes, Valefredus Strabo Abbas S. Galli apud Helvetios, Remigius Altiſiodorenſis, Anaſtaſius bibliothecarius Romanus præclara eruditione viri illuſtres habentur.

Ragnero in alteram evocato vitam, Giſelbertus filiorum ejus natu maximus anno Domini nongenteſimo decimo ſexto Regni Lotharingici ſummam adeptus eſt, atque inſimulDominus Iuppilienſis evaſit. Duxit autem Gerbirgam Henrici Aucupis Auguſti filiam in uxorem, de hoc uti & de cæteris ejuſdem proſapię Principibus copioſa materiæ ſeges ad ſcribendum ſeſe offert, verum ne nimium à propoſito contingat deflectere ſcopo, iis ſtudioſè omiſſis ad ſeriē Principum Luxemburgenſium proſequendam me converto. Occurrit autem pro rerum præſenti conſtitutione Ricuinus alter in ordine Ragneri filius, quem Ducem Moſellanum, & Ardennæ Principem indigetavimus, à quo nimirum ortum duxerunt cæteri qui in hunc uſque diem Luxemburgenſis Ducatus

tus apicem obtinniſſe dignoſcuntur.

Hic noſter Ricuinus Gihelberti Lotharingiæ Ducis frater germanus, Caſtro Bulloneto, Comitatibus Ardennæ, Hiſpaniæ Virdunenſi (quem ab Imperatore dono acceperat) Dominio item Guerrii (quod modo Luxemburgenſis ager nuncupatur) una cum finitimis territoriis potitus eſt, & cum Mechtilde Everhardi Ducis Franconię & VVormatiæ filia conjugium contraxit, nec non filios habuit Godefridum agnomine barbatum, Ardennæ, Bullonei, & Virduni Comitem, Ottonem Ducem Moſellanum, atque Sigifridum Guerrii Dominum, Bonnam prӕterea filii Regis Franciæ conjugem, ac denique Mechtildem Arnulphi Burgundi Chinenſis Comitis uxorem.

Regno Prumienſis Abbas, Odollemiacenſis Abbas, Ratbodus Epiſcopus Vltrajectenſis, Radulphus Flavianus viri docti clarent.

Otto Moſellanus Dux thalamo conjugali conjunctā ſibi habuit Helenam Hermanni Bambergæ & Suevię Comitis filiam, Ottonis primi neptem, ex quorum complexu fluxit unicus eorundē filius Fredericus, patris in Ducali dignitate ſucceſſor, cui tempore ſuo uxor obtigit Beatrix Hugonis Capet ſoror. Hic ille Fredericus eſt qui Barrenſis Caſtri prima jecit fundamenta,

menta, Dux Lotharingiæ communi quidem vocabulo compellatus, at non re ipſa talis, ſed Moſellanus Dux in Lotharingia exiſtens: hinc ex uxore filius prodiit Adelbero Metenſium Epiſcopus ejuſque frater, Theodoricus Dux Moſellanus, & Barri Comes, ex quo poſteriore nata eſt Adela Henrici Comitis Arlunenſis conjunx.

Godefridus porrò, & Otto præfati ex Ricuino patre procreati habentur, è quibus moderni Lotharingiæ, & Barri Duces originem ducunt. Sigifridus verò patre eodē Ricuino editus ex quo Luxemburgenſes & Ardennæ Principes profluxerunt, quorum nobis in præſentiarum cæteris prætermiſſis, ſeries ſive genealogiam tractare, ac proſequi propoſitum eſt.

Sigifridus itaque Ricuini Patris in Dominio Guerrii, uti prætactum eſt, locum ſubiit, quem Comitatus titulo ſublimari promeruit, annum circiter Domini nongenteſimū ſexageſimum. Guerrii autem plerique ſcriptorum omnes conſtanti affirmant aſſertione, illud eſt perantiquum Caſtrum, quod hodieque in rerum natura conſiſtit, & Curich, communi appellatione vulgò deſignatur, cujus poſſeſſiones per circuitum pro eo quidem tempore longè lateque patebant, omnes ad Sigifridum Comitē ſupremo jure ſpectantes.

Sanctus Albertus alias Adelbertus primus Maydeburgenſium Epiſcopus, S. Nosbo in Dania, S. Volcardus in Norvegia, S. Friteſtanus Vintonienſis in Anglia, S. Vlricus Auguſtanus, S. Cōradus Conſtantienſis, celebres Epiſcopi, Sanctus Eberhardus primus Abbas eremi Helvetiorum vulgò Einſidlen: ad hæc S. Guibertus Lotharingię Princeps, & Vanceslaus Dux Bohemię martyr, ſacra Chriſti doctrina omnique genere virtutum conſpicui, Eccleſiam Dei latè provehunt & illuſtrant.

Intra hujus Dominii ſive Comitatus ambitum rupes habebantur præruptæ, eæque amœnæ admodum, quarum in parte propè extrema Caſtrum viſebatur à Romanis extructum Luciſburgum vocabulo, tum temporis ad Monaſterium Divi Maximini propè Trevirim pleno jure pertinens: cujus loci Sigifridus una cum uxore, ac familia ordinariè reſidēs in Caſtro Guerrii amœnitate captus, dum venationibus intentus ſæpius eo divertiſſet, magno expetiit affectu eum in ſuam redigere poteſtatem, atquę eam ob cauſam Abbatis ſancti Maximini animum inſtanter pulſare cepit, quatenus juſtæ permutationis via in id ſibi gratificari vellet: ejuſmodi igitur precibus Abbas permotus, de Conventus ſui conſilio, & conſenſu Sigifrido Guerrii Comiti

Caſtrum

Caſtrum illud quod in literis ſuis Lucilemburch Caſtellum noſtrum in Arduenna ſitum vocitabat, pro pago & decimis in Fuilen ceſſit, & in perpetuum contradidit. Id autem tempeſtatis Imperii Romani habenas moderabatur Otto Magnus Cæſar Auguſtus ejus nominis primus, Henrici primi filius. Qui dum in Italiam profectus fratri ſuo germano Brunoni Colonienſi Archiepiſcopo ſumma cum poteſtate Imperii gubernacula commiſiſſet: ad hunc Brunonem acceſſit noſter Sigifridus, eique ſuam de eo Caſtro Luxemburgenſi acquirendo voluntatem expoſuit, atque ſeſe ex Caſtri hujus nomine totum ſuum Guerrii Dominium appellari deinceps velle declaravit. Quod equidem haud difficulter ei annuit Bruno Archiepiſcopus; ſummus in Imperio vicarius, cujus facti hiſtoria ſcripto ſubjuncta à dicto Sigifrido deſuper confecto pateſcit.

In nomine unigeniti filii Dei: Certum ſit omnibus populis in Chriſtum credētibus, tam præſentibus, quam futuris Clericis, atque laicis. Sigifridus Comes de Guerra nobiliter natus, Caſtellum quod dicitur Lucelemburgum, in proprietatem deſiderans adipiſci, perrexit ad Dominum Brunonem, fratrem videlicet Imperatoris Ottonis, qui tunc principatum totius Regni poſt ipſum tenebat, atque ei ſuum manifeſtavit deſiderium. Cujus

jus ſcilicet Epiſcopi accepto conſilio, & impetrata licentia ab eo venit ad Abbatem VVilerum, & ad reliquos Sancti Maximini Monachos, in quorum prædio idem Caſtellum fuerat poſitum, petens ut eis liceret cum ſuo allodio illud commutare, &c. Et in fine literarum ſic habetur: Acta eſt namque hac mutatio, ſive etiam traditio, in Civitate Treverenſi, in Monaſterio dicti Patroni memorati in die Palmarum, decimoquinto Calendarum Maij, cum conſenſu & collaudatione Frederici Ducis Lotharingiæ iſtud peractum eſt, Anno Domini Incarnationis nongenteſimo, ſexageſimo tertio, Indictione ſexta, Regni Othonis Regis tertio, de patris ſui Cæſaris Principatum tenentis ſecundo.

Ab hoc igitur tempore accidit, ut Guerrii Comitatus in Lucelemburgenſem Comitatum commutaretur, & hac alteratione ipſum Guerrii vocabulum ex hominum memoria penè interiret

Sigifridus iſte Comitum Luxemburgenſium primus, vir fuit prudentia, ac virtute præſtantiſſimus, belli item gerendi peritiſſimus, ſimulque Catholicæ religionis cultui ſingulari animo deditus. In cujus rei evidentiam ſtatim atque in poteſtatem ſuam Luxemburgenſe Caſtellum accepit. Sacellum quoddam ſub intemeratæ Dei genitricis Mariæ patrocinio (quod-

modò à Sancto Michaele Archangelo titulum præfert) juxta idem caſtellum à fundamentis excitavit. Ipſum deinde caſtellum prævalidis, ac ſuperbis admodum turribus, aliiſque ædificiis ampliavit, ſic ſane, ut ex caſtello Arx tandem reſultaret longè muniſſima, & id temporis, quo tormentorum bellicorum uſus necdum erepſerat, hominum judicio inſuperabilis. Nam præter ædificia, muros, turres, ponteſque ſubductiles quos artificum opera Sigifridus Comes inibi conſtituerat, locus ille inſuper naturaliter pro maxima ſui parte inacceſſibilis eſt, adeò ut propter rupium altitudinem, & quaſi ad perpendicularem complanationem nimis præruptum, nullis antiquorum belli machinarum concuſſionibus foret obnoxia: Exinde verò inter Imperii Arces non poſteriori loco habitum fuit caſtrum Luxemburgenſe. Tempore deinde inſequenti, Sigifridus Comes utpote rebus Eccleſiaſticis tuendis, imò & adaugendis totus deditus in Advocatum poſtulatus eſt vicini Imperialis Monaſterii Epternacenſis, atque id muneris magna cum laude, & omnium applauſu ad Eccleſiæ ipſius utilitatem eſt executus: & ut erat veræ, & avitæ Religionis zelator maximus, advertens in Epternaco non Monaſticę vitę profeſ-
ſores,

ſores, ſed ſæculares Canonicos, eoſque admodum diſſolutis, imò & ſcandaloſis moribus ſub æque vicioſo Abbate degere, tanto malo remedium in primis afferre ſtuduit. Vnde citra moram ad Ottonem magnum Imperatorem verſus iter agreſſus eſt, quo deveniens ſuæ Cæſareæ majeſtati clarè, & apertè expoſuit, Monaſterium Epternacenſe à Divo VVillibrordo Epiſcopo Trajectenſi non ſtatus ſæcularis Canonicis, ſed Monachis ſub Divi Benedicti regula Deo militantibus fundatum fuiſſe, aſſignatum, atque traditum, atq; hanc ordinationem ad annum Dominicum octingenteſimum, quadrageſimum octavum uſque in vigore ſuo perſtitiſſe, ac tum demum Monaſtico ordine inde per Andelardum Abbatem opera, & ſtudio cujuſdam Carolomanni eliminato, Canonicos ſæculares introductos, ſeu verius intruſos fuiſſe, hos vero vitam admodum perverſam, & carnis quibuſlibet voluptatibus conſpurcatam, divino opere neglecto, agere.

Quibus ſic explicatis enixiſſimè Imperatori ſupplicavit, quatenus jubere dignaretur, uti Canonicis ſæcularibus, ſæculariter atque damnabiliter viventibus ex Epternacenſi Cœnobio ejectis, pii ac Religioſi ordinis Divi Benedicti Monachi inibi poſtliminio

 repo-

reponerentur, qui nocte dieque Domino univerſorum creatori juxta vocationis ſuæ præſcriptum, & ejus locò primam fundationem in omni obſervantia regularis ſervire ſatagerent, nec non pro ipſius Cęſaris Auguſti ſalute, & Sacri Romani Imperii pace, & tranquillitati divinam gratiam implorarent. Hæc ut à Sigifrido Comite Imperatori expoſita, & poſtulata fuêre, viri pietatem & verè Chriſtianam ſollicitudinem admiratus Cæſar, petitioni ejus protinus annuit, ſtatuitque, ut Sigifrido ejus loci Abbate vita functo, Ravangerus vir ob pietatem, ſapientiam, & regulari obſervantia ſummè commēdandus in ejus locum ſubire, Canonici exploderentur, & denuò Monachi reaſſumerentur. Quod & factum eſt. Ad Sigifridi Comitis etiam commendationem ſpectare indubium eſt, quod confraternitatem Miſellorum, quæ hodieque in Epternaco Oppido perdurat, ipſe inſtituerit, & ex propriis bonis liberaliter dotaverit: egit inſuper complura alia dum vixit ſumma laude digna, quæ ſi proſequi anniterer ſcriptis, à brevitate mihi in animo ſuſcepta nimis recederem: In uxorem verò ubi adolevit, Mariam cognomine Hardeuvich Euſtachii Comitis Sancti Pauli & Guines filiam ſibi cooptavit, ex qua unicum procreavit

vit filium vocabulo Giſelbertũ, quem dociles annos jam attingentem in omni ſapientia, morum diſciplina, & virtutum optimarũ exercitatione inſtitui parentes curarunt, adeò ut genitorum præſtantiſſimorum & ipſe filius evaderet præſtantiſſimus. Porrò Sigifridus primus Luxemburgẽſis Comes, vitam produxit ſuám ad annum Chriſti Milleſimum, quantumvis plerique ſcriptorum ipſum diem clauſiſſe extremum longè ante, id eſt, ſeptuageſimo poſt nongenteſimum Domini annum aſſerant, quorum certè aſſertionibus falſitas, noſtri verò veritas ſatis liquet ex tribus aucthenticis quæ etiam hodie exſtant ab ipſo Sigifrido emanantib⁹ ſcriptis, quorum primum in Archivis Monaſterii Sancti Maximini repoſitum ſic habet.

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis: Quoniam omni homini neceſſarium eſſe pernoſcitur, ut in hac vita poſitus de futuris piè meditetur, & rebus tranſitoriis lucem æternæ vitæ mercari conetur, ſacra exhortante ſcriptura, honora dominum de tua ſubſtantia. Itemq; ſicut aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna extinguit peccatum. Ideo ego Sigifridus Comes cum conjuge mea Hadeuvich do Abbati, fratribus, & Monaſterio Allodium Mcerſi, quod ſitum eſt in Comitatu Ardenenſi, &c. Actum, &c. Anno 993. Regni Ottonis tertio. Hæc ex

primo ſcripto. Alterum verò in Archivis Epternacenſis Cœnobii inventum ita ſonat: *Hac ego Sigifridus, licet indignus, honore tamen Comitis ſublimatus, conſiderans, quod ex Regia donatione Abbatiam ſancti VVillibrordi pro beneficio ſuſcepi, eamque per multos annos poteſtative direxi. Acta ſunt hæc Anno nongenteſimo nonageſimo ſeptimo.* Sic in ſecundo, cui conforme eſt tertium ſcriptum inter Archiva eadem Epternacenſia repoſitum, ubi Otto magnus Imperator de noſtro Sigifrido tanquã adhuc ſuperſtite ſermonem faciens, eundem Advocatum Epternacenſ. indigetat, ſub data prædicti anni Dominicæ incarnat. nongenteſimi, nonageſimi ſept.

Sanctus Aldegadus Hamburgenſis, apoſtolica auctoritate fultus regnum Dei annunciavit ſeptentrionalib[9] populis, indè converſæ ſunt ad fidem, Zelandia, Holſatia, Scandia, Norvvegia, Liflandia. Item Ado Viennenſis Epiſcopus, Smaragdus Abbas, Vindechindus, & Luitbrandus Ticinenſis viri docti clarent.

Sigifrido viam univerſæ carnis ingreſſo jure hæreditario in ejus Comitatu Luxemburgenſi, aliiſque poſſeſſionibus ac munere Advocatię Epternacenſis Monaſterii ſurrogatus eſt unicus ipſius filius Giſelbertus, qui cum deſponſata ſibi uxore Bertha Alphonſi

Comitis

Comitis Bononiæ filia ſuis præfuit ad annos quadraginta quinque, & interea quatuor filios in lucem produxit atque unam filiam. Horum nomina ſunt: Fredericus in Comitatu Luxemburgenſi ſucceſſor, Conradus Comes Arlunenſis, Godefridus qui abſque liberis, quamvis conjugatus obiit, Adelbertus Præpoſitus ſancti Pauli Treverenſis, & Ognia Flandriæ Comiti Balduino in matrimonium tradita.

Giſelbertus Luxemburgenſis ordine ſecundus, dum jam ſenectutis dies eſſet ingreſſus adjuncto ſecum Conrado filio ſuo natu maximo bellum intulit admodũ atrox Megigango Trevirorum Archipræſuli. Hujus autem rei cauſa ejuſmodi extitiſſe fertur, quod cum illis diebus vacante ſede Archiepiſcopali, Adelberus Giſelberti Comitis ſecundus natu filius Præpoſitus Sancti Paulini quorundam Canonicorum ſummæ ædis ſuffragio electus, quorundam vero & quidem plurium, & ſaniorum voto Megigangus Eccleſiæ Metropolitanæ Præpoſitus deſignatus foret. Et Henricus tum temporis Imperator Megigangi electionem, Adelberonis præferendam judicaſſet electioni, eamque proinde ſuo Imperiali calculo confirmaſſet, hac inquam de re ſummopere infenſus noſter Giſelbertus Luxemburgen-

ſis Comes cum Conrado filio Megigangum Archiepiſcopum gravi bello laceſſivit, ejus poſſeſſiones deprędando, ſubditos infeſtando, & quibuſlibet incommodis afficiẽdo. Quinetiam Palationenſe ſub urbe Treverenſi ab altera parte Moſellæ ſitum oppidum non ignobile obſidione vallavit, & in ſuam poteſtatem non magno labore adegit: tum verò quo Treverenſes exinde efficacius divexaret, Caſtrum ejus loci multo quam antea magis muniri curavit, ac denique pontem Moſellæ ad urbem Treverenſem ſitum ab exteriori parte adhibitis cuſtodiis vigilanter obſervari curavit, ne cuipiam illas urbes ingredi, aut etiam egredi citra ejus permiſſum contingeret.

Megigangus in ſummas conjectus anguſtias, dum ſibi per ſe minimè ſubveniri poſſe conſpiceret, ad Cæſaris opem implorandam ſeſe convertit: ex quo cum indignatione commotus Cęſar exercitu prægrandi congregato, Epiſcopo ſubventum venit, atque in primis Palatiolum oppidum Treveris valde infeſtum ex Luxemburgenſ. Comitis poteſtate eripere eſt conatus, at cum circa eas partes fruſtraneè caſtra fixiſſe per menſes aliquot ſeſe conſpiceret, eam obſidionem re infecta diſſolvit. Vnde Luxemburgenſes in Palatiolo conſtituti, majori ſuperbia inflati,

ſtati, in Imperialem exercitum Trever. urbi jam propinquiorem factum, irruptiones frequentes non ſine gravi ipſorum Imperialium jactura fecerunt. Accidit autem ſub hac mutua bellantium concertatione, dum varii generis commeatus utpote in bobus, ovibus, granis, vino aliiſque ſpeciebus conſiſtens ad ſuſtentationẽ Imperialis exercitus adveherentur, & horũ magnus numerus jam ad Virani Montis poſt S. Maximini Monaſterium declivum perveniſſent, Milites Luxemburgenſes id eminus ex Palatiolo conſpicientes eorum ad deſtinatũ locum appulſum prævenire feſtinarunt, maximam rerum earũ quarum uſus perquam ſibi commodus futurus erat prædam ſecum à Cæſareis, quanquam tota vi obſiſtentibus, abduxerunt. Quam ob cauſam Cæſar ipſe plurimum turbatus, inopſque conſilii Pontem Palatienſem funditus dirui juſſit: & Megigango altera vice in Archiepiſcopatu confirmato, inde deceſſit, Megigangus verò ſibi Treviris non confidens tutum fore Confluentiæ deinceps domicilium fixit, Adelberus autem, patre ſuo Giſelberto Comite ad propria remeante in Palatiolo remanſit.

Dum porrò Giſelbertus anno Domini, 1015. naturæ jura perſolviſſet,

atque ibidem eodem fermè tempore Megigangus mortis tributum exſolviſſet, lætus exindè effectus Adelbero de novo ſperare cæpit ſeſe citra cujuſquam reſiſtentiam Archiepiſcopatus Trevirenſis jura, planè & pacificè adepturum, verum eventus rei longè alius accidit. Nam Cæſar indignum exiſtimans non vindicare ſeſe de iis quæ (occaſione) ab Adelberone & à Luxemburgenſibus Comitibus ipſe cum Imperii ſtatibus perpeſſus fuiſſet, manum coëgit quam antea multo prævalidiorem, caſtraque ad oppidum Palatiolenſe admovens ipſum cum adjuncto caſtro infra paucorum dierum circulum armorum virtute ſuperavit, in ſuam poteſtatem redegit, ac Adelberonem cepit captivum. Deniq; priuſquam inde abſcederet, Poponem Ratisbonenſem, virum ſanctitate, & doctrina conſpicuum, in Archiepiſcopum Trevirenſ. eligi petiit, quo haud difficulter obtento, Imperiali auctoritate ejuſmodi electionem ratam & firmam eſſe decrevit. Quæ dum fierent, Cæſar ipſe Adelberonem captivum talibus verbis affatus eſt; talem virum (mi Adelbere) huic ſedi Trevericæ præſidere volumus, qui tuæ tuorumque veſaniæ, virtute ſua, atque prudentia reſiſtere poſſit. Quo audito Adelbero ſupra quam dici poteſt obſtupefactus,

peſactus, ad pedes novi Archiepiſcopi Popponis humiliter proſtratus, petiit enixiſſimè ſibi temeritatis præſumptæ culpam clementer ignoſci, quam petitionem haud difficulter ab optimo Præſule impetravit, atque etiam eodem apud Cæſarem intercedente, liber, & vinculis ſolutis evadere meruit. Animo tamen expendens quot & quanta per ſe, & ſuos damna Provinciæ Trevericæ illata injurioſè fuiſſent, & præſertim quod Eccleſiæ poſſeſſiones cladem permaximam inde pertuliſſent; diſtrictum divini tribunalis Judicium perhorreſcens, iram ſummi malorum Vindicis, ſibi placare quibus potuit modis curavit, atque eam ob rem præter continuum ob commiſſa peccata lamentum, quo toto reliquo vitæ ſuæ tempore ſeſe confecit, ad damnorum etiam reſtitutionem faciendam animum applicavit, atq; reipſa bonorum ſuorum hæreditariorum partem non minimam damno affectis contulit, utpotè Sarburch / Berencaſtell / Ruttich cum appendicibus Epiſcopo Trevirenſi, & ſuis ſucceſſoribus de conſenſu Cæſaris, plenè, integrè & abſolutè perpetuis temporib⁹ poſſidenda, abſque illius juris reſervatione, donavit & tradidit. Aliis item Eccleſiis, & Monaſt. circa Trevirenſem urbem conſtitutis, amplas poſſeſſiones

nes in injuriarum ipſis illatarum reparationem devoto, ac liberali animo contulit, legavitque. Nam ut cætera ſileam, D. Matthiæ præſtantiſſimum Monaſterium ad Aquilonarem urbis Trevericæ partem ſitum, ab hoc Adelberone bona ſua in Benrach/Longaſura, & alibi permagni valoris ſibi donata, & collata habere, & etiamnũ poſſidere fatetur. Continuit ſe porrò ipſe Adelbero dum ſeditiones præcitatæ, ut præfertur, ſedatæ eſſent in ſua Præpoſitura ad S. Paulinum, vixitque in omni pietate, juſtitia & membrorum ſuorum, quę erant ſuper terram, mortificatione.

Hinc pauca ſcitu digna, priuſquam ulterius ſeriem proſequar inſtitutam, de prælibato Conrado ſecundo Giſelberti Comitis natu filio, qui patri in bello contra Archiepiſcopum Treveren. agendo conſtanter aſtitit, interſeram, Conradus iſte Comitatum Arlunenſem poſſidendum accepit, & Giſelam Comitis Caſtinenſis filiam connubiali thoro complexus eſt, quæ ei ſucceſſivè peperit Henricum, Conradum Monaſterii Munſterienſis propè Luxemburgũ fundatorem, & Mariam: horum pater Conrardus, de quo nobis in præſenti eſt ſermo, vivente adhuc majore ſuo fratre Frederico conceſſit fatis, eique filius ejus primo natus

Henricus

Henricus in Comitatu Arlunenſi ſuffectus eſt, qui Adelam Theodorici Ducis Moſellani filiam ſibi in conjugem deſponſavit, ex qua filios binos Falconem & VValramum ſuſcepit: quorum prior Falco Fredericum & Beatricem genuit, & cum eis, necdum ephebis, mortis exſolvit debitum. VValramus deindè ſolus Henrico Arlunenſi Comiti patri ſuperſtes filius Iſabellam Comitis Loſſenſis matrimoniali fœdere ſibi devinxit, & ejus cauſa poſſeſſiones opimas, quæ hodie, voce Gallica *pays d'Outre Meuſe* nuncupatur, dotis titulo adeptus eſt, genuitq; ex ea Iſabellam, cui Henricus Luxemburgenſis factus eſt maritus, eo ſcilicet pacto, ut Comitatus Arlunenſis vita functis ejus poſſeſſoribus propter Iſabellam uxorem in Henrici hujus Luxemburgenſis deveniret.

Ejuſmodi contractu nihil obſtante Adela Iſabellæ Lymburgenſis Avia & ad dies vitæ ſuę dicto Arlunenſi Comitatu gaudens & in eo reſidens, ſenio jam confecta, ut morti proximam ſe ſenſit, VValrami filii ſui, necnon ſuæ ex ipſo neptis Iſabellæ prætactæ immemor, Comitatum Arlunenſem Eccleſiæ Metropolitanæ Treverenſi in hæreditariam poſſeſſionē legavit, cui quidem facto tanquam ſibi præjudicanti, & contractui pręallegato ex dia-

metro

metro repugnanti ſtatim ſeſe cum ſolemni proteſtatione oppoſuit Henricus Lymburgenſis, atque dum non ita multò poſt, mortem obiiſſet Adela, ipſe Arlunum properanter veniens à civibus fidelitatis juramentum ſuſcepit, & exinde ſeſe Lymburgenſem & Arlunenſem appellavit Comitē: Iſabellæ porrò ejus uxoris una cum parvula unica filia ex hac vita ad futuram tranſlatæ, bona ultra Moſam circa Trajectum & Dalhemium ſita ad parentem ejus VValramum jure proximitatis redierunt, à quo deindè abſq; hæredibus defuncto in Conradi patrui ſui tanquam veri ab inteſtato hæredis poteſtatem devenerūt, ac deindè Monaſterio Luxemburgenſi ordinis S. Benedicti, quod ipſe fundavit ab ipſomet donata ſunt, & in hunc uſq; diem poſſeſſa. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, Radolphus ardens homiliaſtes, Burchardus Vormatienſis Epiſcopus, Berno Abbas Augienſis, ſcriptores celebres fuerunt.

Fredericus (ut eo redeam unde non nihil urgēte occaſione digreſſus ſum) Gisberti ſecundi ordine Comitis Luxemburgenſis filius primogenitus, patris demortui primarios titulos, utpote Luxemburgenſem Comitatum aſſecutus, Geertrudem Gozelonis Gibleri Ducis Lotharingiæ filiam ſibi in

uxorem

uxorem aſcivit, atque ex ea filios ſuſcepit Sigifridum, Giſelbertum, Henricum, ac filiam Ermeſindam. * Horum Henricus ad Regis Franciæ commendationem in Epiſcopum Colonienſem circa annum Domini 1046. vivente adhuc patre ſuo electus eſt, uti liquidum eſt ex Catalogo Epiſcoporum prælibatæ Eccleſiæ: ſub his verbis Henricus filius Frederici Lotharingię Ducis, nec verò movere quenquam debet, eum non filium Luxemburgenſis Comitis, eo loci appellari, id enim eo contigit, quod Fredericus pater ejus non modo Luxemburgenſis Comes, ſed etiam Moſellanus in Lotharingia Dux ab Imperatore pridem extiterat conſtitutus, ex quo tanquam honoratiori patris titulo ipſe Henricus Epiſcopus ſibi cognomentum uſurpabat. Hic autem ſuæ Eccleſiæ regimen tempore haud longo tenuit, abreptus nimirum præmatura morte ex hac vita, in fata ſimiliter ejus duo germani fratres Sigifridus, & Giſelbertus conceſſere juvenes nullo poſt ſe relicto hærede. Vnde accidit ut præter ipſorum ſororem Ermeſindam nulla Frederico patri proles, & ex ejus corpore hæres nemo reſiduus maneret maſculei ſexus.

Cæſar proindè videns mares in Frederici linea deeſſe, Ducatum ejus Moſellanicum

ſellanicum in Gozeloni Lotharingico contulit, prout ex Sigiberti Gemblacenſis Monachi Chronico haud obſcurè colliqueſcit. Ita enim habet: *Frederico Moſellanorum Duce mortuo, quia mares filios non habebant quibus Ducatus competeret, Gozelo Dux impetrato etiam ab Imperatore Moſellanorum Ducatu in Lotharingia potentius principatur.*

Sanctus Eduardus Angliæ Rex magnus, regia gloria, fide & ſanctitate major eluceſcit, & S. Hanno Colonienſis Epiſcopus, S. Petrus Damianus Epiſcopus Hoſtiēſis, S. Lanfrancus Epiſcopus Cantuarienſis, Guitmundus Vmbertus Cardinalis, Theduinus Epiſcopus Leodienſis, Hermannus Cōtractus, & Hilbertus ſcriptis florent. Ermenſindā ſcribunt chronographorum aliqui Comitatui Luxemburgico poſt patris ſui Frederici deceſſum præfuiſſe, Conradum verò primum, & Fredericum patruos ſuos: Item Conradum ſecundum primi ejus nominis filium, ac denique Guillelmum ſecundi Conradi filium, hujuſque filium Conradum tertium extitiſſe nominetenus tantum ac non reipſa Comitatus.

Luxemburgenſis poſſeſſores ac dominos: quæ ita ſcribentium opinio, quam longè à vero aberret, non difficulter advertet, quiſquis præter cæte-

ra originem ac fundationem Monaſterii Munſterienſis attenderit. Illud namque ex ejus Monaſterii archivis indubitatum habeo, atque adeò Ermeſindæ fratrueles ex patruo ipſum Monaſterium à ſundamentis primus excitaverit, & ex bonis, ſive poſſeſſionibus ſuis propriis dotaverit, abſque eo quod cujuſpiam, & ne quidem Ermeſindæ ad id aſſenſum ſive confirmationem expetierit, quæ ſane nullo pacto conſtare poſſunt, & conſiſtere, uti conſtant atque conſiſtunt, ſi ipſa Ermeſinda non verò dictus ſecundus Henricus, verus, & realis Luxemburgenſis Comes extitiſſet, ex cujus authentico ſcripto, hæc huc tranſumpſi. *In nomine Individuæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus ſancti &c. Damus fratribus & Monaſterio montem, in quo nullus patrum meorum prius adoraverit, à turri extrema Caſtri noſtri uſque ad aquam, cum banno, & aquam à ponte ſancti Vdalrici, uſque ad Rupẽ Moronis, cum molendinis & furnis. Item damus illi omnia neceſſaria in Sylvis de* Auffen *&* Sandwyler. *Damus etiam illis pratum noſtrum ſpatioſum propè* Nurhingen/ Curtem Pryß/ *villam Rodinges, Eccleſias Rodo &* Sandwyler *&c.* Hæc ibi, quæ evidenter intentum noſtrum comprobant, dum Caſtrum ſuum Henricus ſecundus, & vicina bona ad Comitatum eatenus pertinentia auctori-

 tate

tate propria pura, & libera alienis donat. Item Clementia prædicti Henrici vidua, in ſui pagi de Merl propè Luxemburgum ſiti donatione prædicto Monaſterio facta dictis ſatis adſtipulatur, in diplomate filii ſui Guillelmi his verbis:

Poſteaquam pater meus in via Hieroſolymitana defunctus eſſet, & poſt duos annos inde tranſlatus, ac in prædicta crypta tumulatus, eodem die venerabilis mater mea Allodium, quod dicitur Merra, Chriſto & ejus genitrici, aſſenſu filiorum dedit, &c. Vbi vide lector hanc viduam Henrici bono Comitatus tanquam eorum Dominam in aliorum dominium transferre. Facit & ad horum confirmationem aliud dicti Guillelmi diploma, quo ſibi & ſucceſſoribus ſuis Caſtri Luxemburgenſis Dominis, atque adeò Comitibus ejuſmodi imponit legem. *Dominus autem hujus Caſtri nullum gravamen illis inferat, nec de placitis eorum ſe intromittat, & ſi ab aliquo Monaſterio injuria facta fuerit à nobis, ſeu à poſteris noſtris juſtitia requiratur, & nihil pro hac re nobis debetur, &c.* Servit denique huic propoſito Brunonis Archiepiſcopi Trevirenſis confirmatio privilegiorum dicti Monaſterii, ita habens:

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego Bruno Dei gratia Treverenſis Archiepiſcopus, &c. Notum facimus tam præſentis,

ſentis, quàm futuri ſæculi fidelibus, quòd Comes Guillelmus de Lucemburch, pium patris ſui Conradi votum adimplere deſiderans, &c. Hæc ſunt autem quæ fratribus illic Deo famulantibus à Comite Conrado, ab uxore ejus Clementia, Item à filio Guillelmo donata & chartis confirmata. Dos Eccleſiæ, Manſum unũ indominicatum, & quatuor manſi veſtiti, & mons, & planities, ab extrema turri Caſtri, uſque ad aquam: Hæc acta ſunt tempore Henrici quarti. Accedit his clarus textus literarum Adelberonis Leodienſis Epiſcopi in hæc verba.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Notum ſit omnibus tam futuris, quàm præſentibus, quod Conradus bonæ memoriæ Comes de Lucemburch Eccleſiam, Eccleſiæ Romanæ appenditiam Deo, & Matri ejus matris fundavit, rebus extruxit, religione ſtabilivit, de Monachica S. Benedicti regula inſignivit: Ego autem Alberus gratia Dei Leodienſis Epiſcopus, Fulmarõ Cœnobii illius primo Abbate de Eccleſia De Fouron *(quã Comes Conradus prædictam dotaverat Eccleſiam) bannum feci legitimum, charta & ſigillo meo confirmatum, ad oſtendendam veritatem, ad tollendam futuri temporis occaſionem, ad habendam ſucceſſoribus meis notitiam. Ad hunc Bannum conduxit eum Comes Guillelmus prædicti Comitis ſucceſſor, & filius ad generalem Synodum Leodii in Conventu Principum, in præſentia liberorum xiiij. Calendarum Iulii, in ſecundo conſecra-*

tionis meæ anno. Teſtes hujus ſunt Comes Namurcenſis Godefridus, Comes Gualeranus, Comes Ottho, &c. Sic Leodienſis Epiſcopus Adelbero, uti ſupra. Ex quo luce meridiana perſpicacius apparet Conrardum, & ejus filium Guillelmum veros extitiſſe Luxemburgenſes Comites, & Ermeſindam nullatenus eidem Comitatui prædominatam, quippè cujus maritus Godefridus Namurcenſis Comes in factorum teſtem non verò approbatorem inducitur. Manet proinde ſatis confirmatum noſtrum aſſertum, quo Conradum ſecundum Comitem extitiſſe veraciter Luxemburgenſem aſſerimus, ac proinde erraſſe hiſtoricos, qui ex eorundem Comitum ſerie hos tres, Conradum ſecundum, Guillelmum, & hujus filium Conradum tertium omiſerunt. Quod ſi quis apponat Conradum primum Conradi ſecundi parentem eo Comitatu minimè gaviſum fuiſſe, reſpondeo id quidem eſſe verum, attamen noſtræ ſententiæ nihil officere. Nam id accidit, quod frater ejus major Fredericus Comes Luxemburgenſis ipſo moriente ſuperviveret, & tandem abſque propria prole decedens fratris prædefuncti poſteris, id eſt Conrado ſecundo, & ab eo deſcendentibus, tanquam proximis hunc Comitatum cum aliis bonis ſuis dimiſerit

miſerit hæreditario jure poſſidenda.

Carthuſianorũ ordo Pariſiis in Gallia à S. Brunone Colonienſi Germano, & S. Hugone Epiſcopo Gratianopolitano Gallo cum ſociis ſeptem initus anno 1082. quo calcatis ſæculi illecebris minore peccandi periculo, majore Deo famulandi libertate, per auſteram vivendi diſciplinam, & per condigna fidei opera, cum timore vocationem ſuam & electionem certam facerent. S. Anſelmus Epiſcopus Cantuarienſis ſalutari doctrina & rebus piè geſtis præclaram divinitus vitæ ſanctæ teſtificationem conſequitur. florebat etiam S. Ivo Epiſcopus Carnotenſis, & VVilhelmus Abbas Hirſanguienſis ſanctis animi dotib⁹ commendatus, uti & qui ipſum præceſſerat Fredericus.

Circa hæc tempora accidit, ut Henricus Henrici tertii Imperatoris filius in Romani Imperii Regem eligeretur, atque non adeo multò poſt ad ſupremum ipſius Imperii faſtigium defuncto parente Anno 1057. eveheretur Henricus quartus ejus nomenclaturæ dictus. Cum verò ætate admodum eſſet immatura, judicioque videretur ad id functionis minus prudenti, Imperii procerum ſuaſu atque conſilio, Mater ipſius Cæſaris ac prædefuncti vidua, mulier omnium

judicio prudentiſſima, filio donec ætate, ac rerum cognitione matureſceret aſſignata eſt in ſubſidium. Verum cum id cæterorum procerum conſilium Ottoni Colonienſi Archiepiſcopo minimè probaretur, ejus molimine, ab ejuſmodi Romani Imperii auxiliari adminiſtratione bona mulier paucis inde elapſis temporum ſpatiis dejecta eſt, ex quo quidem eventu non parum turbationis inter Imperii ſtatus exortum eſt. Cujus ſedandæ gratia, imò propriæ ſalutis operandæ cauſa, divino inſtinctu tacta Imperatrix, mundi hujus vanitatibus atq; illecebris, nuntium remittere conſtituit, atque eam ob rem Cœnobiũ Fructuarienſe Deo, & ſibi de cætero vacatura ingreſſa eſt. At verò cum Ottho Colonienſis nihil de præconcepta in Auguſtam malevolentia remiſiſſet, in tantum ejus quietem & religioſam converſationem turbare niſus eſt, ut devota Deo mulier ejus importunitate coacta, eum locum relinquens Romanum iter inire decreverit, quo magno labore pertingens ſalutatis piè Apoſtolorum liminibus, ac reliquis denique ſanctis inibi locis magno cum affectu viſitatis, in ſanctis operibus ac præſertim eleemoſynarum largitione profuſa, atque corporis afflictione reliquum dierum tranſmiſit, tandemque bea-

to fine conſummata, animā Deo creatori reddidit, ejus autem corpus in Divi Petri Baſilica juxta Divæ Petronillæ virginis altare conditum eſt.

Dum hæc ita agerentur, aut certo brevi indè decurſu tempore Henricus quartus Imperator Auguſtus Corona Imperiali in ipſa urbe redimitus extitit, ac deinde Berthā Lombardiæ Marchioniſſam ſibi matrimoniali vinculo devinxit, genuitque ex ea ſucceſſivè proles iſtas Henricum ejus nominis quintum patri in Imperio ſucceſſorem, Conradum, Clementiam noſtri ſecundi Conradi, Luxemburgēſis Comitis poſtea conjugem, ac deniq; Agnetem Lupoldi Marchionis Auſtriæ ſponſam è quorum complexu prodierunt ſanctus Leopoldus & Poppo Trevirenſis Archiepiſcopus.

Clementia itaque Henrici quarti Imperatoris filia Conrado noſtro Luxemburgenſi Comiti conjugali thalamo aſſociata eſt, ex quo quidem thoro profluxere proles Guillelmus patris in Comitatu ſucceſſor, Adelbertus Virdunenſis Eccleſię Primicerius, Henricus adoleſcens è vita ſublatus, Bertha Comitis de Zeningen uxor, Elizabeta Comiti Hannoniæ nupta.

Hoc Conrado habenas Luxemburgici Comitatus moderante, Poppo Trevirenſis Archipræſul uxoris Henrici

rici Clementiæ ex ſorore nepos, viam ingreſſus eſt carnis univerſæ. Hinc autem in Pontificali munere ſurrogari accidit Everhardum Comitis Sueviæ filium, Eccleſiæ VVormatienſis Præpoſitum, eundemq; à ſummo id temporis Pontifice Maximo Leone nono Lotharingo, ſeu potius Germano Alſatio Comite prius Tullenſi Epiſcopo, ſuæ inſtitutionis confirmationem obtinere. Fuit autem Everhardus iſte Præſul magna in Deum pietate præditus, & gregi ſibi commiſſo laudabiliter admodum paſtoris officium impendit, ſed & Eccleſiæ ſuæ jura, privilegia, nec non poſſeſſiones ſumma prudentia atque induſtria gubernavit, ampliavitq;. Contigit porrò una dierum dum hic obeundi paſtoralis muneris gratia huc illucque per diœceſim ſuam proficiſceretur, obvium eum habuiſſe Conradum Comitem Luxemburgenſem, qui timore Dei abjecto, & nihil etiam majorum offenſam veritus, in Chriſti ſacerdotem, eumque ſuum verum & proprium paſtorem, & Patrem ſpiritualem Everhardum Treverenſem Archipræſulem manus violentas auſu temerario immittere præſumpſit, quin etiam eundem ſecum abduxit, carceri mancipavit, ejus pallium diſcidit, veſtes ſacerdotales diripuit, ſacrum unctionis chriſma

effudit,

effudit, nec non alia nefanda ſimul perpetravit. Triſte iſtud nuntium dum ad Trevirenſium aures eſſet delatum, in luctus ſignum ubique per eccleſias divinum officium publicè & ſolemniter pro more fieri prohibuerunt, donec & quouſque Summi Pontificis ſuper hac re ſententia haberetur.

Summus Pontifex ſtatim atque pro parte Archiepiſcopi, & ejus ſubditorum querimonias ejuſmodi percepit, ſacrilegum hoc facinus magnopere deteſtatus eſt, & deliberatione cum cœtu Illuſtriſſimorum Cardinalium maturè præhabita in excõmunicationis ſententiam jure ipſo Conradum Comitem Luxemburgenſem incurriſſe declaravit, eumque hac cenſura innodatum, una cum complicibus ſuis voluit, donec pœnitentia tactus ab ipſomet Archiepiſcopo tam graviter offenſo veniam humiliter petiiſſet, & eam cum omnimoda abſolutione quã in ipſius Archiepiſcopi poteſtatem Pontifex contulerat, percepiſſet.

Hanc adeo gravem in ſe ſententiam audiens Conradus Comes à ſupremo Eccleſiæ capite promanaſſe, ſalubriter compunctus ilicò Antiſtitem eatenus apud ſe captivatum liberum ad propria abire permiſit, atque ad ejus pedes ſuppliciter provolutus rogavit enixiſſimè ſibi temeritatis tantæ ve-

niam impartiri, nec non à vinculis excommunicationis ſolutum in Eccleſiæ ſacramentorum, ſuffragiorum & aliorum fidei Chriſtianæ jurium participationem denuo ſe admitti, promittens de cætero emendationem, & quoad poſſet partim offenſæ ſatisfactionem præſtare. His precibus atque pollicitationibus Treverenſis Antiſtes inclinatus, deſiderate abſolutionis à cujuſlibet cenſurę vinculo beneficium elargitus eſt, nec non ſalutaris pœnitentiæ loco injunxit, ut in commiſſorum criminum apud diſtrictum judicem Deum promerendam veniã Monaſterium ordinis Divi Benedicti in honorem Apoſtolorum principis extrueret, & ſufficientibus ex proprio dotaret reditibus, ac denique profectionem ad terram ſanctam devotè ſuſciperet. Comes veniæ, & gratiæ divinæ percupidus libentiſſimè tale in ſe ſuſcepit onus; nec mora, loco Luxemburgenſi ſuę arci contiguo in peramœna & mediocriter ampla rupe Monaſterium à fundamentis excitavit, in eoque perſummam diligentiam pœnè intra biennii ſpatium abſoluto Monachorum collegium inſtituit, quibus virum religionis uſu, & ſapientiæ doctrina conſpicuum, Fulmarum nomine, Abbatem præfecit, aſſignatis ...tiam ex bonis ſuis, quę in perpetuum
ad-

ad eorum congruam ſuſtentationem ſufficerent reditibus. Hoc ita effecto, Comes Conradus, uti in mandatis acceperat, ſeſe itineri Hieroſolymitano accingit, dimiſſiſque uxore & prolibus domi, una cum perpaucis loca quę Salvator noſter dum humani generis ſalutem in medio terræ operaretur, ſuis ſacris veſtigiis preſſit, ſuiſque ſecundum humanitatem nativitate, morte, & ſepultura ſanctificavit peragrare, & ſumma cum religione viſitare ſtuduit: Demum proprium ſolum repetiturus pedem indè retulit, & in ipſo itinere Monaſteria diverſa, nec non Eccleſias aliaque divino cultui conſecrata loca inviſendo, plurimas ſanctorum reliquias ſibi donari obtinuit, quibus Monaſterium recens à ſe fundatum exornare diſponebat. Verum ut vita hominum lubrica, & tenui eſt pendens filo, accidit ut priuſquam metam contingeret propoſitam, in morbum acerrimum incideret, cum quo aliquot diebus conflictatus ſpiritum ſuum in terra non ſua Domino Deo creatori reddidit. Famuli ipſius in eadem peregrinatione comites putarunt ſibi non committendum, quin corpus à corruptione, quantum quidem per induſtriam ſuam fieri poterat, præſervari curarent: quo & integrius ad locum ſuæ originis illud decenter cum

tempore

tempore transferri poſſet. Balſamo igitur, & aromatibus in id aptis condiri corpus Domini ſui defuncti fecerunt, & tum inceptum proſequentes iter, triſte de Domini ſui obitu nuncium ad ejus uxorem & liberos detulerunt. Quibus mandantibus, quidam tum nobiles, tũ inferioris notæ viri in Italiam profecti, corpus inde defuncti Comitis Luxemburgẽſis Conradi, domum evehi fecerunt, illudque ad locum deſtinatum perductum honorificè in crypta Eccleſiæ Monaſterii per eum, prout paulò antè diximus conſtructi, ſepulturæ mandarunt: ac denique capſulis Reliquiarum ſacrarum inter reliquam dicti Comitis ſuppellectilem repertis, ac reſeratis hæc quæ ſequuntur contenta fuiſſe feruntur. Pars pepli Divæ virginis Matris. Pars ſpongię qua Chriſtus Dominus in cruce pendẽs potatus fuit. Inferior mandibula, eaque integra Sanctæ Luciæ virginis & Martyris. Dens unus Divi Blaſii Epiſcopi & Martyris. Oleum quod ex corpore Beatæ Catharinæ virginis fluxit. Pars lapidis loci ubi crux Domini fuit infixa. Pars oſſis S. Simonis Apoſtoli. Hæ verò ſacræ reliquiæ dicto Monaſterio per Divinam Clementiam defuncti viduam fuerunt conſignatæ, ubi & hucuſque in honore & pretio condecenti habentur. Atque

que is finis vitæ fuit magnanimo, ac verè religioſo principi Domino Conrado ejus nominis ſecundo Luxemburgenſi Comiti.

Clementia viro orbata, vitam deinceps agere cælibem in omni pietatis, ac Chriſtianæ religionis exercitio elegit, atque in hoc propoſito ad terminum vitæ perducta, & ipſa tandem vitam cum morte commutavit, ſepulturamque ſortita eſt juxta prædefuncti mariti corpus in prælibata crypta, ubi ambo quievere donec anno 1542. Franciſcus Gallorum Rex Agrum Luxemburgenſem unà cum ipſo ejuſdem nominis provinciæ oppido flammis, cæde, & ferro vaſtaret: Tum enim majorum juſſu cum Monaſterium ipſum ab igne devoratum foret, ac pœnè abſumptum, ejus loci Abbas Ioannes Hardert nomine, Principum Monaſterii fundatorum Sarcophagum aperiri jubens, exinde eorum corpora in Divi Ioannis Baptiſtę Xenodochium ipſi loco Monaſterii diruti per Imperatorem Carolum Quintum aſſignatum tranſportari, & quantum ea permiſerunt tempora, & loca decenter recondi curavit, ubi generis humani univerſalem reſurrectionem præſtolantes deliteſcunt.

Conrado è vivis prout præmiſimus ſublato, filius ejus Guillelmus primogenituræ

genituræ jure etiam matre Clementia adhuc ſuperſtite anno ſcilicet 1086. ſuffectus fuit, duxitque in thori conſortem Mechtildē Ducis Sueviæ Frederici cæci filiam, ex cujus complexu prodiêre Conradus ejus nominis tertius Luxemburgenſis Comes, Sigifridus, Vdalricus, Fredericus, qui tres annos pueriles minimè ſunt egreſſi, Agnes præterea, & Mechtildis. Guilielmum hunc ferunt opibus admodum fuiſſe abundantem, mireque liberalem, & in ſuos ſubditos benignum & affabilem, extitiſſe inſuper eum dicunt Abbatiarum S. Maximini, Epternacenſis, & Mediolacenſis ſummum Advocatum, habuiſſeq; cum Godefrido Namurcenſi Comite (cui Ermeſindis Luxemburgenſis uxor contigerat) amicitiam ſingularem, ex quo etiam provenit, ut Godefridi iſtius filia Eliſabetha nomine, Conrado Guilielmi primogenito in uxorem coaptaretur.

Fuit præterea Guilielmus Comes rerum bellicarum longè peritiſſimus, unde fama ejus percrebreſcente, Henricus quartus Romanorum Cæſar Auguſtus eundem in ſui exercitus primarium Ducem ordinavit, Anno reparatæ ſalutis 1096. Imperii autem prætacti Cæſaris Anno quadrageſimo primo.

Hieroſo-

Hieroſolymitanum Regnum à Chriſtianis excitatur Anno 1099. ſuſcepta ſacri belli in Saracenos expeditione, cujus Dux lectus eſt heros inclitus Godefridus Comes Bullonius idem Dux Lotharingiæ, quæ hæreditate ei proxime obvenerat: quem Principes viri non pauci peditum ſexcenta millia, equitum centum millia tripartito agmine ſecuti ſunt, qui omnes ſigno ſalutiferę crucis inſigniti fuêre. Primum agmen inconditum facilè hoſtium inſidiis patuit; poſtea Nicea in Aſia minore prima capta eſt, & ad eam cæſus Solymannus cum Turcis; deindè Tarſus tum Antiochia, ubi fuſi ſunt Parthi, Medi, Aſſyrii; tandem Hieroſolyma triceſimo obſidionis die ipſo meridie feria ſexta: quò primus invaſit in muros Godefridus, pulſique ſunt Saraceni cum Calypha Ægyptio, & triennio totus ſubactus eſt Oriens: regionum cuiq; Principi aſſignata provincia eſt; Rex in ſancta urbe Hieruſalem creatus omnium votis Godefridus, qui quod Rex æternus eo loci ſpinis coronatus fuiſſet diadema capitis aureum recuſavit; ſecundus ei ſucceſſit Balduinus frater Anno 1100. Cæterum biennio poſt hanc expeditionem nova alia ſubſecuta eſt Lombardorum, Germanorum, Francorum & Burgundionum. Imperator Henricus à tam

ſancto

ſancto & felici inſtituto ſuis implicitus bellis, longè auxilio, animoque aberat: quin etiam Vrbano ſecundo Pontifice ob id iniquus(ait Æmylius) quod gloriam pii belli ab illo excitati ſuarum partium dedecus exiſtimaret.

Præmonſtratenſium ordo Religioſus initium ſumit à Northberto ſanctiſſimo, & nobiliſſimo viro Lotharingo.

Annum Domini circiter milleſimum, centeſimum, decimum quintum contigit Metẽſes graviſſima cum Virdunenſibus habere diſſidia, adeò ut utrinque tantus furor inimicitiarum exardeſceret, ut nunquam, & nuſquam ab invicem tuti prodire poſſent, quin alii alios interciperent, trucidarent, aut certè vinctos tetris carceribus manciparent. Metenſes porrò, ſuis rebus proſpicere cupientes, militem conſcribunt copioſum, eumque in primis ad caſtrum quoddam Dieuleuvart gallico idiomate vocatum, latinè vero Arx Dei reddita, obſidione premendũ deſtinarunt. Quod ut ſolerti ſtudio efficere ſatagerent, milites ea in arce præſidiarii Epiſcopo & Comiti Virdunenſi, ſacramento addicti, certo ſibi propediem à parte ſui domini opem adventuram promittentes, nequicquam Metenſium exercitus molimina morati ſunt.

Erat

Erat autem id temporis Virdunenſis Præſul, & Comes, Richardus Grandipratenſis Comitis filius, qui Raynaldum Barrenſem Comitem virum in re militari plurimum potentem ſibi in Vicecomitem aſciverat, eique ut obſeſſis in Dieuleuvart opem, & auxilium armata manu ferre anniteretur præceperat. At verò Raynaldus fratri ſuo Stephano tum temporis Metenſi Epiſcopo diſplicere veritus, frigidè admodum, & ſuperficialiter mandatum Virdunenſis Comitis perficere aggreſſus eſt, quin ipſiſmet quos defendendos ſuſceperat, multò plura quam adverſariis Metenſibus mala, prædas agendo intulit, indeque caſtrum Dieuleuvart ſubſidio exſpectato deſtitutum, magis magiſque obſidentium viribus preſſum, in eorum tandem poteſtatem devenit, dirutumque & ſolo adæquatum eſt.

Percipiens igitur Virdunenſis Epiſcopus ſibi adeò flaccide ſeu potius infideliter à Comite Barrenſi ſuo in re bellica Vicario ſerviri, ejuſque neglectu & diſſimulatione inſigne iſtud caſtrum ab hoſtibus manu valida ſuperatum, eundem rationem facti hujus redditurum conveniri jubet. At ille cum ſic vocatus accedere renuiſſet per ſententiam ipſius Epiſcopi, in plurimorum nobilium præſentia, Viceco-

mitatus munere dejectus eſt, ac deindè conſultatione ſuper alio in ejus locum ſubrógando diligenter pręhabita, potiſſimorum conſilium fuit, ut Guilielmus Luxemburgenſis Comes ad id vocaretur functionis, utpote cujus inſignium in bello & pace actuum fama omnibus per circuitum ſatis innotuiſſet. Accerſitus igitur Guilielmus noſter protinus poſtulantium acquieſcit petitioni, & magno comitatus equitum numero Virdunum petiit, ubi tum ab ipſo Antiſtite, tum denique ab omnibus ſubditis magno cum applauſu ſuſceptus eſt; ac denique Vicecomitatu loco Raynaldi Comitis Barrenſis honoratus, conſuetum fidelitatis præſtitit juramentum.

Raynaldus ob hanc ſibi factam ignominiam ira gravi accenſus, ultionem quibuſcunque poſſet modis de Virdunenſi Præſule ſumere animum appoſuit, eaque de cauſa conſanguineorum, aliorumque ſuorum amicorum, junctis propriis ſubditis auxiliares copias imploravit.

Præſentiens itaque Guilielmus noſter Virdunenſi territorio immodicas à Raynaldo infeſtationes imminere, coëgit & ipſe militum manū non exiguam, qua hoſtiles cuneos à finibus ſuæ adminiſtrationi commiſſis fortiter arceret. Accidit autem una dierum,

rum, dum uterque exercitus par o ab invicem ſpacio diſtaret, ut Guilielmus Luxemburgenſis Comes oportunitate accepta, cum ſuis de repente in Raynaldum, & ſuos magno impetu irrueret, copias adverſariorum funderet, proſterneret, & ad fugam capeſſendam ipſum Raynaldum verſus Divi Michaelis oppidum compelleret. Virdunenſes parta iſthac victoria animoſiores effecti, Guilielmo Vicecomiti, ut negotium adeò proſperè incœptum perſequeretur, ſuaſerunt, quibus hic annuens ad Divi Michaelis oppidum unà cum ſuis tetendit, & in ejus circuitu caſtra metatus eſt. Cumque infra dierum paucorum curriculum in tantũ obſeſſis incommodaret, ut diutius eis non foret integrum ſubſiſtere, ultrò ſeſe tandem & ſua in Guilielmi poteſtatem dediderunt: Comes verò Raynaldus & ipſe cum oppidi illius inquilinis obſeſſus, per loca ſecretiora emiſſus ſub noctis obſcuro, equo celeri Barrum aufugit: quo etiam jubente Virdunenſi Præſule tum perſequi Guilielmus incœpit; ubi tamen ob ejus loci firmitatem prius Epiſcopus ipſe ab Imperatore auxiliatricem manum imploraſſet, & impetraſſet. Favebat autem Cæſar Epiſcopo Virdunenſi peculiari affectu, ideò fortè quod in diſſidio quod inter Pontificem ſum-

 mum,

mum, & dictum Cæſarem, intercedebat, idem Epiſcopus partibus Imperatoris adhæreſceret. Cæſar gratificari Epiſcopo Virdunenſi appetens in propria perſona valido exercitu conſtipatus advenit, & cum in Barrenſe præſidium manum ſerio mittere cogitaret, Raynaldus Comes expendens ſeſe ad obſiſtendum tam Imperatoris quam Guilelmi Vicecomitis Virdunenſis copiis ſimul pro eo tempore coadunatis, nimis imbecillèm, ut deteriorem devitaret eventum, reſerato Clauſtro ſeſe in Imperatoris manus cum omnibus ſuis contradidit: & cum non eſſet ſolvendo ingentem pecuniæ ſummam quæ ab eo lytri & mulctæ nomine exigebatur, obtulit ſe deinceps cum ſucceſſoribus ſuis Imperii feudalem ratione Comitatus ſui Barrenſis fieri; cui petitioni cum Imperator annuiſſet in ipſo tempore ordinarium ei hunc in finem præſtitit juramentum. Ex quo quidem facto, originem accepiſſe fertur quod Duces Barri Ducatum iſtum tanquam Imperii feudum recipiant, & teneant hodieque.

Guilelmus his ita conſtitutis, venia à Cæſare accepta, inde Virdunum reverſus, magna totius populi congratulatione exceptus fuit. Cum verò ad prænarrati belli actionem non exigua pecuniarum ſumma Richardo Epiſco-

po neceſſaria fuiſſet, neque ea omnino in ſuis loculis reperiretur, à Vicecomite ſuo Guilielmo quantum ad defectus ſupplementum requiri poterat, mutuatus eſt; nec non donec tantundem ipſi refudiſſet loca Sathanay, Aſtanay & Maſacium nuncupata, quæ non ita pridem deceſſor ejus, Richardus Virduni Epiſcopus à Mechtilde Duciſſa, & Godefrido Bullonæo numerato pretio coëmerat, in pignus conſignavit.

Annis deindè aliquot prætervolutis Richardus Epiſcopus Virdunenſis in fata conceſſit: unde quidam è primaria nobilitate viri in Raynaldum Barrenſem Ducem propensè affecti, occaſionem captantes, pro ejus in priſtinum Vicecomitatus gradum reſtitutione apud Cæſarem multa inſtantia egerunt. Cæſar vero non minus Guilielmo Luxemburgenſi, quam Raynaldo Barrenſi tam ſanguine, quam animo junctus, ejuſmodi preces exaudire renuit; donec ſupplicantium importunitate quadam adactus reſponderet, ſibi id lubere, dummodo ipſe Guilielmus ſpontanea voluntate ſua cederet adminiſtrationi. Hac igitur de re interpellatus Guilielmus non difficulter, utpote ad pacem, & amicitiam colendam, quam bella ſuſcipienda longè proclivior, cupiens et-

jam hac in parte Imperatori gratum præſtare obſequium, non difficulter inquam morem geſſit poſtulantibus, atque ſic dum uſq; ad annum Domini circiter milleſimum, centeſimum, decimum ſeptimum, Vicecomitatum obiiſſet Virdunenſem, eundem in Raynaldi Comitis Barrenſis manum reſignavit: recepta tamen prius ab eodem ea pecuniæ ſumma, quam eum ſuperius diximus Epiſcopo ad bellum gerendum mutuaſſe, nec non locis viciſſim traditis, quæ eatenus ſibi impignorata extiterant; ex quo quidem facto accidiſſe ajunt, ut prætacta loca dominiis Barrenſis Ducatus acceſſerint, ſicut Sathanaicum Caſtrum Luxemburgenſis Comitatus in feudum tunc, & deinceps rejiceret.

Diſplicuit autem ſummopere Virdunenſibus, ejuſmodi pacta inter Guilielmum & Raynaldum interceſſiſſe, atque eam ob rem portas civitatis ſuæ Raynaldo, ne ingrederetur, præcludere inito conſilio propoſuere. Quod quidem eorum decretum ut dicti Comites perceperunt, militum multitudinem copioſam unanimiter congerentes aditum ſibi armorum vi in dictam civitatem facere pararunt; at Virdunenſes de ſuis diffiſi viribus dextras poſtularunt, & acceperunt, ſicque abſque ſanguine bellū pax ſubſecuta fuit.

Guilelmus

Guilelmus Comes Luxemburgenſis ætatis jam proveċtæ unicum filium habens ſuperſtitem Conradum nomine, diem clauſit extremum, atq; corpus ejus parentum ſuorum cineribus eſt appoſitum, in Monaſterio ab ipſis juxta Luxemburgenſem arcem fundato, cui & ipſe tum ædificiorum percommodorum additione, tum diverſis aliis nominibus plurimum extiterat vivens beneficus, huicque tandem conjunx defunċta eodem conjunċta eſt loculo.

Conradus ergo ejus nominis tertius poſt parentem Comitatus Luxemburgenſis ſuſcepit dominium, in cujus adminiſtratione ſui ſe exhibuit perquàm benevolum, & manſuetum, qua etiam ex cauſa eum illi magno amore ſunt proſecuti: fuit autem Elizabethæ Godefridi Namurcenſis Comitis filiæ matrimoniali vinculo connexus, ex quorum copula prodiêre Henricus, & Gertrudis Conradi ſecundi Vadanimontis Comitis poſtmodum uxor. De noſtro hoc Luxemburgenſi Conrado, quidam notarunt, quod primus Principum Luxemburgenſium extiterit, qui ſuis leges condiderit ſubditis. Vt verò erat catholicæ religioni, & divinis obſequiis amplificandis ſummè propenſus, inter cætera ejus in Eccleſias beneficia, Monaſterio etiam Divi

Maximini bona liberaliter contulit, prout ejus loci Archiva edocent undè hæc verba tranſſumpſi. *In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Conradus Comes de Lucelemburch. Poſtquam providente Deo, poſt deceſſum piiſſimi genitoris noſtri VVilhelmi Comitis. Datum* 1135.

Ciſtertienſis ordo ſub Divi Benedicti Regula per Robertum Moliſinenſem Abbatem abdicatis mundi voluptatibus incipitur, quem mox *S.* Bernardus mirificè auxit.

Ordo militaris Iohannitarum Hieroſolymitanus, poſtea Rhodius, nunc Melitenſis à Gerardo viro Principe non tam inchoatur, quam inſtauratur. Innovatur etiam ordo S. Lazari olim à S. Baſilio traditus.

Templariorum ordo ab Hugone Pagano, & Godefrido originem duxit.

Teutonicorum ordo Beatæ Mariæ ſub Innocentio tertio ortus eſt, acceſſit his poſteà ordo militum ſeu equitum S. Sepulchri pro fidei Chriſtianæ & terræ ſanctæ defenſione militantiũ. Sanctitatis lumina tria præcipuè clarent, Nortbertus Archiepiſcopus fide; Milo Tarvanenſis Epiſcopus humilitate, Bernardus Abbas Clarevallenſis doctor Eccleſię mellitiſſimus charitate. Dum adhuc vitæ præſentis aura foveretur noſter Conradus unicus ejus & primo natus filius annos ephebeos

paululum

paulnlum excedens, vehementi cœpit deſiderio pulſari divinitus, ut ſæculi contemptis illecebris ſtatui inſeri ſe curaret eccleſiaſtico. Cum ea de re verba ad patrem crebrius haberet, hic tandem conſtantia juvenis victus, eundem Epiſcopo Leodienſi commiſit inſtruendum, & optatam vitæ conditionem promovendam. Factum eſt: & ecce uſque adeò inter Canonicos cathedralis Eccleſiæ S. Lamberti in quorum numerum cooptatus extiterat intra annorum paucorum ſpatium coram Deo & hominibus profecit, ut Adelberone Epiſcopo è vivis ſublato, hic Henricus communi Capitularium ſuffragio in defuncti cathedram ſubſtituendus eligeretur: & conſequenter vocatis, & præſentibus patre ejus & matre: Ermeſinda item ſua abavia necnon hujus marito Godefrido Namurcenſi ſacræ Pontificalis unctionis munus ſolemni ritu perciperet, ac denique Eccleſiæ ſibi concreditæ magno cum fructu præeſſet.

Pater ejus Conradus Comes Luxemburgenſis hac via filio, quoad generis propagationem orbatus, viam hanc mortalem una cum conjuge produxit in Annum Chriſti 1174 quo in fata concedens ſepulturam in Munſterienſi Monaſterio juxta prædeceſſores ſuos adeptus eſt.

Eremitarum S. Gulielmi ordo ſub inſtituto S. Auguſtini à Gulielmo Aquitaniæ Duce conditur. Ottho Friſingenſis Epiſcopus Imperatorum genere ortus, Hildegardis Abbatiſſa, Euthymius Petrus Commeſtor, Gulielmus Tyrius Archiepiſcopus, Hugo Efterianus, Godefridus Viterbienſis, Ioachim Abbas Calaber, ſcriptores Eccleſiaſtici florent.

Sanctus Thomas, Cantuarienſis Epiſcopus, Martyrium in Anglia ſubit.

Conrado viam carnis univerſæ ingreſſo, unicoque prout jam retulimus Eccleſiaſticis muniis mancipato ejus filio, linea maſculina Comitum Luxemburgenſium finem ſortita eſt, hancque ob cauſam Comitatus ipſe proximitatis jure, ad Henricum Cæcum Comitem Namurcenſem Ermeſindæ filium devoluta eſt. Huic Henrico duæ erant ſorores, altera quidem Agnes nuncupata, Manaſſis Comitis de Caſtro Retexto vulgo Rethel, & Campaniæ uxor: altera verò Alexia dicta Balduino Ædificatori Hannoniæ Comiti nuptui tradita. Cur autem Henrico Comiti ſeptimo Luxemburgenſi à cæcitate cognomentum acciderit, cauſam ferunt, quod neſcio quo funeſto caſu ætatis ſuæ anno quadrageſimo quinto, oculi utriuſque uſum planè amiſerit. Vt autem Comitatus

Luxemburgici jura ad ſe per mortem poſtremi ejus poſſeſſoris ſpectare intellexit, illico magno cum apparatu iter ad eas partes arripuit, ac denique fidelitatis promiſſum à ſubditis ſuis recepit. is Agnetem Ottonis Comitis Geldriæ filiam matrimoniali nexu ſibi aſcivit, quam tamen maritali affectu minimè eſt complexus; quin in ejus contumeliam pellicem quandam domi tenuit ac fovit, ex quo ejus legitima conjunx non parum afflicta querimonias longè acerbiſſimas ad parentes deſtinare ſolebat: unde vir ejus ſubinde ob inordinatos meretricis amplexus reprehenſus tantum aberat, ut in frugem meliorem ſeſe dare cogitaret, ut potius uxorem ſuam deterius tractaret indies. Hæc proinde tam ingentis probri impatiens, clandeſtina ſeſe indè fuga proripuit, paternoſque lares repetiit. Diſſimulavit iſtud Henricus Comes nimio pellicis amore excæcatus, permiſitque ad aliquot annos conjugem ſibi minimè adeſſe, quam ejus incuriam ſeu magis inſaniam admodum graviter tulerunt Agnetis parentes, & tandem ut malum iſtud finem acciperet, Archiepiſcopo Colonienſi conſanguineo ſuo ſupplicarunt, quatenus optimo quo perſpiceret modo providere ſatageret. Hic itaq; aſſumptis ſecum Lovanienſi

& Flandriæ præpotentibus Comitibus, iter ingreſſus eſt Luxemburgum verſus, quaſi Henrici Comitis amicitiæ ergò ſalutandi viſitandique, ab iſto ut humaniſſimè, prout eorum ſtatus magnitudo poſtulabat, aliquamdiu fuêre habiti, occaſione capta loquendi, adhortari eum cæperunt fidelitatis, & amoris erga ſuam conthoralem, veram, & legitimam, eliminata tandem iſthac nefanda in pellicatu conſuetudine, exhibendi & obſervandi; indignum planè conteſtantes, ut Princeps tantus Chriſtiano nomine inſignitus, adeò turpem & ſcandaloſam ageret vitam, necnon uxorē ſuam adeò nobili proſapia genitam tam grandi afficeret contumelia præter ejus ullum demeritum. Nec in vanum abire horum Magnatum ſermones, nam Henricus iiſdem cedens uxorem ſuam ejecta concubina, ſtatim ad thorum ſuum poſtliminio revocare ſtuduit, quo effecto læti, & hilares ipſi Principes ad propria remearunt. Exinde igitur cum affectu maritali complecteretur Agnetem conjugem ſuam Henricus Comes, ex eadem ante anni unius excurſum filiam nomine Ermeſindam ſuſcepit.

Henricus idem alieniori fuit animo adverſus ſororium ſuum Balduinum Hannoniæ Comitem, ideò quod ſe inconſulto

conſulto filiam deſpondiſſet Henrico Manaſſis Comitis in Rethel & Campaniæ filio in uxorem futuram, quam deſponſationem diſſolvendi gratia omnem conatum expendit eo uſque, ut ſponſum ipſum Henricum induxerit, ut quo tenebatur ſponſalium vinculo ſeſe extricaret, ei in locum ſponſæ prioris conſignans itidem in ſponſam filiam ſuam prælibatam Ermeſindam unius tantum anni infantem; eo pacto ut poſtmodum de præſenti matrimonio plenè inito gener ſocero in Comitatibus Luxemburgenſi & Namurcenſi ſuccederet, excluſis indè Balduino reliquiſque qui fortaſſis proximitatis prætextu jus in ea dominia fuerant prætenſuri.

Iſtorum factus certior Balduinus Hannoniæ Comes Imperatorem imploraturus opem adiit, eidem negotium inter Luxemburgenſem affinem ſuum, & Campaniæ Rethelque Comites intercedens fuſe expoſuit; petiitque juxta juris & juſtitiæ exigentiam hac in re per Cæſarem decerni; qui, omnibus eo facientibus maturè expenſis per ſententiam dixit, & declaravit Comitem Balduinum Hanponiæ, defuncto Henrico Luxemburgenſi, & Namurcenſi Comite in iis Comitatibus debere jure hæreditario ſuccedere.

Henricus

Henricus interim cum pręfato Henrico jam Comitatu Campanię potiente juvenculo adhuc Namurcum adiit, ubi cives in unum convocatos, prælibato Comiti Campaniæ tanquam eorum futuro Domino fidelitatis juramentum præſtare mandavit. Quod ubi Balduinus illuc eodem tempore adveniens nec impedire valens, in ſuam æſtimaret ſummam injuriam vergere VVormatiam, protinus ubi Comitia erant Imperialia inducta, ſeſe contulit, ubique Cæſare, & Francorum Rege unà cum Romani Imperii proceribus, aliiſq; principibus viris præſentibus & audientibus querimonias graves in Henricum Namurcenſem & Luxemburgenſem depoſuit. Attamen dum juxta juris deciſionem minime judicaret, Cæſar in abſentem non vocatum, nec auditum proferendam eſſe ſententiam, partibus tantum id temporis diē ſtatuit in ſua & Imperii procerum potentia comparendi: comparuerunt igitur præſtituto tempore Comites collitigantes, verum nulla nec Cæſaris nec reliquorùm Principum quantumvis ſolerti induſtria in pacem & concordiam potuerunt adduci. Vnde Rex Franciæ pacis inter vicinos Principes Chriſtianos ſtudioſiſſimus, ſuaſit quatenus denuò Ponthoſiæ ſuæ præſentię ſeſe ſiſtere non detrectarent,

futurum

futurum pollicens, ut ambo contenti indè tandem ad propria remearent. Venêre juxta condictum Comites ad Regis, loco & tempore præordinatis, conſpectum; dumque longè lateque ſinguli ſuas expoſuiſſent prętenſiones, hæc tandem ſententia exiit, ut Henrico Cæco è vivis ſublato Comitatus Namurcenſis in feudũ daretur; Campaniæ autem Comiti Comitatus Rupenſis in Ardenna cum Dominio Durbutenſi cederet: at de Comitatu Luxemburgenſi, negotium remanſit ſuſpenſum, Cæſariſque determinationi dimiſſum.

Sanctus Franciſcus Apoſtolicæ vitæ perfectionem imitando ad regulam Chriſti facultatibus omnibus ſemetipſum deſpolians: non pecuniam, non peram in via, non duas tunicas, non calceamenta neque virgam ſibi ſervat; ac docendi viam ſalutis ſtudio, ſeſe cum ſuis, in omnes penè orbis partes confert: tanto amore Dei flagrans, ut etiam ſtigmata Domini Ieſu in corpore ſuo portaret, cujus ordo fratrum Minorum confirmatus eſt ab Innocentio tertio Pontifice.

Sanctus Dominicus itidem admirabili ſanctitate, priſcorum Chriſtianorum in vita puritatem repetit, Albigenſes hæreticos confutat, Euangelium cum ſuis per orbem prædicat, multoſque

multoſque ad vitæ emendationem adducit, cujus ordinem Prædicatorum approbavit Pontifex Romanus.

Accidit autem id temporis quam plures Chriſtiani nominis Reges Duces, Comites, reliquarumque notarum primores ſacræ militiæ inſcribi, eo fine, ut armorum ſumma vi terram ſanctam è Barbarorum poteſtate eripere conarentur. Horum in numero extitit etiam Campaniæ Comes Henricus juvenis Henrici Luxemburgenſis filiæ Ermeſindæ ſponſus: qui ſponſalium contractui contraveniens uxorem aliam in Paleſtina duxit, ex qua duas filias procreavit, quarum prior Cypri Regina poſtmodum evaſit: poſterior autem Comiti Briennenſi uxor contigit; Henricus porrò Campaniæ Comes iſtarũ parens, unâ dierũ ex alto ruens ſubitanea morte extinctus eſt.

Henricus Luxemburgenſis Comes ut certo intellexit ſibi, & filiæ ſuæ Ermeſindę ab ejus ſponſo Henrico Campanię Comite fractam eſſe ſponſalium fidem, gravi ob id indignatione commotus, Principum nihilominus more diſſimulavit, & filiam ſuam grandiuſculam jam effectam Theobaldo Comitis Barrenſis filio in conjugem tradidit, indeque brevi ſupervixit tempore. Quo jam ingreſſo viam carnis univerſæ, Theobaldus ejus gener jure uxorio

uxorio utrumq; Comitatum Luxemburgenſem videlicet, & Namurcen. ſibi competere prætendebat. At Cæſar iſtud percipiens filiabus ad hoſce titulos nullatenus patere acceſſum declaravit, ſimulque Otthoni cuidam Burgundo Principatum Luxemburgenſem, Namurcenſem verò unà cum Comitatu Rupenſi Hannoniæ Comiti aſſignavit. Ottho tamen Burgundus, quorundam perſuaſione inductus, magna pecuniarum vi accepta, conveniente etiam in id Imperatore Comitatum Luxemburgenſem Ermeſindæ, ejuſque marito reſtituit.

Dum porrò hæc ejuſmodi obtinuiſſent effectum, Theobaldus Barrenſis animo ſuo revolvens, quanto præ reliquis uxor ejus Ermeſinda proximitatis gradu cum vero Namurcenſi Comite defuncto jungeretur, utpote ejus unica filia thoro legitimo procreata, æſtimavit ſibi omnino hunc jure conjugali deberi; petit igitur datis literis ad Hannoniæ Comitem ſibi ſpoliũ hoc reſtitui: at hic, iſtiuſmodi petitiones flocci pendens nuncios remiſit vacuos. Theobaldus proinde Barrenſis bello cum adverſario cõgreſſurus, validam coëgit militum manum, & urbem Namurcenſem obſidere aggreſſus eſt.

Namurcenſes cives nequicquã hac adverſariorum molitione animi remit-

 tentes,

rentes, plus ipſis obſidentibus obſeſſi afferebant incommodi, quam è diverſo, excurſiones in eos frequentius exercentes, & quam plurimos occidentes. Indè hebdomatibus aliquot evolutis partis utriuſque amicorum ſuaſu, de mutua reconciliatione & pace tractare cæperunt; qui quidem tractatus eo fine terminatus eſt, ut Hannoniæ Comiti Namurcenſis Comitatus plenè cederet relinqueretur-que. Theobaldo verò Luxemburgenſi Comiti Comitatus Rupenſis unà cum Durburēſi Dominio pro ſe & ſucceſſoribus, loco prætenſi ſui in Namurco Iuris obtineret. Dimiſſis igitur hac ratione exercitibus Comites mutuo reconciliati aliquamdiu ſimul Namurci magna cum humanitatis exhibitione fuerunt. Deinde Luxemburgenſis Comes aſſini ſuo Namurcen. Comite ſalutato Luxemburgum rediit; ubi non multos egit dies, cum ecce aliorum id temporis Principum Chriſtianorum exemplo cruce ſignaretur; atque ſanctæ ſeſe curaret inſcribi militiæ, ſtatuens in primis optimo quo poterat modo, ea quæ ad pacificam & tranquillam ſubditorum ſuorum ſpectabant gubernationem: & ut coram Dei conſpectu locum mereretur gratiæ Eccleſiæ majori Virdunenſi, ejuſque Canonicis Abbatiam quandam

quandam Lammes nomine tradidit perpetuo poſſidendam, ea conditione ut pro animæ ſuæ item uxoris, & prædeceſſorum ſalute anniverſarium deinceps celebrarent.

Dum porrò pro terræ ſanctæ ex Barbarorum poteſtate ereptione tanquam ſtrenuus Chriſti miles laboraret, accidit funeſto caſu, ut biennio circiter in hoc ſacro bello completo, ſagittæ ex adverſo advolantis ictu percuſſus vulnus mortale acciperet, ex quo etiam nulla ex ſua uxore Ermeſinda Luxemburgēſi Comitiſſa prole ſuſcepta diem clauſit extremum, filium Henricum nomine ex priore conjuge, ſuum in Barrenſi Comitatu ſucceſſorem ſuperſtitem relinquens.

Hinc patriæ Luxemburgenſis proceres pro ſucceſſore & hæredibus in eo Comitatu ſolliciti, ſuæ Dominæ ac Comitiſſæ, finito ob mariti mortem luctu conſueto, multis verbis, & rationibus ſuaſerunt, quatenus de altero matrimonio ineundo cogitaret ſeriò, quorũ illa cedens conſiliis VValramo ſecundo genito Henrici Ducis Lymburgenſis filio ſeſe nuptui tradidit, inque dotem à ſuo ſponſo Marchionatum Arlunenſem, quem pater ei donaverat, accepit. Ex quo eventu idem Marchionatus in hunc uſque diem ad Luxemburgenſium Princi-

pum jura pertinuit. Protulit ſucceſſu temporis matrimonium iſtud filium unicum Henricum vocabulo, treſque filias Catharinam ſcilicet Ducis Lotharingiæ uxorē, Margaretham Theobaldi Comitis Barrenſis ſponſam, & Elizabetam conjugem VValrami Comitis Montisfalconis, qui ei in dotem Dominia de Marville & Arancii conſignavit.

Sanctus Thomas Aquinas doctor Angelicus genere, fide, doctrina, & ſanctitate illuſtris Monaſticam vitam ab ineunte ætate amplexus, ut Deo unicè vacaret, plurima profundo & luculento ſpiritu in ſacram Theologiam commentatus eſt, quibus illius rationes, fundamenta, & dignitatem delibandam faciliore methodo quibuſque propoſuit.

D. Bonaventura Albanenſ. Epiſcopus Cardinalis doctor Seraphicus, Gulielmus Durandus', Iacobus de Voragine, Ioannes Duns Scotus, Henricus à Gandavo doctores Theologiæ inſignes partim ſimul, partim conſequenter florent.

Henricus Ermeſindæ filius, patri ſuo VValramo vita defuncto in Comitatibus Luxemburgenſi, & Rupenſi, Marchionatuque Arlunenſi fit ſucceſſor, atque Margaretham Henrici Comitis Barrenſis filiam maritali ſibi conjugavit

vit vinculo. Quæ illi peperit filios tres & duas filias, Henricum videlicet patris ſucceſſorem, VValerandum Cōmitem ſancti Pauli alias de Rouſſy, Gerardum Dominum Durbutenſem, & Seneſchallum Luxemburgenſem, Iſabellam Comitis Flandriæ ſponſam, & Margaretham Comitis Hannoniæ uxorem.

Inter hunc Henricum & ejus ſororium Theobaldum ſurculi quidam futuræ litis cæperunt pullulare ratione Comitatus Namurcenſis; ſed priuſquam in altum excreviſſet controverſia ejuſmodi, interventu utriuſq; partis amicorum conſopita extitit, modo inferius dicendo.

Obiit autem dictus Henricus cum in ætatē virilē vix aliquos feciſſet ingreſſus, & in Monaſterio Clari fontis Monialiū propè Arlunum Ordinis Ciſtercienſis tumulum obtinuit; & ejus deinde uxor dum poſt aliquot annos etjam in fata conceſſiſſet, ſepulturam juxta maritum eſt adepta, & iſtiuſmodi Epitaphio cohoneſtata:

Cy giſt la Conteſſe honorée
De Luxembourgh Margueritte nōmée
Qui moult fut ſaige
Et fut extrait de linaige
De Bar & de Brittaigne
Et faict deſploier meintes enſeignes.

In prædicti demortui Henrici locum

Henricus ejus primogenitus filius ſuffectus eſt, qui Beatricem Ioannis de Aveſnes Comitis Hannoniæ filiã connubiali fœdere ſibi ſociavit. Ex cujus geniali thalamo prodiêre Henricus poſtea Romanorum Imperator, VValramus Comes Rupenſis, Balduinus Archiepiſcopus Treverenſis.

Cum una dierum ſoror ejus Iſabella Luxemburgen. Guidonis Flandriæ Comitis conjunx viſitatum veniſſet, inter cætera confabulantium verba, ſermo incidit de Ioanne Leodienſium Epiſcopo, cui neſcio qua de cauſa, infenſam graviter ſe affirmabat Iſabella: frater itaq; ejus Henricus, verbis mulieris hujus fidem leviter tribuens de vindicta ab Epiſcopo ejus nomine ſumenda ſponſionem fecit. Nec multò poſt exercitu valido conſcripto bellum Epiſcopo Leodienſi Ioanni denunciari curat, ſtatimque ejus agros depopulari cœpit, & ſenſim Leodienſi Civitati magis magiſque graſſando appropinquat. Cives igitur Leodienſes ſumpta audacia in vicinum hoſtem magno furore inſurgunt, & eundem non ſine ſanguinis effuſione è ſuis finibus profligant. Qua de re Henricus non modice exacerbatus, ad aſtum ſibi confugiendum exiſtimavit: ſimulans igitur ſeſe proprium repetere ſolum in ſilvas Bullonienſes cum aliquot armatis viris

ris conceſſit, quo nimirum venandi gratia Leodienſem Epiſcopum convenire ſolere ſciebat. Hic igitur dum deliteſceret, advenit ſolito more cum pauculis venatoribus Epiſcopus inſidiarum ignarus; nec mora, ab ipſo Henrico Comite Luxemburgenſi ejuſque aſſeclis facili negotio captus, & Luxemburgum abductus eſt, & ad quinque menſes integros detentus. Hoc ipſum autem cum Leodienſes ignorarent nec ulla via de ſuo Epiſcopo & Principe quicquam cognitionis haurire poſſent, Beatrix Luxemburgenſis Comitiſſa Henrici Comitis uxor, ſecretè per literas & fidum nuncium Epiſcopi apud ipſos captivitatem ſignificavit. Accidit exinde, ut Magnatum plurimorum interventu mediante que pecuniæ ſumma non exigua Epiſcopus liber abire permitteretur, facta tamen prius ſponſione de injuria ſibi illata minimè ulciſcenda.

Suſcepit & aliud bellum ſibi longè infæliciſſimum, ut mox apparebit, hic noſter Henricus cum Ioanne Brabātiæ Duce, ea nimirum ratione quod ex ambabus ſuis ſororibus querulosè crebrius audiiſſet eundem Brabantiæ Ducem, plurima Luxemburgenſibus bona ſurripuiſſe, eaque in eum uſque diem injuſte detinere. Henricus itaq; ejuſmodi ſpolium è Brabanti manibus

eripere cogitans Geldriæ Ducis ſui avunculi; itemque Archiepiſcopi Colonienſis implorato auxilio, ſumptis prætereà ſecum duobus fratribus ſuis grandi inſtructo exercitu Brabantiæ Ducem infeſtare cæpit. Hic verò utpotè maximis viribus longè valentiſſimus ad reſiſtendum forti animo ſeſe accingit, & virtute adeò valida ſe invadentium hoſtium phalanges aggreſſus eſt, ut prima acie noſter Comes Henricus una cum ſuis duobus fratribus interiret: Geldriæ verò Dux atque Archiepiſcopus Colonienſis captivi ad caſtrum Lovanienſe deportati, ibidem firmę cuſtodię manciparentur, donec inſequenti tempore, ingenti pecuniarum ſumma, lytri nomine perſoluta libertatem abeundi perciperent. Atque hic Henrico Comiti vitæ mortalis exitus.

Huic Henricus filius in Comitatu ſucceſſor cum Margaretæ Ducis Brabantiæ filia conjugium iniit, atque ex horum matrimoniali copula fluxerunt Ioannes, Beatrix & Maria Henrici Vadanimontis uxor, cui Henricum, & Mariam peperit, & deinde his impuberibus è vita ſublatis una cum patre, Carolo Pulchro Franciæ Regi conjuncta eſt.

VValramus Henrici frater ducta uxore BonnaBarrenſi Comes Sancti Pauli,

li, & Rupenſis, itemque Durbutenſis Dominus effectus eſt. Hic cum iſta ſua conthorali copioſam acquiſivit prolem, ex qua in tertia generatione prodiit Sanctus Petrus Cardinalis dictus Luxemburgenſis.

Balduinus porrò Henrici itidem atque adeò VValrami frater ſpiritu divino inſpirante mundi vanitatibus vitam ſpiritualem præeligens in ſummę ædis Treverenſis Canonicorum numerum cooptatus eſt, & poſt aliquantum temporis ſpatium defuncto ibidem Præpoſito in ejus locum legitimè ſurrogatus: Deinde Pariſios profectus in tantum inibi diligenti & indefeſſo ſtudio profecit, ut in Theologiæ ſacræ facultate haud vulgariter haberetur doctus. Cumque iis in partibus hæreret abſens & Treverenſis Præſul cum morte vitam commutaſſet, Capitularium ſummo conſenſu anno milleſimo tricenteſimo ſeptimo in Trevirenſem Archipræſulem eſt electus annum agens viceſimum ſecundum. at verò cum ætatis defectum plerique objicientes ejuſmodi electionem infirmare conarentur, horum occurrens molitionib' Clemens ejus nominis quintus Pontifex maximus de plenitudine poteſtatis Apoſtolicæ, tum ætatis defectum diſpenſatione ſupplevit, tum electionem ipſam utpotè de perſona

Eccleſiæ ſecundum ſpem plurimum utile tranſactum, ratam habuit & confirmavit. Deniq; anni ſequentis Martio menſe per Cardinalis cujuſdam adminiſtrationem ſacerdotio eſt Balduinus initiatus, & poſtridiè ab ipſo ſummo Chriſti in terris Vicario, Petrique ſucceſſore, Epiſcopali dignitate Pictavii inſignitus. Demum à ſummo Pontifice cum benedictione dimiſſus, ad ſedem ſuam profectus eſt, ubi matre, fratribus, ſorore, nec non aliis conſanguineis & amicis præſentibus, à ſuis capitularibus, & aliis utriuſque ſtatus proceribus magna omnium gratulatione ſuſceptus eſt.

Henricus natu maximus proximè tactorum frater, cum in adoleſcentiæ annis aliquos feciſſet progreſſus, & ætatis ſuæ annum circiter decimum octavum ageret, robuſto erat corpore, & animo virili, adeò ut vicinis quibuſq; terrori foret & horrori. Subiit autem ejus mentem caſtrum quoddam quantitate quidem exiguum, at fortitudine præſtans ſatis in quadam Moſellæ inſula non procul à Machren ædificare, unde à tranſeuntibus iſthac naucleris & mercatoribus telonium exigere, imo & extorquere valeret. Qua ex re Treverenſes non parum indignati, quod inde ſibi haud parum incommodari exiſtimarent, opus ejuſmodi

diabolicum

diabolicum appellantes, illud omnino demoliendum ſibi conſtituerunt, eamque ob cauſam magno numero conglomerati ad locum acceſſerunt, & manum inferentes violentam caſtrum recens excitatum demoliti ſunt, ſoloque adæquarunt. Offendit iſtud Treverenſium facinus mirè Henrici Comitis animum, qui ejus ulciſcendi gratia, collecta militum multitudine ingenti in Divæ Mariæ Magdalenæ profeſto primum vallem Treverenſem ingreſſus, ſpe lactabatur ut in brevi urbem ipſam vi, terrore, dolo, aut proditione in ſuam ſubigeret poteſtatem. Caſtra verò circa vallem, quæ adhuc hodiè Vririum nuncupatur, fixit, & domos, turreſque civitati viciniores igne ſuccendit, nulli denique rei, ac nè quidem ipſis fructuoſis arboribus, & terræ frugibus parcēs, omnia circumquaque vaſtabat, perdebatque. Treverenſes tum magis anguſtiis perculſi, necnon de ſuis ad propellendum hoſtem viribus diffiſi, ſaltem eum ne ponti proximior, & urbi fieret infeſtior, compita viarum diligenter cuſtodiri fecerunt. Vnde Comes Henricus propius accedere prohibitus, retro ad partes Treverenſium alias depaſcendas ſesè convertit, & juxta villam Mertʒelich / quæ vulgò Mertert / & olim latinè *Merchedichta* dicebatur,

Moſella

Moſella trajecto, cum ſuorum etiam aliquo diſpendio, qui fluctibus ejus fluminis obruti perierũt, Villam *Contz* nomine petiit, & quibus potuit modis cuncta per gyrum igne, & ferro devaſtavit. Vrbi denique appropinquans, caſtra in Campo ſpacioſo circa ſanctæ Crucis villam conſtituit, exercens interea militum ſuorum manu arborum; vinearum, & aliarum frugum vaſtationem inexplicabilem: Ipſam etiam villam (Eccleſia ipſa ob religionem ſervata) & torcularia quamplurima circumpoſita, & in Oliviæ ripa reperta, juxtaque Novum montem ſita incendit, ſubvertit, deſtruxit.

Dum jam duodecimum diem ea in graſſatione attigiſſet Henricus Luxemburgenſis Comes, Deus malis tantis finem impoſiturus ne terra illa Sanctorum corporibus, & ſanguine tincta & ſacrata in exterminium daretur, permiſit in ipſo noctis medio, dum in Caſtris ſummum eſſet ſilentium, magnum exurgere tumultum, diſſentientibus nimirum inter ſe Luxemburgenſibus militibus, & mutuis ſe armorum compreſſionibus interimentibus. Quæ res adeò Henrici Comitis animum perculit, ut citra moram dimiſſis quos offendere niſus fuerat Treverenſibus, ſolutoque exercitu ad propria remeare diſponeret, Treverenſes

verenſes tamen non ſibi ideo tutum futuro tempore confidentes quoſdam ad Luxemburgenſem componendæ pacis gratia deſtinârunt, quæ ea ratione rata & firma evaſit, ut ſenatus populuſque Treverenſis Comitem Luxemburgenſem in ſuum concivem Treverenſem adſciſcerent, domumque inſignem ad Aquilam vulgo dictam in ſua Metropoli donarent, atq; inſuper trecentorum aureorum penſionem ipſi & hæredibus ejus in Comitatu Luxemburgenſi annis ſingulis in perpetuum ſolvendam addixerunt, utque juſto mediante precio omnium mercium in eadem urbe proſtantium eis facultas foret emendarum conceſſerunt. Hæc inquam, inter partes ejuſmodi tranſacta, & ſigillis appenſis munita & firmata fuêre anno milleſimo tricènteſimo ſecundo.

In tantum porrò ſucceſſu temporis Henricus noſter in virtute, prudentia, & rerum gerendarum peritia profecit, ut fama ejus uſquequaque per Germaniæ fines diffuſa, omnium voto in Romanorum Imperatorem exoptaretur, nec verò fruſtrati ſunt ſuo deſiderio. Nam etſi Philippus Valeſius Caroli filius Franciæ Rex ei hanc gloriam magno molimine præripere conaretur, nullumque fiduciæ in ſummo Pontifice tum temporis Avinione agente

agente collocaſſet,& ut certius ejus in hoc favorem aucuparetur ampliorem, ſex ei millia hominum in obſequium deſtinârat; etſi inquam Philippus prælibatus noſtri Henrici promotionem impedire, ſuam verò iſtis mediis moliretur procurare, Deo aliter diſponente anno Domini milleſimo, trecenteſimo octavo, Francfordiæ ipſis Divæ Catharinæ feriis, à ſeptem viris Electoribus in Regem Romanorum electus eſt, ex quo Regis Galliæ conſilia omnia in eam rem impenſa in nihilum fuêre deducta, quod inter ipſum, & ſummum Pontificem magnæ diſcordiæ extitit ſeminarium.

Dum Romani Imperii Henricus Luxemburgenſis moderaretur habenas, filius ejus natu primus Ioannes vocabulo Comitatus Luxemburgenſis faſces obtinuit, prout ex ejus diplomatibus priore ex Monaſterii Munſterien. archivis, altero ad Xenodochiũ Echternacenſe ſpectante, è quibus ſubjuncta transſumpſi, apertè conſtat. *Vniverſis præſentium inſpectoribus Ioannes Comes de Lucemburch, Excellentiſſimi Domini Henrici Romanorum Regis primogenitus, ſalutem & notitiam ſubſcriptorum, &c. Noveritis igitur Religioſos viros Abbatem & Conventum ſanctæ Mariæ in* Lucemburch *ordinis S. Benedicti nobis humiliter ſupplicaſſe, ut privilegia, jura, libertates & gratias*

tias

tias ipſis à Ducibus in Lymburch ſive Comitibus in Lucemburch noſtris prædeceſſoribus aut aliis quibuſq; conceſſa, indulta, traditas ſive factas, confirmare, ratificare, innovare, & approbare vellemus &c. Datum in Lucemburch quinto nonas Iulii anno milleſimo trecenteſimo decimo.

Item. Nos Ioannes primogenitus ſereniſſimi Domini Romanorum Regis, Comes Lucemburgenſis, Rupenſis & Marchio Arlunenſis. Vniverſis ſuis officiatis ad quos præſentes literæ pervenerint, ſuam gratiam. Quia ſummum cultum in omnibus locis terræ noſtræ volumus augmentari, & ſemper pace gaudere tranquilla, vobis omnibus & ſingulis mandando præcipimus, ne rebus aut bonis pauperum hoſpitalis Echternacenſis manum ad vexationem eorundem aliquatenus apponatis, ſed potius eos defendatis à veſtris ſubditis conſervantes indemnes &c. Datum anno milleſimo trecenteſimo decimo. In vigilia ad vincula Petri.

Templarii toto orbe deleti ſunt & facultates Rhodiis aſſignatæ.

Obiit circa id tempeſtatis VVenceslaus Bohemiæ Rex, unica filia Elizabetha Regni ejus hærede relicta. Ex quo Henricus Carinthiæ Princeps defuncti Regis ſororius occaſionem arripuit Regni Bohemici ſibi vendicandi; qua de re infenſus Imperator Albertus miſſis copiis eundem Regno injuſte occupato exturbavit, atque filio

filio ſuo Reginæ viduæ matrimonio conjuncto ejus gubernacula tradidit; quo è vivis eodem anno evocato abſque ſobole Henricus Carinthiæ Princeps prælibatus Regnum ſecundo invadere & ſuo dominatui adjicere appoſuit. In quem itidem Cæſar denuo validi exercitus robur direxit, & infra temporis exigua ſpacia ad manus dandas compulit. Cum deliberaretur ab Imperatore, qua pœna ob ſuam temeritatem Henricus foret afficiendus, quidam ab eo ſubornatus in Cæſaris perſonam manus nefario auſu immittere præſumpſit, unde & pius Cæſar vulnere lethali percuſſus interiit.

Cæſare igitur Alberto exempto rebus mortalibus, Henricus Luxemburgenſis pridem ad annos aliquot Regis Romanorum ſolio ſublimitatus jure ordinario in ejus ſubiit locum, obtinuitq; eam rem facili negotio à Chriſti ſummo in terris Vicario ſeſe confirmari, ea tamen lege ut pro poſſe & noſſe Italiam Guelphorum, & Gibellinorum factioſis ſeditionibus flagrantem, à pernicioſa iſthac lue repurgare ſtuderet. Iſtiuſmodi igitur ſummi Pontificis beneplacito ſeſe confirmãs Imperator magnanimus triplicem ſtatim exercitum inſtrui curavit: Et cum horum quidem primario, maximoq; ipſe perſonaliter in Italiam movens peſtilentes

lentes iſtas ſectas mira prudentiæ, & armorum dexteritate pro eo tempore ſedavit. Alterum porrò exercitum in Bohemiam Petro Moguntinorum Archipræſule Duce deſtinavit, quo ſcilicet inquilinos ad Ioannem filium ſuũ in Regem ſuſcipiendum compelleret. Tertius denique exercitus expeditus adverſus VVittenburgenſes Comites imperio rebelles extitit.

Henricus ad Imperii faſtigium ſubvectus illud in primis curavit, ut familiam unde originem ducebat amplioribus afficeret honoribus ac divitiis; eam ob cauſam Eliſabetham juvenculam Regni Bohemici hæredem Spiram ad ſe accerſitam Ioanni filio ſuo majori Luxemburgenſi Comiti deſponſavit, cui proindè jure uxorio ipſum Bohemiæ Regnum contigit; at cum quibuſdam factioſis ejus Regni indigenis minus ejuſmodi probaretur dicti Ioannis evectio, ideoque in ſeditionem verſi eum agnoſcere ſuum renuerent Dominum, per Imperatoris manum validam ductu Archiepiſcopi Moguntini, uti diximus, in ordinẽ fuere redacti. Henricus Carinthiæ Princeps, ut ſeſe Ioannis & Elizabethæ matrimonio Bohemici Regni adeptione fruſtratum iri perpendit, Pragenſem Metropolim occupare, & ut in eam Ioanni novello Regi aditum præ-

 terclu-

tercluderet muris, turribus, & aggeribus amplioribus munire ſategit; ſed fruſtra. Nam loci cives illico Ioannis ſive Cæſaris ejus parentis nomine exigentibus legatis, urbem ultrò in Regis poteſtatem dediderunt. Henricus verò Carinthiæ Princeps, viribus & conſilio deſtitutus, fuga clanculum accepta, evaſit.

Etſi verò Elizabetha Regni Bohemici præfata hæres forma admodum eſſet eleganti, corpore tamen præter ejus ſexus conditionem videbatur obeſiori, ventreque aliquantulum prominente, quæ res Zelotypiæ anſam præbuit, ſiniſtramque ſuſpicionem de caſtimonia ipſius ingeſſit, tum pluri-mis aliis, tum maximè ipſi Imperatori ejuſque fratri Balduino Trevirorum Archiepiſcopo, verentibus, ne fortaſſis ipſius Elizabethæ ab alio prærepta foret virginitas, unde & nuptiarum ejus cum Ioanne Cæſaris filio celebratio ad dies quamplurimos dilata extitit. Elizabeth tandem moræ impatiens longioris, eo potiſſimè quod ex ejuſmodi de ſe turpi opinatione originem traxiſſet, ſuæ innocentiæ, ac integritatis optimè conſcia, ad Cæſarem acceſſit, eumque tali ſermone eſt affata: Cæſar clementiſſime, cum certò certius videam minus de mea pudicitia, & virginitate apud Majeſtatem

tem tuam eſſe confidentiæ, cupio, & enixiſſime efflagito, ut priuſquam ex hoc diſcedam cænaculo, ejus rei periculum faciant obſtetrices, ac deniq; veritatis teſtimonium proferant. His verbis ſtupefactus Imperator, omnem ſtatum ex animo abjecit ſiniſtræ opinionis cogitationem, eamque amplexatus aſſeruit, nihil deinceps ea de re malæ ſuſpicionis ſeſe admiſſurum. At illa propoſiti tenax; & Imperatoris conteſtatione nequaquam contenta, fortius inſtitit, ut petitionis ſuæ compos fieret: factum eſt, ut eccè obſtetrices ſufficienti facta indagatione juramento affirmarunt Elizabetham integro virginitatis pollere ſignaculo, & omnino intactam exiſtere. Inde igitur paucis præterlapſis diebus, ſolemni ritu, apparatuque plane regio Ioannes Cæſaris natu maximus filius, Elizabetham Regni Bohemici unicam hæredem in conjugem duxit, atque hoc pacto Rex Bohemiæ uxorio jure evaſit, necnon in Civitate Pragenſi Regni metropoli diademate regali eſt redimitus, pridie Calendas Februarias milleſimo trecenteſimo undecimo.

Henricus Imperator, ut rara erat, & cana prudentia ne contigeret inſequenti tempore filium ſuum Regni Bohemici cauſa quicquam moleſtiæ ab Henrico Carinthiæ Principe perpeti,

 eundem

eundem muneribus præclaris animo paratum reddere ſtuduit, qui ob hoc, Cæſaris cedens voluntati, nihil adverſi in Bohemię Regem poſtmodum molitus eſt.

Henricus igitur octavus poſt ſeptem menſium interregnum, 25. Decembris 1308. Imperator dictus Aquisgrani Caroli magni diademate mēſe Ianuario per Colonienſis Archiepiſcopi manus, anno deinde ſequenti cum VValramo Comite Rupenſi fratre ſuo, & multis utriuſque ordinis Principibus viris in Italiam profectus, Mediolani ferrea, & Romæ per Cardinalem Oſtienſem, abſente Clemente quinto Pontifice maximo, aurea corona eſt inſignitus; & inter hæc Comitē VVirtenbergium, & Conradum OEtinganum rebelles ditione exturbavit, atq; hæc quidem in Germania. In Italia autem ſeditionibus tollendis occupatus, dum hoſtes potenti virtute ſuperaret, plurimas urbes in fidem recepit, incolis earum munera paſſim pro gratia obtinenda ad Imperatorem ſumma cum honoris & reverentiæ exhibitione deferentibus Cremonenſes quod Cæſari protervé, nimium arroganter, & contumaciter reſtitiſſent, ne in extremum per juſtam vindictam exitium devenirent, collis reſte ligatis culpam ...m proſtrato in terrā corpore multis

tis lachrymis confeſſi ſunt,ejuſque veniam enixiſſime implorantes,eam tandem mediante centum millium florenorum aureorũ mulcta impetrarunt. Brixienſes plus juſto in ſuis confiſi viribus auſi ſunt prę reliquis ſuis vicinis Cæſareæ poteſtati obſtrepere,nullatenus in deditionem ſuæ Civitatis conſentientes, qua ex re in iram verſus Imperator collectis copiis ejuſmodi rebellentes obſidi ne cingere aggreſſus eſt; & cum indies utrinque atrox fieret ac identidem reperiretur certamen, VValramus Comes Rupenſis Cęſaris frater ictu ſagittæ fortuito læſus, ex vulnere accepto diem clauſit extremum. Vnde Cæſar ipſe implacabiliter iratus jurejurando interpoſito pollicitus eſt ſeſe non jam per urbis portas, ſed per muros dejectos, & ſolo adæquatos, cum ſuis turmis ingreſſurum, necemque fratris in primis vindicaturum. Quod & non ita multo poſt accidit,dum muris ſubverſis, foſſiſque complanatis in urbem præ inedia deficientem magno furore, & habitatorum cæde irruperunt.

Genuam deindè proceribus Imperii Comitatus movens inibi conjugem ſuam Margarethã morte ſolutam offendit. Qua ex cauſa citius contendit Piſas,ubi Ioannem,qui Albertum Auſtriacum prædeceſſorem ſuum in Hel-

vetia occiderat in carcerem retruſit, quo diutius obſtrictus infœlicem tandem emiſit animam. Exindè Romam petens diademate aureo Imperiali, uti prælatus ſum, eſt cum omnium acclamatione & congratulatione inſignitus; ſtatimque ex urbe ſolvens Florentinos eatenus rebelles bellorum ſtratagemate domaturus, & in ordinem redacturus, illò cum armatorum frequentia penè innumera iter arripuit; quò deveniens cives Florentini parere & ſubmittere ſeſe ſpernentes, omnibus honoribus, Iuribus, privilegiis, & quibuſlibet immunitatibus tanquam indignos, perduelliones, ac læſæ Majeſtatis reos per ſententiam definitivam privavit. Circa id temporis Cæſar ipſe filiam ſuam Beatricem nomine Ioanni Henrico in uxorem tradidit, eidemq; dotis vice Apuliam addicit.

Dum verò graviſſima obſidione Florentiam premere, & ad deditionem cogere niteretur Cæſar Henricus, in Aſſumptionis divæ Virginis ſacra die accidit, ut devotè admodum Euchariſtiæ ſacramento accepto in gravem incideret corporis infirmitatem, ex qua liberari cupiens de medicorum ſuorum conſilio ad balnea ſeſe contulit Maceretenſia; ſed cum thermis iſtiuſmodi nihilo melius haberet, Me-

dicis

dicis nihilominus conſulentibus Beneventum purioris fruendi auræ & aëris gratia ſeſe contulit, ubi paulò poſt vitam cum morte commutavit, corpus verò ejus Piſas devectum ibidem ſepulturæ illud mandarunt.

Signa venem in defuncti cadavere apparuiſſe, multi ſcripſerunt, unde nonnulli eum à fratre Prædicatorii ordinis ob venenum porrectum, quod ſub panis ſpecie in ſacratiſſimo Dominici corporis ſacramento abſconderat, necatum fuiſſe autumant: alii febre, cauſa diſſimili & incomperta correptum, diſceſſiſſe ſcribunt. Quibus ego equidem magis adſtipulor; Ecquis enim ullum non dico profeſſione religioſum, ut hunc: ſed cujuſvis etiam perditiſſimæ alioquin vitæ hominem adeò perverſum putarit, ut rem adeò horrendam, & ſacrilegam, qua nulla alia ſceleratior ne cogitari quidē poſſet inter Chriſtiani nominis profeſſores reperiri poſſe arbitretur? Nam quod quidam Fr. Clemens Religioſus noſtro ſæculo anno ſcilicet Domini 1590. Henrico Valeſio Regi Francorum ejus nominis tertio, cultro in ventrem ejus infixo necem attulerit; longè hoc facto minus habet atrocitatis, ob tanto ſacramento, angelicis etiam ipſis poteſtatibus magna cum reverentia, & tremore ſuſcipiendo il-

latam contumeliam. Vt ut ſit, dum Religioſus iſte ſeſe iſtius nefandi criminis inſimulari paſſim audiret, veritus ne ideò in certum vitæ ſuæ diſpendium incurreret, illinc ſeſe proripere & ad loca tutiora profugere feſtinavit, utque famæ ſuæ eatenus plurimum læſæ recuperaret integritatem, literas innocentiæ ſuæ teſtificatorias, à diverſis diverſorum ſtatuum Summatibus petiit, & accepit, quarum duas treſve veritatis aſtruendæ, tum etiam inſontis à columnia eximendi gratia hic libuit ſubjungere.

Nos Ioannes Dei gratia Epiſcopus Argentinenſis ad univerſorum notitiam cupimus pervenire. Quod nos vidimus & perlegimus literas miſſas per fideles Imperii de partibus Tuſciæ Reverendo Domino Cardinali Oſtienſi ſub ſigillis duorum Pœnitentiariorum, quarum tenor ſequitur & eſt talis. Venerabili patri ſuo Domino ſpeciali, Domino Nicolao Oſtienſi Epiſcopo. Guido miſeratione divina Epiſc. Aretinus, cum recommendatione ſeipſum ad vota pacatum. *Noverit R.V. per præſentes quod poſt turbationem, quam fideles Imperii maximè per Italiam receperunt de morte sereniſſimi Principis Domini Henrici Romanorum Imperatoris, in quo ſpes omnis noſtræ ſalutis & pacis, quaſi certa & infallibilis quieſcebat, alia ſurrexit ab ipſis fidelibus non utique contemnenda, eo quod in totius*

Italiæ

Italiæ redundat injuriam, nec non & ordinis ſancti Prædicatorum, quem ob Dei & veſtram Reverentiam præcipuè diligo & amplector. Nam cum ſolus Italicus Religioſus vir frater Bernardinus de Monte Politiano ordinis memorati, eidem Domino in camera miniſtraret, eum informaverunt, quod cum Sacra Hoſtia (quod auditu horrendum eſt) præfatum Dominum venenavit. Ego autem, & cæteri fideles Imperii, qui fidem & ſanctitatem novimus dicti fratris, certa fide tenemus dictum fratrem nequaquam tantum facinus admiſiſſe, nec quiſquam ſani capitis unquam poſſet fidem credulam adhibere, quod homo prudens, religioſus, ſacerdos de claro genere natus, cum proprio damno, ſui ordinis injuria, ſui generis dedecore, ac patriæ infamia tantum facinus perpetraſſet, & illum interimere voluiſſet, a qua honor, vita, ſalus ſua, ſuorumque pendebat, qui eo vivente in honore etjam principibus viris æquabatur, cui cameræ patebant, oſtia, cui acceſſus ad Principem ſine cujuſquam prohibitione patebat. Nunc autem poſt Domini ſui necem, cum aliis fratribus ex more, pro victu & veſtitu mendicare tenetur. Non enim tanti ſceleris conſcius fugit ad inimicos, ſed cum amicis & devotis Imperii trahit moram, paratus pro veritate ſua & ſinceritate tuenda cum magna ſpe & fiducia reſpondere & inter tales ſe reputat eſſe tutum. Quod ſi ad credulitatem hujus ſceleris ex modica cir-

 cumſtantiâ

cumſtantiâ ducerentur, eum dentibus laniarent. Faveat igitur ſupplicio paternitatis veſtræ favor atque induſtria, & patria & ordo, & fratris perſona de tanta infamia liberati venerandæ Dominationi veſtræ, uberes gratiarum referant actiones. Datum Arecii xiiij. die Septembris.

Item aliæ literæ Venerabili in Chriſto Patri Domino fratri Nicolao Oſtienſi & Vercellenſi Epiſcopo, eorum Domino & benefactori, Fredericus Comes Feltri poteſtas, concilium & communitas civitatis Arecii cum recommendatione ſeipſos.

Nuper audivimus quod in pleriſque locis Religioſus vir frater Bernardinus de Mõte Politiano ordinis fratrum Prædicatorum de morte inclitæ recordationis, Domini Henrici olim Imperatoris Domini noſtri contra veritatem eſt multipliciter diffamatus, & quod ejus occaſione tam Vltramontani quã Italici, fratres dicti ordinis, & Religioſos cæteros, & eorum Eccleſias crudeliter perſequuntur. Verum ſi nobilitatem generis ipſius fratris, nec non ſcientiam, honeſtatem, & fidem, quam ad Dominum noſtrum habebat, diligenter attenderent, de dicto fratre tam horrendum facinus non proferrent. Nam vita ſua, & ſuorum à Domini noſtri vita merito dependebat, & ſua mors ipſum, & ſuos continuè cruciat, & tormentat. Non enim fuiſſet Religioſus ſed diabolus, qui ſacratiſſimum Dominum noſtrum in perniciem

ciem totius Chriſtianitatis ſic inhumaniter occidiſſet. Veſtræ ergò Reverendæ Paternitati ſupplicamus, ut Dei intuitu non ſinatis dictum fratrem de tanto facinore diffamari. Ipſe enim frater eſt in Civitate Arecii, & ſeveriſſime puniremus eundem, ſi ipſum culpabilem putaremus Scitis enim quòd error cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas opprimitur, cum minimè defenſatur. Datum Arecii xiiij. Septembris. xi. Indictione. Item Venerabili Patri Domino Nicolao de Prato Oſtienſi, &Vercellenſi Epiſcopo Cardinali, Capitanei Imperialis partis quæ extra Florentiam, eorumque concilium, cum debita reverentia ſeipſos ad vota paratos.

Quanta ſimus conturbatione conterriti, & damnis expoſiti propter mortem Sereniſſimi Domini noſtri Henrici ſanctæ memoriæ Romanorum Imperatoris; quia calamus non ſufficeret explicare, veſtræ diſcretioni relinquimus æſtimandum. Licet autem veritas ſeipſam ſua aliquando fortitudine manifeſtet, decet tamen bonos dare operam efficacem, ut veritas producatur in lucem, & falſitas deſtruatur. Quia igitur vir Religioſus frater Bernardinus de Monte Politiano, Ordinis fratrum Prædicatorum, inſtigante humani generis inimico, ab aliquibus invidis & facinoroſis de venenatione Sereniſſimi Domini noſtri quondam Romanorum Imperatoris prædicti extitit diffamatus,

tus, quæ fama apud multos fuit, & eſt mendaciter evulgata, veſtram dominationem reddimus certiorem, quod dictus frater nullam culpam habuit in prædictis, ſed eidem Domino ſemper devotus extitit, & fidelis. Eſt enim dictus frater in Aretio paratus pro ſua innocentia & veritate propugnanda omni homini reſpondere, & nos ſuam ſinceritatem & fidem ſem er fulc.re ac defendere teſtimoniis veritatis: Hoc enim Paternitas veſtra plenè novit, quod ſi culpabilis in hoc facinore, poſſemus ex quacunque circumſtantia ſuſpicari, eum tanquam noſtri, noſtrorumque deſtructorem, & hoſtem atrociſsime puniremus. Benè ſemper valeat veſtra Dominatio veneranda. Datum Aretii, decima quarta Septembris. In teſtimonium ergò viſionis harum literarum nos prædictus Ioannes Argentinenſis Epiſcopus ſigillum noſtrum duximus præſentibus apponendum, datum Argentinæ, milleſimo trecenteſimo decimo quinto 3. Iduum Februarii.

Sic igitur in ejuſmodi ſcriptis quanquam neglectu ſcriptorum mendoſis, unde probabiliter admodum colliqueſcit rumorem eum, qui de commiſſo per dictum Religioſum flagitio paſſim apud quoſdam volabat, commentatitium eſſe, & nullo inniti certitudinis fundamento.

Ioannes Henrici Imperatoris filius primogenitus Regno Bohemico triginta

ginta quinque annis ingenti cum laude & gloria præfuit. Patre etiam in Italia occupato, ipſe apud Germanos vicario nomine Imperium egregiè adminiſtravit. Cæſare porrò è vivis ſublato, urbes ab eo partas in Italia, armorum vi ad annos perplures propugnavit. Brixiam videlicet, Bergamum, Lucam, Parmam, Regionem, atque Mutinam quibus in tutelam ſuam ſuſceptis, eas & arcibus, & mœnibus prævalidis communivit. In Bergamo ſiquidem arcem hodieque extantem ipſe à fundamentis excitavit. Habuit autem jam indè ab ipſis ſui Regni primordiis æmulos ſibi infeſtos, qui livore nimio ſtimulante toxico clam porrecto, eum è medio tollere ſunt anniſi. Et parum quidem abfuit, quin veneno exhauſto ad extrema deduceretur. Verum divina in primis ope confortatus Rex, nec non peritiſſimorum medicorum adhibita ſumma diligentia, etſi non planè in priſtinam redierit valetudinem, vita tamen diuturniore, quam invidi optaſſent, eſt gaviſus. Interim cum in morbi remedium ſumpta ab ipſo antidota, veneni infectiones per oculorum loca propellerent magnum cum dolore vehementi viſus eſt perpeti detrimentum, adeò ut præ nimia doloris acrimonia, dum ei cum hominibus eſſet ſermo, ſoleret

ſoleret clauſis eis oculis colloqui, ex quo etiam Regis Cœci apud quoſdam vocabulum eſt ſortitus, quod ad vitæ uſque terminum ſuæ debiles eoſque lippientes habuerit oculos.

Prætendebat & hic Ioannes Ius in Regno Poloniæ, ideò, ut reor, quod poſtremi ejus Regni Reges Pater & Avus uxoris ſuæ Elizabethæ extitiſſent, undè & ſibi conſequenter ſucceſſionis titulo idem competere volebat: verum Poloni antiquæ ſuæ conſuetudini inhærentes non hunc fruſtra Ius hæreditarium prætexentem, ſed Vladiſlaum Lokleck in ſuum elegerunt Regem, qui forti admodum & conſtanti animo adhibitis militaribus copiis robore prævalidis tam Regni ſolium contra quoſcunque æmulos ſibi vendicavit, quam ad terram Pomerianam de manu occupantium eruendam egregiè laboravit. Ioannes è diverſo Bohemiæ Rex Magiſtri magni Pruſſiæ, & generalis ordinis militum Crucigerorum ſuaſu, itemq; ſuorum rogatu Bohemorũ permotus Regem ſe Poloniæ indigetabat, adeò ut in diplomatibus à ſe expeditis, utriuſque Regni titulos ordinariè adſcriberet, prout exemplo patet ex Archivis Monaſterii Munſterienſis prolato ſub his verbis: *Nos Ioannes Dei gratia Bohemiæ & Poloniæ Rex, Luxemburgenſis Comes, Marchioque*

chioque Budiſsinenſis ac Dominus. Ad univerſorum notitiā volumus pervenire, Quod nos ſaluti animæ noſtræ, & animarum prædeceſſorum noſtrorum fælicis recordationis providere cupientes, &c. In cujus rei teſtimonium, præſentes literas fieri, & ſigillo majeſtatis noſtræ juſsimus roborari: Datum in Camerico in die Beatæ Elizabeth, &c. Anno 1321.

Nicolaus Lyranus, Bartholomæus Vrbinas, Petrus Aureolus, Guilielmus Occanus, Nicephorus Gregoras Scriptores Theologici florent.

Vladiſlaus à Polonis in Regem electus propoſitum ſuum proſequens, quibus poterat modis terræ Pomerianæ, à Magno Magiſtro Pruſſiæ nec non ordine Cruciferorum prælibato occupatæ urgebat reſtitutionem fieri: verum illi non diſſimili animorũ conſtantia huic refragabantur, Ioannis Bohemię Regis opem & auxilium implorantes. Hujus porrò altercationis certior effectus Pontifex Maximus, tum tempeſtatis Avinione reſidens, cupiens inter Chriſtiani nominis tantos Principes pacem, & concordiam potius quam lites, & diſſidia vigere, Epiſcopo Vladiſlavienſi vices ſuas commiſit, quatenus partibus ambabus diligenter auditis diſcuſſiſque utriuſque cauſæ meritis, ſecundum Iuris & æqui rationem, ſententia lata contro-

controverſiā ejuſmodi dirimeret. Fecit ille ut ab Apoſtolico imperatum extiterat, præcipiens ex parte ſummi Pontificis, Prælatis, Principibus, & aliis Proceribus, ſubditiſque Regni, quàtenus ad Regis ab ipſis electi coronationem progrederentur, quod & in ipſis Sanctorum Fabiani & Sebaſtiani feriis eſt ſummo triumphò perfectum. Hinc multo mágis indignatus Bohemiæ Rex, cum electorum militum robuſta manu, ac magno Pruſſiæ Magiſtro in unum coacta, caſtrū Dobzinenſe obſedit, quod in brevi adeò machinarum projectionibus quaſſavit, ut in ejus illud compelleret poteſtatem. Exindè totam terram Dobzinenſem in Magni Magiſtri Pruſſiæ itidem adegit tranſire poſſeſſionem. Hac deinde obtenta victoria Plocenſem civitatem obſidione cinxit, Mozaviam ſpoliis & incendiis vexavit, unde Dux Mozaviæ ejus vires & atrocitatem expaveſcens, ſupplex ſeſe ilicò in ejus dedidit arbitrium.

Rex Bohemiæ poſthæc nonnihil à belli tumultibus ſeſe ſubduxit, & aliquantulū temporis VVratiſlaviæ quiete tranſegit. Magnus verò Pruſſiæ Magiſter cum ſuis cruciatis bellandi propoſitum proſequens indefeſsè urbes plurimas Regi Polonorum vi abſtulit, nec non caſtra quædam diruit, Monaſteria

ſteria item & Eccleſias expilans, calices, cruces, alias imagines, ornamenta ſacra, & Reliquias ſanctorum ſacrilegè nimis eſt prædatus. Rex Poloniæ Vladiſlaus cum ingenti bellatorum exercitu hoſti regnum depopulanti appropinquans, in eum inpavido corde irruit, & dum ille inſigniter itidem ſuas ſe defendendo partes obiret, cedentibus tandem Crucigeris & terga vertentibus, Rex campum obtinuit; atque in eo conflictu quadraginta circiter hominum millia corruiſſe inventum eſt.

Ioannes Bohemiæ Rex tanta Prutenorum cæde audita, mora omni ſepoſita, undequaque collectis armatorum copiis civitatem Poſnanienſem ditionis Polonicæ obſedit, quo paulò poſt Vladiſlao Rege comparente cum exercitu etiam prævalido Bohemus ipſe re infecta diſceſſit, quem Polonus celeri greſſu à tergo inſequens, ex hoſtium phalange ad quingentos pedites proſtravit, & captas quaſdam machinas ædificiis diruendis aptas, abduxit.

Anno Chriſtianorum milleſimo, treceuteſimo, trigeſimo tertio Poloniæ Rex Vladiſlaus Cracoviæ in fata conceſſit, relicto filio Cazimiro, hunc Regni ejus Prælati, & Proceres in patris locum delegerunt, atque in ejus conſtituerunt ſolio eodem anno, cum

omnium congratulatione & applauſu, diademate regio redimitum.

Ioannes Bohemiæ Rex interea abſque intermiſſione Poloniæ Regnum variis modis infeſtabat, quod ad ſe uxorio Iure ſpectare opinaretur. Cazimirus Rex, pacis quam belli amantior, Bohemiæ Regi pacandi ejus animi cauſa marcarum auri viginti millia, ut ab ulteriori graſſatione ceſſaret, obtulit, quibus Ioannes acceptis ab omni deinceps impetitione, & circa Regnum Poloniæ prætenſione abſtinere pollicitus eſt.

Pruteni & Cruciferi pacem inter præfatos Reges coaluiſſe inaudientes, de ſuis diffiſi viribus, & ipſi in gratiam cum Polono redire volentes, ea quæ pacis erant tractare cœperunt, & Rege ipſo Cazimiro annuente controverſię iſtius deciſionem in arbitrium Hungariæ & Bohemiæ Regum rejecerunt. Hi igitur in arbitros à partibus inſtituti, præmatura deliberatione inter ſe habita, ita arbitrati ſunt, ut Polono quidem Cuyaniæ & Dobzzinenſis agri cederent, ditio autem Pomeriana Cruciferorum ordini appropriaretur; ut verò ejuſmodi Regum arbitratio & ſententia firmitatem perpetuis obtineret temporibus, literas ſuis ſigillis munitas hoc tenore ediderunt, è quibus hæc verba tranſumpſimus.

Nos

Nos Carolus, & Ioannes Dei gratia Hungariæ & Bohemiæ Reges, perpetuæ memoriæ tenore præſentium notum facimus univerſis. Cum magnificus Princeps Dominus Cazimirus eadem gratia Rex Poloniæ ex una, & Religioſi viri Generalis, Præceptores, & fratres univerſi Ordinis Cruciferorum de domo Teutonica, parte ab altera, ſuper Terris & diſtrictibus Culmenſis, Dobzinenſis, Cuyaniæ, Pomeraniæ, & Thormienſis &c. Datum & Actum Viſſegrad. in Hungaria. Anno Domini milleſimo trecenteſimo, trigeſimo quinto. His itaque expletis Reges ipſi, cum Magiſtris & ordine Cruciferorum militum in pace mutua vixerunt.

Inita igitur & ſacramentis firmata pace inter Reges præfatos Ioannes Bohemiæ Rex quo regno ſuo ſecuritatem in poſterum ab hoſtibus majorem afferret, Caſtrum quoddam Mielicq nuncupatum natura loci munitiſſimum & quaſi inexpugnabile, ad Epiſcopatus VVratiſlavienſis Iura pertinens, ſuum fieri via permutationis ab Epiſcopo Nankero inſtanter petiit. At Epiſcopus nullis precibus, monitis aut terroribus flecti potuit, ut Regis admitteret petitionẽ, aſſerens ſeſe nunquam aſſenſurum, ut adeò præſtans & inſigne, antiquumque Eccleſiæ ſuæ membrum à ſuo divelleretur Dominio. Iſthac Epiſcopi negatione, ira gra-

vi percitus Rex, quod exiſtimaret id non ſatis cum ſibi debita obſervantia quadrare, firmo propoſuit animo, ut quod non prece, nec pretio obtinere potuerat, illud vi, & armis extorquere conaretur. Nec mora, exercitu namque eo loci deſtinato, caſtrum obſidere ſtrictiſſime præcepit. Et quia plurimum difficultatis in eo ſuperando ſeſe perpeſſurum verebatur, ejus Capitaneum hac via in ſuas partes flectere anniſus eſt. Cum enim ſciret hominem eſſe vino perquam deditum, lagenas aliquot vini optimi ad eum dono deſtinavit, rogans ſimul & commonens quatenus in Caſtri deditionem conſentiret. Capitaneus dono, verbis, & promiſſis Regis illectus, terrore etiam, ut homo erat pavido ſatis corde, concuſſus, Caſtrum ſtatim Regi aperuit, & prodidit detinendum. Ex quo Nankerus Epiſcopus plurimum commotus, à Rege in primis ſibi ſpolium Eccleſiæ ſuæ factum reſtitui inſtanter petiit. Rex ejuſmodi verbis nihil flexus planè Epiſcopo morem gerere renuit. Epiſcopus itaque ad gladium ſpiritualem ſibi concreditum ſeſe convertens, dioceſim totam VVradiſlavienſem ſub Interdicto poſuit Eccleſiaſtico, divina inibi officia celebrari prohibens, verum Rex in propoſito perſiſtens Caſtrum Mielicq

reſtituere

reſtituere abnegat, unde Epiſcopus majori pro Eccleſiaſticis Iuribus defendendis accenſus zelo, aſſumptis ſecum quatuor Canonicis Ioannem Regem tum apud Minores in Monaſterio Sancti Iacobi agentem intrepidè adiit, circa collum ſtola indutus, & cruce ad pectus appenſo, eumque ejuſmodi eſt affatus ſermonibus: Moneo te Domine Rex, primo & ſecundo, item tertio & peremptoriè, ut Caſtrum Mielicq à te violenter occupatum mihi & meæ Eccleſiæ reddas: ut verò, quemadmodum prius, hanc Epiſcopi petitionem ſurda prætermitteret aure, ſubjunxit Epiſcopus: Auctoritate Dei omnipotentis te velut Eccleſiaſticorum bonorum invaſorem excommunico, & excommunicatum denuncio, In nomine Patris & Filii, & Spiritus ſancti. Amen.

Ioannes Rex, Epiſcopum in his adeò cordatum, & inpavidum cernens ipſe miratus, imò & graviter iratus, Quam temerarius (inquit) eſt iſte POP. (quod ea lingua ſacerdotem denotat.) Quærit profectò ſui interfectorem; aſt ego ab ejus me continebo ſanguine, cum verò à Rege Epiſcopus recederet, incideret autē in VVratiſlavienſes conſules, ab his reprehenſus eſt acriter, quod Regem alia potius mitiori via ad ſaniorem mentem reducere non

 ſtuduerit.

ſtuduerit. Quibus ille reſpondens. Et ego vos (inquit) Conſiliarios & Coadjutores ejus, eadem Dei omnipotentis auctoritate, qua & Regem veſtrum excommunico, & vos excommunicatos decerno. Sed neque Rex veſter ſe glorietur Regem, cum potius Regulus dicendus ſit. Hæc Epiſcopi verba ad Regem delata in tantum ejus exacerbarunt animum, ut vix ſui videretur eſſe compos, ideò videlicet multo amplius iratus, quod Regulus diceretur, quam quod Eccleſiæ cenſuris foret ligatus. Miſſis igitur Rex duobus ex primariis aulæ ſuæ viris ad Nankerum Epiſcopum, eum interrogari juſſit, quam ob cauſam Reguli nomen illi imponens Regem eſſe negaſſet. Reſpondit Epiſcopus, minimè Regis Majeſtate pollere eum qui in Regno ſuo Metropolitanum Præſulem non habet, & qui pro inauguratione ſua prece & pretio aliunde ſibi conducit Archiepiſcopos, quod cum in hunc quadrare nullus ignoret, merito non Regem ſed per diminutivum eundem eſſe appellandum Regulum & omnium Chriſtianorum Regũ minimum affirmabat. Magis quam antè ob has cauſas irritatus Rex, & rationes allegatas apud ſe expendens proponere cœpit, ut ſucceſſu temporis Epiſcopatuum ſui Regni aliquis in Archiepiſ-

chiepiſcopatum provehi curaret, prout poſtea de Eccleſia Pragenſi per Clementis ejus nominis ſexti Pontificis auctoritatem factum eſſe conſtat.

Cum enim Ludovicum quartum Bavarum Imperatorem ideò, quod Mediolanenſes, & ſectas, ſeditioſoſq; contra Eccleſiæ tranquillitatem tutatus eſſet; idem Pontifex cenſura anathematis innodaſſet, à quo vinculo liberari cum fruſtra petiiſſet, & idcircò novis ſe Imperator criminibus implicaret; Ioannes Carinthiæ Ducem inter cætera, fortunis omnibus præter jus faſque exuendo, uxoremque unam illi per vim ademptam filio ſuo nuptui tradendo; ipſe Imperator cum annos jam triginta duos imperaſſet exauctoratus eſt. Cum verò Maguntinus Archipræſul Auguſti partibus adhæreſceret, cum excommunicatione majori à Pontifice eſt percuſſus, tum etiam honoribus omnibus privatus, ſubrogato ejus in locum alio per ſedem Apoſtolicam.

Ex hiſce itaque Pontificis, Cæſariſq; graviſſimis diſſidiis Ioannes noſter Bohemiæ Rex ſeſe in ſummi Chriſti Vicarii amicitiam inſinuandi occaſionem capeſſens; eum eam ob rem cum filio ſuo majore Carolo acceſſit Avinione agentem. Tum exhibita ſedi Apoſtolicæ debita reverentia, oſculatiiq; humiliter

ſimiliter ſucceſſoris Divi Petri pedibus, Cæſaris Ludovici necnon Maguntini Archiepiſcopi cauſam tanquam juri repugnantem inceſſere gravi ſermone cæpit, & tum deniq; inſtanter efflagitavit, quatenus Eccleſia Pragenſis eatenus tantum ſimplicis Epiſcopatus titulo decorata, ab omni Metropolitana Maguntinenſis ſedis juriſdictione eximeretur & ipſa in Archiepiſcopalem ſublimaretur ſedem, cujus deinceps Archipræſuli Ius Regum Bohemię inungendi & conſecrandi competeret, quod antea ad prælibati Maguntini munus exſpectaverat. Acceſſerunt ad hæc apud Apoſtolicum Præſulem preces Regis Franciæ Philippi ferventes. Quibus omnibus & eorum rationibus perpenſis, cum conſilio & conſenſu Senatus Cardinalitii, de plenitudine poteſtatis Apoſtolicæ Clemens Sextus Romanus Pontifex, Regum præfatorum precibus inclinatus, Pragenſem Eccleſiã uti erat poſtulatum, in Archiepiſcopalem Cathedram evexit: eique Epiſcopatum Olonumcenſem in ſuffraganeum aſſignavit; prætereaque Abbatiam Luthomiſlienſem ordinis Divi Benedicti novo Archiepiſcopatui incorporavit. Eximens hunc denique ab omni Maguntinenſis Metropolæa poteſtate, in ipſum inſuper Iura inaugurandorum Regum

Bohemiæ

Bohemiæ tranſtulit. Quæ omnia ritu ſolemni peracta fuerunt.

Nankerus Epiſcopus (ut, undè paululum digreſſus ſum, denuò me convertam) aſſumpto ſecum ſuo Clero poſt tridui exactionem, Eccleſia ſua Epiſcopali relicta, in alium ſeceſſit locum, omnes interea Eccleſias obſerari mandans, quo Eccleſiaſticum interdictum per eum indictum realiter & de facto ſervaretur in confuſionem eorum qui ejus cenſuræ interminandæ cauſam præbuerant. At Rex diſceſſu Epiſcopi ac Cleri nihilo effectus manſuetior, ipſas Eccleſias interdicto ſubmiſſas reſerari fecit, procurans ut levioris notæ quidam ſacerdotes inibi ſacris operarentur, cogens vi immiſſa invitos cives ejuſmodi officio intereſſe. Indè Epiſcopus fulmen excommunicationis in Regem & aſſeclas innovavit aggravavitque; ex quo Rex furore quodā percitus in Epiſcopi & Canonicorum, idemque Monaſteriorum & aliarum Eccleſiarum fortunas, & bona temporalia involavit, eaque ingenti temeritate per ſuos milites diripuit. Interea Epiſcopus Nankerus vitam cum morte commutavit in Niſſea urbe, anno milleſimo trecēteſimo quadrageſimo primo, atque in ejus locum Cathedrales Canonici de more electionem celebrantes Pizeczlaum

 ſubro-

ſubrogarunt, qui à Pontifice maximo confirmatione, & ejuſdem juſſu conſecratione Epiſcopali haud difficulter obtento, Niſſeam urbem petiit: Quo loci Ioannes Rex filium ſuum Carolum Moraviæ Marchionem deſtinans, ei de nova inauguratione congratulari fecit: ubi & pace ſub æquis conditionibus per eos compoſita, Epiſcopus interdictum à prædeceſſore poſitum ſuſtulit, & pœnitentia condigna injuncta ab excommunicationis vinculo pœnitentes abſolvit, ac denique ad ſedem ſuam Vratiſlaviam, comitante ſe Carolo, regreſſus eſt.

Sub idem tempus Ioannes Rex Regni ſui amplificandi cupidus ac ſtudioſus, Imperiale oppidum Eger à Ludovico Cæſare quadraginta marcorum millibus hypothecæ titulo accepit. Quo facto illud idem in hæc uſq; tempora Regum Bohemiæ poteſtati ſubjacuit.

Patravit inſuper egregia admodum, eademque numero ſat frequenti opera Ioannes Bohemiæ Rex, quæ omnia huc conferre ſi anniterer, nimium hoc meum excreſceret Chronicum, quod tamen contractum malui & in compendium redactum in publicum emittere.

Huic ex uxore prodierunt filii duo, unicaque filia. Illi Carolus in Regno

ſucceſſor

ſucceſſor Romanorum Imperator, Ioannes Moraviæ Marchio, cui Margaretha de Tyrole uxor accidit, ex qua Iudocum & Procopium filios ſuſcepit; hæc denique Bonna Regis Franciæ Ioannis conjunx, quæ & ipſa numeroſam utriuſque ſexus ſobolem Regi marito peperit.

Porrò dum annus Chriſti 1333. ageretur Elyzabetha Ioannis Regis conthoralis præfatę naturę debitum exolvit, quæ res non exiguum mœrorem Regi, filiiſq; ejus ac inſimul toti populo attulit; hoc poſt aliquantũ temporis luctu remiſſo, Philippi Francorum Regis ſuaſu, Ioannes Rex Bohemię Beatricem Ludovici Borbonii Ducis filiam in conjugem ſibi ſociavit, ex cujus geniali thalamo proſiliit filius VVenceſlaus Comes Luxemburgenſis.

Ioannes trigeſimum quintum annum jam in Regni ſui Bohemici adminiſtratione agens à Francorum prętacto Rege Philippo adverſus Anglos, in auxilium vocatus ſeſe immiſcuit atroci filio ſuo majori Carolo cum exercitu Bohemico ſat frequenti conſtipatus; data autem inter partes fuit pugna longè cruentiſſima non longè ab *Abbeville* ſexto calen. Septemb. D. Rufo ſacro, in qua Francis ſuccumbentibus, Philippus quidem ipſe Rex una cum ſibi adſiſtente Navarræo Rege,

ge, atq; Carolo Ioannis Bohemiæ Regis filio fuga arrepta ſibi con'uluêre; Rex verò Ioannes Bohemiæ unà cum Lotharingiæ Duce , nec non Flandriæ Comite caſu funeſto occubuêre , atq; præterea eodem in prælio ad viginti millia hominum cæſa fuiſſe memorantur. poſtridie ut Angliæ Rex de parta adeò celebri victoria gloriabundus in loco pugnæ cæſorum corpora perluſtratum iſſet , dum inter cætera cadaver Regis Bohemiæ jacere conſpiceret exanime, inquit: Mi affinis tibi merito lectus debebatur ab iſto longè diverſus, ferenda tamē eſt fortuna. Corpus idem exindè loculis impoſitum nec non aromatibus decenter conditum , transferri fecit honorificè Rex Angliæ Luxemburgum, quatenus, uti vivens præordinaverat, in monaſterio Benedictinorum juxta poſito collatum, communem cum reliquo humano genere præſtolaretur reſurrectionem. Proceſſerunt autem ei obviam Abbas ejus cænobii cum Monachis, congradiente tum ex Magnatibus, tum ex vulgo omnis ætatis & ſexus turba plurima: & ad locum deſtinatum ritu ſolemni deportarunt. Ioanne igitur Bohemiæ Rege vita defuncto, Carolus ejus ex Elyzabetha primogenitus filius faſces paternos adiit, reſignato in Ioannem fratrem ſuum germanum

manum Moraviç Marchionatu: VVenceſlaus verò ex altero connubio Regis dicti filius, prout ipſe vivens inſtituerat, Comitatum obtinuit Luxemburgenſem.

Exortum eſt id temporis in Germania ſchiſma maximum, huic originem dediſſe ferunt quod Ludovicus Cæſar ante coronationem Imperiali auctoritate uſus fuiſſet in Italia, quod Apoſtolicæ ſedi præjudicare cenſens ſummus Pontifex Ioannes ejus nomine viceſimus ſecundus, in Cæſarem excommunicationis fulmen emiſit, eoq; ob hoc & ejus alia facta exauctorato quantumvis veniam deprecante, alium ſubrogari juſſit.

Hinc Comitia ordinum Imperii celebrari in Luxemburgenſi oppido decretum eſt, quo ex condicto comparentes Archiepiſcopi Maguntinenſis, Colonienſis, Treverenſis, Rex item Bohemiæ & Saxoniæ Dux, ſacri Romani Imperii Electores Principes, Carolum Ioannis Bohemiæ Regis filium in Cæſarem, fatis conſentientibus, elegerunt.

Carolus itaque hic, idemque Bohemiæ Rex Ioannis filius & Henrici octavi Imperatoris nepos, Imperator 11. Iulii 1346 ejus nominis quartus inſtitutus eſt ſuperſtite adhuc Ludovico Bavaro. At vero cum id factum quibuſdam

buſdam minimè probaretur mortuo ſequentì anno Ludovico dicti ſunt à Moguntino Palatino, Brandeburgenſi, & Saxone Electoribus ex ordine Cæſares, Eduardus Anglus Rex, Fredericus Myſinus Comes, & his recuſantibus Guntherus Nigrocaſtrinus. Carolus quo Ius in Imperio ad ſe delatum modis quibus poſſet optimis tueretur, Romam ſtatim ab ipſa ſui electione profectus, confirmationem à ſede Apoſtolica expeditam obtinuit, indeque citra moram reverſus, cum Colonienſes Aquiſgranenſeſque comperiſſet partibus ſuis minimè faventes Bonnam concedens, ibidem inſigniis Imperii eſt redimitus. Defuncto autem Ludovico Cæſare, Carolus Cæſar è Bohemia ſolvens, feſtinato Ratisbonam venit, ubi cum ultrò in Auguſtum receptus foret Nuremburgam petens, idem ab ejus incolis non difficilius obtinuit.

Cum verò Guntherus Nigrocaſtrinus ſive Schvvartzenburgenſis Comes electionem de ſe ad Imperii faſtigium celebratam conarentur tanquam legitimam defendere, Carolus ex adverſo, viros undequaque congregans, forti animo illi reſiſtere ſatagebat. Cœpit autem non longo poſt tempore Guntherus morbo laborare periculoſo, quam hauſto veneno acquiſiſſe dicebatur.

batur. Dum igitur cum adverſa valetudine ſic conflictaretur, pacem cum competitore Imperii ejuſmodi iniit, ut abdicato omni quod in eo prætendebat Iure, penſionem pecuniæ certam, quoad vita hac frueretur, perciperet, quæ eo ſexto exinde menſe in fata concedente finem ſimiliter obtinuit.

Hæc, ubi eum cepêre exitum, Carolus citiſſimè Francofordiam verſus iter apparatu conſtipatus admodum celebri in Cæſarem à loci inquilinis eſt acceptus. In Italiam inde poſt menſium paucorum curriculum profectus, Romæ ipſo ſacro Dominicæ Reſurrectionis die, anno milleſimo, trecenteſimo, quinquageſimo quinto à duobus Illuſtriſſimis Cardinalibus, mandante Innocentio ſexto Pontifice, diademate Imperii eſt inſignitus; ſtatimque Germaniam repetens munus ſibi incumbens egregiè obivit. uxores idem Imperator ſucceſſivè quatuor habuit, Elyzabetham nimirum Duciſſam Stetinenſem, Agnetem Rudolphi Comitis Palatini Rheni filiam, Blancham Philippi Regis Francorum ſororem, & Ioannam, ex iſtarum tribus prioribus nullas omnino ſuſtulit proles; at ex quarta VVenceſlaus, Sigiſmundus, Ioannes Gorlitius, & Anna Regis Angliæ uxor ſibi progeniti ſunt. Horum primogenitum

mogenitum VVenceſlaum Regis Romanorum titulo tertio ante obitum ſuum anno curavit inſigniri, idq; non potens perſuaſione ulla ab Imperii Electoribus aſſequi, muneribus amplis, utpote ſingulis eorum centum millibus aureorum promiſſis flectere valuit, ſummam verò hanc ingentē cum ſolvendo de præſenti non eſſet, publica Romani Imperii vectigalia eis obligavit, damnum hoc profectò irrecuperabile extitit Imperio, quod deinceps caput in altum eam ob cauſam attollere vix potuit.

Sancta Birgitta regiis natalibus ex Suedia illuſtris, vitam illuſtriorem ex virtutum divinarum ſtudio effecit, ordinem Birgittarum inſtituit, miraculorum prophetiæ, revelationumque gratia à Chriſto caſtimoniæ amatore dotata. S. item Catharina Senenſis, admirabilis ſanctitatis virgo repudiatis hujus vitæ illecebris, continentia, victus parſimonia, & in proximum charitate plurimum excelluit.

Annis aliquot priuſquam fato ſolveretur Carolus Cæſar, Chriſti videlicet incarnati anno milleſimo, trecenteſimo, ſeptuageſimo tertio, Marchiam Brandemburgenſem bis centum coronatorum millibus à Bavariæ Duce coemptam, Dominiis ſuis hæreditariis adjecit. Cum verò medietatem

tem

tem tantum pretii iſtiuſmodi in promptu exſolviſſet; pro altera Regni ſui oppida nonnulla oppignoravit: Lauffen videlicet, Herſpruck/ Richenfeldt/ Sulſpach/ Roſenburgh/ Hirſaw/ hac lege, ut altera medietate pretii ex integro eidem perſoluta redirent, eo ipſo oppida ejuſmodi in poſſeſſionem primævi ſui Domini Bohemiæ Regis. Quod quidem utrum in hunc uſque diem acciderit, mihi minime conſtat. Marchia porrò ſic ut præfertur per Carolum Cæſarem conquiſita, eo mortuo, in Ioannem ſecundo natum filium ſuum devoluta eſt, à quo deinde ad filios ejus Procopium & Iodocum pervenit; qui fratres inter ſe ſummè ſemper diſſidentes extiterunt. Sed cum tandem Iodocus ipſe à fratre Procopio foret ſupra quam ulterius ſuſtinere valeret bello laceſſitus, neceſſitate urgente Ius ſuum in Marchionatu, mediante pecuniæ certa ſumma, in Guillelmum Myſniæ Marchionem reſignavit, ſucceſſu tandem temporis dictis duobus fratribus ex hac vita evocatis, Sigiſmundus Imperator Caroli quarti filius Marchiam iſtiuſmodi ſibi jure proximitatis vendicavit, ac denique in Concilio Conſtantienſi Burggravio Nuremburgenſi in feudū perpetuum ſolemni ritu conſignavit.

Fuit inſuper Carolus Imperator

ſumma laude dignus Princeps, Imperiumque omnium calculo egregiè moderatus eſt, & Comitiis actis, pulcherrimas Imperio leges dedit, quæ aurea bulla ab ipſo edita continentur. Nec illud de ipſo reticendum venit, quod ſingulari admodum affectu, miraque animi devotione erga Chriſtianam Religionem extiterit, quod vel hoc argumento perſpicuum evadere poteſt, quod frequens fuerit admodum in ſacrorum locorum per diverſas Chriſtiani orbis partes devota viſitatione. obibat autem potiſſimum libentius eas Eccleſias ubi Sanctorum Reliquias cultu religioſiori honorari intelligebat; particulas ex ſingulis dum commodè fieri poſſet ſibi donari efflagitans. undè voti in hoc compos effectus, plurimas undequaque Sacras Reliquias in Bohemiam tranſtulit, loculis ex auro, argento, & gemmis pretioſis affabrè factis recondidit, & inde ſuam novam Archiepiſcopalem Pragenſem Eccleſiam mirè condecoravit.

VVenceſlaus porro Imperatoris Caroli quarti ex parte patris frater, Comitatus Luxemburgenſis, prout eorum pater Ioannes Rex Bohemiæ præordinaverat, Comes & Dominus deſignatus eſt, & ætatis factus ad id idoneæ, cum Ioanna Ducis Brabantiæ filia matri-

matrimoniale iniit fœdus, accipiens dotis nomine agri Brabantini proprietatem. Ejus autem mater Beatrix Borboniæ Ducis filia, vidualem agebat vitam Dampvillerii; ipſe verò ut Brabantini Ducatus faſces uxorio jure obtinuiſſet, per ſe ipſum tanquam nobile, amplum & potens Dominium idem adminiſtrare voluit, atque cum eam ob cauſam à Comitatu ſuo Luxemburgenſi abeſſe compelleretur, ejus gubernaculum vice ſua obeundum Domino in Rodenmacher perquam nobili ſuo Vaſallo commiſit.

Hujus VVenceſlai Brabantiæ Ducis tempore, res Bruxellæ accidit horrore plena; Iudæus etenim quidam Ionathas nomine, Chriſtiani nominis impiiſſimus hoſtis, ut animi ſui malitiam adverſus Chriſtum Dominum aliquo uſq; explere poſſet, à Sacerdote Chriſtiano data pecunia pixidem, ubi aliquot ſacræ Dominici corporis hoſtiæ continebantur, ſibi tradi obtinuit. Cum verò ſacroſanctum hoc ſacramentum domi ſuæ donec oportunitas, concepto ſacrilegio committendo apta adveniret, impius homo, teneret, juſta animadverſione à Deo percuſſus, & in iiſdem ſuis ædibus gladio confoſſus infauſtam animam ad tartara miſit. Vxor ejus perverſo æque in Chriſtum animo mulier, mari-

to jam mortuo pixidem Abrahamo ſuo filio tradidit, qui paterni conſcius ſceleratiſſimi propoſiti, illud ipſe in effectum deducere conſtituit. Adventante igitur tempore quo in Eccleſia Chriſti Domini ſacratiſſima paſſio devotè recolitur, ipſo die Paraſceves convocatis aliquot ejuſdem nationis, & conſimilis affectus hominibus, Corpus Dominicum in medium protulit, eumque illud ad ſatietatem uſque manibus ſacrilegis irreligioſiſſime attractaſſent, & ore blaſphemo ingenti contumelia affeciſſent, cultris inſuper & pugionibus (ô ſcelus inauditum) furenti odio percuſſerunt, perfoderunt, perforarunt, undè ilicò divina ordinatione ingens miraculum obtigit, ſanguine tanto ex confoſſionibus iſtis emanante ut in rivulum exiguum pavimentum domus madidantem excreſceret. Miraculum iſthoc ut mulier Iudæa prælibata vidit, & expendit, de proditione Corporis Dominici filio facta, pœnitens, ad Paſtorem loco vicinum cum clamoſa voce accurrit, & ſacrilegium ſuum propalans, Iudaiſmumque abjurans, Chriſto, cujus magnalia viderat, nomen dare ſe velle edixit, quæ res tum Paſtori ipſi, tum aliis Chriſtianis qui catervatim ad rem ejuſmodi certius intelligendam confluebant, magnam attulit

cum

cum admiratione lætitiam; unde & Chriſto Domino, qui hoc etiam ſigno divinitus oſtenſo, veritatem ſacroſancti iſtius myſterii conteſtari, itemque Iudaicam perfidiam ab omnibus execrandam demonſtrare, ſatis evidenter dignatus fuerit, gratias egêre. Dux VVenceſlaus in eadem tum urbe cum uxore & familia conſtitutus, ſacrilegium Iudæorum Divinumque miraculum inaudiens, ſtatim Iudæos criminis reos, conjunctos ad unum omnes igne cremari fecit; ad locum autem, ubi Corpus Chriſti tantis fuerat contumeliis affectum, ipſe & uxor cum tota aula imò & tota urbe advenientes, ſumma cum animi compunctione Deum ſub ſacramento latitantem adorarunt, ac denique ſacerdotum miniſterio ad Divæ Gudulæ virginis magnificum templum deportari fecerunt, ubi in hunc uſque diem perſeverantibus viſibiliter puncturis in tribus hoſtiis juxta ſe invicem decenter in monſtrantia (quam dicunt) pretioſa repoſitis, Chriſtus Dominus in ſacramento verè, & realiter præſens à populo ingenti frequentia, & devotione adoratur, & muneribus infinitis quotidie oblatis honoratur, quod & à me non ſemel, ſed ſæpe pro modulo factitatum eſſe gaudeo, Deoque gratias ago.

Carolus Imperator eodem fermè tempore ex Italia (in quam nimirum ſecundo penetraverat , & Pontifici maximo tanquam Romanæ Eccleſiæ ex officio tutor, defenſor, & aſſertor, rebelles civitates fortiter expugnatas reſtituerat) ſolvens Germaniam repetiit, ac deinde in Metenſi civitate maximum ordinum Imperii conventum celebravit. Huc autem præſentes comparuerunt præter illos ſeptem ſacri Imperii Electores, Principes reliqui ejuſdem Imperii penè omnes , Tuſculanus item Cardinalis Senenſis, & Rotomagenſis Archiepiſcopi : Delphinus Dux Vienenſis, Dux Britannię, Comes Pictaviæ , cum multis aliis notæ primariæ viris, in his autem Comitiis Guillelmus ex Marchione Iuliacenſis Dux eſt creatus , Cæſaris etiam frater VVenceſlaus Brabantiæ Dux & Comes, in Ducem primum Luxemburgenſem eſt ſublimatus. Barrenſis verò Comes Pontionis, Montionis Marchio effectus eſt. Inde Cæſar Avenionem profectus & ibidem cum ſummo Pontifice aliquamdiu commoratus, plurima à ſe in Reipublicæ utilitatem conſtituta Chriſti Vicarii calculo obtinuit confirmari.

Anno Domini milleſimo, trecenteſimo, ſeptuageſimo octavo , Carolus Imperator VVenceſlao filio ſuo Ro-

manorum Rege, & ampliſſimo procerum Comitatu conſtipatus, profectionem Brabantiam verſus VVenceſlai Ducis fratris ſui inviſendi gratia, inſtituit, à quo Bruxellæ pro utriuſq; ſublimitatis exigentia exceptus fuit, & habitus perquam honorificentiſſimè. Inde Hannoniam peragrando Cameracum cum apparatu eodem venit; atque tum in ejus occurſum Franciæ Rex Carolus Quintus quamplures ſuos miſit proceres, ut eum debito cum honore ſtatim Pariſios adducerent. Quo jam cum ſuis perductus Carolus quartus Cęſar Auguſtus à Rege Chriſtianiſſimo Carolo quinto multa cum gratulatione ſuſceptus eſt. in quam rem omnia illa accuratè obſervata ſunt, quæ in tantorum Monarcharum mutua ſolent exhibitione ſervari. Hæſit porrò Carolus Cæſar apud Regem Galliæ Pariſiis ad menſis Februarii finèm uſque, atque interea quantis ſit cum ſuis amicitiæ, & denique munificentiæ officiis honoratus, operis noſtri non eſt vel tenuiter enarrare: proficiſcente tandem indè Principum & aliorum Regni Magnatum, & Nobilium catervam juſſit Rex ad terminos uſque Franciæ ductum præbere, ſuppeditatis toto itinere omnibus neceſſariis expenſis, Regis Franciæ ſumptibus. Vt verò Mou-

ſonum attigerunt Francos ipſos eo undè venerant cum gratiarum actione & ſalutatione Regi dicẽda redire permiſit. Et cum Luxemburgum veniſſet, inibique ad dies paucos moram traxiſſet, Imperator cum ſuo Comitatu in Bohemiam rediit, ubi anno eodem circa menſis Novembris initium, viam ingreſſus eſt univerſæ carnis, atque in ejus locum filius ejus natu maximus VVenceſlaus Bohemiæ Rex, & jam Romanorum Rex patris procuratione ab annis aliquot exiſtens, eſt ſuffectus: & viceſima ſexta Februarii milleſimi trecenteſimi ſeptuageſimi noni, in Comitiis Imperator eſt appellatus: de quo plerique ſcriptorum habent, quod dum non niſi otium ferè, & voluptates ſectaretur cum imperaſſet annos viginti unum, menſes quinque, dies viginti octo, à Principibus per conſenſum Pontificis abire Imperio coactus ſit, indeque in Bohemia adhuc per annos viginti regnavit.

Anno milleſimo, trecenteſimo, octuageſimo tertio in conceptionis Divæ Deiparæ pervigilio, VVenceſlaus primus Luxemburgenſis Dux & Brabantiæ Princeps optimus & Catholicus, prole nulla ſibi ſuperſtite (cum antea filius ejus Ioannes quondam Argentinenſis Epiſcopus, ac deinde Maguntinenſis Archiepiſcopus laudatiſ-

ſimus

ſimus humanis jam rebus eſſet exemptus) morte ſolutus nec non in Aureæ vallis Ciſterciēſis ordinis pręclaro Monaſterio ſepulturæ eſt traditus, cui ejuſmodi Epitaphium Gallico idiomate appoſuerunt, ut ſequitur.

Cy gyſt le treſexcellent & vaillant Prins VVencelaus de Boheme Ducq de Luxembourg, Brabant, de Lembourg, de Lothier & Conte de Chiny, qui treſpaſſa L'an 1383. la nuict de Conception de noſtre Dame, prie pour luy que Dieu en a l'ame.

Hoc etiam eodem anno morte ſoluta eſt Beatrix Borbonia mater ejuſdem Dampvillerii. Mortis prædicti VVenceſlai Ducis cauſam conjiciunt quidam in hoc, quod cum Bruxellæ ſeſe in luſu pilæ palmariæ, quo admodum, utpotè agili admodum, & dexteritate pollens oblectabatur, immodicè cum alio Principe exerceret, ſemel adeò efferbuerit, ut in gravem incideret ægritudinem, à qua cum minimè relevaretur, Medicorum ſuaſu Luxemburgenſis aëris fruendi gratia eo devehi ſe curavit, ſed ingraveſcente indies nihilominus morbo, ad extrema tandem deductus, atque uti præmiſimus defunctus, & ſepultus eſt. Vxor verò ejus Ioanna Brabantiæ Duciſſa cælebs in viduitate reliquum vitæ tranſegit, quæ tandem anno milleſi-

mo quadringenteſimo ſexto, mortis itidem debitum exolvit.

VVenceſlao igitur Duce Luxemburgenſi è vivis abſque liberis ſublato, Ducatus ipſe jure hæreditario ad nepotem ſuum VVenceſlaum Romanorum Imperatorem devolutus eſt. At cum rarius ipſe iis in partibus ageret, magis Bohemico natali ſuo delectatus, ea de cauſa Ludovico Galliæ Regis fratri, Duci Aurelianenſi conſanguineo ſuo, Ducatus Luxemburgenſis gubernacula vice ſua obeunda concredidit, atque inſuper pro ſumma quinquaginta ſex millium trecentorum & triginta ſeptem aureorum, quam Ludovicus ei mutuo dederat, oppida Ivodium, Montemediū, Dampvillerium, & Orcimont cum appendicibus eidem in pignus dedit.

Hinc autem liquet rem uti deſcripſimus ſeſe habere, quod auctenticum ſcriptum ex Archivis Abbatiæ Munſterienſis depromptum illud manifeſtè demonſtret, cujus hæc ſunt verba.

Ludovicus Regis quondam Francorum filius, Dux Aurelianenſis, Comes Valeſii, Bleſenſis, & Bellimontis, ac Dominus Conciaci Mamburnus & Gubernator Ducatus Luxemburgenſis: Univerſis & ſingulis Capitaneis, Militibus, Nobilibus, Scutiferis, & Gentibus armorum &c. Datum in Theoniſvilla, die nona Octobris, Anno 1402.

VVen-

VVenceſlaus Rex Ducatu integro Luxemburgenſi gaviſus ad annos aliquot, eundem poſtmodum in Iudocum nepotem ſuum, aut totum reſignavit, aut certè ſibi eum in conſortem aſcivit, quod ex verbis literarum dicti Ludovici Gubernatoris huc tranſumptis colliqueſcet: *Nos Ludovicus Regis Franciæ filius Dux Aurelianenſis, Comes Valeſii, Bleſenſis, & Bellimontis ac Dominus Conciaci Mamburnus & Gubernator Ducatus Luxemburgenſis, & Comitatus Chinenſis, omnibus & ſingulis præſentes literas viſuris, & legi audituris. Quod ad preces amicabiles, & ſinceram requiſitionem noſtri chariſsimi & amiciſsimi nepotis Marchionis, Iodoci de Brandenb. Marchionis, & Domini Moraviæ, recepimus, & omnino retinuimus gubernamentum territorii, & Ducatus Luxemb. & Comitatus Chinenſis &c. Datum Mouſon decima quinta Septembris, 1412.* Hæc ibi. Item ex aliis literis ſimiliter ex Archivis Abbatiæ Luxemburgenſis acceptis, & ab ipſomet Iodoco Marchione profectis idem evidenter docetur. *Iodocus Dei gratia Marchio Brandenburgenſis, Marchio & Dominus Moraviæ, ſacri Romani Imperii Archicamerarius ad perpetuam rei memoriam &c. Et paulo poſt. Nos igitur attendentes quod excellentiſsimus quondam Princeps, Dominus Ioannes Rex Bohemiæ, avus noſter chariſsimus in eodem Monaſterio corporaliter jacet tumulatus,*

tumulatus, nec in remedium animæ ſuæ per proviſionem anniverſarii, & alia pietatis opera eidem Monaſterio ob ejuſdem Avi noſtri jugiter habendam memoriam, ſi non ad plenum, aliqualiter providere, ad laudem nihilominus intemeratæ Dei genitricis Mariæ, cujus titulo dicti Monaſterii decoratur Eccleſia, præfato Tilmanno Abbati & ejus ſucceſſoribus, nec non fratribus & Conventui, & Monaſterio Sanctæ Mariæ Luxemburgenſis; non per errorem aut improvidè, ſed animo deliberato, ſano, fidelium noſtrorum accedente conſilio, ex certa noſtra ſcientia tanquam Luxemburgenſis Dux, infra ſcriptus gratias duximus faciendas & facimus per præſentes, &c. Datum Berlyn *in Marchia Brandenburgenſi, Anno Domini 1398. ſexta die menſis Octobris.* Hæc ibi. Item alio diplomate ita loquitur idem Iodocus: *Iodocus Dei gratia Marchio & Dominus Moraviæ Duxque Luxemburgenſis. Notum facimus, quod pro parte oppidanorum fidelium dilectorum noſtrorum, oppidi noſtri de Montmedi ſerenitati noſtræ extitit humiliter explicatum &c. Datum Brunnæ 1392 ſexta die menſis Maii.* Eccè igitur ubi Iodocus iſte non nomine tenus tantum ſed reipſa eſt Dux Luxemburgenſis concedens ejus Provinciæ ſubditis gratias & privilegia, quibus hodieque gaudent ſicuti patet ulterius ex ſequentibus Abbatiæ Luxemburgenſis literis ita habentibus: *Nos*

Tilman-

Tilmannus permiſsione divina Abbas Monaſterii beatæ Mariæ in Luxemburch, ordinis Sancti Benedicti Treverenſis diocæſis, totus Conventus ejuſdem loci, notum facimus univerſis quod nos renunciamus Iuri noſtro, quod habemus, & habere poſſumus in & ſuper furnis oppidi Luxemburgenſis, quod Abbatibus, & Monaſterio, à fundatoribus noſtri Monaſterii datum fuit, & conceſſum, & reddimus idem Ius in perpetuum Ducibus & Principibus Ducatus Luxemburgenſis, rationalibus cauſis nos ad hoc moventibus. Nam metuendiſsimi, & excellentiſsimi Domini noſtri, Dominus VVenceſlaus Romanorum & Bohemiæ Rex & Dominus Iodocus Marchio Brandenburgenſis & Moraviæ, ampliores, & utiliores gratias, & donationes prædicto Iure furnorum nobis fecerunt, &c.

His ſatis ſuperque demonſtratum eſt VVenceſlaum Regem, & Marchionem Iodocum nomen & rem Ducis Luxemburgenſis æqualiter, aut quaſi habuiſſe.

Theologi florebant tum Thomas Kempenſis ſpirituali doctrina plurimum præſtans, Ioannes Capreolus, Petrus Alliacus, Cardinalis & Epiſcopus Cameracenſis, Bartholomæus Vrbinas Epiſcopus, Ioannes Gerſon, Thomas VValdenſis, Anthonius Panormitanus, ad hæc ſanctitatis laude celebres S. Bernardinus, & S. Vincentius Valentinus, aliiq; complures.

Anno

Anno Domini 1418. Ludovicus Aurelianenſis Dux, Gubernatorque, & Mamburnus Luxemburgenſis Pariſiis proditoriè ſumpta cœna fuit occiſus, cujus facti occaſione cum Ducis Burgundiæ Ioannis inſtigatione perpetratum exiſtimaretur, atrox inter Francum & Gallum exortum eſt bellum. VVenceſlaus vero Rex & Iodocus Marchio proſpicientes minimè expedire ut eorum Luxemburgenſis Ducatus Gubernatore careret, huic muneri præfecerunt Simonem Comitem in Spanheym & Catzenellenbogen: graviter hoc tulit occiſi Ducis Aurelianenſis relicta vidua, opponens ſibi titulo oppignoratitio oppida Ivodiū, Montemadium & alia ſupra narrata competere. Controverſia hæc porrò arbitrorum interventu dirempta eſt eo modo, ut donec ſummam pro pignore iſthoc datam ex integro illa percepiſſet, oppida illa omnia cum cæteris fortalitiis, & appenditiis cuſtodiæ Hugoni de Elter nomine, Duciſſæ committerentur.

Hæc tandem ut effectum fuere ſortita, Duciſſa eadem pecunia accepta in Franciam rediit.

VVenceſlaus Rex & Iodocus Brandenburgenſis Marchio, Luxemburgenſes Duces omni ſpe prolis ſuſcipiendæ deſtituti (VVenceſlai enim

uxores

uxores ambæ, id eſt, Ioanna Comitis Hannoniæ filia, & Sophia Ducis Bavariæ gnata ſteriles deceſſerant) Elyzabetham Gorlytiam neptem Anthonio Brabantiæ Duci nuptui tradiderunt, illique centum & viginti millia florenorum aureorum Rheni, dotis nomine promiſerunt. Hac verò ſumma præ manibus non exiſtente Ducatus Luxemburgenſis cum uſuario Anthonio Duci, Elyzabethæ ſponſo à præfatis VVenceſlao & Iodoco eſt impignoratus, donec ſumma prætacta numerata ſuis Dominis reſtitueretur. Interim tamen Comitatus Rupenſis, & Durbutenſe Dominium hoc pignore non comprehendebantur, &c.

Anthonius itaque Brabantiæ Dux ſponſæ ſibi addictæ contubernio frui cupiens, ejus ducendæ gratia profectionem verſus Bohemiam adornavit, unde ipſam Elyzabetham Gorlytiam ad Belgium perducens ſibi eam in urbe Bruxellenſi, maxima cum nuptiarum pompa matrimonialiter copulavit, applaudentibus & triumphum ingenti lætitia agentibus omnibus ſubditis. Præfecit autem Ducatui Luxemburgenſi Gubernatorem VValramum à Luxemburgo, Sancti Pauli & de Ligny Comitem, nec non Franciæ Coneſtabulum.

Denique annis aliquot evolutis, idem

dem Dux Anthonius circa Morinum Galliæ Regi in bello contra Anglum aſſiſtens in atroci conflictu occubuit, prole nulla ex Elizabetha conjuge ſuſcitata: Ducatum tamen Luxenburgenſem eo deinceps titulo oppignoratitio retinuit, quanquam ejus Provincię ſubditi potius ſeſe ad Sigiſmundum ejuſque hæredes quam ad hanc de jure ſpectare proteſtarentur. Qua in controverſia potiores ſemper partes (uti ſubtus habebitur latius) obtinuêre Burgundi.

Ioannes Bavarus Eccleſiæ Leodienſis Antiſtes, poſtquam ei functioni annos circiter viginti ſeptem præfuiſſet, diaconatu licet initiatus Summo Pontifice diſpenſante, Epiſcopatu abdicato Elyzabetham Ducis Anthonii viduam in conjugem ambivit, ex qua tamen nec per ipſum ulla proles profluxit. Fuit interea eo modo quo anteceſſor ejus Anthonius, Ducatus Luxemburgenſis Sigiſmundo Hungariæ Duce conſentiente, poſſeſſor.

Anno eodem videlicet 1419 in Praga Bohemiæ Metropoli, grandis derepentè inter cives oborta eſt ſeditio, quæ eo uſque prorupit ut Conſulum nonnulli è prætorio per feneſtras projicerentur. Res verò iſta VVenceſlaum Regem in tantum contriſtavit, ut ſtatim paralyſi correptus, die Mercurii,

quæ

quæ erat menſis Auguſti decima ſexta vitam cum morte commutaret, poſtquam videlicet quinquaginta quinq; integros annos Regni ejus moderatus fuiſſet habenas. Tumulatus eſt autem ſub noctis ſilentio abſq; funerali pompa propter Vvicklephiſtarum id loci, & temporis graſſantium inſolentias evadendas.

Feru it quidam VVenceſlaum hunc, dum Imperii ſceptra teneret, Ioannem Galeacem primum Mediolani Ducem ordinaſſe, & id quidem non niſi cum notabili Imperii Romani detrimento. Prius namque Mediolanenſes Domini ejuſdem Imperii habebantur adminiſtri, à quo onere (magna pecuniæ vi mediante) hic eos VVenceſlaus dicitur abſolviſſe.

Nec deſunt qui Iodocum Brandeburgenſem, & Moraviæ Marchionem, præmemoratum VVenceſlao eidem, dum Imperio exauctoraretur, ſubrogatum per Electores Imperii extitiſſe aſſerant; quodque dum ea de re Francofurti ſeriò tractaretur, Iodocus quadam die VVenceſlaum ejus ſalutandi gratia acceſſerit; & ſub colloquio ultro citroque habito, remotis arbitris Regem hiſce verbis ad Iodocum fuiſſe uſum. Etſi ſatis ſciam non eſſe è dignitate mea, quod Electores Imperii me Regno Romanorum deſtituant,

 ſolatio

ſolatio tamen mihi eſt, quod ex familia mea hoc decus minimè excidat: Ego igitur te lubens volenſque ſucceſſorem mihi datum accepto. Iodocus ad hos expaveſcens Regis ſermones, ilicò ſeſe ad ejus provolvens pedes obteſtatus eſt, ne id facti ſibi ullatenus imputaret, utpote cujus opera aut ſtudio nequaquam contigiſſe. Ad hæc, Pone metum, ait Rex, ô patrue, nam neque Imperium invitus depono, neque ſi illud retinere cupiam, jura ſanguinis violare auſim; bono itaque eſto animo, Imperium tibi eſt demandatum. Quibus verbis recreatus Iodocus, lætus abceſſit, veruntamen Imperii inſigniis nunquam fuit ornatus. Nam cum nonagenarius eſſet, ſex tantum indè menſes ſupervixit. Indè defunctus Brunæ in Monaſterio Divo Apoſtolo Thomæ ſacro, quod pater ejus fundârat, juxta eundem fuit tumulatus.

In Iodoci porrò locum Rupertus Bavarus, Comes Palatinus Rheni, anno Chriſti milleſimo, quadringenteſimo ab Electoribus Imperii Rex Romanorum eſt declaratus, homo ſanè Chriſtianiſſimus, Iuſtitiæque cultor ſtudioſus, atque in belli gerendi peritia præſtantiſſimus, orphanorum denique, viduarum, pauperum, & oppreſſorum patronus ſingularis. Hic dum à

Boni-

Bonifacio nono Pontifice maximo confirmationis munus impetraſſet, ab Epiſcopo Colonienſi, diademate Cæſareo inſignitus fuit. Præfuit autem annos novem, menſes octo, dies viginti duos, & tum in Oppenheym oppido fato ſolutus Heydelbergam vectus, & ibidem in Sancti Spiritus Monaſterio ſepulturæ mandatus eſt.

Sigiſmundus Caroli quarti filius, natione Bohemus, origine Luxemburgenſis, Hungariæ & Bohemiæ Rex, mortuo Ruperto, menſe Martio, Francofurti electus, & Imperator conſalutatus eſt anno 1411. Princeps fuit virtute, ſapientia, & animi fortitudine plurimum excellens, nullamque non in muneris ſui perfunctione laudem promeruit, tametſi pacis quam belli artibus fælicior extitit. Hic contra Turcorum impreſſionem, maximis cum Principum auxiliaribus copiis in Hungaria bis pugnavit, ſed in fugam actus eſt: dein Germanorum robore ſtipatus in Ziſcam Bohemum Principem hęreticum exercitum duxit, nullo tamen ſucceſſu, quod malum cum jam nimis invaluiſſet; Provincias Europæ Galliam, Hiſpaniam, Angliam & alias triennio ipſe obivit ad conciliandam Eccleſiæ pacem, quam & in Concilio Conſtantienſi ad unitatem coegit, ubi Ioanne vigeſimo tertio cedente Bene-

dicto nono & Gregorio duodecimo Pontificali functione non legitimè acceptа abire juſſis, Martinum quintum Canonicè electum, & in Petri cathedra collocatum manutenuit, & defendit. Interfuêre huic univerſali Concilio ejuſdem Imperatoris hortatu, anno milleſimo, quadringenteſimo, decimo quarto, & deinceps per quadriennium celebrato, Patriarchæ quatuor, Cardinales viginti novem, Archiepiſcopi 47. Epiſcopi 160. Abbates & Doctores 560. ſimulque ipſe Sigiſmundus Imperator piiſſimus, Ludovicus Dux Saxoniæ, Ludovicus Comes Palatinus Rheni, Ludovicus Dux Sileſiæ cum cæterorum Principum legatis frequentiſſimis.

Habuit autem Imperator ſucceſſivè duas uxores, quarum prior Hungariæ Regis filia, illi Elyzabetham peperit Alberti Auſtriæ Ducis, & Auguſti poſtea conjugem: poſterior verò Barbara nomine Regis Siciliæ filia extitit. Generavit autem dicta Elyzabeth viro ſuo filias binas, priorem quidem Guilelmo Saxoniæ Duci nuptui datam, alteram verò Cazimiro Poloniæ Regi in matrimonium collocatam. Hi ambo junctim ſibi Ducatum Luxemburgenſem jure uxorio competere prætendebant, eademque ex cauſa non parum moleſtiæ Elyzabethæ Gorlitiæ quæ il-

lum

lum pignoris loco detinebat faceſſebant. Illa duobus jam orbata maritis, ut iſtorum evadere poſſet impetitiones, graves apud Philippum Burgundię Ducem nepotem ſuum depoſuit querimonias, adjutrices manus providè ſibi porrigi enixè poſtulans. Hujuſmodi querelis commotus valdè Philippus Dux opem promittit, & auxilium laturum ſeſe ad illatas Elizabethæ injurias depellendas. Et initio quidem priuſquam vi & armis negotium aggrederetur, viros quoſdam primariæ nobilitatis ilicò Luxemburgum deſtinavit, hortans incolas quatenus dictæ Elyzabethæ tanquam veræ Dominæ & Principi ſuæ honorem debitum, atque obſequium præſtare non omitterent; aut ipſe alioquin manu armata illos in ordinem redacturus brevi foret expectandus; conteſtans inſuper ſeſe dictæ Elizabethæ proximum & unicum exiſtere hæredem. Luxemburgenſes ante horum legatorum adventū jam à Saxoniæ Duce præoccupati, octingentos ejus milites in oppidum præſidio futuros intromiſerant, quare Burgundos contumelioſis verbis affectos eo undè venerāt redire juſſerunt, quod Saxonię Duci potius quam Burgundio ſeſe eſſent ſubmiſſuri, aſſerentes. Comes autem de Clito aut Click Saxonię Ducis affinis in idipſum à Duce con-
 ſtitutus,

ſtitutus, ejus partes agere cœpit, quanta potuit induſtria, atque in primis univerſis propugnaculis atque caſtellis, quæ adhuc in Elyzabethæ Gorlitiæ fide perſiſtebant, ducto exercitu bellum intulit.

Burgundiæ Dux Luxemburgenſium averſos animos perſpiciens, ad eos quos adhuc à parte Duciſſæ ſtare cognoverat Robertum videlicet Comitem de Virneburgh Ducatus Gubernatorem, Henricum de Solubrio, & Henricum de la Tour, alioſque nobiles feſtinanter literas dedit, quibus hortatur ex animo rogatq; eoſdem ut conſtanter in hac mente perſeverent, hoſtileſque vires pro poſſe reprimere, & diſſipare contenderent, pollicens ſeſe brevi cum frequenti militum manu adventaturum, promittenſque inſimul quadringentos egregiè inſtructos milites, quibus Ivodio, Montemadio, aliiſque circum vicinis locis provideretur. Hi ſtatim qui Burgundis parebant Arlunum aſtu ceperunt, ibiq; de Theoniſvilla rebellante obſidenda tractârunt. Comes de Click iſtiuſmodi conſilium impediturus nocte intempeſta cum militibus Arluno propinquavit, quo oppidum iſtud ex adverſariorum poteſtate per inſidias ex improviſo eriperet. At cives de eis adventu certiores effecti correptis armis ad obſiſten-

dum

dum Clitonis Comitis molimini, ſeſe cum militibus præſidiariis præparârunt. Quo cognito Clito ipſe aggredi paratos non audens, urbem caſtris militaribus cingere ſe velle ſimulavit. Arlunenſes vero obſidionis ejuſmodi impatientes ſæpius excurſiones in hoſtes fecerunt, undè tandem cum dedecore Comes de Click ſeſe exindè proripere & Luxemburgum recipere coactus eſt.

Philippus Dux poſthæc uti pollicitus fuerat ex Bungundia cum frequenti, eodemque valido exercitu adventans, Ioannem Stampanum Comitem cum plurimis aliiſque nobilibus necnon mille octingentis levis armaturæ cataphractariis, & quingentis deniq; lancea riis, quos omnes ex Ambianis, Atrebatibus, atque Morinis idem Stampanus adduxerat, apud Sanctum Manachauldum repperit Ducis obſecuturos imperiis.

Clitanus Burgundum appuliſſe intelligens, Luxemburgi ad tempus deliteſcere ſtuduit, at Burgundus in Ivodium gratulantibus civibus ingreſſus, ſtatim de modo hoſtem impugnandi cum ſuis tractare cœpit: Et quia caſtrum de Villy munitiſſimum ab adverſariis partes circumpoſitas inceſſanter vaſtantibus, & populantibus occupatum, non parum incommodi erat negotio allaturum, de eo ante

omnia in poteſtatem ſuam redigendo conſilium pariter inierunt. Et poſtquam Elyzabetham Duciſſam Maziriæ agentem ſalutatum iiſſet, eandemque indè Bruxellam deduci juſſiſſet, ſexcentos pedites, & ducentos equites egregios arcem prælibatam tentaturos iſtuc deſtinavit. Ipſe verò cum Stampano Comite Martiſvillam, indè Vertonum, hinc Arlunum omnium inexplicabili exultatione acceptus proficiſcitur. At Luxemburgēſes & Theoniſvillani conſtanter in Comitis de Click obedientia perſiſtebant, quibus etiam adhęrebant viri nobiles Domini de Rodenmach & Commercy.

Burgundiæ Dux exploratas jam penè totius adverſariorum phalangis habens vires, eorumque in ſingulis locis conſtitutionem, animo intrepido totum Luxemburgenſem Ducatum peragrare conſtituit. Cumque ea in profectione verſaretur, vicini Principes ejus magnitudine animi illecti obviam procedentes, amicitiam cum illo facere poſtulabant, at verò Ducatus Vaſalli numero frequenti ad eum convolantes, genu flexo conſuetum fidelitatis ſacramentum, quod vulgò Homagium dicitur, ei deferunt. Cum porrò aliquantiſper Arluni quieviſſet, ad Florengiam Caſtrum loci natura & ædificiis fortiſſimum ſeſe contulit, ibique

bique de mediis diſquirere incœpit, quibus vicinã Theoniſvillam in ſuam redigeret poteſtatem. Ejus interim milites Chavancii Caſtrum, in Comitatu Chinenſi itidem valde munitum non ceſſabant, quibus valebant modis, urgere ad deditionem, & cum obſidione cinctum ſubinde conarentur admotis ſcalis, aliiſve belli actibus adhibitis conſcendere, repulſam ab adverſa parte identidẽ graviter locum propugnante patiebantur. Comes Clitanus metuens ne tandem Burgundi inceſſanter tanti momenti locum impugnando, ſibi eum eriperent, Dominum de Commercy cum militum mediocri caterva eo miſit, ut obſeſſis præſidio eſſet, quo ab anguſtiis eximerentur. Vt verò adverſariorum aſpectum fallere poſſent, cruce Burgundica eoſdem deſuper inſigniri curavit. Burgundi fraudem ſubodorantes eo uſque diſſimularunt, donec opportunum foret illos invadere, & temeritatis pœnas ab eis exigere. Permiſſi igitur dum fuiſſent aliquouſque, & non procul à Caſtro procedere, Stampanus cum Burgundo milite è latibulis exiliens de repente in iſtos milites miſeros Clitanos irruit, & penè omnes ad internecionem delevit. Quæ res adeò conſtitutos in Caſtro exterruit, ut mora ſepoſita ſeſe, & locum in manus

Burgundorum dederent. Iacobus autem Bellimontanus Caſtri Gubernator, Burgundorum furori parum fidens, per feneſtram fune emiſſus fuga clandeſtina ſeſe ſalvavit.

Dum arcis de Chavancy & reliqui municipii conquiſitio Duci Burgundię Philippo innotuiſſet, civibus quidem vita & fortunis conceſſis, ejus juſſu ipſum Caſtrum dirutum ſoloq; æquatum fuit; milites verò præſidiarios à ſtrage edita ſuperſtites, ex vicinis arboribus ſuſpendi fecit. Mox Ivodium petens uxorem ſuam eo recenter è Burgundia appulſam excepit.

Erat & Duci eidem filius naturalis ſivè nothus Cornelius nomine, belli gerendi ſcientia admodum peritus, quem proindè exercitus ſui Capitaneum generalem conſtituit, ſingulariter ei mandans, ne occaſionem ullam Oppido Luxemburgenſi in ſuam poteſtatem redigendo idoneam negligeret. Hic igitur parentis imperio pro virili ſatisfacturus aſſumpto ſecum Stampano Comite ad oppidulum Eſch bino miliari Luxemburgo diſtans, ſe contulit, necnon circum circa militum copias paratas eſſe interim jubens, exploratores Luxemburgum verſus direxit, qui Luxemburgenſium circà oppidi ſui cuſtodiam, & propugnationum referrent ſollicitudinem, à quibus

à quibus porrò redeuntibus intellexit Cornelius à Burgundia ſeſe citrà magnam difficultatem ſuorum adminiculo militum voti ſui fieri poſſe compotem. Imperat his compertis belli Dux Cornelius, Roberto de Miramont Comiti in Rouſſy & Bravia, & Guillelmo de Creut, quatenus cum robore exercitus ad locum tenderent, & hoc quidem intempeſtæ noctis ſilentio, ipſe verò manè ſummo infallibiliter foret ſubſecuturus. Hi præcipientis juſſa adimplentes, de nocte iter carpere cœperunt, & ſub diei crepuſculo ad terminum deſtinatum pertingentes, ſcalas & machinas urbi capiendæ opportunas admoverunt, nulloque obſiſtente mœnia & muros urbis ipſius plerique animoſiorum tranſcenderũt. Tum portis vi effractis toti exercitui ingreſſum liberum, ac facilem fecerunt, clamantes iteratis vocibus, *Ville gaignée, Ville gaignée.* Cives clamore iſtiuſmodi ipſis inuſitato attoniti magna ex parte ad Caſtrum profugerunt, aliis ſeſe contra irrumpentium vim defendere fruſtra conantibus, at milites Burgundi primas obtinentes igne jacto per diverſas partes, plurimas ædes incenderunt, cum quibus & Divæ Virginis, quod nunc à Sancto Michaële nuncupationem habet, templum, & Benedictinorum Munſterienſe Cænobium

bium

bium maximum indè retulerunt detrimentum.

Furore militum hinc nonnihil ſedato, civibus vita & domicilio donatis; ſupellex eorum in militum ſpolia & prædam conceſſit. In qua direptione diſſidium grave inter nobiles, & gregarios milites exortum eſt, quod illi præ his contra condictum ſpoliis gauderent opimioribus. Cives denique de Burgundorum diffiſi promiſſis ſenſim inde per inferiorẽ urbis partem Theoniſvillam verſus fugientes ſeſe proripuerunt.

Reliquum erat, ut Caſtrum itidem in poteſtatem Burgundi adigeretur. Stampanus proindè Comes ea arte uſus eſt & induſtria, ut intra trium ſeptimanarum ſpatiũ, vix ulterius ſe propugnãdi, præſidiariis Caſtri quicquam virium ſuppeteret, atq; in primis Comes de Clito animo deficiens, clam ex alto in imum, fune demiſſus Theoniſvillam confugit, quo cives & milites proſpecto citra moram ſe & Caſtrum in Burgundorum poteſtatem tradiderunt, Elizabetæque Duciſſæ obedientiam debitam, & fidelitatem promiſerunt. Comes de Clito ejuſmodi eventus certum cum accepiſſet nuncium, advertens inſuper quam exiguo commeatu, & milite imbelli Theoniſvillæ foret proſpectum, de ſua

perſona

perſona aſſerenda, paceque cum Burgundis ineunda cogitare cæpit, quo extremo uſus remedio, urbe etiam iſthac ſola ſibi eatenus reſtante in manus perſequentium reſignata, ad ſuum natale ſolum Saxoniam regreſſus eſt, Dominis ſuis relaturus quam iniqua ſorte fortuna ſecum luſiſſet.

Bello iſtiuſmodi inſigniter à Burgundis exacto, Philippus Dux Elyzabethæ Gorlitiæ conſanguineæ ſuæ, cujus gratia & nomine eam ſuſceperat expeditionem, Ducatum Luxemburgenſem ex integro tanquam veræ & proprietariæ Dominæ reſtituit. Illa grati animi ſignificationem in cognatum adeò beneficum viciſſim oſtendere volens, cum nulla eſſet ſobole fæcundata, eidem Duci Burgundiæ Philippo & ſuis ſucceſſoribus hunc ipſum Ducatum Luxemburgenſem, & Comitatum Chinenſem ultrò donatione irrevocabili contulit, in ea forma & conditione, qua ei competebat, ut nimirum ubi VVenceſlai Romanorum Regis poſteri ſummam dictæ Elyzabethæ loco dotis addictam, prout præfertur, numeraverint, eiſdem per ipſum Philippum Ducem, aut ejus in dictis Ducatu & Comitatu ſucceſſorem, citra tergiverſationem illi reſtituantur, atq; interim ipſa quoad viveret, ratione hujus ceſſionis decem millium floreno-

rum

rum pentionem in ſingulos annos perciperet. Obiit porrò ipſa Duciſſa anno 1437.

Hæc igitur via, & ratio fuit qua Philippus Burgundiæ Dux ejuſq; ſucceſſores Dominium Luxemburgenſis Ducatus, & Comitatus Chinenſis perceperunt. Id autem cum adeò fœliciter ei obtigiſſe percepiſſet, inter cæteros Archipræſul Treverenſis, Metenſis, item Verdunenſis, & Tullenſis Epiſcopi, congratulandi gratia legatos ſuos cum muneribus ad eum deſtinarunt, proſpera illi de cætero omnia in futurum exoptantes.

His ita conſtitutis Philippus Dux filium ſuum Cornelium Ducatui Luxemburgenſi Gubernatorem dedit, qui ſeſe tali deſignabat titulo: *Corneille Baſtard de Bourgoigne, Lieutenant, Gouverneur & Capitaine general du Duché de Luxembourg & Conté de Chiny.* Verum cum hujus operam admodum deſideraret Dux, eundem ad ſe revocavit, ejuſque loco Anthonium à Croyo ſubſtituit, cui ejuſmodi adaptabatur titulus: *Anthoine S. de Croy, Conte de Porcien & Seignieur de Renty, Chamberlain de mon treſredoubté Monſieur le Ducq de Bourgoigne & ſon Lieutenant, Gouverneur & Capitaine general es Duché de Luxembourch & Conté de Chiny.* Fuerunt autem ſucceſſivè Philippo Duci duæ uxores, prior

Michaëla

Michaëla Caroli ſexti Francorum Regis extitit filia, altera vero Iſabella, Regem Luſitaniæ habuit patrem, peperitque marito filios tres, Anthonium, Iodocum, & Carolum, quorum poſtremus tantum, reliquis in pueritia è vita præſenti eductis, vitam in longius protraxit.

SanctusAnthoninus Archiepiſcopus Florentinus, Ioannes Turrecremata Cardinalis, Ioannes Indagmæus Carthuſianus, Theologi florent.

Anno 1467. Philippus Dux annum ætatis habens ſeptuageſimum tertium Brugis in Flandria è vivis exceſſit, atq; corpus ejus indè Hallas Hannoniæ oppidulum devectum in Divæ Virginis templo terræ reconditum eſt, cor verò ejus aromatibus conditum, Divionum detulerunt, & in Carthuſia (ab eo vivente fundata) cum debito honore, loculis abſconderunt.

Hinc filius ejus unicus Carolus prælibatus Ducatus & Comitatus prædictorum faſces titulo oppignoratio (uti pater) adeptus eſt, uxoreſque ternas thalamo ſuo induxit, quarum prima Catharina vocabulo Caroli ſeptimi Francorum Regis gnata abſque liberis mortem obiit, altera Iſabella dicta Borbonii Ducis filia, filiam illi unicam nomine Mariam peperit. At tertia Catharina Regis Angliæ ſoror, quemad-

quemadmodum prima infœcunda ex hac mortalitate migravit.

Dux iſte Carolus agnomine Audax, cum rarenter partes Luxemburgenſes per ſe incoleret, iis Marchionem de Retteleis & Hoegenbergh in Gubernatorē conſtituit. Interea verò cum graves querimonias à Sigiſmundi hæredibus propter Ducatus Luxemburgenſis, quem Iuris ſui eſſe contendebant, detentionem ſuſtineret, ut ejuſmodi ſeſe extricaret clamoribus, finemque ea omnis altercatio acciperet, aliquot florenorum millium ſummam dictis hæredibus numerari fecit, ea conditione, ut juri ad redimendum à dicto Carolo, & ſuis ſucceſſoribus Ducatum, quo eatenus fuerant gaviſi, renunciarent, atque Burgundis ipſis non jam impignoratitio titulo, ſed Iure hæreditario tanquam veris, & abſolutis Dominis ipſe Ducatus in poſterum cederet. Quod & pacto inter partes ſolemniter inito ratum, fixum, & confirmatum eſt.

Etſi verò Carolus Dux Religionis avitæ cultor eſſet plurimum devotus, atque Eccleſiarum benefactor ſatis liberalis, fuit tamen multorum judicio, ad retaliandum propenſior & nimium iracundo ingenio, atque ideò bellum ſuſcepiſſe ajunt eum non rarò in vicinos Principes, ac populos ex cauſis

non

non omnimodè probandis & legitimis. Hinc ab eo Leodienſes & alii graviter fuerunt infeſtati. Ludovicum etiam Galliæ Regem undecimum bello acerrimo divexavit, Reinhardum Lotharingiæ Ducem principatu expulit, indè tamen in Helvetiam ducens, aliter quam putarat exceptus, primum apud Granſonem collatis ſignis fugatus, & caſtris exutus eſt, ſpoliis opimis relictis; revertens deindè cum centum millibus ad locum Murtenſem amiſſis ſuorum triginta millibus, iterum profligatus eſt. Anno 1476. tertiò apud Nanceam Lotharingiæ, quò profectæ erant Helvetiorum octo millium auxiliares copię, cæſus eſt. Ejus tum monile ingentis pretii, quo adamas gemma prægrandis auro in emblemate multis unionibus & margaritis cincta continebatur, Helvetius quidam repertum vendidit aureo floreno: alter itidem Helvetius aureum illius torquem aurei velleris auguſtiſſimum apud Nanceam ex ſpoliis nactus, ut carius eum venderet, Mediolanum trans Alpes pertulit, pro quo acceptis duobus aureis domum contentus repetiit.

Treverim dum idẽ Carolus ad Imperatorẽ, vice quadam ſplendidiſſimo apparatu veniſſet, regiũ ambivit nomen, quod nulla potuit inſtantia obtinere.

Carolo igitur Burgundo rebus humanis (uti prænarratur exempto,) Principes vicini , ſcilicet Ludovicus Burbonius Leodienſium Epiſcopus, David Burgundus Vltrajectenſium Antiſtes, Ioannes Cliviæ Dux, Adolphus Dominus in Ravenſtein , una cum aliis pleriſque ſummæ auctoritatis viris, conſenſu unanimi Gandavum verſus profecti ſunt, cum ut Mariam Caroli ejuſdem filiam ſuper patris exitio conſolarentur , tum verò ut de publicis patriæ negotiis cum ea tractarent. Interea à Flandriæ Proceribus , necnon populo univerſo unica , ac legitima in eo Comitatu hæres patris , Domina ac Comitiſſa Flandriæ cum omnium acclamatione eſt declarata. Quæ in ſe grato ſubditorum affectu permota , necnon Principum prælibatorum ſuaſu inducta, privilegia dicto Comitatui, & inquilinis reſtituit , quæ ipſis pater ejus dum viveret, ademerat. Extitiſſe id temporis Regi Franciæ familiarem præ ceteris intimũ Oliviarium nomine, tonſorem regium ferunt, qui ad Mariam Gandavum à Rege ablegatus, ut ei privatim remotis arbitris loqueretur ; poſt dies aliquot perfungendæ legationis copiam , ſibi poſtulavit ; ſed cum nulla ratione obtinere poſſet ſuæ petitionis effectum , audiretque minimè eſſe conſuetudinis , ut

quis

quis virorum præſertim externorum ſolus cũ ſola tantæ majeſtatis puella colloquiũ miſcere permitteretur, tandem ipſe negationis ſibi factæ pertæſus, ludibrio, & minis (niſi à propoſito deſiſtat) affectus, re infecta cum rubore unde venerat, rediit.

Cum verò huic Mariæ ingens bonorum hæreditariorum ſucceſſio competeret, plurimorum Principum oculi ad ejus conjugium expetendum erant intenti. Hos inter Cliviæ Dux, ætate gravis, filium ſuum vinculum conjugale cum ea contrahere maximè cupiebat, alii Regis filium licet ſeptennem præferendum ajebant; ex Anglia alii ſponſum aſciſcendum volebant; nonnulli autem Maximilianum Auſtriacum Frederici Cæſaris filium omnibus anteponendum affirmabant. Quid plura? Inter has opinionum diverſitates, cum quid facto opportunius eſſet dubitaretur, nobilis quædam Mariæ domeſtica, & admodum grata matrona ſententiam ſuam ejuſmodi conteſtata eſt: Expedire omninò, ut non puer aliquis, & ad copulam immaturus in conthoralem ſuæ Dominæ aſſumeretur, ſed talis omninò qui & ad conſummandum matrimonium, & ad prolem generandam, rem utique iſtis provinciis perneceſſariam, aptus eſſet, quandoquidem & ipſa Domina

Maria ea eſſet annorum maturitate, ut ad eam functionem nihil omninò ei deeſſe arbitraretur. Quæ iſtius matronæ verba omnibus adeo placuêre, ut rejectis omnibus, qui ob ætatis defectum ad mariti munia, & reipublicæ adminiſtrandæ Provinciam obeundam cenſerentur inepti, hominem potius virilis ætatis, corporis ſimul, & animi maturitate pollentem Mariæ maritum fieri debere proclamarent.

Dux igitur Cliviæ conditionem adeò opimam & ſublimem, filio ſuo perquam avidè exoptans, omnem movit lapidem, ut ſuo potiri poſſet deſiderio. Tandem ejus in nihilum abivit ſollicitudo, declarante nimirum ipſa Maria ejuſmodi ſeſe nullatenus inituram conjugium. Dum verò Auſtriacus Maximilianus ſibi proponeretur meminiſſetque patrem ſuum dum viveret cum Imperatore Frederico ejus parente, eodem de negotio alias, id eſt anno 1474. tractaſſe Treviris in Comitiis, imò & ſeſe ſuper hac re ipſi Maximiliano literas conſenſus ſui teſtificatorias juſſu patris olim deſtinaſſe, ipſius Frederici Cæſaris legatos eam ob cauſam Gandavum advenientes placidè admiſit, & ſe promiſſis pridem editis ſtare velle conteſtata eſt. Hanc ejus dum magno applauſu percepiſſent voluntatem legati Cæſaris,

ad

ad Dominum ſuum regreſſi, ei itineris totum expoſuere proceſſum, & exitum; quo ipſe Maximilianus audito, circa Divi Ioannis feſtum, ſumptis ſecum præter ſuorum & Cæſaris aulicorum nobiliumque, ac militum copioſam multitudinem Principibus & Proceribus Imperii maximis & plurimis. Duce ſcilicet Saxoniæ, Marchionibus Brandenburgenſi, & Badenſi, Lantgravio Haſſiæ & aliis, in Belgium profectionem adornavit, & per Bruxellas, nec non Teneramundam, aliaque loca (ubi honorificentiſſimè, prout decebat exceptus & habitus eſt) Gandavum perveniens, primo quidem hoſpitio ſibi præparato ſuſceptus eſt, qua autem id magnificentia, & apparatu geſtum ſit, meæ opis non eſt vel tenuiter enarrare. Ejus autem Comites ſparſim per urbem pręfatam hoſpitia juxta ſtatus uniuſcujuſque exigentiam ſortiti ſunt: ut autem tempus præſtitutum invicem conveniendi advenit, ad Mariæ palatium finita cœna maximo cum ſplendore, & Comitatu nobiliſſimum deductus eſt Maximilianus, ubi ipſam una cum Tornacenſi Epiſcopo, Comitibus de Ravenſtein / Gruyhuys & Romont / aliiſque magnis viris invenit. Cum verò ſalutationem mutuo, prout decebat, impendiſſent, accedens Tornacenſis E-

piſcopus, ambobus in vicinam aulam deductis, & dextris eorum junctis, ſive combinatis, ac ſtola ſacra colligatis, ſolemni ritu matrimonium ab iis initum per verba Eccleſiæ confirmavit, & ex tunc in unum eundemque thorum ſociati ſunt. Prodierunt autem ex hoc connubiali thalamo liberi, Philippus, Margaretha, Franciſcus & Georgius. Quorum duo poſtremi obiêre parvuli. Ipſa autem Maria dum quadriennium tantummodò à contracto matrimonio exegiſſet, è vivis exceſſit. Quæ res, cum virtute præſtanti, elegantique forma fuiſſet mulier, plurimum mœroris cùm ipſi Maximiliano ejus marito, tum ſubditis ſuis, quibus ſemper gratiſſima extiterat Princeps, attulit.

Anno 1485. poſtulante, & annuente Frederico Cæſare, Maximilianus ejuſdem unicus filius Belgicarum Provinciarum Iure uxorio Princeps, ac Dominus à ſeptem viris in Romanorum Regem eſt electus, necnon Blancham Galeatii, Ducis Mediolanenſis filiam connubiali fœdere ſibi ſociavit. Anno verò 1493. cum humanis rebus 19. Auguſti Fredericus Imperator exceſſiſſet, Maximilianus iſte filius in ejus locũ ſuffectus eſt, qui Ducatui Luxemburgenſi nepotẽ ſuum Chriſtophorum Marchionem Badenſem præfixit.

Angelus

Angelus Politianus, Gabriel Biel, Ioannes Picus Mirandula, Baptiſta Mantuanus, Raphael Volateranus, Ioannes Trithemius Abbas, & alii viri erudititiſſimi celebres habentur, & ſimul Laurentius Valla Lutheri prodromus.

Imperator Maximilianus poſt variam fortunam in adoleſcentia expertam magnanimitate, prudentia, & in Deum confidentia clarus effectus, bello Belgas rebellare conantes, Vngaros, & Helvetios tentavit, à Brugis in perduellionis ſibi à civibus loci illatę pœnam, mercium emporium toto orbe celeberrimum Antverpiam tranſtulit. Rupertum Palatinum Comitem fortunis omnibus privatum in Bavaria fudit. Inde Geldriæ Duce in ordinem redacto, fœdere cum Pontifice & Gallis icto in Venetos exercitum duxit, quibus pleraſque civitates ademit, præcipue Veronam, Paduam, Terviſium. Iulii Cæſaris exemplo ſuas ipſe res geſtas deſcripſit. Imperavit annos viginti quinque, menſes quatuor, dies viginti quinque, mortuus Vvelſiæ in Auſtria 1519. 12. Ianuarii.

Hujus primogenitus Archidux Philippus, Regis Navarræ filiæ fidem addicit maritalem, quæ ex Hiſpaniis Lyram Brabantiæ urbem pervecta, in Principis thalamum inducta nuptias

cum eo apparatu planè Regio celebravit; ex quorum complexu prodiêre liberi, Carolus poſtea Imperator ejus nominis quintus, Ferdinandus itidem Romanorum Imperator, Leonora Emanuelis Regis Portugalliæ uxor, Iſabella Regis Daniæ ſponſa, Maria Regis Hungariæ conjunx, & Catharina Ioannis Regis Luſitaniæ conthoralis.

Horum primogenitus Carolus octodecim menſes natus Gandavi baptiſmi gratiam ſuſcepit, ac ſimul aureo decoratus vellere Carolus, Duxque Luxemburgenſis eſt nuncupatus.

Martinus Lutherus Iſlebinus, homo Aquilonaris, novum, ſeu quintum ſuum Euangelium primo promit anno 1517. in Saxonia: Cum enim eſſet Auguſtinianus Monachus eruditione inflatus, ægrè ferens ſibi ad promulgandas Indulgentias Ioannem Tetzelium concionatorem percelebrem eſſe prælatum, ut erat animi impotens, admirator ſui ipſius, lingua petulans, & ſermone per omnia obſcœnus, ſtylum contra ipſas indulgentias initio vertit; tum progreſſus ulterius, ſub prætextu Euangelii, & verbi Dei, quod identidem ingeminabat, plura fidei dogmata oppugnavit. Nec antè deſtitit, quam ſurſum deorſumque omnia miſcendo, Germaniæ magna ex parte Eccleſias ſubvertit. Euangeliſtam ſe

Dei

Dei palam venditabat, indicio tamen aut ſigno non alio, quam ſcripturæ depravatæ jactantia, & inſolentia intollerabili, quam ſuprà mortales univerſos, ſupraque cælorum Angelos efferebat: ait enim in hæc verba libro adverſus ſtatum Eccleſiaſticorum: *Doctrinam meam ego nolo judicari à quocunque, nec ab Angelis omnibus, cum enim certus de ea ſim, volo per eam, & veſter & Angelorum judex eſſe.* Et libro contra Regem Angliæ: *hic ſto inquit, hic ſedeo, hic maneo, hic glorior, hic triumpho, hic inſulto Papiſtis, & nihil curo ſi mille Auguſtini, mille Cypriani, mille Eccleſiæ Henricianæ contra me ſtarent.*

Amita Caroli (poſtmodum ejus nominis quinti Cæſaris) Margaretha Chriſtophoro Badenſi prælibato Ducatum Luxemburgen. titulo impignoratitio occupanti, ſummam Maximiliano Cęſari mutuo datam reſtituit, ejuſque adminiſtrationem Marchioni de Monte deinceps commiſit.

Carolus porrò Maximiliani nepos, Philippi Auſtrii Hiſpaniæ Regis filius, ſexto interregni menſe, 28. Iunii anno ætatis 19. Imperator electus, ſequenti anno Aquiſgrani coronatus, necnon Iſabellæ Portugalliæ Regis filiæ matrimoniali vinculo copulatus eſt: unde temporis ſucceſſu proles ſuſcepit, Philippum, Ferdinandum, Ma-

riam, Maximiliani ſecundi Imperatoris uxorem, & Ioannam, Ioannis quarti Luſitaniæ Regis ſponſam. Deinde anno 1530. Bononiæ à Clemente ſeptimo Pontifice diademate Romano inauguratus, rerum geſtarum, virtutiſque gloria magnus, animo excelſo, par priſcis Romanis, pietate, clementia, ſapientia, fortitudine, æquitate nulli ſecundus, expeditiones varias, graveſque è Germania in Italiam, Angliam, Hiſpaniam, Galliam, Belgium, Africam, pro temporum ratione terrâ marique ſuſcepit; primus ipſe ubique belli Dux, præclaras de Turcis, Gallis, & Germanis rebellibus reportavit victorias. Turcam Viennam obſidentem anno 1529. abſens tum in Hiſpania per Fredericum Palatinum repulit, cæſis octoginta millibus Barbarorum: ac redeuntem cum quingentorum millium exercitu, ſolo nominis metu iterum repreſſit; In Africa munitiſſimam arcem Guletam, & Tuniſium Regnum cepit, Romamq; in reditu cum triumpho ingreſſus eſt. Trajecto iterum mari Algerium tentavit, verum tempeſtatis vi prohibitis per Proregem Neapolitanum poſtea Aphrodiſium occupavit. Decertavit porrò contra Proteſtantes Germaniæ Principes, Lutheri dogmate excitatos, quos (quum ſervare, quam perdere cives mallet) cunctando

ctando potius, & parcendo, quam cæde vicit, licet copiis viribuſque longè ſuperiores; recepitque in gratiam Fredericum Palatinum, Ducem VVirtenbergicū: unaq; Vlmam, Auguſtam, Argentinam, aliaſq; nobiles civitates, perſeverantib' verò obſtinato in bello Saxoniæ Duci Ioāni Friderico, & Landgravio Heſſiæ, victis, fuſiſq; prælio & captis, vitam donavit. Hujuſmodi in rebus dexterè cum infidelibus ac hæreticis gerendis, impedimenti plurimum illi perpetuò objecit Franciſcus Galliæ Rex, magnanimus ille quidem, ſed æmulus gloriæ importunus, contentione inauſpicato ſuſcepta, ſummoq; cū diſpendio rerū Chriſtianarum. Vnde illa inter utrumq; Optimatem Chriſtianū bella apud Mediolanū & in Gallia Ciſalpina, in Belgio, in Provincia Neapoli; hinc claſſem Carolo in Africam transferente, Gallorum infeſtæ irruptiones in Hiſpaniam, Luxemburgum, in Picardiam, Inſubriam, & in Brabantiam, unde tamen brevi rejecti ſunt; & Dux Gelriæ atq; Cliviæ ob præſtitam Gallo opem fortunis omnibus exutus. Hinc etiam profectus eſt ſuccedentis Henrici ſecundi Galliæ Regis, dum Mauritius Saxo Imperatorem armis laceſſeret, in Germaniam cum ingenti manu adventus, qui ſimul atque occupaſſet civitatem Metenſem, invitatus Prote-
ſtantium

ſtantium motibus, ſeſe Germanicæ libertatis vindicem dixit; majore profecto Gallorum incommodo, qui hac ratione viam iiſdem Proteſtantibus monſtrarunt in Galliam ſuccedente tempore, pari cum Gallici Regni diſpendio irrumpendi; cum interea Caroli nomen tam non obſcuraretur, quam ſummè illuſtraretur, non ſolum his adverſis propulſandis, & veteri Romanorum orbe plurimis victoriis exornando, verumetiam novo orbe perluſtrando, & ad Chriſti Regis Regum ſolum imperium adducendo: ubi per Duces, & Legatos multa præclare perfecit, infideles & barbaras gentes latè ſubjugavit: Arces & Oppida excitavit; quibus Proreges duos Auſtralibus & Borealibus ſingulos præfecit. Toto itaque terrarum orbe cum clariſſimus celebraretur, Legatis ad eum ex Africa Maurorũ & Æthiopum, ex Aſia Perſarum & Tartarorum ſæpe adventantibus, Turco ingentem terrorem ſui incuſſit, venerantibus eum, ac prædicantibus ut Monarcham univerſis. His nihilominus diſtrictum curis, religionis amor ſemper captum tenebat, inſumentem perpetuo manè & veſperi horas aliquot precationibus, & commendationibus divinis, ac perſolventem quotidie ſeptenas precum, laudumque horas,

ras, Davidis Regis exemplo. Poſtremò Imperii ſceptris fratri Ferdinando permiſſis, in Philippum autem filium ſuum reſignatis poſſeſſionibus à ſe bello patrimonioque partis, in Monaſterium Sancti Iuſti in Hiſpania Toletanæ dioceſis conceſſit, ubi ablegatis curis omnibus, totum ſe divini amoris exercitiis & pœnitentiæ mancipavit, migravitque ad Dominum S. Matthæi feſto, ætatis ſuæ anno 58.

Carolo quinto Imperio Romano præeminente, ſimul & ſucceſſivo tempore Theologi egregii qui ab initio Lutheri & ſequentium motibus, ſe murum pro domo Iſrael oppoſuerunt, hi inter plurimos numerantur præcellentiſſimi. Thomas Cajetanus Cardinalis, Laurentius Campegius Cardinalis, Hieronymus Alexander Archiepiſcopus Brundeuſinus, Hieronymus Gemitius Epiſcopus Aſculanus, Sylveſter Pierio, omnes ordine Apoſtolici Legati ad Lutherum: Ad hæc Ioannes Eckius athleta fidei incomparabilis, Ambroſius Catarinus, Ioannes Cochlæus, Iacobus Catonius, Ioannes Driedo, Bernardus Luxemburgius, Franciſcus Titelmannus & alii. Ignatius Loyola Hiſpanus per novemdecim annos à prima converſione vita ſanctiſſimè acta, Sacerdotum nominis Ieſu ſocietatem, piam illam, doctam,

doctam, laborum patientem ac ſinceram cum decem ſociis incœptam Apoſtolica auctoritate cõfirmari à Pontifice curat, anno 1540. Cernens namque Dominus meſſis, quod meſſis eſſet multa, operarii pauci, miſertus palantis turbæ, plures emittere operarios in meſſem ſuã voluit, per quos odorem notitiæ ſuæ manifeſtaret in omni loco, confirmaretque eam fidem, quam ab Apoſtolis acceptam Eccleſia confirmabat. Primi Ignatii fuere ſocii Petrus Faber, Franciſcus Xaverius, Iacobus Laines, Alfonſus Salmeron, Simon Rodericus, Nicolaus Babadilla, Claudius Iajus, Ioannes Codurius, Paſchaſius Proëtus, & Hoſius, quibus ſe ex Germanis primus adjunxit Petrus Caniſius. Reliquos hinc uſq; ad præſens tempus in hac ſocietate & extra illam præſtantiſſimos vita & ſapientia viros, hæreſum paſſim graſſantium impugnatores acerrimos, cùm propè innumeri ſint, prætereo.

Suffectus igitur Philippus in Caroli patris Regnis & Dominiis ampliſſimis, ſimul cum reliquis Ducatus Luxemburgenſis apicem obtinuit, ejuſq; gubernacula prius à patre commiſſa, Petro Erneſto Comiti in Manſfeldt eidem dimiſit, quæ in hunc uſque diem ſumma cum laude, & famæ nunquam intermoritura gloria moderatur. Quẽ ob

ob rerum tam bello, quam pace præclarè geſtarum merita, Cæſar Rodolphus ſecundus Principatus titulo adauxit, & Rex Catholicus Philippus prælibatus totius Belgii mortuo Parmenſi Duce adminiſtrationi generali præfecit, donec Cæſaris frater Erneſtus Archidux Auſtriæ in id muneris anno 1594. aſciſceretur.

Sunt qui affirmare auſint ſcriptores minimè contemnendi, quod ab orbe condito nulli Imperatori, Regi, vel Principi majus Imperium contigerit unquam, ex quo ipſe Philippus ſecundus Hiſpaniarum, & Indiarum Regnis, dum viveret, potiebatur, maximè poſtquam Luſitaniæ ampliſſimum Regnum ei tandem adjectum eſſet. Ampliſſimas enim Europæ Provincias, quin etiam nobiliſſimas Aſiæ Regiones, & Africę complectebatur. Novum denique orbem, qui Europa, Africaq; latius patet, pacificè poſſidebat. E quibus quidem omnibus ſi Belgium noſtrum cum Bungundiæ, & Charrelois Comitatibus excipiamus (hæc enim ut paulo poſt enarrabimus Claræ Eugeniæ Iſabellæ filiæ ejus majori in dotem & hæreditatem perpetuam obtigerunt) Philippus tertius ſuperſtes unicus ejus filius ſucceſſit, cui tituli omnes Regnorum, Principatuum, & quarumcunque poſſeſſionum pridem

Patri

Patri ſuo excelſiſſimæ memoriæ competentes etiam conveniunt, ut hic oculis lectoris ſubjiciemus, Rex Caſtiliæ, Legionum, Navarræ, Neapolis, Sicilię utriuſque, Hieroſolymorum, Portugalliæ, Granadæ, Toleti, Valenciæ, Galiciæ, Majoricæ, Sivillæ, Sardiniæ, Cordubæ, Corſicæ, Murciæ, Iaen, Algarbes, Algeryæ, Griballas, Inſularum Canariæ, Indorum tam orientalium quam occidentalium, Inſularum terræ firmæ & maris Oceani; Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantię, Limburgii, Luxemburgii, Geldriæ, & Mediolanenſis; Comes Habsburgii, Flandriæ, Arteſiæ, Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Zelandiæ, Hollandiæ, Namurcenſis, Zutphaniæ; Princeps Svvaviæ, Marchio ſacri Imperii, Dominus Friſiæ, Salinarum & Mechliniæ, Dominus Civitatum, Oppidorum, & Provinciæ Vltrajectenſis, Tranſiſularum & Groningæ; Dominator denique in Aſia & Africa. Hi inquam tituli & nomina jure competentia utrique Philippo ſecundo & tertio Regibus potentiſſimis, quorum prior & poſterioris pater quatuor ſucceſſivè uxores ſibi matrimoniali vinculo ſociavit, Mariam videlicet Ioannis tertii Portugalliæ Regis filiam, unde ei profluxit Carolus anno ætatis 19. abſq; liberis morte abreptus, Mariam

riam Henrici octavi Regis Angliæ filiam, Regnique ejus hæredem, quæ nulla prole fœcundata, vitæ hujus uſura eſt privata anno 1554. Deinde Elizabetham Valeſiam Henrici ſecundi Franciæ Regis filiam in conthoralem Philippus Rex accepit, ex qua filias duas procreavit, priorem ſcilicet Iſabellam Claram Eugeniam natam anno 1566. 10. Auguſti Archiduci Auſtriæ Alberto Imperatoris Maximiliani ſecundi filio, eidemque Cæſaris Rodolphi ſecundi fratri nuptui traditam, poſteriorem vero Catharinam natam 10. Octobris Madridii, anno 1567. Carolo Emanueli Sabaudiæ Duci anno 1568. connubiali fœdere conjunctam. Quarum matre anno 1569. defuncta, Rex quartam accepit uxorem, Annam Maximiliani prælibati Imperatoris filiã ex cujus geniali thalamo plures fluxêre filii, utpote Ferdinandus pridiæ Nonas Decemb. 1571. in lucem editus, infanſque extinctus, Iacobus ſive Didacus ejus frater, qui novennis obiit 11. Calend. Decemb. Carolus Laurentius infans defunctus. eorum ſoror Maria ſeptennis è vivis abrepta, & horum omnium frater germanus Philippus natus anno Domini 1578. nunc Regnorum paternorum ſceptra obtinens, qui ut fœliciſſimè anteceſſorum ſuorum veſtigiis inſi-

ſtens vivat ad annos Neſtoreos, & Regia ſua Majeſtate in Eccleſiæ, Reique publicæ ſalutem utatur, ardentibus & intimis precamur & optamus votis.

Ivit autem Philippus ſecundus Hiſpaniarum, Indiarum, & ter excelſæ memoriæ Rex, gravitate, eruditione, religione, ſapientia eximius, cujus in id præcipuè ſtudia & ſummi conatus jam indè à primo regiminis ſui exordio uſque ad finem collimabant, ut religionis avitæ in una Catholica & Apoſtolica fide, ſub Romani Pontificis ſupremi in terris Chriſti Ieſu Vicarii obedientia cultus vigeret, creſceret, conſervaretur. Qua ex re ſuſceptis quamplurimis expeditionibus per diverſas orbis partes, variis item temporum intervallis, & ſpaciis tum paganis, & infidelibus, tum hæreticis bella intulit acerrima, in quibus Deo ipſi auxilium ferente, adeò proſperè egit, ut tantarum, prout dixi, evaderet regionum Dominus, nec ullus ab orbe condito ipſi fuerit, æquiparandus. Hæreticis tam in Belgio ſibi rebellibus, quam alibi graſſantibus à Catholicis in auxilium vocatus ſemper fuit infeſtiſſimus, nec ullis unquam parcendum ſibi ſumptibus duxit, ſi quando rei, & religionis Chriſtianæ fuiſſet occaſio. Cum igitur adeo amplis potitus ſit divitiis, & has eaſdem libe-

raliſſimè

raliſſime eum in uſum ſemper expendere ſtuduerit, quis dubitet hunc Regem primas inter ſui ſæculi Catholicæ fidei propugnatores, & aſſertores obtinuiſſe? Et certè ſi id quod ſentio proferre liceat, dico quod ſi ipſe tam puro & fervent zelo Chriſtianæ Religionis cauſam minimè ſuſcepiſſet defendendam, neſcio an in hiſcè aliiſque diverſis partibus Chriſti in vera & Apoſtolica fide cultus veſtigium exiſteret. Sed Deo Optimo Maximo, imprimis acceptũ referre oportet, quod in graviſſimis, quibus Eccleſia agitata fuit periculis, hic præſtantiſſimus ejus propugnator nobis contigerit, qui omnium hæreſium (noſtro ſæculo valde multiplicium) aliorumque errorum, atque totius perfidiæ & infidelitatis perſecutor acerrimus extitit.

Hic idem Philippus ſecundus Rex potentiſſimus ſenio cum ſe confectum exacto ætatis ſuæ anno ſeptuageſimo conſpiceret, indeq; ſeſe ad res gerendas indies fieri minus idoneum exiſtimaret, Deo deinceps, & ſibi vivere reliquo tempore intendens, de abdicanda à ſe omni ſæculari cura cogitare cœpit, priuſquam mortis certæ hora illum præoccuparet incerta: quo ſcilicet in luctu pro peccatis ſuis, & pietate in Deum ferventiori, peractis, quæ ei ad operandum reſtabant vitæ mor-

talis diebus, divinam miſericordiam, gratiam denique & gloriæ immortalitatem confidentius expectare poſſet: tum etiam, ut cunctis (circa res ſibi à Deo concreditas) ritè diſpoſitis, eiſdem in futurum, quoad fieri poſſet, foret proſpectum. Corpore igitur nihil adhuc impedimenti per alicujus morbi vehementiam afferente, ſano itidem, ac præſenti animo, habita præmeditatione rei tam arduæ neceſſaria, habito inſuper Procerum ſuorum ubivis gentium quantum ejus conficiendi negotiis exigebatur, conſilio, & aſſenſu Philippum filium ſuum unicum inſtituit, & dixit omnium Regnorum ſuorum hæredem univerſalem: filiam verò ſuam Iſabellam Claram Eugeniam cui hæc tria nomina impoſita eſſe voluit, quod mater ejus Iſabella nuncuparetur, quod die Sanctæ Claræ XI. Auguſti in lucem producta fuerat, quodque D. Eugenio noviter ex Pariſiis ad Hiſpanias tranſlato ſumma devotione ipſe Rex eſſet affectus: hanc inquam Iſabellam Claram Eugeniam Hiſpaniarum Infantem irrevocabili ac in perpetuum valitura traditione omnibus Belgii Provinciis, & Dominiis una cum Burgundiæ & Charrelois Comitatibus Philippus Rex ejus pater donavit atque dotavit, necnon aſſentiente Philippo filio, ejuſmodi factum

ctum ſolemni ritu & firmiſſimis ſacramentis ratum & inviolabiliter fore declaravit; utque hæc vim ſortirentur, & effectum, nullis obnoxium cavillis, Principum inſuper ipſius Belgii ſive patriæ inferioris, ordinumque & ſtatuum ejuſdem expetitus & obtentus fuit aſſenſus. Ea dote itaque Iſabellæ Claræ Eugeniæ Hiſpaniarum Infanti firmiter conſtituta, ſponſus præterea ei addictus eſt Albertus prælibatus Auſtrię Archidux trium Imperatorum reſpectivè nepos, filius, & frater, qui Cardinalatu & Archiepiſcopatu Toletano, eodemque Primatu totius Hiſpaniæ Summi Pontificis permiſſu reſignato, matris ſuæ Imperatricis, pariterq; fratris ſui Cæſaris Rudolphi accedente conſenſu, matrimonii oblati conditionem lubens acceptavit: priuſquam verò nuptiarum per verba de præſenti dies celebris duceretur, dum adhuc Albertus ipſe ſub Gubernatoris generalis titulo Belgicas adminiſtraret provincias, procuratorio à ſua futura ſponſa ſuper hoc accepto, ejus nomine dictarum provinciarum, ditionumque Belgicarum, ſimulque Burgundiæ & Charrelois Comitatuum realem, & corporalem apprehendit poſſeſſionem: abſolutis antea per Regem Philippum quibuſcunque in dictis provinciis utriuſque ſta-

tus Principibus, Epiſcopis ſcilicet, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Abbatibus, Prælatiſque aliis, Baronibus, Equitibus, Nobilib⁹, Gubernatoribus, item Præpoſitis, Capitaneis, Iudicibus, Conſiliariis, Civibus, & omnibus ad unum cujuſcunque nominis & dignitatis ſubditis à Iuramento obedientiæ & ſubjectionis, quo illi eatenus fuerant obſtricti; ac conſequenter ipſam deinceps Iſabellam Claram Eugeniam, in ſuam veram propriam, & naturalem Dominam ſuſcipientibus, admittentibus, & recognoſcentibus, Iuramentiq; fidelitatis, obedientiæ, & ſubjectionis, eò ſeſe aſtringentibus circa menſis Auguſti finem, anno 1598.

Hinc, Archidux Albertus cognato ſuo Andreæ Cardinali Auſtriaco adminiſtratione Provinciarum prædictarum commiſſa, profectionem ſuſcepit ſuæ ſponſæ accipiendi gratia in Hiſpaniam verſus & decima quarta Septembris Luxemburgum veniens, per Lotharingiæ partes, à Duce, & ſuis magnificè exceptus, Germaniam petiit, quatenus indè Sereniſſimam Catharinam Caroli quondam Archiducis Auſtriæ filiam, Regi Philippo tertio uxorem futuram ſecum abduceret. Hoc verò tam prolixo itinere quanto fuerint ſplendore, apparatu, ac magnificentia

centia à diverſis Germaniæ Principibus, per quorum terras tranſeundum fuit, præſertim Palatino Comite Electore, Duce VVittembergenſi, Duce Bavariæ excepti, enarrare nec meæ opis eſt, nec inſtituti, cum hoc abundè factitatum à præclaris non ignorem ſcriptoribus, & tantum obiter hiſtoriam Luxemburgenſium Principum contexere propoſuerim. Relicta porrò Germania, Italiam ingreſſus, effatu impoſſibile reor, quam ſplendido apparatu, & ſumptibus exquiſitiſſimis inter cæteros Dux Mantuæ eos cum comitatu ſuo honorarit, à quo & decem integros dies liberaliter, & magnificè tractati fuerunt. Pontum de lacu obſcuro dum attigiſſent, à Cardinalibus Illuſtriſſimis Aldobrandino,& S. Clementis, multiſque aliis ſummæ dignitatis viris, ac Principibus Regina futura, honorificentiſſimè fuit, decentique ritu conſalutata, ac ipſis Cardinalibus nomine S. D. N. Clementis, ejus nominis octavi Pontificis Maximi carocha auro, gemmiſque præfulgida, multumque pretioſa, & miro artificio fabricata ei extitit dono oblata. Vt autem ad Palatium, ubi Summus Pontifex erat, pervenerunt, Regina futura unà cum matre ſua, & Alberto Archiduce ejus ſandalia humilitate Chriſtiana exoſculati ſunt. Sequenti

vero Dominica die decima quinta Novemb. in Pontificis Maximi, plurimorum item Cardinalium, & Principum aliorum frequen.i conceſſu lectũ fuit, clara voce, procuratorium, quo Rex Hiſpaniarũ Philippus tertius deſponſandi vice ſua, Sereniſſimam Catharinam prælibatam munus committebat. Statimque dum ſeſe in ejuſmodi connubium conſentire faſſa eſſet ipſa Sereniſſima Catharina, Summus Pontifex contractum inter eas partes matrimonium ſolemni data benedictione ratificavit, atque exindè tanquam Regis vera, ac legitima conjunx Sereniſſima Catharina, Reginæ Hiſpaniarum &c. nomen eſt ſortita. Tum cantatus melodia muſicali fuit pſalmus, Beati omnes qui timent Dominum; qui ambulant in viis ſuis.

Cumq; hoc modo inter Regem abſentem,& Reginam præſentem verum coaluiſſet matrimonium, ſecedente illa ad inſigne tabernaculum ſibi eo loco paratum remanſit. Archidux Albertus ante ſuæ Sanctitatis conſpectum,ut ipſe non jam vicario nomine, ſed proprio matrimonium cum abſente Sereniſſima Iſabella Clara Eugenia Hiſpaniarum Infante, necnon totius Belgii ſuprema Domina contraheret, Seſſanus Dux tum juxta conſtitutus procuratorium protulit, quo ſibi hac

in parte vicesipſius Sereniſſimę ſponſæ ſubeundas eſſe affirmabat, forma igitur ſacramenti contrahentium de præſenti voluntatem deſignante ultrò citròque expreſſa, eiſdem quo prius in Regio connubio, cęremoniis, & verbis ſubjunxit Summus Pontifex preces & benedictionem Apoſtolicam; finito hinc Miſſæ Sacrificio, magna cum pompa, & incredibili apparatu itum eſt ordine decenti ad locum convivio ſervando deſtinatum. Vbi reliquum diei hilari duxerunt animo, vultuque; petita poſtmodum acceptaq; ſuæ Sanctitatis benedictione, & recedendi poteſtate, eo unde venerant regrediẽtes Regina & Archidux cum ſplendidiſſimo numeroſoq; comitatu Mantuam vigeſima ejuſdem menſis contingunt, & à Duce non minori quam prius magnificentia, & congratulatione ob celebratas nuptias ſuſcepti fuere, & habiti duobus diebus, quibus exactis cœpto pergentes itinere, Cremonam 25. menſis appulerunt, excepti ſimiliter maxima cum magnificentia, ut & deindè Londinum attingentes: dum verò Mediolanum contigiſſent, dici non poteſt quanta pompa, ſplendore, necnon apparatu, tormentorum bellicorum fragore, honoriſque exhibitione Regina fuerit ſuſcepta, ac denique ſolemniter & honorificè ad Metropoli-

tanam Eccleſiam deducta, ubi canticum *Te Deum laudamus* (cujus cum Divo Auguſtino auctor extitit D. Ambroſius Mediolanenſium Antiſtes) muſici arte miranda omnibus prę gaudio ſtupentibus cantatum fuit. Hic dum dies aliquot exegiſſent in Hiſpaniam navigaturi, mari ſeſe commiſerunt, & quanquam id non ſine ingenti periculo, Deo tamen benigno fluctus freti mitigante omnem difficultatem ſuperarunt. In portum igitur Hiſpaniæ Roſas dictum, mari tranſmiſſo delati, mox curſorem inde ad Regem, Valentiæ agentem, direxerunt, qui lætum de Reginæ adventu nuntium ſuę majeſtati perferret. Lętus admodum, ut par erat iſtiuſmodi nuntio, Rex, nihil negligendum ratus, quod ad condecentem Reginæ exceptionem opportunum foret, Principes omnes Proceresque, & alios præ manibus conſtitutos præſto eſſe voluit, partim ut Reginæ obviam procederent, atque ad ſuum inducerent thalamum; partim ut ſibi eam excipienti congruo cum ſplendore aſſiſterent. Veruntamen, cum id temporis feſta Paſchalia imminerent, & Chriſtianus populus in Chriſti ſervatoris noſtri paſſione amariſſima devotis officiis recolendo verſaretur, non putavit Rex Catholiciſſimus ſic carni & ſanguini acquieſ-

acquieſcendum, quin omnium bonorum auctori & ſalutis humanæ vindici Ieſu gratus in primis exhibendus foret animus, unde & placuit Regi ad Reginæ cubile non accedere, donec Domino Deo univerſorum pro poſſe humanæ fragilitatis Chriſtianis & piis officiis eſſet ſatisfactum. Tranſactis itaq; paſſionis & reſurrectionis Chriſti Ieſu celebritatibus, Regii conjuges invicem eodem convenêre thalamo, nuptiæque ingenti cum omnium lætitia, ſplendore, & magnificentia incredibili ductæ fuerunt celebres, indeque poſt dierum aliquot curriculum Rex & Regina valedicto ſorori ſuæ Sereniſſimæ Iſabellæ Claræ Eugeniæ, nec non recenti ejus marito Sereniſſimo Alberto Archiduci, iter Madridium verſus arripuerunt: Hi verò mari conſcenſo & fauſta navigatione trajecto per Burgundiam in Belgium devenerunt, quo in itinere dum ſingulas civitates, & oppida præterirent nihil omiſêre locorum incolæ, ſive majores ſive infimos ſpectes, quod ad honorem novæ ſuæ Dominæ ac ſupremæ Principi exhibendum, & ingentem animi, ob ejus adventum lætitiam demonſtrandam facere poſſe putabant. Hinc igitur per campos, urbiumque mœnia, & civitates equitantium armatorum innumeræ phalanges; hinc tormen-

tormentorum, bombardarum item, & omnis generis apparatuum bellicorum crepitus, fragor: nobilium præterea, civium, & aliorum ſubditorum cujuſque pro ſua qualitate in habitu militari, & aliis modis oſtentatio. Sed nec Eccleſiaſtici ſtatus viri ſuo defuêre muneri, occurrentibus nimirum in habitu Pontificali aut alio decenti, per loca diverſa Prælatis, & notæ inferioris Sacerdotibus, Principibus ſuis, longè clementiſſimis. Emenſo tandem fœliciter itinere ſuſcepto Bruxellam Brabantiæ nobiliſſimum oppidum totius iſtius peregrinationis ſcopum pertingentes ab omnibus tum ſummatibus, tum infimatibus, utriuſque etiam ſexus, & cujuſvis ætatis hominibus, prout unumquemque decebat triumpho pluſquam credi poteſt magnifico, & cæremoniis ſummam lætitiam & honorem evidenter deſignantibus fuêre excepti; & tum ipſam Sereniſſimam Iſabellam Claram Eugeniam Hiſpaniarum Infantem, ſupremam, veram, legitimamque ac naturalem Inferioris Germaniæ, ſivè Belgicarum provinciarum, Comitatuumq; Burgundici & Charrelois Dominam & Principem eſſe, & una cum Sereniſſimo conjuge Alberto Archiduce ea omnia eo nomine vendicare poſſidereque debere, omnes quorum intererat,

tererat, acclamârunt, & profeſſi ſunt. Concedat Deus Optimus Maximus, per divinam ſuam inexhauſtam miſericordiam, dictis Sereniſſimis Alberto & Iſabellæ Archiducibus conjugibus, ſupremis Belgicarum ditionum Principibus prole fœcundatos, optata ea mentis & corporis ſoſpitate perfrui, itemque virtutum ornatu fulgere, nec non potentia, & viribus ad annos valere quamplurimos, undè domitis ac in ordinem redactis, & ſubactis rebellibus, honoris, gloriæ & laudis indies accreſcat ipſis apud mortales gloria, & apud cæleſtes favor & meritum: utque eorum auſpiciis, & fauſta ampliſſimarum, nobiliſſimarumque iſtarum Provinciarũ adminiſtratione ſubditi, longiſſimis jam bellorum malis & tumultibus affecti, vitam tranquillam in Dei obſequio, & Principum ſuorum Sereniſſimorum famulatu degere poſſint, & ſimul cum eis immortalitatis coronam à bonorum remuneratore Deo exſpectare, & percipere valeant. Amen.

Ducatu igitur Luxemburgenſi unâ cum cæteris Belgii provinciis eo, ut præhabitum eſt modo, in Sereniſſimam Iſabellam Claram Eugeniam à patre Philippo ſecundo magno Rege, filii Philippi tertii moderni conſenſu, nec non procerum, & omnium tam

in Hiſpaniis, quam Belgio, quorum intereſſe poterat conſilio, & aſſenſu, dotis nomine in perpetuum dominum tranſlato, Sereniſſimus Albertus Archidux Auſtriæ ejus maritus uxorio jure Dux Luxemburgenſis effectus, in ordine Principum à Luxemburgo titulum ac nomen ducentium, poſtquam Comitatus ac deindè Ducatus præfulſit nuncupatione ſcilicet à Sigifrido primo Comite viceſimus quartus numeratur: aut ſi inter eos Iodocum Marchionem qui non tam per ſe ſeparatim, quam VVenceſlao Bohemiæ Regi eodem tempore aſſociatus, ei Ducatui principatus fuiſſe exiſtimandus eſt, Sereniſſimus Albertus viceſimus quintus eo in numero conſtituetur. Quod vero ad innumeros alios ex eadem ſtirpe progenitos utriuſque ſexus ſpectat, nec dicere quicquam in animo eſt, nec ſi vellem, maximeque conarer, id ſatis dignè præſtare valerem, quippe quod numero vix finiantur, & pene per totum orbem Chriſtianum diſperſi, æquè cum longe remotis, & à noſtra notitia alienis affinitatem & connubia junxerint, atque cum propinquis, ut affirmare auſim vix inveniri ſub ſole Chriſtianorum proſapiam ullam quæ hanc magnorum multorumque Principum propagine aut affinitate exuperet, petitis

nimirum

nimirum indè & acceptis ab omnibus
penè pro diverſorum temporum ſta-
tu, & perſonarum qualitate conjugi-
bus. De Principibus proinde Luxem-
burgenſibus eorumque ortu, progreſ-
ſu, ac regimine ex profeſſo tantum
dixiſſe ſufficiat.

DE

DE MORIBVS, ALIISQVE QVALITATIBVS POPVLI LVXEMBVRGENSIS.

Quemadmodum regio hæc, quæ Ducatus Luxemburgenſis & Comitatus Chinenſis appellatione deſignatur, vaſtiſſima eſt, & ampliſſima; adeò ut pluſquam ſeptuaginta milliarium ſpatia ambitu ſuo contineat, atque ita neceſſum ſit terminos ipſos extremos longo adinvicem intervallo diſtare, ſic non unam apud omnes inquilinos vivendi conſuetudinem eſſe, ſed aliam atque aliam veriſimiliter conſequitur; Quam etiam varietatem naturali quodam inſtinctu, idiomatum diverſitas ſimiliter inducit. Qui enim Germanicè loquuntur, linguæ ſuæ magis congruentes mores uti & qui Gallicè, cum aliis Gallis ſympathiam majorem habere videntur. Luxemburgi enim, quod totius provinciæ hujus caput eſſe diximus, idioma commune eſt Germanicum, quod idem etiam eſt Arlunenſibus, Theoniſvillanis, Epternacenſibus,

bus, Macherentinis, Vitenſibus, Viendanis, & aliisquibuſdam oppidulis, una cum circumiacentibus vicis & pagis. At verò qui Baſtoniam, Marchiam Rupem Arduennæ, Novum caſtrum, Houffaliziam, Durbutum, Ivodium, Dampvillerium, Montmedy, Chiny, Vertonum, & circumvicinas partes, ſive rura inhabitant, Gallicam linguam ſibi vernaculam habent. Itaq; ut Germani à Gallis, quoad uſum, & mores ut plurimum diſſidere ſolent, ſic inter hos unius provinciæ diverſi idiomatis populos uſuvenire contingit. Quocirca qui Germanicè tantum loquuntur, gravitatis plus aliquid, Galli verò levitatis amplius habere feruntur: attamen neutrobique deſunt, qui liberalius educati utriuſque qualitatis optimum temperamentum retinēt, quorum numerus haud exiguus in oppidis muratis, tam metropoli ſcilicet, quam quibuſdam proximioribus, uti ſunt Theoniſvilla, & Arluno, reperitur. Horum mores ad urbanitatem quandam, & decentem honeſtatem, propius quam reliquarum Germaniæ partis urbium accedunt, ea ut exiſtimo ratione, quod continuam habeant cum Gallis vicinis, nobilibus, aulicis & militaribus viris converſationem, quo fit ut etiam eorum mores indies magis magiſque politiores reddantur.

His tamen vix cedere in minimo ſe fatebuntur, Gallicæ puræ regionis cives prius deſignati, Baſtonienſes, & alii, qui tum à naturali ſua propenſione, tum etiam ex perpetua cum aliis bene moratis conſuetudine, videntur aulicam quandam ſive urbanam vitam præ Germanis profiteri. Quod quidem intellectum velim de iis maximè qui æquè muris aut mœnibus urbium ad Moſam conſtitutarum ſunt inquilini. Nam quod ad ruſticos, qui rure ſive in pagis degunt, attinet, utrobique minus habent in moribus civilitatis, qua tamen ut plurimum magis carent Germani, quam Galli; ſtupidæ nimirum & agreſti antiquæ avorum ſuorum vivendi conſuetudini inhærentes. Veruntamen hoc unum in omnium hujus provinciæ incolarum laudem encomii vice palam fateri cogeris, omnes pariter & Germanos & Gallos fidei Deo & Principi ſuo naturali ſemel datæ eſſe, & fuiſſe ſemper quam tenaciſſimos, à qua reliquis penè provinciis aut in totum aut ex parte corruentibus, hæc una nullis machinis ſeſe unquam dimoveri vel in minimo eſt paſſa. Quin etiam forti ſemper animo, hanc fidelitatem, quantumcunque adverſitatibus multum quoque diuque agitata, retinuit: & omnibus caſibus evidenti argumento demonſtravit: Sic

quod

quod nulli ſciſmati, hæreſi, rebellioni, aut cuivis id genus nævo locum unquam dederit. Quæ certè, una ſumma & præſtantiſſima, in ſimplici & Catholico populo gloria eſſe poteſt.

Conſtat autem gens Luxemburgenſis, Eccleſiaſticis, nobilibus, oppidanis ſive civibus, atque ruſticis, de quibus ſigillatim ſtrictimque dicendum. Eccleſiaſticorum ordo, Prelatos quoſdam cum ſuis conventibus, & alia diverſi ordinis atque utriuſlibet ſexus collegia, itemque Sacerdotes ſæculares, tam parochialib⁹ Eccleſiis præfectos, quam non præfectos, itemq; eorum Archipresbyteros, quos Decanos Chriſtianitatis ſive rurales vocant, comprehendit: hi omnes ubicunque conſtituti, ſuæ vocationi conformiter, prout par eſt, vivere ſtudent.

Nobilium autem maximus in hoc Ducatu numerus invenitur diverſis inter ſe gradibus diſtinctorum: ſunt namque Comites, Barones, & alii ex perantiqua nobilitate, eademque magnæ æſtimationis progeniti, atque alii item non adeò ſublimis notæ, quanquam veræ & indubitatæ nobilitatis familiis oriundi, ad quos & accedere conantur alii divitiis pollentes, quarum ſubſidio ſenſim in nobilium claſſem irrepunt. Habent tamen veri & antiquo ſtemmate nobiles id animis

ſuis firmiter impreſſum, ne connubia facile jungant cum his, quibus noviter nobilitatis titulus contigit, verentes ſcilicet, hac mixtione, quicquam ſuo generi indecentiæ aut dedecoris afferri: adeò quidem, ut ſi quis forte, ſive libidine carnis, ſive opum ſplendore allectus, eò ſe induci paſſus fuerit, proximorum ſui ſanguinis graviſſimam, ac penè irreparabilem incurrat ipſe indignationem. In nuptiis porrò contrahendis tantus eſt rerum omnium apud nobiles ipſos apparatus, ut etiam principibus ad talia par eſſe poſſe, à quolibet non immerito putentur, adeò nihil eorum quæ ad pompam, ſive concurrentium maximam multitudinem, horumq; in veſtimentis pretioſis ornatum ſpectes, ſive ferculorum & potuum exquiſitorum curioſam varietatem, ne dicam vanitatem attendas, ſive inſtrumentorum muſicalium harmoniam, ac denique quicquid ad hujuſcemodi magnificentiam facere poſſe videtur, conſideres, deeſſe patiuntur. Vnde fit quoſdam, quibus res eſt anguſta domi, ne generis ſui notam incurrere turpem, præ aliis ſibi æqualibus videantur, ſæpenumero æs alienum contrahere nec multis poſt annis illud idem ſolvere valere. In puerperiis itidem, & parvulorum ſuorum baptiſmatibus, atque

item

item defunctorum propinquorum exequiis nobiles hujus patrię de magnitudine ſumptuum, & ſplendoris invicem certare videntur, adeò nimirum ſunt hac in parte indiſcretè zeloſi; dum plerique omnes ſtemmati ſuo his aliiſque modis ſeſe adæquare contendunt: malè interim ferentes ſi quis reliquorũ magnificentia ſua palmam eis præripiat, qui certè uſus, ſeu verius abuſus ad mediocritatem decentem, reducendus, à legitima poteſtate meritò videretur. Nobilibus porrò in ſubditos jus, ut plurimũ competit, non modo fundalis (quam vocant) dominii, ſed etiam baſſæ, mediæ, & aliæ juriſdictionis: ſic ut de criminoſis ſalvo meliori ordine judicia per ſe conſtituti judices, morti per diverſi generis tormenta violenter etiam addicendo exerceant, utique jus æquè Prælatis patriæ hujus per ſuos officiatos exercendum competere dignoſcitur.

Cæterum oppidum, qui urbium muratarum cives exiſtunt, nec nobilitatis titulo gloriantur: diſtinctis inter ſe gradibus etiam differunt. Quippe quorum alii aliis tanquam rectores, ac judices præeminent; quibus in ſubditos tanta eſt imperandi, & de cauſis controverſiis aliiſq; negotiis cognoſcendi, & judicandi poteſtas, quantum ipſis Princeps patriæ ſuo ſpeciali conceſ-

 ſit

ſit indulto: quos limites, nulli impunè licet prætergredi. Qui inter cives majoribus pollent facultatibus, atque ſimul induſtria aliquid valent, pro majori parte negotiationi, ſive mercaturæ dant operam, res nimirum diverſas humanis uſibus accommodas, hinc atq; indè conquirendo; eaſdemque tempore & loco congruis, lucro competenti, diſtrahendo. Alii autem, quorum fortunę anguſtiores exiſtunt, diverſis opificiis diligenter intendunt, quo familias ſuas honeſtè ac decenter ſuſtentare valeant. Vnde & illud in rempublicam commodi reſultat, quod ejus omnibus membris, quæ neceſſaria & apta ſunt, ad manum ſemper habeantur: ſic nimirum ſuas ſinguli ſibi invicem operas communicant, ut verbi gratia, à lanificibus pannus, à paſtoribus panes, à cerdonibus calcei, & ſic de reliquis, pecunia parata, aut certè credito, dum res fert, indigentibus ſubminiſtrentur.

Verum ſi qui (quales non pauci ubique hoc calamitoſo inveniuntur ſæculo) tenuioris ſunt fortunæ, victum ſibi oneribus ferendis comparare ſolent, dicunturque mercenarii diurni, quorum ſatis dura, & difficilis eſt conditio, quibus videlicet præter labores continuos & graviſſimos, vix panis ſiccus, in cibum quotidianum aqua maceratum

ceratum ſuppetit, vel ideo maximè quod hi tales, plerique omnes prole multa, inſtar Hebræorum apud Ægyptios magnis olim oppreſſorum luti & laterum laboribus, ſint onerati. Vt vero fortunarum in cujuſq; Reipub. corpore magna eſt diverſitas, ſic victus & veſtium, itemq; ædificiorum, non una eſt apud omnes conſuetudo & modus, lautius ſcilicet aliis epulantibus, ſplendidiorique veſtitu amictis, & domibus magnificentioribus utentibus, aliis verò in his omnibus multum deficientibus, & quo minus ſunt opibus inſtructi, eo etiam minus in earum uſu gaudentibus. Ejuſmodi etiam proportio ſervari ſolet, in celebrandis nuptiarum conviviis quanquam meo judicio, quemadmodum de Nobilibus attigi, rationis metas in ſuis apparatibus excedant maximè, dum videlicet ultra quam earum facultates patiuntur exquiſitas tam in cibo quam potu epulas conſtruunt, & innumeros pene ad duos treſvè dies convivandum convocant amicos ac vicinos; qui tamen donariis ſuis (quæ certa hora ad tympani & fiſtulæ ſonitum ſponſo & ſponſæ menſæ cum parentibus aſſidentibus offerunt) utrumque ſumptus ejuſmodi ſublevant. Veruntamen non tam planè quin amplius graventur nuptiarum in-

ſtructores, multo maximè ob ſponſalium, & contractuum matrimonii præcedentes impenſas æque in eundem finem factas.

Similiter dum puerperia ſervant mulieres, & proles recens natas baptizari curant, earum parentes apparatus faciunt ſubinde ſplendidiores: hac tamen moderatione ſervata, ut vicinæ fœminæ eo convenientes ad hilaritatem convivantes, ſymbolis à ſe collatis, vinum quod exhauſerunt parata pecunia exſolvant, ac domum deindè ſæpiuſculè nonnihil temulentæ revertantur, qui mos maximè Luxemburgi & in vicinioribus oppidis vigere cognoſcitur.

Dum quiſquam hujus alteriuſvè ſexus ętatis jam maturę vita defungitur, ſtatim atque ab officio funeris reditur, accedunt vicini ultrò ad defuncti ędes, atque pretio ad vinum & eſcas comparandas propoſito, ſuperſtites conſanguineos, combibendo, ſuper morte amici ſolari conantur, quod mihi quidem ſatis inconveniens videtur, temporique incongruum. Nam *Muſica*, & ſi placet, etiam epulæ, *in luctu importuna narratio eſt*, ut inquit Salomon.

Exequias porrò pro defunctorum animabus piè admodum & devotè in Eccleſia Vigiliarum, & Miſſarum com-

plurium

plurium officiis ad duos treſvè dies continuatos celebrare conſueverunt, ac præterea largas propter Deum eleëmoſynas cibi & potus in pauperes diſtribuere. inſimulque prima & principali die cum Sacerdotibus, qui officii ſui operas impenderunt, modeſtè admodum & ſilenter prandium ſumere, quo & gratiis peractis Paſtor, quivè ejus vices ſubit, brevem orationem habet ad præſentes, priuſquam de menſa ſurgant, regratiaturque, quod precibus & ſacrificiis animæ defuncti ſubvenire contenderint, utque æqui bonique conſulant moderatum prandium precatur, tum denique manibus defuncti requiem, à Deo devotè poſtulantes ſurgunt & abeunt, gratias dicentes pro liberali refectione ſibi impenſa.

Ruſtici tandem, rure ac in pagis habitantes, toti in agrorum cultura (quę ſummæ eorum ſunt delitiæ) occupantur, quo miſeram ſuam vitam ſuſtentare, atque Dominis ſuis annuum frugum cenſum pendere valeant. Sunt enim pro maxima parte hi tam corpore quam rebus ad alios, ſive Princeps ſit patriæ, ſive ſubalternorum quiſpiam Eccleſiaſticus, aut ſæcularis Dominus propriè, ſpectantes, ut nec hæreditatem aliis vendere, nec alio migrare, aliiſque ſeſe ſubmittere Do-

minis citra licentiam Dominorum ſuorum valeant: quibus & in recognitionem ejuſmodi ſubditionis partem aliqualem rei venditæ numerare totiens quotiens coguntur.

Modus autem ruſticorum in omnibus agendi, præter nutrimenti (quod aqua, pane atro, offis, piſis, larido, communiter conſtat) vilitatem, eſt, quemadmodum ſupra inſinuavi, admodum in pleriſque ſimplex, & ad ſtuporem uſque agreſtis: quamvis inter eos non deſint quamplurimi prudentia quadam pollentes innocentia & ſimplicitate ornata; adeo ut verius malitioſi dici queant, à quibus niſi quis decipi velit, maximè cavendum.

Solemnitates quaſdam diligenti obſervantia colere ſolent, uti nimirum Eccleſiarum ſuarum Dedicationes, quo & extraneos amicos convocare, & cum illis hilariter convivari, & compotare, atque etiam choreis vacare, ad fatigationem uſque contendunt; ubi & rixæ, contentiones & pugnæ rarò deſunt. Pervigilia denique nonnulla ut exempli cauſa Epiphaniarum, Divi Martini, Sanctæ Crucis, ex antiquorum traditione potibus indulgentes in multam noctem deducunt, qui mos æquè apud ipſos urbanos (ſuperius recenſitos) etiam inolevit.

FINIS.

A01 1474434